BEN-HUR

Historisk fortælling fra Kristi tid

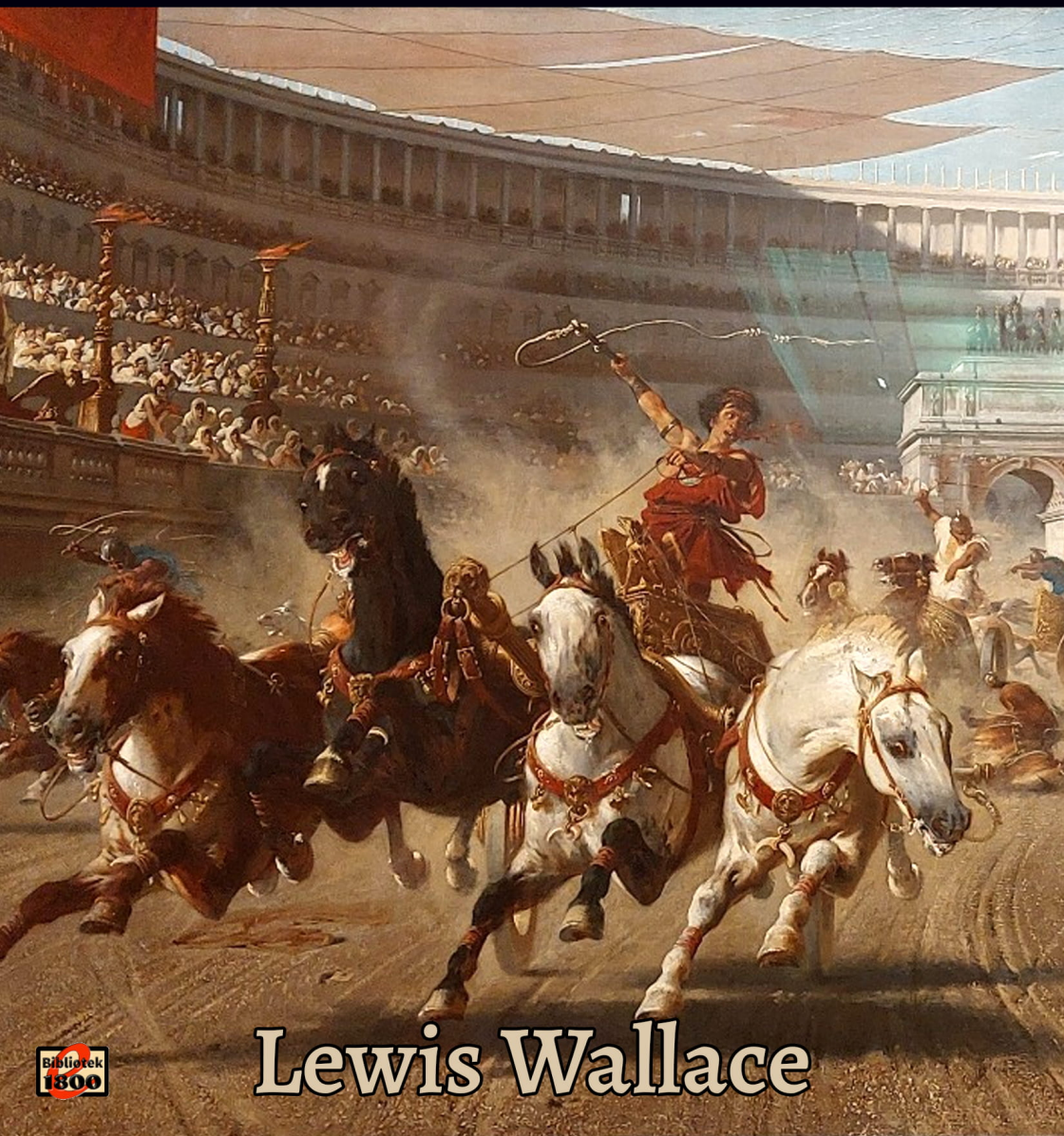

Lewis Wallace

Bibliotek 1800

Lewis Wallace

Ben-Hur

Historisk fortælling fra Kristi tid

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Lewis Wallace: *Ben-Hur* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Lewis Wallace: *Ben-Hur* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Første bog

Ikke langt fra den arabiske ørkens grænse strækker der sig fra nord til syd et langt, smalt højdedrag. Djebel es Zubleh hedder det den dag i dag som for henved nitten hundrede år siden, da de ting, som her skal fortælles, fandt sted. Når vandringsmanden, som drager hen over de snart rødlige, snart hvidlige klipper, standser og vender sit blik mod øst, ser han ud over den ørken, hvor de skarpe østenvinde, som har voldt vingårdsmændene i egnen omkring Jeriko så megen plage, til alle tider har haft frit spillerum. Ved foden af Djebel es Zubleh ligger sandet, som vinden har ført dertil fra Eufratflodens bredder, samlet i dynger, for bjergryggen danner en skærmende mur for Moabs og Ammons rige græsgange mod vest, landstrækninger, der ville have udgjort en del af ørkenen, hvis de havde manglet dette værn. Fra bakkerne og nedefter går der mange dybe furer, der ligger tørre og gør nytte som færdselsveje det meste af året, men som i regntiden fyldes med vand, hvoraf en del løber ud i Jordanfloden og følger med den til Det Døde Hav.

Frem af et sådant udtørret flodleje dukkede en tidlig morgen en rejsende, der red på ørkenens sædvanlige dyr, en kamel. Manden så ud til at være henved et halvt hundrede år. Hans lange, kulsorte skæg var isprængt med gråt, de mørke øjne stirrede fremad med et grublende blik, hans hud var mørkebrun som kaffetræets ristede frugt, og han bar østerlændernes lange, folderige dragt, så vidt man da kunne se, for han sad under det lille telt, kamelen så ofte bærer. Dyret var

usædvanlig stort og kraftig bygget, hvidt af farve med en lang, slank hals, der bøjede sig yndefuldt som en svanes. Hovedet var, som det sømmer sig for en ægte syrisk kamel, meget bredt mellem øjnene, men blev længere nede så smalt og fint, at en kvindes armring næsten kunne omslutte snuden. Fødderne var brede og overordentlig senefulde og kraftige. Kamelen gik med lange skridt og lydløse fjed og holdt sin rytter uafladelig i den vuggende gyngen, som enhver kender, der er blevet båret af "ørkenens skib". Fra seletøjet hang der skarlagenrøde frynser ned over dyrets pande, og om dets hals klingrede messingkæder, der hver især bar en lille sølvbjælde. På hver sin side af puklen hang en kasse af træ, vel fire fod lang, og rummet imellem dem, som var udstoppet og forsynet med bløde tæpper, dannede et sæde, hvor rytteren kunne sidde oprejst eller hvile i en halv liggende stilling. Det hele blev holdt fast ved brede remme over kamelens ryg og bryst og overskyggedes af et grønt solsejl.

Time efter time vandrede kamelen fremad. Morgenens friskhed var for længe siden forsvundet, og middagssolen brændte glødende hedt over den skyggeløse, ørkenlignende egn, men den rejsende sad stadig uden at røre sig og stirrede hen for sig som i en drøm.

På en gang gjorde kamelen holdt. Rytteren så sig om, som om han vågnede, og sagde halvt højt: "Her er stedet." Så lagde han hænderne over kors på sit bryst, bøjede hovedet og bad nogle øjeblikke i stilhed, hvorefter han gav kamelen tegn til at knæle og stod af. Derpå strøg han sit hovedklæde til side, og hans træk kom nu bedre frem i lyset. Den lave, men brede pande, den krogede næse og det svære, glatte, sorte hår, der var

samlet i mange fletninger og hang ned over hans skuldre, viste, at han var af egyptisk æt. Efter at have vandret nogle minutter op og ned for at røre lemmerne efter det lange ridt og derunder spejdet ud i synskredsen med et forventningsfuldt blik, gav han sig til at pakke ud. Det første, han tog frem, var en læderflaske med vand og en svamp, som han vaskede kamelens øjne og næsebor med. Derefter fulgte teltstænger, som han stak ned i jorden i en kreds med en højere stang i midten, og som han dækkede med et rundt stykke teltdug. Mens han var beskæftiget med dette, mumlede han ved sig selv: "De kommer visselig; *han*, som har ledet *mig*, vil også lede *dem*. De kommer, og de skal finde alt rede."

Ud af en sadeltaske tog han tørrede bønner, som han fyldte i en slags mulepose til kamelen, og med glæde så han, hvor det tro dyr nød sit velfortjente foder. Så fremtog han læderflasker med vin, røget fårekød, ost, brød, dadler fra Arabiens palmelunde, syriske granatæbler og meget mere. Alt dette ordnede han med omhu på et tæppe, som han havde bredt på jorden inde i teltet. Til sidst fremtog han tre brikker eller tallerkener af tørrede palmeblade og tre fine småduge af silke af den slags, som fornemme østerlændere plejer at brede over gæsternes knæ under måltidet.

Derpå gik han udenfor og spejdede igen. Og se, fjernt mod øst viste der sig en sort prik over ørkenens gule sand! Han stod som rodfæstet til jorden, hans øjne blev store, og en gysen jog igennem ham; han så ud som den, der føler, at noget overnaturligt er ham nær. Den sorte prik voksede; nu var den så stor som en hånd, og snart kunne han skelne dens form. Det var en kamel, der lige som hans egen havde et telt på ryggen.

Egypteren lagde hænderne på sit bryst og løftede øjnene mod himlen, idet han med dyb ærefrygt udbrød: "Gud alene er stor!"

Den fremmede kom stadig nærmere. Omsider standsede hans kamel. Da så han teltet og manden, som stod ventende ved dets indgang, og da bøjede også han sit hoved i bøn, før han steg af. De to gik hinanden i møde, deres blikke mødtes, og de omfavnede hinanden.

"Fred være med dig, du den sande Guds tjener!" hilste den fremmede.

"I lige måde med dig, og velkommen hertil!" svarede egypteren med inderlighed.

Den sidst ankomne var høj og fint bygget, trækkene skarpe, øjnene lå dybt, hans hår var hvidt og skægget ligeledes; hudfarven var kanelbrun, han bar turban og indernes hvide klædedragt.

"Gud alene er stor," sagde han, da han hævede sit hoved efter omfavnelsen.

"Og velsignede er de, som tjener ham," svarede egypteren og tilføjede højtideligt: "Der kommer den tredje!"

De vendte deres hoveder mod nord, hvor en tredje kamel sås langt borte. De to stod i forventningsfuld tavshed, til dyret kom nær, og rytteren steg af; da gik de ham i møde.

"Fred være med jer, mine brødre!" hilste også han, hvorpå de to andre svarede: "Guds vilje ske!"

Den tredje rejsende havde et udseende, der var helt forskelligt fra de andres. Hans hudfarve var ren og hvid, det fine lille hoved var dækket af brunt, krøllet hår, og hans mørkeblå øjne udtrykte både blidhed og frejdighed. Dragten, en folderig kappe og en tunika, som lod arme og ben nøgne,

røbede, at han var en græker; ægte græsk var også den yndefulde værdighed, han førte sig med.

Nu talte egypteren:

"Det var mig, som ånden først førte herhen, derfor må jeg have lov at tage værtens rolle og tjene mine brødre. Teltet er rejst, og brødet er rede til at brydes."

Dermed tog han inderen ved den ene hånd og grækeren ved den anden og førte dem ind i teltet. Han tog deres sandaler af, vaskede deres fødder, hældte vand over deres hænder og tørrede dem med linnedklæder. Derpå sagde han efter at have tørret sine egne hænder:

"Lad os sørge for legemet, brødre, så at vi kan have kræfter til at gøre åndens gerning. Under måltidet kan vi fortælle hinanden, hvem vi er, hvor vi er kommet fra, og hvorledes vi blev kaldt hertil."

Han bad dem sætte sig, og efter en kort bøn tog de for sig af det fremsatte måltid.

Dette møde fandt sted i Roms 747. år, når man skal bruge den tidsregning, som var almindelig for nitten hundrede år siden. Det var i december, og luften var vinterlig kold. At rejse gennem ørkenen på denne årstid giver madlyst, hvad de tre rejsende fuldt ud følte.

Da den første sult var stillet, tog egypteren ordet:

"Det er kært for den, som rejser i fremmed land, at høre sit navn nævnt af en venlig røst. Eftersom vi skal følges ad mange dage, bør vi kende hinanden. Lad, hvis I synes så, den, der kom sidst, være den første, der fortæller om sig selv."

Grækeren svarede:

"Mine brødre, hvad jeg har at meddele, er så sælsomt, at jeg næppe kan finde ord for det. Jeg fatter det ikke selv, men jeg føler, at jeg er i min herres hånd, og at det er saligt at gøre hans vilje."

De andre bøjede deres hoveder samstemmende, og han fortsatte, idet han med møje holdt sin stemme rolig:

"Fjernt mod vest ligger der et land, som aldrig vil glemmes; så meget af det ædleste og bedste skylder den øvrige verden det. Jeg vil intet sige om dets kunst, dets digtning, om den visdom og veltalenhed og tapperhed, som findes i dette land. Dets navn er Grækenland. Jeg er Caspar, søn af Cleanthes fra Athen.

Mit folks kæreste beskæftigelse er at søge visdom. Mange vismænd har vi haft; af de to første lærte den ene os, at mennesket ejer en udødelig sjæl, og den anden, at der kun er en Gud, og at han er evig såvel som alvis. I disse to lærdomme havde jeg nok at grunde over min levetid, for jeg indså, at mellem Gud og menneskesjælen måtte der være et forhold, som endnu ingen kendte. Men her traf jeg gåder, som ingen af de vise kunne løse, og jeg fjernede mig fra menneskenes samfund for at gruble i fred."

Et alvorsfuldt, men bifaldende smil gik hen over inderens træk.

"I den nordligste del af mit land, i Thessalien," fortsatte grækeren, "ligger der et bjerg, som hedder Olympen. Det kaldes Gudernes Hjem, og Zeus, som mine landsmænd ærer som den øverste af dem, skal have sin bolig der. I en af dette bjergs huler levede jeg mange år som eneboer. Jeg grublede over de højeste ting, og jeg ventede, ventede tidligt og sent på en åbenbaring.

For min længsel efter den usynlige og højeste Gud, som jeg tror på, var så stærk, at jeg syntes, at han måtte forbarme sig over mig og svare på min sjæls råb."

"Og det gør han sikkert," sagde inderen.

"I skal høre mere, brødre," fortsatte Caspar. "Fra min hule kunne jeg se ud over havet. En dag så jeg en mand falde over bord fra et skib, der sejlede forbi. Han svømmede i land, jeg optog ham i min bolig og plejede ham. Han var en jøde, nøje kendt med sit folks love og dets fortid. Han fortalte mig om sit folks Gud, som er dets lovgiver og herre, og jeg følte, at det var den samme Gud, min længsel og mine bønner havde søgt. Var det ikke den åbenbaring, jeg ventede? Min tro havde ikke været forgæves! Denne mand fortalte mig om de hellige profeter, som havde levet på jorden, og sagde mig, at et nyt sendebud fra Herren ventedes, ja ventedes netop i denne tid i Jerusalem."

Grækeren gjorde her et ophold, og hans blik blev mørkere, da han tilføjede:

"Manden sagde rigtignok, at de tidligere åbenbaringer havde været alene for jøderne. Og han forsikrede med stolthed, at han, der ventedes, skulle være jødernes konge, fordi de var Guds udvalgte folk. Dog tabte jeg ikke modet, for hvorfor skulle en så klog og kærlig gud vælge et eneste folk at udøse sin godhed over? Rimeligvis var jøderne kun udvalgt til at bevare sandheden, indtil den tid kom, da hele verden skulle lære den at kende og frelses ved den. Da min gæst havde forladt mig, var min uophørlige bøn, at jeg måtte se den konge, der skulle komme, og tilbede ham. En aften, da jeg sad i sådanne tanker og stirrede ud over havet, så jeg en klar stjerne glimte frem. Den steg stadig højere og lyste klarere, indtil den stod lige over

indgangen til min hule. Da syntes det mig, at jeg hørte en røst, som sagde disse ord: "Din tro har sejret, Caspar. Salig er du! Sammen med to andre, som kommer fra Jordens fjerneste egne, skal du se ham, der er lovet menneskene, og være iblandt dem, der vidner om ham. Stå op, så snart dagen kommer, og drag til dine staldbrødre! Frygt ikke, ånden skal føre dig."

Da det blev morgen, gjorde jeg mig rede til at adlyde. Jeg aflagde eneboerens dragt og tog med mig, hvad jeg ejede af guld; et skib, som sejlede forbi, bragte mig til Antiochia. Her købte jeg kamelen, og hvad der ellers var nødvendigt til rejsen, og drog, ført af ånden, langs floden Orontes, over Damaskus og Filadelfia hertil. Dette, brødre, er min fortælling. Lad mig nu høre jeres."

Egypteren og inderen så på hinanden. Den første gav et opfordrende vink, hvorpå den sidste bøjede sig og talte. Meget havde han at meddele om den høje udvikling, som hans land allerede tidligt havde nået, om indernes tro, om deres hellige bøger, som indeholder Brahmas lære, og om deres vismænd, der ofte i et altforsagende liv som eneboere beredte sig til døden. Netop således havde han selv levet, mens han grublede over menneskesjælens forhold til Gud.

"Og til sidst, efter årelang søgen, klaredes det for mig, hvad det bånd er, som forener Gud og sjælen. Det er *kærlighed*."

Han fortalte så, hvorledes han en nat for nylig havde set en ny stjerne, hvis vidunderlige glans således overvældede ham, at han kastede sig ned på sit ansigt. Liggende således, hørte han disse ord, der udtaltes med en usigelig mildhed: "Din kærlighed har sejret, Melchior; salig er du! Sammen med to andre, der

kommer fra jordens fjerneste egne, skal du se frelseren og vidne om ham. Stå op og drag til dem; vær tryg, ånden skal føre dig!"

På samme måde var det gået egypteren, Balthasar. Efter et liv, tilbragt med kærlighedsgerninger mod fattige og med grublen over de højeste ting, havde også han set stjernen og hørt røsten ovenfra, der priste ham salig, lovede at hans håb skulle opfyldes, og bød ham stole på åndens førelse. Sammen med to andre, der kom langvejs fra, skulle han drage til Jerusalem og spørge efter jødernes konge, som for nylig var blevet født.

Under fromme og alvorsfulde samtaler gik dagen for de tre vejfarende. Ørkenen rundt om dem var lige så stille som himlen over deres hoveder. Kamelerne sov. Solen gik mod vest. Før den sank, brød de teltet op og hjalp Balthasar at læsse det samen med alt det øvrige, han havde medbragt, på hans kamel. Så drog Balthasar af sted, og de andre fulgte efter, den ene efter den anden. Deres vej gik mod vest i den kolde nat gennem den dødstille ørken. De tre kameler travede fremad med den samme ensformige, vuggende gang, og de tre ryttere sad tavse, hensunket i tanker.

Snart stod månen op. I dens hvide lys så de høje dyr helt sælsomme og spøgelsesagtige ud, som de med lydløse skridt og med lange skygger efter sig gyngede af sted over sandets hvide flade. Lige for dem, ude i synsranden, højnede terrænet sig til en lav banke, og op over denne steg et tindrende klart lys frem. Der slog deres hjerter højt, en hellig skælven gik igennem dem, og de råbte:

"Stjernen, stjernen! Gud er med os!"

Bethlehemsporten, også kaldet Joppeporten, findes i den vestlige del af muren, som omgiver Jerusalem. Markedspladsen udenfor denne port er et af de mærkeligste steder i den gamle, minderige by. I Salomons dage blev her drevet en meget livlig handel. Købmænd fra Egypten, fra Tyrus og Sidon og endnu fjernere egne falbød deres kostelige varer på markedspladsen uden for Bethlehemsporten. Næsten tre tusinde år er gået siden, men der er endnu handel, og den rejsende, som vil købe noget, finder her alt, hvad han kan ønske sig, enten det så er våben eller smykker, dyr eller vævede stoffer, pengelån – mod passende sikkerhed – eller førere til udflugter i det omkringliggende land.

Noget kendskab til det brogede og vekslende folkeliv i den hellige stad er nødvendigt for den, der skal forstå de billeder fra Jerusalem, som denne bog indeholder, derfor gør vi rigtigt i at stille os ved porten, hvor strømmen går både ud og ind – og bruger vore øjne og øren godt.

Her kommer netop to skikkelser, hvis nærværelse i Jerusalem kan give en tilskuer nok at tænke på.

"I guder, hvor det er koldt i disse bjergegne!" siger den ene af dem, en statelig mand med spejlblank brystplade og skinnende hjelm.

Den anden gør et kast med hovedet, så hætten af hans soldaterkappe glider ned ad nakken, og svarer med en let spot i sin tone:

"De legioner, som for nylig kæmpede i Gallien, havde vadet i sne, men du, min stakkels ven, har været i Egypten og er blevet kuldskær under Afrikas sol."

Resten af deres ord tabte sig under porthvælvingen, men selv om de ikke havde talt om krig og talt i romersproget, ville deres våben og holdning have forkyndt, at de var romerske krigere.

Så følger en jøde, mager, udtæret og rundrygget, i en grov, brun kjortel, med langt, sammenfiltret hår, der næsten skjuler hans pande og øjne og hænger ham helt ned ad ryggen. Han går helt alene, da folk trækker sig tilbage for ham, ja nogle ler og spotter ham. Det er en af de eneboere ude fra ørkenen, der har så mange underlige meninger og sædvaner, piner deres legeme og undlader i lange tider at klippe deres hår.

Også for den næste åbner der sig en vej i vrimlen, mens vrede, fjendtlige ord lyder. Men denne mand ser helt anderledes ud, selv om hans træk og dragt er jødiske. En kappe af snehvidt linned, sammenholdt i halsen af gule silkesnore, falder folderig ned fra hans skuldre, underkjortlen er rigt syet, og et rødt skærf med guldfrynser slynger sig flere gange om hans liv. Hans væsen er roligt og værdigt; han smiler endda ad den krænkende iver, folk gør plads for ham med. Hvem er han? En spedalsk? Nej, han hører til de foragtede samaritanere.

Efter ham følger tre mænd af et udseende så fremmed og sælsomt, at de fængsler alles blikke. De er ualmindelig i højde og kraftigt byggede med blå øjne og en hud så hvid, at årerne skinner blåligt igennem den. De har kort, lyst hår, små, runde hoveder, men kraftige, stærke halse og nakker. Deres uldne tunikaer er åbne i brystet, løst samlede om livet af et bælte, korte og ærmeløse. De nøgne arme og ben vidner om en sådan muskelstyrke, at enhver, som ser dem, må tænke på de mænd fra norden, fra de galliske provinser eller egnene omkring Donau, som romerne lod uddanne i fægteskolerne til

nævekamp og andre idrætter, og som viste deres dygtighed på arenaen rundt omkring. Disse tre hørte netop til denne klasse, som var blevet indført i Judæa af Herodes den Store, der var mere romer end jøde og havde romernes kærlighed til alle slags kamplege og blodige skuespil.

"Ved Bacchus!" udbryder den ene, idet han løfter sin vældige knyttede næve, "de pandeskaller, den slags folk har, er ikke stærkere end æggeskaller."

Det udtryk af råhed, de tre mænds ansigter har, virker frastødende; folk viger til side, men samler sig, så snart de er kommet forbi, og ser med sky nysgerrighed efter dem.

Et hyggeligere syn er frugtsælgeren. Han sidder under en stump solsejl med ryggen mod muren på sit lille tæppe, der er bredt ud på jorden. Rundt om ham, på lave skamler, ligger vidjekurve med hans varer: mandler, druer, figen og granatæbler. Hans hoved er skaldet, ansigtet skarpt og magert, den krumme næse ligner et høgenæb. Hen til ham træder netop nu en smuk ung græker med fine træk og forholdsvis lys hudfarve. Hans skarlagenrøde tunika er broderet med guld, og spændet, der holder hans bøffellæders bælte sammen, er af samme metal. Rundt om lægger man mærke til ham, for det er jo den unge sanger, som kong Herodes' søster Salome viser så stor yndest; man hvisker, at hans kostelige spænder og andre smykker er gaver fra hende. Sangeren køber vindruer fra Cypern, "for grækerblod og drueblod passer godt sammen."

Den unge mand med den græske skønhed og hofmandsholdningen er en sælsom fremtoning her i det travle markedsrøre, men en endnu mærkeligere skikkelse følger efter ham, et menneske af en slags, som ikke træffes noget som helst

andet sted end i Jerusalem. Han vandrer langsomt fremad med sænket blik og afmålte skridt, men nu og da standser han, lægger hænderne korsvis på sit bryst og løfter øjnene mod himlen som i bøn. De "tankeremme", som andre af Israels børn kun tog på i lønkammeret under bønnen, bærer han her, midt i menneskevrimlen og larmen, om panden og den venstre arm. Der er brede sømme om hans kjortel, og disse ydre tegn så vel som det udtryk af selvfølende hellighed, der hviler over ham, viser klart, at han hører til farisæerne, et samfund, som havde stor magt på denne tid og ofte brugte den på en hård og snæversynet måde.

I menneskevrimlen ses en tydeligvis fornem ældre jøde af et tiltalende ydre, med sund, frisk ansigtslød, klare, sorte øjne og bølgende skæg, der dufter af kostelig salve. Hans dragt er smagfuld og vel afpasset efter årstiden, han bærer stav i hånden, og om halsen i en snor en svær seglring af guld. Nogle tjenere følger ham, et par af dem med sværd ved siden. Når de taler til ham, er det med den dybeste ærbødighed. Frugtsælgeren, som synes at kende en masse mennesker her, kan fortælle enhver, som spørger, at dette er en af Jerusalems fyrster, højt hædret både hjemme og i fremmede lande.

Fra morgen til middag og længere endnu bølger de travle sværme gennem porten. Der er mennesker af enhver slags, af alle Israels stammer og af alle de trossamfund, jøderne havde delt sig i, der er gøglere og tiggere, som har hjemme alle vegne og intet steds, og der er udlændinge af alle de folkefærd, romerne på denne tid herskede over, især af dem, der boede ved Middelhavets kyster.

Ved den tredje time, altså hvad vi i vor tid kalder klokken 9 om morgenen, standsede ved Joppeporten to personer. Den ene var en mand på henved de halvtreds mod grånende skæg og et roligt, tænksomt udtryk. Han støttede sig til en lang stav og så sig omkring med et spørgende blik, som røbede, at han var en fremmed her i staden. Han førte et æsel ved tøjlen, og på dyrets ryg sad en kvinde, helt indhyllet i en mørk, folderig, ulden kåbe. Hendes træk skjultes af et hvidt hovedtørklæde eller slør.

"Er du ikke Josef fra Nazareth?" spurgte en forbigående.

"Jo, det er mig. Og du? – Å, rabbi Samuel! Fred være med dig!"

"Og med dig!" – og rabbien tilføjede, idet han bøjede sit hoved og så på kvinden: "Fred med dit hele hus og alle dine!"

Hun drog et øjeblik sløret en smule til side, idet hun gengældte hans hilsen. Alt, hvad han så, var, at hun syntes helt ung, næsten et barn endnu. Rabbi Samuel spurgte Josef, om de havde tilbragt natten i Jerusalem.

"Nej," svarede Josef, "vi kunne ikke nå længere i går end til Bethania, hvor vi blev natten over, og så gav vi os på vej i morges. Vi skal til Bethlehem."

Rabbiens åsyn blev mørkt.

"Nå, sådan; du er født i Bethlehem og må nu rejse derned med din datter for at lade dig indskrive, som kejseren har påbudt," mumlede han. "Ja, Israels børn er trælle under romerne og må lystre alle deres påfund, som de måtte lystre egypterne i gamle dage. Men vi har ingen Moses nu om stunder og ingen Josva heller, desværre!"

"Hun er ikke min datter," sagde Josef roligt.

Men rabbi Samuel fortsatte uden at ænse hans ord:

"Hvad nyt ellers fra Galilæa?"

"Nazareth er en stille landsby; i dens gader hører man ikke synderligt nyt. Jeg saver mine planker og passer min høvlebænk."

"Ja, men du er en jøde," sagde rabbien indtrængende, "en jøde af Davids slægt. Det kan ikke være andet, end at du føler romernes åg, at det nager dig, hver gang du betaler skat til dem."

Josef stod tavs.

"Ikke for pengenes skyld, nej, nej! Men det er en skændsel, at de skal kunne pålægge os skat! Hvor længe skal den trældom vare? Hør, sig mig, er det sandt, at der nede på din egn er fremstået en mand, som kalder sig Messias?"

"Jeg har nok hørt om ham," sagde Josef.

Her slog kvinden sit slør tilbage, og rabbiens øjne blev store af forbavselse. Han så et ansigt af sjælden skønhed, hvis udtryk røbede, at hvad der taltes om, greb hende stærkt. Så steg blodet op i hendes kinder, ja, helt op til panden, og sløret blev igen trukket ned.

Rabbi Samuel glemte, hvad han talte om:

"Din datter er skøn," sagde han.

"Hun er ikke min datter," gentog Josef. Og da den andens nysgerrighed syntes vakt, tilføjede han: "Hendes forældre var Joakim og Anna fra Bethlehem, som du vel har hørt tale om."

"Naturligvis har jeg det." Svaret blev givet med en vis ærbødighed. "De nedstammede jo i lige linje fra David. Jeg har kendt dem begge to."

"Har du det? Nu er de jo døde. De boede i Nazareth og var vel ikke rige, men havde dog både hus og have, som skulle deles

imellem deres døtre – hun her er den yngste. Efter loven måtte hun for at få sin arv gifte sig med sin nærmeste slægtning. Det blev mig, hendes morbroder. Nu er hun min hustru."

"Ja vel. Og eftersom I begge to er født i Bethlehem, må I rejse derhen for denne indskrivnings skyld."

Rabbien knugede harmfuldt sine hænder sammen og løftede øjnene imod himlen, idet han tilføjede:

"Dog lever Israels Gud endnu, og hævnen hører ham til."

Med disse ord gik han hastigt bort.

Snart efter førte Josef æslet ved tøjlen gennem porten og hen ad vejen til Bethlehem. Solen steg højere, og dens stråler brændte hedt. Maria slog sit slør tilbage. Hendes ydre var ikke det sædvanlige jødiske. Sagnet giver Salomon lys hudfarve og hår, der var kastanjebrunt i skygge og gyldent, når solen skinnede på det. Og der siges, at den unge kvindes skønhed var af en lignende skær og lyse slags. Hun var næppe mere end femten år gammel. Øjnene var store og blå, overskyggede af lange øjenhår, ansigtets form aflang og kurven ren og bleg. Om de friske, røde læber, der for let meste holdtes en smule adskilte, lå der et udtryk af ømhed og tillidsfuld mildhed. Det bløde, gyldne hår hang hende frit ned ad ryggen og nåede næsten til sadlen, hun sad på. Der hvilede over hende et skær af usigelig renhed og uskyld. Ofte så hun op mod himlen med et blik, fuldt af tilbedelse og bøn; når Josef talte til hende, hørte hun det ikke altid, men så ud, som an hun lyttede til overjordiske røster. Da kunne det ske, at han pludselig tav og skottede til hende med en slags sky undren, hvorpå han bøjede hovedet og travede videre i tavshed.

Hen imod aften nåede de Bethlehem. Gaderne var fulde af folk og dyr. Ved at følge strømmen nåede de snart *khanen*, som de østerlandske herberger kaldes. De var vidt forskellige fra de europæiske kroer; den rejsende måtte medbringe alt, hvad han havde brug for: både sengeleje, samt føde til sig og sine dyr. Alt, hvad der kunne fås i khanen, var tag over hovedet og vand. Derfor fandtes der hverken kok eller vært, men kun en dørvogter; som regel boede der handlende i nærheden, hvor de rejsende kunne købe, hvad de trængte til.

Dørvogteren sad ved porten på en blok af cedertræ. Hans spyd var stillet op mod muren, og en hund lå ved hans fødder.

"Jehovas fred være med dig!" hilste Josef.

"Såvel som med dig og dine!" svarede dørvogteren uden at røre sig.

"Jeg er fra Bethlehem; er her plads?"

"Ikke til en eneste mere."

"Jeg er ellers født her i byen. Måske du har hørt mit navn, Josef fra Nazareth. Dette er mine fædres hus, for jeg er af Davids slægt."

Josef talte sandhed; khanen var selve det hus, hvor Isaj var født og ligeledes hans ti sønner, af hvilke David var den yngste, det hus, som Samuel kom til for at salve Israels ny konge. Tusinde år og mere var gået, siden hyrdedrengen blev Sauls efterfølger og grundlagde en ny kongeslægt; riget havde mistet sin selvstændighed, og Davids efterkommere var ringe mænd, som tjente brødet i deres ansigts sved, men lige fuldt blev der vist dem ærbødighed af enhver israelit.

Dørvogteren rejste sig og bøjede sit hoved.

"Rabbi," sagde han, "så længe dette hus har stået, er ingen fremmed blevet afvist, når der var plads til ham. Skulle jeg da afvise en Davids søn? Men hvis du vil gå med mig, skal du se, at her er ikke plads til en eneste mere. Khanen er overfyldt, og hele byen med."

"Hvor kommer dog alle de mennesker fra?"

"De kommer, sikkert ligesom du selv, på kejserens bud, for at lade sig skrive i mandtal. Desuden er der karavanen fra Damaskus til Arabien, som holder rast her."

Josef fortsatte:

"Jeg har min hustru med, hun er ung og tåler ikke meget. Natten er kold; kommer hun ikke under tag, så frygter jeg – –. Har du ikke kendt hendes forældre? Det var Joakim og Anna, også af Davids hus."

"Jo vist har jeg så, det var i mine unge dage. Hun skal ikke ligge under åben himmel. Kom, nu går solen ned bag bjerget, og om lidt vil det være mørkt."

Glad førte Josef dørvogteren hen til Maria, som holdt i nærheden. Manden så vist på hende:

"Hår som guld og blå øjne," mumlede han, "sådan så hyrdedrengen ud, da han første gang trådte frem for Saul. – Fred være med dig, du Davids datter!" hilste han og tog æslets tømme i sin hånd.

Derpå førte han dem over den af mennesker og dyr opfyldte gård og hen ad en snæver sti, mens han forklarede, hvad det var for et sted, han ville give dem ly. Det var en hule, hvor David ofte havde søgt tilflugt med sin hjord, krybberne stod der endnu, og den brugtes stadig som stald. De rejsende fulgte ham glade. Som efterkommere af et hyrdefolk, der var vant til at dele

hus med hjorderne, fandt de ikke noget stødende i, at det var en stald, som de skulle sove i. Heller ikke var det dem på nogen måde imod at tilbringe natten i en klippehule; dem er der så mange af i jødernes land. Denne var vel en 40 fod lang, knap halvt så bred og 9-10 fod høj. Der var krybber af sten langs siderne, og på gulvet lå der hø og halm. Dørvogteren tændte en lygte og forlod dem med gode ønsker om søvn og hvile.

"Dette sted er helligt," sagde Maria og tænkte på sin stamfader David.

Ved den niende time om aftenen ophørte brat al larm i den af mennesker overfyldte khan. Det var den hellige time, da ofre blev frembåret i templet på Moria bjerg. Hver israelit stod oprejst med sit ansigt vendt imod Jerusalem, med hænderne over kors på sit bryst og bad. Derpå blev der igen uro; en holdt måltid, en anden redte sit leje, men snart efter sænkede stilhed og søvn sig over khanen og hele Bethlehem.

Ved midnatstide hørtes et højt råb:

"Hvad er det for et lys på himlen? Vågn op, brødre, vågn op og se!"

Folk rejste sig, endnu søvndrukne, og stirrede omkring sig. Der blev røre alle vegne. Alle strømmede ud af husene og så op til himlen. Og hvad så de? Et blændende lysskær, der strakte sig fra stjernerne i skrå retning ned til jorden. De stirrede alle på det og på hinanden, overvældede af undren; de frygtsomme turde næppe ånde, de kækkeste hviskede kun sagte.

"Har I nogen sinde set mage?" spurgte en.

"Kan det være et stjerneskud?" udbrød en anden.

"Nej, vist ikke; et stjerneskud slukkes jo straks."

"Måske hyrderne har set en løve og tændt et stort bål for at skræmme den bort," mente en tredje.

"Nej, så stort kan aldrig noget bål være."

Flere minutter varede det underfulde syn. En ærværdigt udseende olding sagde:

"O, brødre, dette er himmelstigen, som vor fader Jakob så i sin drøm. Lovet være Herren, vore fædres Gud!"

En halv mils vej eller så sydøst for Bethlehem, skærmet mod nordenvinden af bjergene, strækker der sig en slette, hvor hyrderne plejede at lade deres får, geder og kvæg græsse. Denne samme nat sad nogle hyrder ved en ild. De var klædt i huder af deres dyr, over skulderen bar hver af dem en taske, som indeholdt hans simple føde og sten til slyngen, der sammen med hyrdestaven var deres våben.

Verdens larm og uro kendte de kun lidt til; dog hørte de lejlighedsvis rygter om, hvad kong Herodes tog sig for, hvorledes han byggede paladser og indførte forlystelser, som Israels børn ikke før havde kendt til. Og når de vandrede rundt mellem bjergene med deres hjorder, kunne det ske, at de blev skræmt af skingrende trompetstød og så en afdeling romerske soldater drage af sted med blanke våben og gyldne ørne. Så grundede de over disse mænds liv, der var så modsat deres eget, og talte om det på deres enfoldige vis, når de ved aftenstide sad sammen ved bålet.

Ja, fattige og ulærde var Judæas hyrder i verdens øjne, men de var fromme mænd. På sabbatsdagene gik de til synagogerne, satte sig på de nederste bænke, lyttede med tro til de hellige ord, som blev læst op derinde, og førte dem med sig i deres

hjerter, når de gik til deres arbejde. Verdslig visdom havde de ikke, men de vidste, at Jehova var deres gud, og at de skulle elske ham af hele deres sjæl og hele deres styrke – og de gjorde det i oprigtighed.

Denne aften var, som vinternætterne sædvanlig i disse egne, kold og klar med funklende stjerner. Ingen vind rørte sig, luften var vidunderlig ren og frisk, og den dybe stilhed var forunderligt gribende. Det var, som om hele naturen lyttede i åndeløs forventning, som om himlen sænkede sig ned for at hviske en frydefuld tidende til den lyttende jord.

Hyrdernes samtale var døet hen. En efter en havde strakt sig ud på jorden, hvor han sad, og var sovet ind. Kun nattevagten gik langsomt frem og tilbage. Ved midnat skulle en af de andre afløse ham; tiden nærmede sig, og han glædede sig til søvnen. Da standsede han brat og så studsende omkring sig; et lysskær, hvidt og rent som månens, brød frem. Han stod i skælvende forventning. Lyset blev stærkere, så at ting, som han ellers aldrig kunne se ved nattetide, stod klart for hans øjne, således hele hjorden, selv de fjerneste dyr. En kuldefornemmelse, stærkere end vinternatten kunne forvolde, greb ham; angstens isnende gys. Han så op, stjernerne blegnede, som de gør, når dagen gryr, og lyset strømmede ned der oppe fra som gennem et åbent vindue.

"Vågn op! Vågn op!" råbte han til sine staldbrødre, som fo'r op med våben i hånd. Hundene sprang gøende op og løb ud over marken, hvor dyrene for forvildede omkring.

"Hvad er der på færde?" råbte hyrderne som med en mund.

"Se, himlen står i flammer!" skreg nattevagten.

Lyset blev endnu stærkere, hyrderne faldt til jorden med hænderne for deres øjne, helt ude af sig selv af skræk.

Da lød en stemme:

"Frygt ikke!"

Og de lyttede.

"Frygt ikke, for se, jeg forkynder jer en stor glæde, som skal vederfares alt folket."

Røsten, der klang mere mild og trøstefuld end nogen menneskerøst, desuden klar, skønt dæmpet, trængte ind i deres sjæls dyb og fyldte dem med tillid. De rejste sig på knæ og så tilbedende mod himlen. I stråleglansen deroppe så de en skikkelse i en skinnende hvid kjortel og med vinger på skuldrene. En stor stjerne strålede over hans pande. Hans ansigt lyste af guddommelig mildhed, hænderne var strakt velsignende over dem.

Englen – for de følte, at dette var en engel – fortsatte:

"Jer er i dag en frelser født, som er den herre Kristus i Davids stad. Og dette skal være jer et tegn: I skal finde et barn, svøbt, liggende i en krybbe."

Det himmelske sendebud talte ikke mere, men lyset, der syntes at udgå fra ham, sitrede. De så hvide vinger flagre, lyse skikkelser svævede op og ned, og mangfoldige røster sang i kor: "Ære være Gud i det højeste, fred på jorden og i mennesker en velbehagelighed!"

Da hyrderne kom nogenlunde til sig selv igen, stirrede de som forvildede på hinanden, indtil en af dem talte:

"Det var Gabriel, Jehovas sendebud til menneskene."

Ingen svarede.

"Den herre Kristus er født til verden – sagde han ikke det?"

En anden, som havde fået mælet igen, svarede:

"Det var hans ord."

"Og sagde han ikke også "i Davids stad?" Altså vort Bethlehem. – Og at vi skulle finde ham som et lille barn, svøbt –"

"Og liggende i en krybbe."

Den hyrde, som først havde talt, stirrede tankefuld ind i ilden. Pludselig udbrød han:

"Det må være hulen nær ved khanen, han talte om. Brødre, lad os gå og finde ham. Præster og skriftkloge har længe ventet Messias. Nu er han født, og Herren har givet os et tegn, som vi kan kende ham på. Lad os gå hen og tilbede ham!"

Snart stod de ved hulens indgang. Dørvogteren lod dem uden videre gå ind. Derinde fandt de foruden Josef og Maria et par kvinder, som også havde fundet ly her.

"Fred være med jer!" hilste en af hyrderne.

"Er her et nyfødt barn, som ligger i en krybbe?"

Over Josefs ellers så rolige træk gik der en skælven, og han vendte sig halvt bort:

"Ja, her er."

De gik hen til krybberne, og i en af dem lå barnet. Ved lygtens skin så de ham tydeligt. Han lå stille og så ud som andre nyfødte børn.

"Hvor er moderen?" spurgte den ældste hyrde.

Hun lå nær ved; en af kvinderne lagde den lille i hendes arme. Hyrderne samledes omkring disse to.

"Det er den herre Kristus!" sagde en af dem.

"Det er ham!" svarede de andre. Og de faldt på deres knæ, kyssede fligen af moderens klædning og gik så bort med stor

glæde.

På vejen ud til deres hjorder sang de stadig englens lovsang:

"Ære være Gud i det høje, fred på jorden og i mennesker en velbehagelighed!"

Ti dage senere nærmede de tre vise mænd sig til Jerusalem. Da de var kommet over Kedrons bæk, mødte de mange folk, af hvilke de fleste standsede og så efter dem. Kamelerne og deres prægtige udrustning var ikke det, der vakte mest forbavselse her, hvor så mange fremmede færdedes. Nej, det var det spørgsmål, disse mænd henvendte til snart den ene, snart den anden:

"Hvor finder vi jødernes konge, som for nylig er født?"

"Ham har vi ikke hørt om," sagde en kvinde.

"Det har vi; vi har set hans stjerne i øst og er kommet for at tilbede ham."

Så stærkt var de tre optaget af disse tanker, at de ikke en gang havde sans for det herlige syn, der viste sig for dem: Zions bjerg, kranset af skinnende marmorpaladser, over hvilke templet hævede sig i al sin pragt, dette tempel, der var kendt som et af verdens undere. Endelig red de ind gennem den stærkt befæstede Damaskusport, hvor romerske krigere holdt vagt. Også her stillede de tre rejsende det samme spørgsmål. En romersk officer stirrede forbavset på dem.

"Jødernes konge?" gentog han. "Der er ingen anden jødernes konge end Herodes."

"Der er født en anden; vi har set hans stjerne og er kommet for at tilbede ham."

"Det ved jeg intet om," sagde romeren. "Gå til templet og spørg de skriftkloge eller ypperstepræsterne, spørg Herodes

selv. Han må vel vide det, hvis der er nogen anden jødernes konge."

Dermed gjorde han plads for de tre rejsende, som drog ind i staden, fulgt af en stor hob nysgerrige. Alle talte om de vise mænd, der var kommet langvejs fra og i et så sælsomt ærinde.

Senere på aftenen, hen imod den første nattevagt, samledes i Herodes' palads og på hans bud de lærdeste mænd i Jerusalem; der var ypperstepræsterne og mange skriftkloge, fornemme saddukæere så vel som skarpsindige, tungefærdige farisæere. Salen, hvori de mødtes, var i romersk stil, gulvet dannedes af forskelligtfarvede marmorfliser, og væggene, der var malet i lyse, gullige farver, var uden vinduer; kun den syvarmede lysekrone under loftet mindede om jødernes skikke. De forsamlede var for størstedelen gamle mænd med skarpe træk, krogede næser og hvidt skæg. På hæderspladsen sad en olding, indhyllet i en hvid klædedragt. Hans fuldstændig skaldede hoved skinnede som poleret elfenben, mens den nederste del af hans ansigt dækkedes af et skæg, bølgende og snehvidt som Arons. Det var den lærde, vise babylonier Hillel, trods sine 106 år endnu formand for rådet. På bordet, han sad ved, lå der pergamentruller med hebraisk skrift på; bag hans plads stod en tjener og ventede. Nu gav Hillel ham et vink; han trådte frem og bøjede sig dybt.

"Sig til kongen, at vi er rede til at svare ham."

Tjeneren gik hurtigt bort.

Kort tid efter åbnedes døren af to soldater, der blev stående på hver side af den. Derpå trådte en gammel mand ind, klædt i purpurkåbe, omviklet med et guldbælte og med krone på hovedet. Hans gang var tung og langsom, og han støttede sig til

en stok. Med et stolt, gennemtrængende og mistroisk blik mønstrede han de tilstedeværende. Det var Herodes den Store. Hans legeme var tynget af sygdom og hans samvittighed af forbrydelser, men hans åndsevner var usvækkede og hans vilje til at holde fast på magten lige så ubøjelig som nogen sinde. For dens skyld havde han aldrig skyet nogen misgerning – det ville han heller ikke gøre nu.

Der kom røre i forsamlingen. De ældste bøjede kun hovedet og overkroppen, de yngre rejste sig og hilste mere hofmandsmæssigt, alle lagde de den højre hånd på brystet. Herodes skred frem, til han stod for Hillel; da stødte han stokken hårdt i gulvet, idet han kort og bydende udbrød:

"Svaret?"

Han lænede sig med begge hænder tungt på stokken og gentog:

"Hvad er svaret?"

Den gamle vismands øjne lyste mildt, han hævede hovedet, så frimodigt på kongen og svarede, mens de andre forventningsfuldt lyttede til:

"Herrens fred være med dig, o konge, den herre, som var Abrahams, Isaks og Jakobs Gud! – Du har spurgt os, hvor skriften siger, at Messias skal fødes ..."

Kongen bøjede hovedet uden at vende sit skarpt forskende blik fra den talende:

"Det har jeg."

"Så svarer jeg, o konge, på egne og på disse mine brødres vegne: i Bethlehem i Judæa. Således siger profeten."

Han pegede med rystende finger på et sted i pergamentrullen og læste:

"Du Bethlehem Ephrata, er du for lille til at være blandt Judas slægter? Af dig skal en udgå til at være en hersker i Israel."

Herodes' træk røbede et stærkt indre oprør; tavs stirrede han på pergamentet. De tilstedeværende vovede næppe at ånde, end sige at tale. Omsider vendte han sig og gik ud af salen uden at sige et ord.

De andre vekslede forbavsede blikke, men Hillel sagde roligt:

"Brødre, kongen tillader os at gå. – Rul det hellige pergament sammen," henvendte han sig til den nærmest stående, "giv mig din arm og før mig ud til bærestolen."

Den samme aften, men noget senere, lå de tre vise mænd på deres leje i khanen. Gennem den åbne vinduesbue kunne de se himlen og stjernerne. De lå vågne, for de, der lytter efter Guds røst eller venter et tegn fra himlen, kan ikke sove. De var kommet til Jerusalem, de havde spurgt efter ham, de søgte, og de havde forkyndt, at han var født til verden. Hvad nu? Hvorledes skulle de finde ham? Det var deres faste tro, at den almægtige hånd, der havde ført dem så langt, ikke ville slippe dem, men lede dem videre, til de nåede målet.

Som de lå i disse tanker, hørtes en røst udenfor:

"Vågn op! Jeg bringer jer et budskab, som ikke kan opsættes."

De rejste sig alle tre.

"Fra hvem?" spurgte Balthasar.

"Fra kong Herodes."

De skælvede og så på hinanden i spændt forventning.

"Hvem er du? Khanens dørvogter, ikke sandt?" forhørte Balthasar sig.

"Jo, jeg er."

"Hvad kan det dog være, kongen vil os?"

"Spørg hans sendebud, som står herude."

"Bed ham vente, så kommer vi straks."

De tog deres kjortler og sandaler på og gik ud til manden.

"Fred være med jer!" hilste han. "Tilgiv, at jeg forstyrrer jeres hvile, men min herre kongen ønsker at se jer i sit palads for at tale med jer endnu i aften."

De stod i den åbne indgang, hvor også dørvogteren var til stede. Balthasar trådte hen til ham og sagde halvt sagte, så ingen anden hørte det:

"Du ved, hvor vore kameler og vore øvrige ejendele er. Sørg for, at vi kan drage herfra uden tøven, så snart vi kommer tilbage, om det skulle være nødvendigt."

Dørvogteren nikkede tavs, og Balthasar vendte sig til kongens sendebud:

"Kongens vilje er også vor; vi er rede til at følge dig."

I stjernelyset førte tjeneren dem gennem mange snævre gader til kongens palads. Uden for porten var der et stærkt lysskær fra to store ildbækkener; de kunne se noget af bygningen og sammen med de væbnede dørvogtere, som støttede sig til deres spyd. Så blev de ført gennem hvælvede haller og søjlegange, op ad trapper og standsede endelig, da deres ledsager pegede på en åben dør og sagde:

"Der inde er kongen, træd ind!"

De tre gik over dørtærsklen med den ro, som ikke svigter dem, der føler, at en højere magt leder deres skridt.

Luften derinde var tung af vellugt, og rummet var udstyret med overdådig pragt. De tre fik kun et flygtigt, forvirret indtryk af bløde, brogede tæpper, af udskåret elfenben, lamper af guld og funklende ædelstene, for deres sind var optaget af den

mand, der sad på tronen og ventede dem. De nærmede sig nogle skridt, men standsede da og bøjede sig til gulvet. Kongen gav et tegn, hvorpå en tjener stillede tre stole frem til dem.

"Sæt jer!" sagde kongen nådigt.

De adlød, og han fortsatte:

"Man har fortalt mig, at der i middags kom tre rejsende gennem den nordlige port. De red på kameler og syntes at komme langvejs fra. Var det jer? Hvor kommer I fra, og hvad søger I her? Tal. Én for Én!"

De adlød og gav hver især sin beretning om slægt og hjemstavn og om, hvad de havde set på rejsen dertil. Herodes syntes skuffet og gik lige til sagen:

"Hvad var det, I spurgte både soldaterne ved porten og andre folk om?"

"Vi spurgte om jødernes konge, som nylig er født, om, hvor han er."

"Jødernes konge? Hvordan? Hvem?"

"Han, som nylig er født," svarede egypteren.

Kongens blik blev mørkt. Måske det pinefulde minde om hans myrdede børn gik gennem hans sjæl, men han fortsatte i næste nu:

"Hvor er denne konge da?"

"Dette er, o herre, hvad vi spørger alle om."

"Jeres tale er mørk, og I vækker min nysgerrighed. Fortæl mig mere, og jeg vil hædre jer, som konger hædrer hinanden. Sig mig alt, hvad I ved om ham, der er født. Jeg vil hjælpe jer at søge ham. Og når han er fundet, vil jeg føre ham til Jerusalem og oplære ham til kongegerningen. Men sig mig først, hvordan det gik til, at I hørte om ham?"

Balthasar rejste sig og talte højtideligt:

"Vid, o konge, at der er en almægtig Gud."

Herodes fo'r sammen.

"Han bød os komme hertil. lovede os, at vi skulle finde verdens frelser, skulle se ham og tilbede ham og vidne om ham, Som et tegn blev det os forundt at se en stjerne. Hans ånd førte os; den er med os fremdeles, konge."

Herodes stirrede på dem med mistroiske blikke.

"I fortæller mig eventyr," sagde han. "Hvis I virkelig ved noget, så sig mig det. Hvad skal denne ny konge udrette?"

"Han skal frelse menneskene."

"Frelse dem? Fra hvad?"

"Fra det onde."

"Hvordan det?"

"Ved tro, kærlighed og gode gerninger."

Herodes sad en lille tid tavs; hans ansigt var uudgrundeligt som en lukket bog. Endelig sagde han:

"Det er altså Messias, I taler om. Ved I ikke mere om ham?"

"Nej, herre konge."

Herodes gav et tegn, og en tjener nærmede sig.

"Bring gaverne frem!"

Tjeneren overrakte hver af gæsterne en klædning af skarlagenrødt og blåt stof og et guldvævet bælte. De modtog disse tegn på kongens nåde med dyb ærbødighed og mange taksigelser.

Herodes rejste sig nu for at vise, at sammenkomsten var til ende. Idet han gik ned fra tronen og hen til dem, sagde han:

"Hvis I, vise mænd, virkelig er Messias' fortalere, og det tror jeg, så skal I vide, at jeg i dag har talt om disse ting med de

lærdeste skriftkloge af jøderne. De mener alle, at Kristus skal fødes i Bethlehem i Judæa. Drag I derhen, søg efter barnet, og lad mig det vide, når I har fundet det, så også jeg kan komme og tilbede det. Fred være med jer!"

Dermed hyllede han sig i sin kappe og gik. Tjeneren, som havde ført dem dertil, kom og fulgte dem samme vej tilbage. Ved herbergets port sagde grækeren:

"Brødre, ind os drage til Bethlehem, som kongen råder os til!"

"Ja, til Bethlehem!" udbrød inderen, "og det endnu i denne nat."

"Det vil vi," istemte Balthasar med lige så megen iver. "Kamelerne er rede."

De gav dørvogteren gaver, steg op på deres dyr og red til Joppeporten, gennem hvilken de vidste, at vejen gik til Bethlehem, den samme vej, som Josef og Maria så nylig havde rejst.

Da de kom op fra Hinnoms dybe dalstrøg og ud på Efraimsletten, viste der sig et lysskær på himlen. Først var det svagt, men tiltog hurtigt i styrke. Det var stjernen, der strålede lige så klart som nogen af dem oppe på himmelhvælvingen. Men den stod lavt, og det var, som om den flyttede sig og ledede dem fremad, til de nåede den lille by, deres rejses mål. Da stod den klar og strålende over indgangen til klippehulen. De trådte ind; det var endnu nat, en tændt lygte oplyste rummet, og de så Maria, som sad med barnet på sit skød.

Balthasar gik hen imod hende og spurgte:

"Er det dit barn?"

Og hun, som gemte alt, hvad der vedrørte barnet, i sit hjerte, løftede ham op i lyset og sagde:

"Ja, det er min søn!"

Da faldt de ned og tilbad ham. Barnet var at se til som andre børn. Der var hverken stråleglans eller guldkrone om dets hoved. Men alligevel tilbad de det med tro og glæde. De rejste sig og frembar gaver: guld, røgelse og myrrha, som de lagde for barnets fødder. Så kyssede de moderens klædedragt og drog bort, opfyldte af tak.

Anden bog

Læseren må nu tænke sig 21 år frem i tiden, til Valerius Gratus' første regeringsår. Han var den fjerde romerske landshøvding i Judæa, og den tid, han herskede over landet, var så fuld af uroligheder og oprør i Jerusalem, at den kan kaldes indledningen til den sidste lange og bitre strid mellem jøder og romere.

Herodes den Store var død for en snes år siden, og hans død havde været så skrækkelig pinefuld, at kristne kan have grund til at opfatte den som et tegn på Guds vrede. Som så mangen mægtig hersker, der har tilbragt sit liv med at vinde magt og glans, drømte han om at grundlægge en kongeslægt, der gennem tiderne skulle råde over hans rige og ære ham som sin stamfader. Men hans håb blev ikke opfyldt. Vel herskede hans søn Arkelaus en halv snes år over landet, men blev fundet uduelig og omsider afsat og forvist til Gallien. Derefter havde kejseren såret jødernes fædrelandskærlighed og stolthed ved at gøre deres land til en romersk provins, hvis landshøvding boede i Cæsarea, ikke i Jerusalem, og, hvad der var endnu værre, Judæa blev slået sammen med det foragtede Samaria, den værste ydmygelse og hån, romerne kunne tilføje Israels folk.

I al denne modgang havde jøderne dog én trøst. Ypperstepræsten boede i kongepaladset, var omgivet af en slags hof og havde i alt fald af navn den dømmende myndighed. Rigtignok kunne han ikke fælde dødsdomme – det tilkom den romerske landshøvding – og rigtignok lededes alt efter romerske love i den romerske kejsers navn, og ved hvert skridt

stødte man på romerske krigere og romerske embedsmænd. Men han, der æredes som den første mand i Jerusalems kongepalads, var dog en jøde, og alene hans nærværelse mindede jøderne om Jehovas pagt med Israels børn og om profeternes forjættelser, som jo alle viste hen til den Messias, der en gang skulle tage plads på Davids kongestol.

I over 80 år havde Judæa nu været romersk provins, og romerne havde haft mere end tid nok til at gøre sig fortrolige med alle det undertvungne folks ejendommeligheder, tid nok til i det mindste at lære, at jøden med al sin stolthed var så temmelig let at styre, når han kun fik lov til at have alt det i fred, der vedrørte hans tro og gudsdyrkelse. De tidligere landshøvdinger havde også vogtet sig omhyggeligt for enhver indgriben på disse områder. Men den nyligt indsatte Valerius Gratus valgte en modsat fremgangsmåde, idet en af hans første regeringshandlinger var at afsætte Annas, ypperstepræsten, og give hans stilling til en af sine yndlinge, den uværdige Ismael.

Enten nu dette skete i følge befaling fra Rom eller efter Gratus' egen vilje, så var det en overmåde uklog handling. En nøjere redegørelse for partistridighederne mellem jøderne på denne tid ville her optage for meget plads, men nogle få oplysninger om dem vil være nødvendige. Der var i Judæa to partier, nemlig de fornemmes og folkepartiet. Efter Herodes' død forenede de sig imod Arkelaus og kæmpede imod ham med hårdnakket iver i templet som i paladset, i Rom som i Jerusalem, med list som med magt, og mangen gang havde stridsmændenes råb og sværdenes klirren givet genlyd mellem de hellige mure på Moria bjerg. Endelig lykkedes det dem at drive ham i landflygtighed. Under kampen mod den fælles

fjende havde jøderne dog ikke glemt deres indbyrdes stridigheder. Adelspartiet hadede ypperstepræsten Joazar, men folkets store masse hang ved ham med varm hengivenhed. Da Arkelaus mistede magten, drog han ypperstepræsten med sig, og da en ny skulle vælges, satte de fornemme igennem, at det blev Seths søn Annas. Herover brød striden på ny ud med stor voldsomhed, og ved forbund med romerne lykkedes det adelspartiet at styrke sin magt, som i femten år – lige til Valerius Gratus blev landshøvding – var den rådende både i templet og i paladset.

Annas stræbte ivrigt efter at udvide sin kejserlige herres magt. Fæstningen Antonia fik romersk besætning, romerske soldater holdt vagt ved paladsets porte, romerske dommere dømte Israels børn, og de romerske skatteopkrævere gik frem med ubøjelig hårdhed i by og på land. Hver dag, hver time blev folket kuet og tirret. Dog havde Annas holdt det nogenlunde i ro. Men da han blev styrtet, kom romerne til at savne ham hårdt. Så snart Ismael havde modtaget ypperstepræst-embedet, gik Annas lige fra templet over i folkepartiets forsamling, som han nu blev fører for, og som han opmuntrede til hårdnakket modstand mod de magthavere, han før havde stået i venskabeligt forhold til. En måned efter, at Ismael havde tiltrådt sit embede, kom landshøvdingen til Jerusalem. Med mørke miner og vrede tilråb hilste jøderne ham og den legion romerske soldater, der ledsagede ham. De stridsvante krigere drog gennem stadens nordlige port og derfra til borgen Antonia; jøderne, som så til fra vinduer og tage, forstod, at man næppe med det første blev af med soldaterne, og følte deres nærværelse som en bitter krænkelse. På begge sider var

stemningen sådan, at den ulmende forbitrelse ved den mindste anledning kunne bryde ud i flammer. Hvis Gratus skulle finde det klogt at skræmme jøderne ved at give et eksempel på, hvor hårdt romerne straffede ulydigheden, da kunne man kun sige: Ve ham, som det kommer til at gå ud over!

Således stod sagerne i Jerusalem, og dette må læseren huske på, hvis han skal forstå det følgende.

Det var en dag i midten af juli måned, solen stod på sin middagshøjde, og dens stråler sænkede sig brændende hedt ned over haven, der hørte til det kongelige palads på Zions bjerg. Denne have var på alle sider omgivet af bygninger, alle forsynede med rig udsmykning af marmor og murværk, søjlegange og lignende.

På en bænk ved en dam sad i det stærke sollys to unge mennesker på 17 til 19 år, optaget af en alvorlig samtale. De var begge af et ualmindelig tiltalende udseende, og ved første blik kunne man godt tage dem for brødre. Begge havde sort hår, sorte øjne og den mørke hudfarve, som disse egnes hede sol giver. Den ældste af dem var en smule højere end den anden og havde bart hoved. Hans hele dragt var en tunika, der nåede til knæerne, syet af fint gråt uldent stof, rødbræmmet i halsen og for neden, samlet om livet med en tyk snor, flettet af silke. Hans arme og ben var til dels blottede, brune og kraftige. På fødderne bar han sandaler; sin lyseblå kappe havde han bredt ud på bænken, hvor de sad. At han var en romer, viste såvel dragten som hans træk: den høje, smalle pande, den skarpt skårne næse, mundens faste, strenge linjer og de kloge, koldt forskende øjne. Hvis hans tone let blev bydende, hvis han så med et overlegent blik på den jødiske knægt, der sad ved hans side, så kunne det

til dels undskyldes ham, da han, foruden at høre til det mægtige, verdensherskende romerfolk, var af en slægt, som af hans landsmænd regnedes blandt de første. Navnet Messala var især knyttet til kejsertronen. En Messala var af kejser Augustus, som altid havde vist ham stor godhed, blevet indsat i den vigtige stilling som skatteforvalter i jødernes land og havde sammen med ypperstepræsten bolig i det kongelige palads. Den nys omtalte unge mand, søn af denne skatteforvalter, hørte altså hjemme her.

Hans gæst og ven, som sad ved hans side, var noget spinklere bygget, men så i øvrigt ud til, at han med tiden kunne blive lige så kraftig som romeren. Hans klædning var af fint hvidt linned og af det snit, som på den tid var almindeligt i Jerusalem. Hans hoved var dækket af et klæde, der med gule silkesnore blev holdt tilbage fra panden og bagtil hang ned over nakken. Ikke alene dragten, men også hans træk vidnede om, at han var jøde, panden var bredere og lavere end romerens, næsen lang og næseborene mere åbne, læberne fyldige, hagen rundede sig blødt, øjnene var store med stærkt hvælvede låg. Hudens brune farve gik på kinderne over i en frisk, varm rødme. Den unge romers ydre var bydende og mandigt strengt, jødens indtagende og endnu halvt barnligt.

"Sagde du ikke, at den ny landshøvding kommer i morgen?" spurgte den yngste på græsk, for dette sprog var, sælsomt nok, det sædvanlige i de mest dannede jødiske kredse, ja, var endda – ingen vidste rigtigt, hvordan det var gået til – trængt ind i synagogerne og templet, hvorfra dog ellers al udenlandsk indflydelse blev holdt ude.

"Jo, i morgen," svarede Messala. "Jeg hørte Ismael, den ny – hvad er det nu, I kalder ham? – den ny ypperstepræst fortælle det til fader. Fra i morges tidlig har våbensmedene haft travlt med at pudse soldaternes hjelme og opforgylde ørnene. Der er også sørget for plads til flere soldater – sagtens den store mands livgarde."

Det ejendommelige i svaret lå mindre i ordene end i tonen. Ærbødighed var en egenskab, som datidens unge romere fandt forældet og nærmest latterlig. Den gamle gudetro var omtrent ophørt, gudernes navne nævnedes mest kun af vane eller blev brugt af digtere og talere som poetiske prydelser, filosofien var i færd med at indtage troens plads, en tilsætning af spot var næsten en nødvendighed i den dannede mands tale. Den unge Messala, som havde levet nogle år i Rom og for nylig var vendt tilbage, havde naturligvis tilegnet sig den moderne tone. Hertil hørte en træt langsomhed i talen, der skulle vidne om overlegen ligegyldighed, visse foragtelige trækninger om munden og små ophold, der ligesom skulle give tilhøreren tid til at nyde vittighederne eller føle spotten. En sådan standsning fulgte netop nu efter romerens udtalelse om ypperstepræsten. Farven på den jødiske ungersvends kinder blev stærkere, og han stirrede ned i dammen uden at tale.

Romeren så sig om.

"Det var her, i denne have, vi tog afsked med hinanden, før jeg rejste. Du sagde: "Guds fred være med dig!" Og jeg svarede: "Guderne bevare dig!" Husker du den dag? Hvor mange år kan det nu være siden?"

"Fem år," sagde jøden uden at løfte hovedet eller vende sine øjne fra det stille vand, som hans blik hang ved, ligesom han

søgte efter en svunden fortid nede i dybet.

"Nå, du har al grund til at takke –" Messala mønstrede med et bifaldende smil den smukke ynglingeskik "- takke, ja vi kan jo godt sige guderne, hvis den udtryksmåde tiltaler dig. Du er blevet smuk som Ganymedes, Jupiters mundskænk; jeg gad se dig ved kejserens hof! Men sig mig dog, Juda, hvorfor tænker du så meget på ypperstepræstens komme?"

Juda syntes ikke at høre hans spørgsmål; han fæstede sine store, alvorsfulde øjne på vennen og gentog:

"Ja – fem år! Om jeg husker den dag? Du ved ikke, hvor jeg græd, da du var væk! Og årene er gået, og du er kommet tilbage med lærdom og dannelse som en fyrste. Alligevel – jeg ville ønske, du mere lignede den dreng, der rejste herfra!"

"Hvorfor så højtidelig, min ven? I hvilken henseende er jeg ikke den Messala, der rejste bort? Forklar dig! En af vore mest udmærkede talere, en, som altid kunne bringe sin modstander til tavshed, gav mig et godt råd: "Lær din modstander at kende, før du svarer ham." Lad mig rigtigt forstå dig."

Juda rødmede ved det spottende, overlegne blik, der mødte ham, men han svarede med fasthed:

"Dine lærere i veltalenhed har undervist dig i at føje dine ord mildt og at finde de steder, hvor modparten lettest kan rammes. Men min ven Messala, som rejste herfra, havde ingen gift på sin tunge, ville ikke for alt i verden have såret en vens følelser."

Romeren smilede, som om der var blevet sagt ham noget smigrende, og rystede med sit stolte hoved:

"Nej, du passer ikke til at være Ganymedes, du er jo så højtidelig og gådefuld som selve oraklet i Delfi. Men lad hellere

højtideligheden fare og tal ligefrem! Hvad har jeg såret dig med?"

Juda drog vejret dybt og trak i snoren, der holdt hans kjortel sammen, mens han svarede:

"Jeg har dog også lært noget i disse fem år. Vist nok står Hillel og vore andre skriftkloge i mange måder tilbage for de romerske vismænd, men de, som sidder ved vore læreres fødder, hører dog om Gud og loven og Israel, lærer at ære og elske alt, hvad der hører dertil. Jeg ved, at mit folk er ikke mere, hvad det var, og jeg føler dets nedværdigelse – gjorde jeg ikke det, var jeg mere ussel end en samaritan. Ismael er ikke vor lovlige yppersteпræst, kan ikke være det, så længe Annas lever, men han er dog en levit, en af den udvalgte stamme, som i årtusinder har forestået gudstjenesten –"

Messala afbrød ham med en bidende latter:

"Ja, vist, Ismael er en uværdig, men dog altid mange gange bedre end en romer. Å, en jøde er og bliver dog altid en jøde! Ved Bacchus, mennesker og himmel og jord forandrer sig, men jøden aldrig! For ham er der hverken frem eller tilbage; hvad hans forfædre var, det bliver han selv. Se nu her!" Han bøjede sig ned og tegnede en kreds i sandet, "sådan er en jødes liv og hans forestillinger. Midtpunktet, det er templet med alt, hvad dertil hører, denne lille kreds er jeres land. Hvad der er udenfor, bryder ingen af jer sig om. Gør I vel? Kunst? Nej, både maler- og billedhuggerkunst regner I for synd. Digtning –? den lænker I til jeres alter. Veltalenheden trives kun i synagogerne. I krigen taber I hver syvende dag det, I har vundet på de seks, sådan er jeres liv, så indsnævret og tomt. Kan det undre dig, om jeg må smile ad det? Og den Gud, som I dyrker, som nøjes med et

sådant folks tilbedelse! Kan han sammenlignes med vor Jupiter, der låner os sine ørne, så vore våben kan flyve verden over med sejr!"

Juda rejste sig, hans kinder brændte.

"Nej, nej, bliv siddende, kære!" råbte Messala og strakte sin hånd frem. "Det var smukt af dig at komme herhen i dag for at byde mig velkommen og forny det gamle venskab – hvis det kan fornys. Min lærer sagde, sidste gang han talte til mig: "Bliv en mægtig mand, husk, Mars hersker, og Eros er død." Kærlighed har intet at sige, mente han, men krigerhæder er alt. Sådan tænker enhver romer. Ja, leve Mars! Jeg vil være kriger, men du, min stakkels Juda, hvad skal du blive til?"

Juda bøjede sit hoved dybere ned over vandet.

"Jeg ynkes sandelig over dig, min ven. Fra synagogen går du til templet, får måske til sidst en plads i rådet og dermed er din historie ude, mens jeg – – Å, verden er ikke erobret endnu; der er ukendte øer, der er folk oppe mod nord, hvor endnu ingen romer har været, der er Alexanders tog til det fjerne østen – hvad der slog fejl for ham, kan fuldføres af en anden. For en romer er intet umuligt."

Juda løftede sit hoved og så, hvor stoltheden flammede i Messalas øjne. Men i næste nu slog han ind på sin sædvanlige tone:

"Efter et par sejrrige felttog får du en fed provins at herske over og lever selv i Rom, hviler ud efter kampen, har overflødighed af guld – ja, guld må der til frem for alt, så har man det øvrige: vin, kvinder, skuespil, digterens sange ved gildebordet, fint rænkespil ved hoffet, terningespil tidlig og silde. Ja, en fed provins, det er målet! Hvorfor skulle det ikke

blive Syrien? Antiokia er en hovedstad for guder. Judæa følger med i tilgift, og du, min ven, du skal dele min lykke."

Sådan tale som Messalas var almindelig nok i Rom, men den unge jøde havde aldrig før hørt noget lignende. Spøg var i det hele taget noget, der lå fjernt fra hans folk, og derfor lyttede han til vennens ord med modstridende følelser, snart harmfuldt, snart aldeles uforstående. Messalas overlegne mine, som lige fra først af havde stødt ham, forekom ham mere og mere krænkende. Det var, som om Messala gik ud på at såre ham i hans dybeste og helligste følelser. For denne tids jøder var fædrelandskærligheden en sand lidenskab og så fast nyttet til deres tro, deres minder, deres hele åndsliv, at de ingen spot tålte i denne henseende. Messalas ord var derfor en sand pine for hans tilhører, som, efter i nogle øjeblikke at have kæmpet for at vinde fatning, med et tvungent smil svarede:

"Der er mennesker, som holder af at spøge med alt muligt."

Romeren så forskende på ham:

"Hvorfor ikke pakke sandheden ind i spøg lige så godt som at fortælle den i en af de lignelser, I jøder holder så meget af?"

"Det var altså alvor?"

"Hvorfor ikke? Men jeg fik ikke talt ud; jeg ville tilbyde dig mere. Når jeg er landshøvding og råder over Judæa, vil jeg gøre dig til ypperstepræst."

Juda vendte sig fra ham i vrede.

"Nej, nej! Du må ikke gå bort. I guder, hvor solen brænder! Lad os gå hen i skyggen."

Juda svarede koldt:

"Vi gør vist nok bedst i at skilles, og jeg ville ønske, at jeg ikke var kommet. Jeg ventede at finde en ven, men jeg traf en –"

"Romer," tilføjede Messala hurtigt.

Juda knugede sine hænder sammen, men tvang sig til at tie og gik med hurtige skridt mod havens udgang. Messala rejste sig, tog kappen fra bænken og kastede den om sig. Derpå skyndte han sig efter sin gæst, der sagtnede sin gang en smule, men ikke så sig tilbage. Messala nåede ham hurtigt, lagde hånden på hans skulder og holdt skridt med ham.

"Husker du, sådan plejede vi at gå sammen, da vi var børn. Vil du endelig gå, så lad mig følge dig til porten." De holdt stadig skridt med hinanden, mens Messalas hånd hvilede på Judas skulder. "Du er barn endnu, men jeg er en mand, ser du, og derfor må jeg tale som en mand. Hvorfor bliver du vred over, at jeg talte om at regere over Judæa? Det kommer dog en eller anden romer til, hvorfor så ikke jeg?"

Juda løftede sin hånd:

"Fremmede har haft magten over vort land før romerne, men hvor er de riger nu? Deres magt er forbi; Judæa har overlevet dem alle."

"Nå, nå, vi vil lade disse statssager fare. Jeg ville bare sige et ord om dig selv. Jeg holder af dig – så meget, som jeg kan – og ville hjertelig gerne være dig til tjeneste. Bliv soldat som jeg! Bryd ud af den snævre kreds, som dit folks love og skikke holder dig indespærret i! Der er jo hverken plads til ærgerrighed eller til dåd."

Juda rystede tavs på hovedet.

"Hvem er vore dages vismænd? Ikke de, som spilder tiden med at gruble over tomme ord som Jehova og Baal. Nævn mig en eneste stor mand fra hvilket land, du vil, som ikke smededе sin storhed af det stof, der lå for hånden, tog alt, hvad han

kunne få, drog al den nytte, han kunne, af omstændighederne og forkastede alt det, der ikke hjalp ham frem mod målet. Hvordan gjorde Herodes? Makkabæerne? Cæsar? Vær som de, og du skal se – Rom er rede til at støtte dig."

Den jødiske knægt skælvede af undertrykt vrede og hastede mod udgangen:

"O, Rom, Rom!" mumlede han.

"Ja, Rom, det er ordet. Vær fornuftig, opgiv de tåbeligheder: Moses, overleveringerne og alt det. Se skæbnegudinderne frit i øjnene, og de vil sige dig, at Judæa må føje sig efter Roms vilje."

De stod nu ved porten. Juda så på Messala med et langt afskedsblik og sagde:

"Her skilles vi. Romeren kan ikke forstå israelitten. Du har voldt mig smerte i dag, fordi du har vist mig, at vi aldrig mere kan blive venner, som vi var, aldrig! Fred være med dig!"

Messala strakte sin hånd ud, men Juda gik forbi ham uden at tage den. Så stod den unge romer nogle øjeblikke og så efter ham. Men snart hævede han hovedet med et overmodigt ryk:

"Det får så være. Eros er død, Mars hersker!"

Fra den af Jerusalems porte, som nu kaldes Den hellige Stefanus' port, løb der den gang en gade i vestlig retning langs den nordlige fløj af borgen Antonia. Senere gjorde den en skarp drejning mod syd. Da Juda var kommet så langt, standsede han og gik ind i et anseligt, firkantet hus, som lå netop, hvor gaden drejede. Huset så næsten fæstningsagtigt ud, bygget, som det var, af svære kampestensblokke, lige så utilhuggede, som de var kommet fra stenbruddet. Dog ville en iagttager og kender straks have set, at det samtidig var bolig for mennesker, der både var velhavende og havde sans for skønhed og hygge.

Derom vidnede blandt andet vinduerne, der var noget, som på denne tid kun fandtes i de allerbedst indrettede huse, og tillige de prydelser i murværk og marmor, som fandtes oven over de svære, jernbeslåede porte. Juda bankede på en af disse porte, en låge i en af dens fløje blev åbnet. Han trådte ind med en hastighed, der viste, at han var hjemme her, og glemte rent at svare på portnerens ærbødige hilsen.

Gangen havde hvælvet loft og vægge med udskåret træværk. På begge sider var der stenbænke, blankslidte af lange tiders brug. Efter at have gået tolv-femten skridt fremad kom han til et aflangt gårdsrum, der var omgivet af huse, og hvor tjenestefolk gik til og fra, fjerkræ gik og pillede korn op, kværne hørtes male, og køer, heste og æsler kunne ses gennem de åbne stalddøre. En port førte fra denne gård ind i en anden, der snarere kunne kaldes en have; vinranker og buske voksede her, luften køledes af et springvand, og søjlegange, forsynede med lyse forhæng, gav skyggefulde hvilepladser. Ad en trappe kunne man herfra stige op til familiens værelser eller, om man ville, endnu højere op, til det flade tag. Juda gik ikke så højt op. Han slog et forhæng til side og trådte ind i sit eget kammer, gik hurtigt over det fliselagte gulv og kastede sig på en løjbænk med hænderne for øjnene. Her blev han længe liggende uden at røre sig. Det var imidlertid blevet mørkt. En kvinde kom til døren, nævnte sagte hans navn og trådte ind.

"Aftensmåltidet er spist," sagde hun, "skal du ikke have noget?"

"Nej, kære Amra."

"Er du syg, mit barn?"

"Nej, men søvnig."

"Din moder har spurgt efter dig."

Han rejste sig halvt op:

"Har hun det? Hvor er hun?"

"Oppe på taget. Men vil du da ikke spise noget?"

"Å jo, bring mig lidt, hvad du vil. Syg er jeg ikke, men træt af alting. Livet ser ikke mere så lyst ud som for nogle timer siden, det er en ny sygdom, Amra. Kan du, som altid har plejet mig så trofast, finde noget middel imod den?"

Amra strøg ham kærtegnende over panden:

"Spis først, så kan vi se, hvad der ellers er at gøre."

Hun gik bort med sagte skridt. Snart efter kom hun tilbage, bærende en træbakke med mælk, vin, tynde skiver af fint, hvidt brød, en ristet fugl, honning og salt. På bakken stod også en lille tændt lampe, som oplyste stuens mørke egetræsloft, de små, blå og hvide gulvfliser, to-tre stole med udskårne ben og den lave løjbænk, over hvilken der lå et stort tæppe af stribet uldent stof, og som viste, at dette var et soveværelse.

Amra trak en stol hen til løjbænken, stillede bakken på den og lagde sig på knæ ved siden af. Hun var ældre kvinde med mørk hud og mørke øjne, som i øjeblikket havde et udtryk af næsten moderlig ømhed. At hun var slavinde, sås af det store hul, der var boret i hendes venstre øreflip, som stak frem under den hvide turban. Hun havde opammet og plejet Juda lige fra hans fødsel, derfor elskede hun ham som sit eget barn, og i hendes øjne blev han stadig ved at være barn.

Da han havde spist, og Amra havde forladt ham, rejste han sig og gik op på taget.

Læseren ved sikkert, at i østerlandene bruges det flade tag som opholdssted. Mens solen brænder hedt, holder enhver, som

kan, sig inde i de halvmørke stuer, men ved aftenstid søger man frisk luft og kølighed på taget. Deroppe danses, snakkes og dyrkes musik, når flere er samlede, eller man søger ensomheden deroppe for at tænke eller bede. Som oftest er taget smukt udstyret – i alt fald i et rigt hus som dette; her var tårne, søjler, planter, der dannede overskyggede siddepladser osv. Juda gik hen til en slags udbygning, hvor han trådte ind. Der var ikke tændt lys derinde, men til alle fire sider var der buede vinduesåbninger, hvorigennem stjernerne på den mørkblå nathimmel sås. Ved et af vinduerne sad en kvinde, indhyllet i et hvidt klædedragt; i hånden holdt hun en vifte, hvis ædelsten glimtede i stjerneskæret.

"Juda, min søn!"

"Ja, moder, her er jeg!"

Han skyndte sig hen til hende og knælede ned foran hende. Hun slog armene om hans hals og kyssede ham. Lidt efter satte han sig ved hendes fødder og lagde hovedet i hendes skød. Alt var stille omkring dem, kun vindens sagte susen hørtes.

"Amra siger, der må være sket noget," sagde hun og lagde sin hånd på hans pande. "Da du var lille, kunne jeg finde mig i det, om du tog dig småting nær, men nu er du en mand, og du ved, du med tiden skal blive min helt."

Hun sagde de sidste ord meget blødt. Det sprog, hun talte i, var det samme, Rachel sang i for Benjamin; kun få i landet, kun de gamle, højt ansete slægter brugte det endnu.

Han sad en stund hensunket i sine egne tanker, så tog han hendes hånd:

"Å, moder, jeg har i dag tænkt på så meget, som jeg aldrig før har spekuleret over. Sig mig først, hvad skal jeg blive?"

"Som jeg sagde før: min helt!"

Hendes træk kunne han ikke se, men på stemmen hørte han, at hun spøgte. Da blev han meget alvorlig.

"Moder, du er så god! Ingen anden vil holde så meget af mig." Han kyssede hendes hånd flere gange. "Og jeg forstår, du vil ikke komme ind på det spørgsmål, fordi jeg til denne dag alene har tilhørt dig. Det har været en god tid, så tryg, så fredelig. Jeg ville ønske, den kunne vare længe endnu. Men der må en gang ske en forandring. Jeg må vælge mig en gerning, som enhver af Israels sønner må. Loven byder det. Skal jeg dyrke jorden? drive hjorderne omkring? blive lovkyndig?"

"Har Gamaliel talt i dag? Har han sagt –" prøvede hun sig frem.

"Jeg ved ikke, hvad han har sagt, for jeg var ikke henne at høre ham."

"Så har det været Simeon, som –"

"Nej, jeg var ikke i templet, men på torvet, hos den unge Messala."

Der var i hans stemme en forandring, som vakte moderens opmærksomhed. En forudfølelse fik hendes hjerte til at slå stærkere; viften sank ned i hendes skød.

"Hos Messala, ja så! Hvad kunne han da sige, som har bragt uro i dit sind?"

"Han er så forandret."

"Du mener vel, han er kommet tilbage som en romer."

"Ja, det er han."

"Romer – det vil sige *hersker*. Før var han næsten en jøde, men Roms luft smitter. Han er altså blevet stolt, hovmodig?"

"Stolt var han også før; da han var barn har jeg set ham spotte udlændinge, som selv Herodes nedlod sig til at modtage med æresbevisninger, men den gang skånede han altid vort folk. Først nu, i denne dag, har jeg hørt ham tale foragteligt om vore skikke, om vor Gud. Jeg gjorde, som du ville have forlangt, jeg ville ikke høre på ham, men gik fra ham. Vort venskab er forbi. Og nu, du kære moder, nu må du hjælpe mig at få klarhed i denne sag! Nu må du sige mig, om romeren virkelig har ret til at foragte mig. I hvilken henseende står jeg tilbage for ham? Er vort folk ringere end hans? Hvorfor skulle jeg føle slavens feje frygt for noget menneske, om det så var kejseren selv? Kan ikke også jeg, om lysten kommer op i mig, søge ære og udmærkelse af enhver slags? Kan jeg ikke gribe sværd og skjold og kæmpe lige så tappert som nogen romer? At jeg kan blive købmand eller eje store hjorder eller arbejde kunstfærdigt i metal, det ved jeg. Men kan jeg da ikke også blive kunstner ligesom grækerne? Eller digter, hvis ånden kommer over mig, og synge sange om alt, hvad der er stort og skønt? Med et ord, moder, kan ikke en Israels søn udrette det samme i verden, som en romer kan?"

Moderen rejste sig halvt og lagde hånden kærtegnende og beroligende på sønnens hoved, mens hendes øjne søgte stjernerne. Hendes stolthed var lige så stor som hans, der – det følte hun – var blevet såret på det dybeste. Hun ville svare ham, men ikke for alt i verden måtte svaret blive halvt eller uklart. Hans ungdomsmod kunne knækkes, hvis det blev indrømmet, at hans folk stod under romerne. Hun tøvede i mistillid til sine evner.

"Dette emne, min søn, har en kvinde næppe kløgt nok til at tale om. Lad os bede den vise Simeon –"

"Å nej, moder, send mig ikke til ham! Hans lærdom hjælper ikke her. Du kan give mig, hvad han ikke kan: mod, fasthed, kraft til at tage livet op."

"Når vi kræver retfærdighed for os selv, er det uklogt at være uretfærdige mod andre. At fornægte fjendens tapperhed, når vi har overvundet ham, er at forringe vor egen hæder, og har fjenden været stærk nok til at måle sig med os, til for en tid at tage magten over os" – hun sagde kun tøvende de sidste ord – "så byder agtelsen for os selv at søge andre grunde til vore ulykker end hans fejl og mangler." Efter at have sagt dette, som om hun snarere talte til sig selv end til sønnen, fortsatte hun med mere kraft: "Fat mod, min søn! Vel er Messala af en gammel, rig og navnkundig slægt, dog kunne du let have bragt ham til tavshed ved at gøre sammenligninger. Folk roser sig gerne af at høre til en *gammel* slægt, men hvor langt tilbage kan de fornemste af romerne spore deres forfædre? Kun til Roms grundlæggelse. Alt, hvad der går længere tilbage, er kun upålidelige sagn. Har Messala andet at støtte sig til? Lad os nu se på os selv. Har vi noget pålideligt at holde os til i denne sag? Lad os tænke os, at han var til stede her, så ville jeg svare ham –" hun løftede sit hoved højt. Havde det været lidt lysere, ville sønnen have set, hvor stoltheden drev blodet op i hendes kinder. Men et minde gav hendes tanker en andet retning, og hendes tonefald blev blødt: "Min Juda, din fader hviler i fred hos sine fædre, men jeg husker, som om det var i dag, den gang han og jeg med mange glade venner i følge bragte dig til templet for at fremstille dig for Herren. Vi ofrede duer, og jeg nævnede for præsten dit navn, som han optegnede: *Juda, søn af Ithamar af huset Hur*. Så blev bogen båret ind og gemt, den bog, hvori

slægten Hur findes optegnet. Disse slægtsfortegnelser blev begyndt i fjerne, fjerne tider, Hillel mener, af vor stamfader Abraham, da han og hans sønner er de første, som nævnes i den. Vist nok optegnedes disse navne straks efter, at Gud havde sluttet sin pagt med ham og derved hævet ham højt over andre dødelige. "I din sæd skal alle Jordens slægter velsignes." For to tusinde år siden blev disse ord talt til din stamfader. Samme tilsagn blev givet Jakob, og Jehova tilføjede: "Det land, som du ligger på, vil jeg give dig og din slægt." Senere, da vort folks vismænd tænkte på, hvorledes de på retfærdig måde skulle dele det forjættede land mellem Jakobs efterkommere, var dette dem en grund mere til med omhu at bevare og fortsætte slægtsfortegnelserne. Men den vigtigste grund var Herrens forjættelse, som pegede fremad til fjerne tider. For at ingen, selv ikke den ringeste af slægten, skulle glemme, hvilket tilsagn, der var givet den, *derfor* blev slægtebogen vogtet som en helligdom. Tror du, min søn, at romerne, som praler af deres gamle adel, kan nævne noget, der i ælde og ærværdighed kan lignes med dette!"

"Sig mig, moder, er disse slægtsfortegnelser fuldt pålidelige?"

"Det er de, det er alle kyndige enige om."

"Og jeg, moder, er altså i følge dem –"

"En efterkommer i lige linje af Hur, Josvas ven. Og vil du have stadfæstelse, så slå op i Fjerde Mosebog, hvor du vil finde din stamfader nævnt. Folk har været efterladende i meget, der hører til Herrens tjeneste, men ikke i dette. Da jøderne vendte tilbage efter den babyloniske landflygtighed, gav Zerubabel dem slægtsbøgerne tilbage, og de er blevet fortsat siden."

De tav begge en stund, så sagde Juda:

"Jeg takker dig, moder, takker dig af mit hele hjerte! Ingen kunne have talt mere klogt og overbevisende end du. Men slægtens ælde – er den nok? Hvad har vor slægt udrettet af ædelt og udmærket?"

Moderen sad tavs en tid og tænkte dybt og nøje over, hvad hun burde svare. Måske havde hun hele tiden taget fejl; måske var *det*, der lå til grund for hans spørgsmål, noget langt højere og alvorligere end såret stolthed. Hun følte, at når en søn kommer til sin fader og moder og spørger: "Hvem er jeg, og hvad er min mening i livet?" så må svaret afvejes med største samvittighedsfuldhed, for hvert af dets ord kan virke på det bløde, unge sind som billedhuggerens hånd på det ler, han er i færd med at udforme.

Hun strøg blødt hen over hans kind med den hånd, han lige havde sluppet:

"Min egen Juda," sagde hun, "jeg har en følelse, som om jeg kæmpede med en modstander, jeg ikke rigtig kan få fat på. Hvis det er Messala, så lad mig få fuld klarhed; sig mig alt, hvad han har sagt."

Derpå gengav den unge israelit så nøje som muligt sin samtale med Messala og dvælede især ved de af hans udtalelser, der udtalte foragt for jøderne, deres skikke og deres indsnævrede liv og forestillinger. Moderen lyttede og forstod sagen helt vel. Juda var gået til paladset, drevet af kærlig længsel efter den legekammerat, som han havde sagt farvel for fem år siden. Men i drengens sted havde han fundet en mand, som i stedet for at mindes fortidens barnlige glæder kun havde tanke for, hvad fremtiden kunne bringe af hæder, rigdom og magt. Juda havde forladt sin tidligere ven, dybt såret i sin stolthed,

men med ny vakt ærgerrighed. Dette ængstede moderen. Alt, hvad der var af jødisk i hendes natur, rejste sig til kamp imod denne ny indflydelse. Sæt, han blev lokket bort fra den fædrene tro! Denne fare var for hende den værste, som tænkes kunne, og for at kæmpe mod den samlede hun al sin åndskraft, som nu, forstærket af moderkærligheden, lånte hendes tale mandig kraft og på sine steder digterisk glød og farve.

"Der har aldrig levet et folk," tog hun til orde, "som ikke selv har ment at stå over de andre. Når romeren spotter alle andre folkeslag og tror, at hans eget står øverst, gentager han kun den samme dårskab, som egyptere, assyrere og andre har været henfaldne til. Det ene folk efter det andet dukker op, vinder magt, lever sin tilmålte tid og synker hen i glemsel. Hvad siger det, om magten er større eller mindre, om storhedstiden varer lidt længere eller lidt kortere? Det afgørende for et folk er ikke, hvor stor en del af jorden det vinder herredømme over, men hvor *højt* det hæver sig, hvor *nær* det kommer til Gud. Hvad er den sande storhed andet end at holde fast ved det største? Sandt nok, der har været tider, da vort folk glemte Gud, men Rom – Rom har aldrig kendt ham!"

Hendes stemme blev stærkere, og hun fortsatte:

"Der er en vildfarelse, som udgår fra romerne og breder sig mere og mere: den tro, at krigerens gerning er den højeste, at den ære, som vindes på slagmarken, overgår al anden. Lad ikke den store hobs fejlsyn vildlede dig. Det er jo således, at mennesker må have noget at se op til, noget at tilbede. Den uvidende vildes bøn er et råb om hjælp til *styrken*, som er den eneste guddommelige egenskab, han er i stand til at forstå. Hvad er romernes Jupiter andet end et billede på styrken, en

romersk krigshelt? Det er jødernes hæder, at de har æret *ånden* højere end *magten*. I Athen hædredes tænkeren mere end krigeren. Men var Grækenland det første sted, hvor man havde sans for åndelig storhed? Nej, min søn, det var i Israel, denne sans først vaktes. Men ak! den rå magt har i romervældens skikkelse vundet herredømme overalt. Romerne er blinde for alle andre folkeslags dyder, hårde som deres egne panserplader! O, de ubarmhjertige voldsmænd! Jorden skælver under deres skridt som logulvet under plejlens slag. Også vi har måttet bøje os for dem; vore helligdomme er i deres magt, og hvem kan sige, hvor længe fornedrelsens tider skal vare? Ve mig, at jeg må sige dette til dig, min søn! Men et ved jeg; de kan knuse Judæa, som kornet knuses i kværnen, de kan lægge Jerusalem øde, vor hellige stad, dog skal Israels ære stråle som et himlens lys, deres hænder ikke kan nå. For historien om Israels sønner er Guds egen historie; han talte med deres tunger, han skrev med deres hænder, han var til stede i alt, hvad de har gjort af godt. Han var dem nær alle dage: som lovgiver på Sinai, som fører i ørkenen og i kamp mod fjendernes hære, som konge over det ejendomsfolk, han havde sluttet sin pagt med. Skulle da ikke de, hvis forfædre han således har vandret med, have i afglans af hans herlighed tilbage?"

Hun tav igen nogle øjeblikke, men blev så ved i en forandret tone som den, der nødig gør en indrømmelse:

"Romerne påstår, vi ingen kunst har, og de har ret med hensyn til maler- og billedhuggerkunst, men hvad har de da selv? Kun efterligninger efter grækerne. Og længe før den første græske billedskærer udskar sine første billedstøtter af træ, havde to israelitiske mestre bygget pagtens ark og formet de

vingede keruber på nådestolen over arken. Af drevet guld var de gjort – ikke formet i træ eller sten. "Og de skal løfte deres vinger højt, og deres åsyn skal skue mod hinanden", står der skrevet. Deres skikkelse var både guddommelig og menneskelig. Hvem tør nægte, at de var skønne, eller at de var de første billedstøtter? Senere blev vore hænder bundet af det forbud mod udskårne billeder, som skulle hindre afgudsdyrkelse, men som vist er blevet alt for bogstaveligt fortolket."

"Ja ja, nu forstår jeg, hvorfor grækerne overgik os," udbrød Juda med funklende øjne. "Og pagtens ark – forbandet være babylonierne, som ødelagde den!"

"Ødelagt er den ikke, kun tabt for en tid, gemt i en eller anden klippehule. En gang, når Herrens time kommer, vil den blive fundet og givet os tilbage. Da skal Israels børn følge den med dans og frydesange som i fordums tid. Og de, som får keruberne at se, vil, selv om de kender grækernes skønneste billedværker, ønske, at de kunne kysse den jødiske mesters hånd, som for årtusinder siden dannede sit herlige værk til den herre Zebaoths ære."

Moderen havde talt med jublende inderlighed, med en profetisk kraft, der greb hendes unge tilhører mægtigt. Nu tav hun nogle minutter som for at få rede på sine tankers tråd.

"Du er så god, moder!" sagde sønnen med dyb taknemmelighed, "så god og så klog på de allerhøjeste ting. Ingen af vore vise mænd, ikke Hillel selv, kunne have talt bedre. Jeg er igen en tro Israels søn."

Hun blev igen alvorlig:

"Hvad var det, vi standsede ved? De første kunstværker. Vi tør altså frit sige, at de blev skabt af vort folk. Men kunsten er ikke

det største i livet. Jeg tænker mig altid historiens store mænd vandre gennem hundredårene i flok og følge efter deres afstamning. Her har vi indere, egyptere, assyrere. Så kommer grækerne og påstår at være de største. Romerne svarer: "Stille! Hvor I var, der står vi nu, vi har lagt jer bag os som det støv, vi har vandret over." Men fjernt forude skinner et lys, som hedningerne ikke kender, skønt de *må* følge det, åbenbaringens fakkel! Hvem er de, som bærer det? Vore fædre! Velsignede, trefold skal I være, I Jehovas tjenere, som han sluttede sin pagt med! Hædersplads en er jeres, om så hver romer var en cæsar, I skal ikke miste den!"

"Jeg ser deres tog! Jeg hører Mirjam og hendes kvinder synge lovsangen!"

"Godt, min søn! Kan du høre profetindens røst og klangen af hendes strengeleg, så kan du se og høre mere. Så kan du stå med mig som ved vejen, hvor skaren af Israels udvalgte drager frem. Se, først kommer patriarkerne, hyrdekonger, fulgt af deres hjorder. Hører du ikke kamelernes klokker og kvægets brølen? Men hvem er han, der vandrer alene midt i vrimlen? En gammel mand; dog er hans øjes lys ikke blevet formørket eller hans legemes kraft brudt. Alene går han, for hvem er værdig til at gå ved hans side. Han, som har set Herren ansigt til ansigt, han, hvis hæder er som morgensolen, for hvis lys al anden navnkundighed blegner, han, som var kriger, skjald, taler, lovgiver og profet. Efter ham kommer dommerne. Og så kongerne: Isajs søn, helten i krig og sangeren, hvis røst aldrig skal forstumme, og hans søn igen, som overgik alle konger i visdom og rigdom, som byggede stæder i ørkenen og kronede Herrens egen stad med templets herlige smykke. – Bøj dig dybt,

min søn, for dem, der nu kommer! Deres øjne er løftede mod himlen, som om de hørte røster deroppe fra, men deres vandring var tornefuld, og der er gravlugt i deres klædedragt. Konger blegnede ved deres blik, og folkeslag skælvede for deres røst. De uddelte velsignelse og forbandelse, ild og vand måtte lyde dem. De så ind i kommende tider og nedskrev, hvad de så, og hvert ord var sandhed. Der er Elias og hans discipel, og han, der ikke skælvede i løvekulen, og Jesajas, der talte udødelige ord om den Messias, som blev lovet vort folk."

Hun tav, som for at give ham ro til at tænke over hendes ord, og sad stille med hånden på hans hoved. Omsider hviskede hun mildt og blødt:

"Er du træt?"

"Nej, nej, moder! Dine ord er som Israels ny højsang."

"Så godt, jeg kunne, har jeg stillet Israels store mænd frem for dig – patriarker, lovgivere, krigere, skjalde, profeter. Nu vender vi os mod Roms bedste mænd. Mod Moses stiller vi cæsar, Tarquinius mod David, de bedste af konsulerne mod dommerne, Augustus mod Salomon – synes du, romerne kan stå sig? Men tænk så på profeterne, de største blandt Herrens tjenere! Tror du, romerne har mænd, der kan sammenlignes med dem?" Hun lo med et udtryk af stolt foragt. "Ved du, hvad jeg kom til at tænke på, Juda? På romernes sandsigere, blandt andre ham, der forgæves advarede Julius Cæsar, fordi han i en kyllings indvolde havde fundet varsler om en fare, som truede denne mægtige mand. Vend dig fra dette billede til Elias, som sad mellem de rygende lig af afguden Baals præster og varslede om Jehovas vrede over den ugudelige konge. Og til sidst, min søn, hvorledes skal vi kunne sammenligne – hvis vi tør vove at

tale således – sammenligne Jehova og Jupiter, om ikke ved at se på de gerninger, som deres tjenere har gjort i deres navn? Og du, min Juda, og din fremtidsgerning –." Hun udtalte de sidste ord langsomt og med skælvende røst: "Din gerning skal være at tjene Herren, Israels Gud. Kun på hans veje er der hæder for en Israels søn."

"Kan jeg ikke vælge – krigerens gerning!"

"Hvorfor ikke? Moses kaldte Herren "Hærskarernes Gud." Jeg giver mit minde, når du kun altid vil huske, at det er Herren, du tjener, ikke kejseren."

Det lovede han. Og træt af dagens mange stærke indtryk sad han derefter tavs. Omsider lukkedes hans øjne, og han sov. Moderen rejste sig varsomt, lagde en pude under hans hoved, bredte et tæppe over ham, kyssede ham og gik stille bort.

Da Juda vågnede, var det morgen. Solen skinnede klart over bjergene, og mod himlens blå strålede templet i sin gyldne pragt. På løjbænken nær ved ham sad en ung pige, næppe femten år, og sang, mens hun af og til ledsagede sangen med toner af et strengeinstrument, som hun holdt på sit skød. Hendes sang lød således:

"Vågn ej, men hør min sang!
På søvnens bølge gynger du,
dog mine toner når din hu –.
Vågn ej, men hør min sang!
Jeg gaver bringer fra søvnens drot,
som fagre drømme har i sit slot!

Vågn ej, men hør min sang!
Af al den brogede herlighed
du vælge det skønneste, du ved,
ja, vælg ved toners klang!
Men for den fryd, jeg volder dig,
du bør herefter drømme – om mig.

Her tav hun og så på sin broder. Det var, som om hun ventede, at han skulle tale. De to søskende elskede hinanden højt og var vante til at dele både glæder og sorger. I ti år havde de været faderløse.

Deres fader, Ithamar, havde nydt ualmindelig megen gunst hos kong Herodes den Store. Dette i forening med hans store rigdom og hans gamle, blandt alle israelitter højt hædrede slægtsnavn gjorde, at han bar fyrstenavnet. Såvel blandt landsmænd som mellem hedninger var fyrst Hur kendt og æret, mere end nogen anden jøde på den tid. Skønt han sit hele liv igennem havde vist sig trofast mod det folk, han tilhørte, havde han dog tjent kong Herodes med iver og dygtighed, så vel hjemme som i fremmede lande. Flere gange var han blevet sendt i vigtige ærinder til Rom, hvor hans hele færd havde vakt kejser Augustus' opmærksomhed, der gav sig til kende på mange smigrende måder. I fyrst Hurs hjem fandtes mange gaver fra kejserens hånd, kostbarheder, som konger kunne have misundt ham, såsom togaer af purpur, stole af kosteligt udskåret elfenben og guldbægre.

En mand som fyrst Hur måtte være rig, men størstedelen af hans formue skyldte han sin egen dygtighed. Mange af de hjorde, som græssede på sletterne og højderne mellem Jerusalem og Libanon, ejedes af ham, han drev handel i de store

byer, såvel ved havet som inde i landet, hans skibe hjembragte sølv fra Spanien, hvis miner var de rigeste, man på den tid kendte, og hans karavaner kom to gange om året fra landene mod øst med silke, krydderurter og andre kostelige varer. Han var en from og troende jøde, hjemme i de hellige skrifter og hjemmevant i synagogen og templet. Dog var han en frisindet mand, der åbnede sit hus og sit hjerte for gæster af alle folkeslag. De strenge farisæere beskyldte ham endda for, at han holdt omgang med samaritanere. Da han døde for en halv snes år siden, til stor sorg for sine landsmænd, efterlod han sig en enke og de to børn, som denne sommermorgen sad sammen i kammeret på taget.

Tirza var den unge piges navn; hun lignede broderen meget, havde lige så regelmæssige træk og samme umiskendelige præg af at tilhøre det jødiske folk. Hun var kun iført en let hjemmedragt, et slags underklædning, der hang løst om hende, samlet over den højre skulder og under den venstre arm. Om livet blev skørtet holdt sammen af et bælte. Hun bar en lille purpurfarvet hue og derover et stribet skærf, der var snoet om hovedet uden dog at skjule dets fine form. Hun havde ringe på fingrene, om ankler og arme, og om halsen et halsbånd, dannet som et slags net af mange fine kæder, hvori der hang perler. Alt håret var samlet i to lange, nedhængende fletninger undtagen en lok, der krøllede sig ved hvert øre. Hun var en lille yndefuld, frisk, barnlig skabning.

"Meget nydeligt, Tirza!" sagde broderen. "Hvor har du fået den sang fra?"

"Husker du ham, grækeren, som sang på teatret forleden? Tænk, de siger, at han har været ved hoffet og sunget for

Herodes og Salome! Han kom ind, da alle snakkede og gjorde støj, lige efter brydekampen. Da han havde sunget et par toner, blev der så stille, at vi hørte hvert ord. Så passede jeg godt på og lærte sangen."

"Men han sang på græsk!"

"Og jeg synger sangen på hebraisk."

"Jeg er stolt af min lille søster. Men nu skal jeg fortælle dig noget, Tirza, jeg rejser bort."

"Gør du? Hvornår? Og hvorhen? Og hvorfor?"

"Tre spørgsmål i et åndedræt! – Nå, alvorlig talt, jeg må vælge mig en livsstilling. Vil du ikke foragte mig, om jeg i lediggang forødte, hvad fader har erhvervet? Jeg rejser til Rom, lille søster."

"Nej, er det sandt? Å, tag mig med!"

"Du må blive hos moder. Hun dør, hvis hun skal af med os begge."

Tirza blev meget alvorlig.

"Ak ja, ja! Men hvorfor skal du af sted? Kan du ikke her i Jerusalem lære nok til at blive købmand, hvis det er det, du tænker på?"

"Nej, det er ikke det. Jeg vil være soldat!"

Hendes øjne fyldtes med tårer.

"Så slår de dig ihjel." Hun slog armene om hans hals som for at holde ham tilbage. "Å, bliv hjemme! Vi har det så godt sammen."

"Jeg kan dog ikke blive hjemme alle mine dage, du heller ikke. Der kommer en gang en ung mand, en af vor stammes bedste, og tager min lille Tirza fra os, for at hun kan blive et andet hjems lys og glæde."

Hun hulkede højt.

"Krig er et håndværk, som må læres," tilføjede han, "og en romersk lejr er den bedste skole."

"Du vil dog vel ikke kæmpe for Rom?"

Hun holdt sit åndedræt tilbage og stirrede på ham.

"Du hader også Rom, skønner jeg. Det gør vi alle! Så vil du forstå mig. Kun ved at kæmpe *for* Rom kan jeg blive oplært til engang at kæmpe *imod* Rom … stille! Jeg hører Amra komme. Hun må ikke mærke noget."

Den tro slavinde kom med deres frokost og stillede bakken på et lille bord for dem. Selv blev hun stående med et hvidt klæde over armen, parat til at opvarte dem. De to søskende dyppede fingrene i en vandkumme og skulle lige tage fat på måltidet, da en fjern larm vakte deres opmærksomhed. De lyttede, og den kom nærmere. Det var krigsmusik, som lød op til dem fra gaden.

"Soldaterne! dem må jeg se!" råbte Juda, sprang op fra løjbænken, løb ud og lænede sig over tagets brystværn, så optaget, at han ikke lagde mærke til Tirza, som fulgte efter og stod ved siden af ham med hånden på hans skulder.

Da huset var det højeste i nabolaget, kunne de se over tagene og helt hen til borgen Antonia, hovedkvarteret for krigerne. Gaden var næppe ti fod bred, og hen over den strakte der sig flere broer, der, ligesom tagene, hurtigt fyldtes med nysgerrige tilskuere.

Snart kunne Juda og hans søster se optoget. Først kom en fortrop af letvæbnede fodfolk – for det meste slyngekastere og bueskytter – så en afdeling sværtbevæbnede fodfolk med vældige skjolde og lange spyd, derefter en officer, som red alene, fulgt af en livvagt til hest, og derpå kom igen en deling

sværtvæbnede fodfolk, hvis tætsluttede rækker fyldte hele gadens bredde ug syntes aldrig at skulle tage ende.

De kraftige krigere førte i afmålt takt skjoldene fra højre til venstre, hjelme og panserplader skinnede som guld, faner og fjerbuske vajede. Den hele vandrende masse var som en eneste stor, vidunderlig krigsmaskine med utallige hoveder og ben.

To ting lagde Juda særlig mærke til: for det første den gyldne ørn, der blev båret på en høj lanse i spidsen for legionen. Han vidste, at når den blev hentet fra borgen, skete det med en ærbødighed, som om den var et gudebillede. Dernæst officeren, som red midt i optoget. Hans hoved var blottet, men ellers var han i fuld rustning, havde sværd ved siden og i hånden en kommandostav, der så ud som en rulle hvidt papir. Han sad på et purpurtæppe i stedet for en sadel, og tømmen, som han holdt, var af gul silke.

Endnu mens den romerske officer var langt borte, mærkede Juda, hvor synet af ham ophidsede jøderne. De, der stod på tagene, lænede sig ud over brystværnene for at se ham, og nede på gaden rystede de deres knyttede hænder imod ham. De fulgte ham med høje råb, og kvinder kastede deres sandaler efter ham, ja nogle ramte ham endda. Da han kom nærmere, hørtes tydeligt råbene:

"Røver!"

"Tyran!"

"Hund af en romer! Bort med Ismael!"

"Vi vil have Annas igen."

Da officeren var helt nær, kunne Juda se, at han ikke delte soldaternes stolte ligegyldighed. Over hans træk var der et så

truende udtryk af mørk harme, at de mere frygtsomme veg tilbage for ham.

Juda havde hørt om den romerske skik, at de højeste embedsmænd, når de viste sig offentligt, ikke havde andet på hovedet end en laurbærkrans. En sådan bar denne mand, og nu vidste Juda, hvem han var: Valerius Gratus, landshøvdingen over Judæa.

Nu var romeren lige uden for huset, fra hvis tag de to søskende holdt øje med ham. Juda bøjede sig frem over brystværnet for bedre at se. Derved støttede han hånden på en teglsten, som længe havde været knækket, og derved løsnedes det yderste stykke, som styrtede ned. Et rædselsgys fo'r gennem Juda; han greb hurtigt efter stenen, og derved kom det til at se ud, som om han havde kastet den. Han udstødte et højt skrig. Soldaterne i livvagten så op, landshøvdingen lige så – i samme nu ramte stenen hans hoved, og han segnede som død ned fra hesten.

Alle standsede, soldaterne sprang af hestene, ilede til og dækkede ham med skjoldene. Jøderne, som havde set til, tvivlede ikke et øjeblik på, at Juda havde kastet stenen med forsæt, og jublede op imod ham, som han stod deroppe, endnu bøjet fremad, som stivnet af skræk, ude af stand til at røre sig.

Der kom en sælsom vildhed over tilskuerne rundt om på tagene. I blindt raseri brød de tagsten løs, træstykker, ler, alt, hvad de kunne få fat på, og kastede det ned på de forhadte romere. En kamp fulgte, og selvfølgelig sejrede soldaterne.

Den ulyksalige ophavsmand til ulykken stod bleg som et lig ved brystværnet. Han vendte sig om mod søsteren:

"Tirza, Tirza, hvad skal der blive af os?"

Hun havde ikke set stenen falde, men undredes over råbene og den vanvittige ophidselse rundt omkring. Hun forstod, at der var sket noget skrækkeligt, men vidste hverken, hvad det var, eller hvem der var årsag til det.

"Hvad er der? Hvad skal alt dette sige?" spurgte hun.

"Jeg har dræbt landshøvdingen! En teglsten, som jeg kom til at rive løs, ramte ham."

Hun slog armene om ham og stirrede ham i målløs rædsel ind i øjnene.

"Jeg gjorde det ikke med vilje, Tirza!" forsikrede han. "Stenen kaldt af sig selv – jeg kastede den ikke."

"Hvad vil de gøre med os? Hvad tror du?"

Med stirrende blikke fulgte han den vilde tummel på gaden og på tagene og tænkte på Gratus' harmfulde mine. Hvilken hævn ville romeren ikke tage, hvis han levede! Og med hvilket raseri ville ikke hans mænd hævne ham, hvis han var død! For at undgå at svare Tirza, bøjede han sig igen ud over brystværnet. Soldaterne var i færd med at hjælpe landshøvdingen op på hesten igen.

"Han lever, Tirza! Han lever! Vore fædres Gud være takket! Jeg er ingen morder!"

Med dette udråb trådte han hen til søsteren, som gentog sit forfærdede spørgsmål:

"Hvad vil de gøre?"

"Vær ikke så angst, lille Tirza!" svarede han kærligt. "Jeg skal forklare dem, hvordan det gik til, og du skal se, de vil handle skånsomt med mig for min faders skyld, for den troskab, han viste mod kejseren."

Han førte hende hen imod tårnkammeret, mens han talte; da rystede taget under deres fødder, der lød vældige slag og brag af sønderhugget tømmer, fulgt af rædselsskrig, som syntes at komme fra gården nedenunder. Han standsede og lyttede. Skrigene blev gentaget; så hørtes der larm af mange tunge fodtrin, og vrede råb blandedes med bønfaldende jamren. Soldaterne havde sprængt porten, og huset var i deres magt. Juda følte med det jagede dyrs rædsel, at det var *ham*, de søgte. Hans første indskydelse var at flygte, men hvorhen? Han måtte have haft vinger for at komme bort!

Tirza klyngede sig til ham, hendes øjne var vilde af skræk:

"Å, Juda, hvad gør de?"

Hvad gjorde de? Han kunne høre, de huggede tjenestefolkene ned, måske hans moder med! Han samlede al sin kraft for at kunne svare:

"Bliv her og vent på mig, Tirza! Jeg går ned og ser, hvad der er på færde, og kommer igen – kommer straks."

Tirza ville ikke slippe ham. Højere og vildere lød moderens skrig! Ja, det var ingen indbildning, disse fortvivlede råb var hendes! Han tøvede ikke længere:

"Så kom da! Lad os gå ned sammen, Tirza."

Rummet neden for trappen var overfyldt af soldater. En flok af dem løb med dragne sværd igennem stuerne. Nogle kvinder lå på knæ, klyngede til hinanden, og bad om nåde. De stærkeste skrig – gennemtrængende, så de hørtes gennem al den vilde larm – kom fra en kvinde, der kæmpede for at rive sig løs fra en soldat, som med al sin magt næppe kunne holde hende. Hendes klæder var sønderrevne, og det lange hår fløj vildt om hendes hoved.

Juda styrtede hen til hende:

"Moder! Moder!" råbte han.

Hun strakte sine hænder imod ham, men i samme nu, som han ville gribe dem, blev han kastet til side og hørte en stærk, myndig røst sige:

"Der har vi ham!"

Juda så sig om – det var Messala.

"Hvordan? Er det morderen? Den dreng?" spurgte en høj mand i pragtfuld rustning.

"I guder!" Messala talte i sin sædvanlige spottende tone, "dette er en ny opdagelse! Skal et menneske være gammel for at kunne hade så stærkt, at han myrder? Jeg siger jer, det er *ham*, og der er hans moder, og derhenne står hans søster; så har I dem alle."

Af kærlighed til moderen og søsteren glemte Juda sit fjendskab.

"Hjælp dem, Messala! Husk vor barndom! Jeg bønfalder dig."

Messala lod, som om han ikke hørte ham.

"Jeg kan ikke være til videre nytte her," sagde han til officeren, "men nede på gaden går det endnu livligt til." Dermed gik han, idet han mumlede ved sig selv: "Eros er død, Mars lever."

Med disse ord forsvandt han.

Juda hørte og forstod ham. I sin sjæls bitterhed bad han:

"O herre! Når hævnens time kommer, så lad den komme ved *min* hånd!"

Med stor møje nåede han hen til officeren:

"Herre, denne kvinde er min moder, skån hende! Og skån min søster! Gud er retfærdig, han vil lønne din barmhjertighed!"

Romeren syntes rørt:

"Før kvinderne til borgen!" bad han. "Ingen må gøre dem noget ondt, det svarer I mig for! Ham her skal bindes, og så af sted med ham, at han kan få sin dom."

Moderen blev ført bort. Lille Tirza fulgte efter, viljeløs af angst. Juda gav dem et afskedsblik og knugede derefter hænderne mod sine øjne, som om han intet mere ville se. Måske han græd – men ingen så det. Til denne time havde han været blid som en kvinde, livet havde taget blødt på ham, mens han voksede op, omgivet af hjemmets skærmende kærlighed. Men nu – nu var hele hans verden styrtet sammen. I dette øjeblik gik han ud fra barndommens sorgløse drømmeliv og ind i manddommens hårde kampe. Intet ydre tegn viste forandringen, uden at der om hans før så barnligt bløde mund drog sig et stramt, bittert træk, da han igen løftede hovedet og selv rakte sine arme frem, så at soldaterne kunne binde hans hænder.

Nede fra gården lød trompetstød; soldaterne skyndte sig derned. På vejen kastede de fra sig de kostbarheder, de havde røvet, men ikke vovede at tage med. Da Juda kom ned, stod rækkerne rede til afmarch. Gennem den sprængte port, mellem bjælker og murbrokker blev moderen, Tirza og de hulkende tjenestefolk ført ud. Bagefter blev hestene og de øvrige dyr drevet af sted. Nu forstod Juda den straf, der skulle overgå hans hjem. Intet levende måtte blive tilbage inden for disse mure. Var der i Judæa andre rasende, som havde lyst til at myrde en romersk statholder, så kunne den skæbne, slægten Hur havde fået, advare dem, hver gang de så den ruin, som det rige gamle hus var blevet til.

Mens nogle slaver i al hast satte porten således i stand, at den kunne lukkes igen, ventede soldaterne udenfor. I deres rækker var der ingen huller at se, og hverken deres krigerske pragt eller deres stolte selvtillid syntes at have lidt noget skår. På gaden var kampen næsten forbi, og roen så nogenlunde genoprettet. Juda havde for øjeblikket ingen tanke for sig selv og sin egen skæbne; han stirrede omkring sig efter fangerne, som ikke længere var at se. Men en kvinde, der havde ligget sammenkrøbet i en krog, rejste sig hurtigt op, løb hen mod ham, kastede sig ned for ham og klyngede sig til hans ben.

"O, Amra, du gode Amra!" sagde han. "Gud hjælpe dig! Jeg kan ikke." Hun kunne ikke tale. Han bøjede sig ned over hende og hviskede: "Lev, Amra, lev for Tirza og moder – de vil komme tilbage og –"

Soldaterne rev hende fra ham. Hun smuttede imellem dem og ind i gården.

"Lad hende blive derinde!" sagde officeren. "Der kommer ingen ud; har hun lyst til at sulte ihjel derinde, så lad hende det!"

Portene blev lukket. Fyrst Hurs palads stod øde og tomt, dømt til ikke mere at huse mennesker inden for sine mure. Soldaterne marcherede til borgen Antonia, hvor landshøvdingen ville opholde sig, til han var blevet helbredet og havde fældet dom over fangerne. Ti dage efter sad han igen til hest og red ned ad Jerusalems gader i spidsen for sit krigerske følge.

Næste dag gik en deling soldater ned til det tomme palads, så nøje til, at enhver indgang var lukket og forseglet, og slog et bræt over porten med den indskrift på latin:

"Dette er kejserens ejendom."

Efter de stolte romeres mening var denne tilkendegivelse tilstrækkelig – hvad den også var.

Dagen derefter igen red en lille trop romerske soldater ad vejen til Nazareth. De kom fra syd, altså fra Jerusalem. Nazareth var den gang en ikke synderlig tætbygget landsby, der strakte sig op ad en jævnt skrånende bjergside. Esdralons slette bredte sig syd for den lille by, og fra bjergene mod vest kunne man skimte Middelhavet, egnen hinsides Jordan og bjerget Hermon. Med sine frodige haver, vingårde og gode græsgange gjorde Nazareth et venligt indtryk i modsætning til Judæas på denne årstid helt udtørrede udseende. Grupper af palmetræer gav landskabet et østerlandsk præg. Ellers var denne landsby et afsides, lidet kendt sted med lave, simple huse, hvis eneste pryd var den rigdom af slyngplanter, som dækkede alle mure.

Nogle trompetstød, der lød, da rytterne nærmede sig, gjorde et stærkt indtryk på indbyggerne, der myldrede ud af alle døre, nysgerrige efter at se, hvad det vel kunne være, der bragte så usædvanlige gæster til deres fjerne afkrog. Det var let at se, at romerne også her var genstand for frygt og had, men nysgerrigheden var dog åbenbart endnu stærkere, og folk skyndte sig til brønden, hvor man kunne være sikker på, at de vejfarende ville standse.

En fange, som soldaterne førte med sig, gjorde den almindelige forundring endnu større. Klæderne hang i laser om ham, hans hoved var bart, og hænderne bundet på ryggen med et reb, der var knyttet om halsen på en af hestene. Det var næppe muligt rigtigt at se ham for støvet, som hestehovene

hvirvlede op. Han vaklede og syntes stærkt udmattet. Så vidt man kunne se, var han helt ung.

Ved brønden steg soldaterne af. Fangen segnede om på den støvede vej, og de omstående, som så, at han næsten kun var en dreng, ville gerne have hjulpet ham, men turde ikke. Vandkrukkerne gik fra hånd til hånd mellem soldaterne, og landsbyfolkene så til.

På en gang råbte en kvinde:

"Se, der kommer tømmermanden!"

Og ganske rigtigt nærmede der sig en mand, som bar forskelligt tømmerværktøj. Han så helt ærværdig ud med sit lange hvide hår og skæg. Temmelig langsomt kom han, for han var gammel og syntes at vende hjem fra en lang vandring. Nu stod han stille og lod til at undre sig over den store forsamling.

"Å, rabbi! Hør rabbi Josef!" råbte kvinden, "soldaterne har en fange med! Kan du ikke spørge dem, hvem han er, og hvad han har gjort, og hvor de skal hen mod ham?"

Josef kastede et flygtigt blik på fangen og gik så hen imod føreren for soldaterne.

"Herrens fred være med dig!" hilste han.

"Og gudernes fred med dig!" var svaret.

"Er det tilladt at spørge, hvad den fange har gjort?"

"Han har myrdet."

Forbavsede gentog landsbyfolkene svaret, men Josef fortsatte på sin rolige måde:

"Er han en Israels søn?"

"Ja, han er jøde. Jeg ved ellers ikke besked med jeres stammer, men jeg har hørt tale om hans slægt. Der var jo en fyrste i

Jerusalem, som hed Hur – Ben Hur kaldte de ham. Det var i Herodes' tid."

"Ja, jeg har set fyrst Hur."

"Har du? Denne er hans søn."

Høje udråb lød rundt om. Soldaten skyndte sig at tilføje:

"Han har i forgårs midt på gaden i Jerusalem prøvet at myrde den ædle Gratus ved at kaste en sten ned i hovedet på ham fra et tag."

Nazaræerne tav forfærdet og stirrede på den unge Ben Hur som på et vildt dyr.

"Blev Gratus dræbt?" spurgte Josef.

"Nej."

"Er dommen fældet?"

"Ja, han skal på galejerne for livstid."

"Gud hjælpe ham!" sagde Josef.

Et ungt menneske, der var kommet sammen med Josef og hidtil havde stået upåagtet bag ved ham, lagde nu stille den økse, han bar, fra sig, gik hen til brønden og fyldte en af vandkrukkerne. Inden nogen rigtigt så, hvordan det var gået til, knælede han ved siden af fangen og bød ham drikken.

Den ulykkelige Juda så op – op i et ansigt, han aldrig glemte. Det var omgivet af kastanjebrunt hår med et gyldent skær og oplystes af to mørkeblå øjne, der var så fulde af kærlighed og from inderlighed, at deres blik trængte med uimodståelig magt ind i denne forpinte sjæls dyb. Al den bitre kval og hævntørst, som i de sidste dage og nætter havde raset derinde, smeltede, og hans sind blev blødt som et barns, mens han drak, som den vansmægtende drikker. Imidlertid hvilede den fremmedes hånd ligesom velsignende på Judas hoved. Så bragte han stille

krukken tilbage til brønden, tog sin økse og gik igen hen til Josef. Alles øjne fulgte ham – både landsbyfolkenes og soldaternes.

Da de snart efter steg til hest igen, var det, som om en mildere ånd var kommet over dem, føreren løftede selv fangen op fra vejen og satte ham op på en hest bag en af soldaterne. Nazaræerne, deriblandt Josef og hans unge ledsager, gik hver til sit.

Dette var det første møde mellem Juda og Marias søn.

Tredje bog

Et par mil sydvest for Napoli lå byen Misenum, som forbjerget, den lå på, har fået navn efter. Nu er der kun ruiner tilbage af den, men i året 24 var den en af de vigtigste byer på Italiens vestlige kyst, da en stor del af den romerske flåde havde havn her.

Vidunderlig skøn var den gang som den dag i dag synet af Napolis bugt med Vesuvs rygende kegle, mod det dybblå farveskær over luft og hav, med øerne Ischia og Capri svømmende derude på det stille vand, men hvad man ikke længere ser nu, var den masse stolte fartøjer, som fordum færdedes her eller lå fortøjet ved den vældige havnedæmning, der strakte sig langt ud i havet. I disse gamle dage var der i den del af byens mur, som vendte ud imod havet, en port, og når man kom derigennem kunne man rigtig se ud over havnen og det myldrende liv, som rørte sig derude.

Vægteren, som havde sin plads på muren oven over denne port, blev en frisk, tidlig septembermorgen skræmt af et selskab, som nærmede sig under højrøstet samtale. Han kastede et forskende blik ned, men faldt straks efter igen hen i den halvsøvn, som han kunne hengive sig til endnu en lille tid, inden der blev livligt på havnen.

De talende var en tyve-tredive personer, de fleste af dem slaver med fakler, som kun flammede lidt, men røg desto mere, en røg, der fyldte luften med den særegne vellugt af nardustræ. Deres herrer gik arm i arm en smule forude. En af dem, der så ud til at være omkring de halvtreds og var noget skaldet, bar om

hovedet en laurbærkrans og var åbenbart genstand for særlig opmærksomhed fra de andres side. Det var tydeligt, at de kom fra et lystigt gilde, som var givet til ære for ham. De var alle klædt i hvide togaer, prydet med purpurbræmmer. Et flygtigt blik på dem var nok for vægteren. Han havde ikke behov for at stille spørgsmål, men vidste straks, at de var fornemme folk, som kom fra en festlig nat og fulgte en ven ned til det skib, han skulle sejle bort med.

"Som jeg siger, Quintus," råbte en af dem, henvendt til den laurbærkransede, "det er skammeligt gjort af Fortuna at kalde dig så hastigt bort fra os. Det er ikke længere siden end i går, at du vendte tilbage fra de vestlige have."

"Nå, nå, vi må ikke klage," lød det fra en anden, hvis stemme røbede, at vinen var gået ham en smule til hovedet. "Vor ven Quintus drager kun bort for at vinde tilbage, hvad han har tabt i nat. Terningerne ruller anderledes på de gyngende planker end på det faste land, ikke sandt, Quintus?"

"Vi vil ikke laste Fortuna," udbrød en tredje. "Har hun ikke allerede mange gange ført Quintus med sejr tilbage fra kampen; det vil hun også nu gøre."

"Det er grækerne, som er skyld i, at han forlader os. Dem og ikke guderne har vi grund til at klage over."

Mens disse ord blev udvekslet, gik selskabet gennem porten og ud på dæmningen. Quintus åndede dybt, som om den friske saltvandslugt var ham kærere end den vellugt, faklerne udbredte.

"Det lufter frisk fra vest; takket være du, o Fortuna!" sagde han med alvor.

Alle vennerne gentog hans udbrud, og slaverne svang faklerne.

"Se, der har vi hende!" tilføjede han og pegede på en galej, som nærmede sig til dæmningen. "Skal en sømand ønske sig nogen anden elskerinde? Er din Lukretia smukkere, Cajus?"

Han stirrede med glad stolthed på skibet, som stadig kom nærmere. Vinden fyldte det hvide sejl, som var udspændt fra den lave mast, og årerne dyppedes i vandet, hævede sig, holdtes et nu op i vejret og sænkedes igen som vinger med taktfast sikkerhed.

"Nej, vi vil ikke laste guderne," blev han ved. "De sender os lejlighed til dåd, og vor er skylden, om vi lader den gå unyttet hen. Og du, Lentulus, skal heller ikke skælde ud over grækerne, for du glemmer, at sørøverne, som jeg skal tugte, selv er grækere. En eneste sejr over dem er mere hæderfuld end hundrede sejre over afrikanerne eller andre barbarer."

"Du rejser altså til det Ægæiske hav?"

Sømandens øjne var ufravendt fæstet på skibet.

"Har I set mage til rejsning! Hun flyver som en fugl. Men undskyld mig, Lentulus, jeg fik ikke svaret på dit spørgsmål før. Det er til Ægæerhavet, jeg styrer kursen. Og grunden til togtet skal jeg sige jer. Det er sørøverne fra Sortehavet, som bliver dristigere for hver dag og er ved at ødelægge handelen mellem Grækenland og Alexandria. I går meldtes der til Rom, at deres skibe er kommet gennem Bosporus, har ødelagt galejerne ved Byzans og Chalcedon, og nu har vi dem i det Ægæiske hav. Kornhandlerne har i største angst henvendt sig til kejseren selv, og følgen af det er, at der i dag sejler hundrede galejer ud fra Ravenna. Føreren for dem afsejler også i dag fra – Misenum."

"Du lykkelige Quintus! Der må sikkert følge forfremmelse med."

"Vi ønsker dig til lykke. Vi hilser dig som duumvir. Ringere kan det sikkert ikke være!"

"Quintus Arrius, duumvir! Det er der anderledes klang i end Quintus Arrius, tribun!"

"Jeg glæder mig med alle jer andre," sagde den af vennerne, der var noget fortumlet af vinen, "vist gør jeg det! Men for at tale fornuftigt om tingene, bedste duumvir, jeg vil vente med min lykønskning, til jeg ser, om din forfremmelse hjælper dig til bedre held med terningerne. Først da vil det vise sig, om guderne har gjort dig noget godt eller ej med denne – denne her forretning."

"Tak, kære venner!" sagde Arrius glad. "I er udmærkede spåmænd. Nu skal jeg vise jer, hvor jeres forudsigelse slår til. Se her!" Han drog en pergamentrulle ud af sin togas folder og rakte dem den med de ord: "Modtaget i aftes ved bordet – fra Sejanus."

"Fra Sejanus!" gentog de alle som med én mund og trængte sig sammen for at se, hvad kejserens almægtige yndling havde skrevet.

Rom, d. 19. i september måned.

"Sejanus til C. Cæcilius Rufus, duumvir.

Kejseren har hørt gode vidnesbyrd om Quintus Arrius, tribunen, fornemmelig om hans sejrrige kampe i de vestlige have. Det er derfor hans vilje,

at samme Quintus Arrius uden tøven forflyttes til østen.

Det er endvidere vor kejsers vilje, at du straks udsender hundrede galejer af første klasse mod de sørøvere, der har vist sig i det Ægæiske hav, og at Quintus bliver øverstkommanderende over denne flåde. Den nærmere ordning lægges i dine hænder, min Cæcilius. Det er nødvendigt, at der handles hurtigst muligt, som du vil se af de indberetninger, vi har modtaget, og som jeg vedlægger til underretning for dig og Quintus.

Sejanus."

Arrius agtede ikke synderlig på oplæsningen, men fulgte med glædestrålende blikke skibet, mens det gled nærmere. Omsider løsnede han sin toga og viftede med en flig af den; til svar blev der hejst et rødt flag i skibets agterstavn, og matroser klatrede op i tovene og tog sejlet ind. Skibet gjorde en drejning, så forstavnen pegede mod land, og åretagene blev hurtigere, så at galejen med fuld fart stod ind mod havnen.

"Ved nymferne!" sagde en af vennerne, idet han leverede pergamentrullen tilbage til Arrius, "vi har ikke nødig at spå dig storhed i kommende tider, for du *er* allerede en stor mand, og dine venner vil få at høre om mangen dåd, som du udfører. Har du mere nyt at melde os?"

"Nej, dette er det hele. Og det, som I nu hører, er ikke længere nogen nyhed i Rom. Hvad jeg ellers har at gøre, og hvor jeg skal finde flåden, det får jeg først underretning på skibet, hvor forseglede brevskaber venter mig. Men der kommer det med

svar på alle mine spørgsmål. Det er ikke så let at lægge til land her. Lad os se, hvor snildt styrmændene klarer det. Jeg kender dem endnu ikke, så dette er den første prøve på deres dygtighed, jeg ser."

"Hvordan? Du kender ikke dit eget skib!"

"Jeg ser det i denne morgen for første gang og skal nu lære fører og mandskab at kende. Men vi søfolk bliver hurtigt venner. I farens stund lærer mænd snart hinanden at kende."

Skibet kom brusende lige mod land i så vældig fart, at Arrius' ledsagere blev helt forfærdede, men nu løftede manden i forstavnen sin hånd, hvorpå årerne alle som én fløj i vejret, tøvede et øjeblik og faldt så igen ned i vandet, som sydede og skummede. Skibet gav sig i hver planke og standsede brat. På ny gav han et tegn, på ny løftedes og sænkedes årerne, men denne gang roede de, der var på højre side, fremad, mens de til venstre roede tilbage. Tre gange blev dette gentaget; derpå svingede skibet rundt og lagde sig ved havnedæmningen.

Mens galejen var i færd med at lægge til, lød et skingrende trompetstød, og gennem lugerne vrimlede søulkene op på dækket, alle pragtfuldt udrustede med blanke bronzehjelme, funklende skjolde og kastespyd. De fleste ordnede sig som til kamp, nogle klatrede op i tovene, befalingsmændene og musikanterne stillede sig på deres pladser; alt gik med ro og sikkerhed, uden overflødig larm. I det øjeblik årerne rørte ved dæmningen, blev en bro lagt fra dækket ind på land. Så vendte tribunen sig mod sine ledsagere med dyb alvor i sine miner:

"Nu kalder pligten, mine venner!" Han tog kransen af sit hoved og rakte den til terningespilleren. "Tag den til minde om vor afskedsfest. Hvis jeg kommer tilbage, vil jeg søge at

overvinde dig. Men hvis jeg ikke sejrer over sørøverne, ses vi ikke mere. Lad kransen så hænge på din væg som et minde om mig. Lev vel!"

Han omfavnede vennerne med hjertelighed, hilste med hånden til slaverne, som svang deres fakler, og gik så hen mod skibet, der ventede med sin stolte pryd af snorlige rækker blinkende hjelme og skjolde. Da han trådte ud på broen, lød trompetstød, og over forstavnen hævede sig den purpurfarvede fane, som det skib fører, der bærer flådens overbefalingsmand.

Tribunen stod på dækket af sit skib med brevskaberne fra duumviren i hånden og talte med opsynsmanden over rorkarlene, hortatoren, som han kaldtes.

"Hvor mange folk har du?"

"Af rorkarle 252 og desuden 10 i reserve."

"Hvor længe ror de ad gangen?"

"To timer."

Tribunen grundede:

"Det er strengt nok," sagde han, "og jeg vil gøre en forandring i det, men ikke straks. For tiden tør vi ikke lade årerne hvile noget øjeblik, hverken dag eller nat." Derpå vendte han sig til sejlmesteren og sagde: "Vinden er god; lad sejlet blive sat til!"

Da de to, han havde talt til, var gået, vendte han sig til den øverste styrmand, den såkaldte rektor:

"Hvor længe har du tjent?"

"To og tredive år."

"I hvilke have?"

"Mellem Rom og østen."

"Det er godt." Han kastede et blik i brevskaberne. "Når vi er kommet forbi Kap Camponella, styrer du i retning af Messina.

Så følger du Calabriens kyst til du har Melito på din venstre hånd, og så – kender du de stjerner, der hersker over det Joniske hav?"

"Ja, jeg kender dem godt."

"Så sætter du kursen mod øst til Cythera. Om guderne vil, kaster vi ikke anker før i bugten ved Antemona. Det er af yderste vigtighed, at vi er der så hurtigt som muligt. Jeg stoler på dig."

Hele festnatten igennem havde Arrius siddet, som om han ikke havde sans for andet end terninger og vin, men havluften havde pustet vindunsterne bort, og nu var han med liv og sjæl sømanden, der ikke ville hvile, før han kendte sit skib ud og ind. Efter at have talt med alle sine underbefalingsmænd, ville han se skibets forskellige rum; intet undgik hans opmærksomhed. Da han var færdig, var han sikkert den eneste i dette lille samfund, som havde overblik over alt, hvad der fandtes om bord, og forstod med hvilken omtanke fartøjet var udrustet til at møde hvad som helst, der måtte hænde på rejsen. I denne henseende var han fuldkommen tilfreds, men den vanskeligste af førerens pligter stod tilbage, nemlig at lære det mandskab at kende, som stod under ham, noget, der ville kræve både tid og nøje iagttagelse.

Ved middagstid sejlede galejen forbi Pæstum. Vestenvinden fyldte sejlet, og farten var så god, som man kunne ønske sig. På fordækket var et alter blevet rejst, overstrøet med salt og byg, og tribunen havde foran det opsendt højtidelige bønner til Jupiter, Neptun og alle havgudinderne, mens han bragte de sædvanlige ofre af vin og røgelse. Nu sad han i den store kahyt for rigtigt at

holde øje med mandskabet. Selv var han nok værd at se på: en statelig krigerskikkelse.

Denne kahyt indtog den midterste del af galejen og var vel en fem og tres fod lang og omtrent halvt så bred; den oplystes ved tre brede luger, og loftet hvilede på en række søjler. Midt i kahytten sås masten, der prydedes af en samling skinnende blanke våben. Uden for hver luge løb der to trapper ned, en til højre og en til venstre; de kunne hejses op, når det ønskedes, og de var for øjeblikket oppe. Kahytten var det fælles opholdssted for alle om bord. Her sov man, spiste, holdt våbenøvelse og hvilede i fritiden – alt herinde gik efter regler, der blev overholdt med største nøjagtighed og ubøjelig strenghed.

I kahyttens agterende var der nogle trin, som førte og til en slags forhøjning, hvor opsynsmanden over rorkarlene havde sin plads. Han sad foran et resonansbord, hvorpå han med en hammer slog takt for rorkarlene, og ved hans højre hånd stod der et vandur, for at han kunne se, når afløsningen skulle finde sted. Oven over hans plads gik trapperne endnu højere op, til tribunens sædvanlige plads, som var forsynet med løjbænk, bord og en højrygget lænestol med bløde hynder. Alt heroppe var – efter kejserens udtrykkelige tilladelse – udstyret med største pragt, et gyldent gitterværk omgav det hele.

Tilbagelænet i sin stol, vugget af galejens ensformige gyngen, med sværd i bæltet og hyllet i sin kappe sad Quintus Arrius og vogtede med opmærksomt blik på sit skibsmandskab, der til gengæld gav nøje agt på ham, så vidt ærbødigheden tillod det. Længst dvælede hans øje ved rorkarlene, dog ikke med den deltagelse, vor tids mennesker ville have følt ved synet af dem; nej, vanen gjorde, at han kun tænke over den nytte, de gjorde.

Langs med kahyttens sider og fastgjorte i skibets tømmer var deres pladser, der ved første blik så ud som tre rækker bænke, men ved nærmere eftersyn viste det sig at være tre rækker adskilte siddepladser, tyve i hver række og med mellemrum af tre fod fra den ene plads til den anden. Denne ordning gav enhver af korkarlene plads nok til at røre sig under arbejdet, såfremt han ellers passede at holde takt med de andre.

Rorkarlene i første og anden række sad ned, mens de i tredje række, som havde længere årer, måtte ro stående. Den øverste ende af årerne var fyldt med bly, og de hang i elastiske remme, der muliggjorde den ejendommelige gyngen eller svæven af årebladene, når de hævedes op i luften, men samtidig fordrede stor dygtighed af dem, der roede. Gennem årehullerne trængte den friske luft ind til folkene, og lys fik de gennem et gitter, som dannede gulvet i den gang, der løb mellem dækket og bolværket over deres hoveder. I nogle henseender kunne disse ulykkeliges lod altså have været værre, eftersom det dog ikke skortede dem på luft og lys, men det var alligevel et overmåde tungt og strengt liv, de førte. Samtale mellem dem var forbudt; dag for dag sad de tavse på deres pladser; under arbejdet kunne de ikke se hinandens ansigter, og i den korte hviletid kunne de ikke gøre andet end stille deres sult og få en smule søvn. Sang eller latter hørtes aldrig fra deres rækker. Hvorfor skulle de også tale? Suk og stønnen kunne sige alt, hvad de trængte til at udtrykke! Det liv, de stakler førte, lignede en underjordisk flod, der trægt, men uden stop flyder mod et udløb, som intet øje ser.

I vore dage er krigen ikke så ubarmhjertig, som den var i den tid. Man lod nemlig stadig krigsfangerne udføre alt det strengeste arbejde, ved store byggeforetagender, i bjergværker,

ved anlæg af gader og veje. Desuden var der altid brug for rorkarle, både til handels- og krigsskibene. Næsten alle folkeslags sønner sås ved årerne. Her sad en brite, bag ham en libyer og foran ham en af mændene fra Krim. Der var gallere og skyther, der var romerske forbrydere, som måtte arbejde sammen med gother og longobarder, med jøder og etiopiere.

I rorkarlenes ensformige arbejde var der intet, som kunne beskæftige deres tanker. Det var stadig de samme afmålte, taktfaste greb, jo mere maskinmæssigt de udførtes, jo bedre, selv storm og uvejr vænnedes de ulykkelige til. I den vedvarende trældom sløvedes de efterhånden helt; mens deres muskler udvikledes mere og mere, blev hjernen tom, fremtid havde de ingen af, nogle få kure minder fra fortiden blev deres eneste åndelige eje, imens de sled videre og vænnede sig til alt, endda til deres elendighed.

Time efter time sad tribunen i sit højsæde og tænkte over mange ting, dog, som sagt, ikke på, om galejslaverne havde det strengt eller ej. Tværtimod, årernes regelrette stigen og synken kedede ham ved deres ensformighed. Derfor morede han sig med at iagttage rorkarlene enkeltvis; han mærkede sig de mindst dygtige af dem og lovede sig selv at ombytte dem med kraftigere folk, så snart han havde taget fanger fra sørøverne.

Særlig fængsledes hans opmærksomhed af nr. 60. Det var en ung mand, næppe stort over en snes år, udmærket smukt og kraftigt bygget. Som de andre var han næsten nøgen, havde kun et klæde om lænderne, så at de stærke muskler i det unge, smidige legeme var at se. Hovedet var velformet og sad på en hals, der var kraftig, men samtidig ualmindelig slank og bøjelig. Arrius plejede flittigt at færdes i bryderskolerne og

forstod at sætte pris på den forening af kraft og smidighed, som her åbenbart var til stede. Ung var han, meget ung, tænkte Arrius, uden at føle videre medlidenhed i den anledning, men han var høj, og lemmerne passede godt til kroppen, ja armene var måske temmelig lange, men hvilke muskler! Den unge mand syntes at håndtere sin åre med så stor lethed, at Arrius i første øjeblik tvivlede på, at han lagde kræfter i arbejdet, men tvivlen ophørte ved synet af, hvorledes åren bøjede sig under de faste tag. Tribunen greb sig selv i at vogte på ham med en vis nysgerrighed og med ønsket om, at se hans ansigt. Netop nu blev det synligt fra siden af, idet han gjorde en drejning med hovedet. Trækkene bar et østerlandsk præg og var fint og skarpt skårne, der var både i form og udtryk noget, som kunne tyde på ædelt blod og åndsudvikling.

"Se, se! Den knægt er jo en jøde!"

Ved det forskende blik, der hvilede på ham, blev slavens store sorte øjne endnu større. Han rødmede lige op til panden, og åren lå stille i hans hænder. Øjeblikkelig faldt opsynsmandens hammer med et vredt slag mod bordet, roerkarlen fo'r sammen og greb stærkere om åren.

Imidlertid styrede galejen ind i strædet ved Messina, drejede snart efter mod øst og fjernede sig fra Etna, hvis blålige røgsky efterhånden flød sammen agterude med den blå luft.

Så ofte Arrius indtog sin vante udkigsplads deroppe, vendte hans blik tilbage til rorkarlen, og han gentog:

"Jeg vil lægge nøjere mærke til ham. Der er mod og dygtighed i ham; en jøde er ingen barbar."

På den fjerde dag vuggedes *Astræa* – således hed galejen – på det Joniske hav. Himlen var klar, og vinden så god, som nogen

ville ønske sig. Arrius tilbragte megen tid på dækket, snart spejdende ud i synsranden efter sin flåde, som han måske kunne indhente før det aftalte mødested ved øen Cythera, og snart vogtende på alt, hvad der foregik om bord på hans skib. Ofte vendte hans tanker tilbage til nr. 60.

"Kender du den mand derhenne?" spurgte han omsider hortatoren, netop som afløsning fandt sted.

"Nr. 60? Ikke synderlig; det er jo kun en måned, siden galejen blev afleveret af skibsbyggeren, derfor kender jeg endnu ikke mandskabet så nøje."

"Han er en jøde, ser jeg," sagde Arrius.

"Den ædle Arrius er en skarp iagttager," svarede opsynsmanden ærbødigt.

"Han er meget ung."

"Men vor bedste rorkarl. Jeg har set ham ro sådan til, at åren bøjedes, som om den skulle knække."

"Hvordan er han ellers?"

"Han lystrer punktligt og gør ingen vanskeligheder. Han har kun en eneste gang haft noget at bede om. Det var, om han somme tider måtte blive flyttet over på den anden side af skibet."

"Af hvad grund?"

"Fordi den, der altid ror til samme side, bliver skæv."

"Det har han ret i. Er der ellers noget, du har fundet mærkeligt hos ham?"

"Han er mere renlig end de andre rorkarle."

"I denne henseende er han altså en romer. Du ved ikke noget om, hvor han er kommet fra?"

"Nej, ikke det mindste."

Tribunen tav et øjeblik, så sagde han:

"Hvis jeg er på dækket, når han bliver afløst, kan du sende ham hen til mig. Lad ham komme alene."

To timer senere stod Arrius oppe under flaget. Han var til mode, som den, der ved, at afgørende tildragelser nærmer sig, men ikke kan gøre andet end vente, da alle forberedelser er til ende. Han havde stået og set på solskiven. Nu løftede han sit blik og så nr. 60 nærme sig.

"Opsynsmanden sagde, at du var den ædle Arrius, og at det var din vilje, at jeg skulle søge dig her."

Tribunen så nøje på den talende; høj og senestærk stod han i det klare sollys, med al sundhedens og ungdommens friskhed over sig. – Arrius målte ham med øjnene og tænkte på kamplegenes helte. Dog vakte det unge menneskes væsen også hans opmærksomhed; der var i hans holdning og røst noget, der vidnede om, at han havde levet under helt andre forhold end de nuværende. Det kloge, gennemtrængende herskerblik, som var fæstet på ham, kunne i de klare, sorte øjne hverken finde spor af slavisk ydmyghed eller af bitter trods. Disse øjne gengældte tribunens blik med et næsten barnligt åbent udtryk, men bag dette lå den dybe alvor, som en stor sorg, der bæres længe og i tavshed, nødvendigvis må frembringe.

Uvilkårligt talte Arrius venligt til ham.

"Opsynsmanden kalder dig sin bedste rorkarl."

"Det er meget venligt af opsynsmanden."

"Hvor længe har du været i tjenesten?"

"Tre år."

"Tre år ved årerne?"

"Ja, herre."

"Det er et svært arbejde. Mange holder ikke ud mere end et år, og det endda folk, som er ældre end du."

"Den ædle Arrius glemmer, at en fast vilje giver udholdenhed."

"Jeg hører på din tale, at du er jøde."

"Mine forfædre var hebræere, længe før Rom blev grundlagt."

"Du har al dit folks hårdnakkede stolthed," sagde Arrius, som havde set, hvor blodet ved de sidste ord jog op i den unge mands kinder.

"Stoltheden er altid stærkest hos den, der bærer lænker."

"Hvad grund har du til at være stolt?"

"At jeg er en jøde."

Arrius smilede:

"Jeg har aldrig været i Jerusalem, men jeg har kendt mange højtstillede jøder. En af dem mindes jeg især, en købmand, men som gerne kunne have båret kongenavn. Hvem er din slægt, af hvad stand er du?"

"Her ved rorbænken er jeg slave. Men min fader var en af Jerusalems stormænd. Han havde været vidt om i verden som købmand, og ved den store Augustus' hof var han kendt og æret."

"Hans navn var?"

"Ithamar af huset Hur."

Arrius løftede sine hænder i forbavselse:

"En søn af Hur! Du! Men hvordan er du dog kommet her?"

Juda bøjede hovedet, og hans træk røbede en heftig indre kamp. Da han var blevet herre over sig selv, så han tribunen lige i øjnene og svarede:

"Jeg blev anklaget for at have søgt at dræbe landshøvdingen Valerius Gratus."

"Du! Var det dig?!" råbte Arrius endnu mere forbavset. "Det overfald, som alle mennesker talte om –"

De så nogle øjeblikke i tavshed på hinanden. Arrius var den første, der talte:

"Jeg troede, hele slægten Hur var blevet udryddet."

En strøm af dyrebare minder vældede frem i den unge mands sind og skyllede al hans stolthed bort. Med tårekvalt røst stønnede han:

"Moder! – moder! Og min lille Tirza! Hvor er de? O tribun, ædle tribun! Hvis du ved noget om dem –" Han knugede bønfaldende sine hænder sammen "- så sig mig det! Er de i live? Og hvor er de? Og hvordan går det dem? O, jeg beder dig, sig mig det, hvis du kan!"

Han trådte nærmere, så nær, at hans foldede hænder rørte ved kappen, som hang ned over tribunens korslagte arme.

"Det er tre år siden den forfærdelige dag, da vi skiltes. Tre år! Hver time har været så lang og så tung! Ikke et ord har jeg hørt om dem. Å, hvis jeg bare kunne glemme – glemme den forfærdelige stund, da min søster blev revet fra mig; da min moders øjne så mig for sidste gang! Jeg har følt pestens åndepust, og har hørt kampens vildeste tummel og set stormen piske havet, til bølgerne blev som bjerge, og jeg har glædet mig, mens de andre skreg af rædsel: Døden ville have været mig en lindring. Men ingen lindring fik jeg – ingen uden det hårde arbejde, der undertiden skaffer mig en kort glemsel. Mangen gang hører jeg deres skrig i nattens stilhed – ser dem ude på havet. – Vidste jeg bare – – at de var døde. Å, sig mig, at de er!

Så lider de ikke mere, så sørger de ikke over mig. Intet kan lignes ved min moders kærlighed! Og Tirza! – hun var som en af de hvide liljer, som palmetræets fine unge skud. – Og det var *min* hånd, som styrtede hjemmet i grus og jog dem ud –"

"Du tilstår altså din skyld," spurgte Arrius strengt.

Det var sælsomt at se, hvor Juda i samme nu forvandledes. Han rettede sig stolt, hans øjne skød lyn, hænderne knyttedes, hans røst blev hård og skarp:

"Har du ikke hørt om mine fædres Gud, om den evige Jehova? Så vist som han er sanddru og almægtig, så vist som han elsker sit folk Israel, så vist er jeg uskyldig, det sværger jeg ved hans navn!"

Arrius syntes rørt.

"O ædle romer," fortsatte Ben Hur, "tro mig dog! Så giver du mig et glimt af lys i min sorgs dybe mørke."

Arrius vendte sig bort og gik nogle skridt hen ad dækket. Så standsede han brat og spurgte:

"Hvem undersøgte sagen?"

"Ingen."

"Hvordan? Ingen undersøgelse? Ingen vidnesbyrd? Hvem fældede dommen?"

"De bandt mig og kastede mig ned i et fangehul. Næste dag kom der en trop soldater, som slæbte mig med ud til havet. Siden den tid har jeg været galejslave."

"Hvilke beviser kunne du have skaffet for din uskyldighed?"

"Mange. Jeg var alt for ung til en sådan gerning. Gratus var fremmed for mig, og havde jeg endelig villet dræbe ham, så havde jeg sikkert ikke prøvet på det, mens han red, omgivet af sine soldater, ved høj lys dag, min slægt var venlig sindet mod

romerne. Min fader havde tjent kejseren tro, og vi havde meget gods at miste. Hvorfor skulle jeg bringe ødelæggelse over min moder, min søster, mig selv? Hvad grund havde jeg til at myrde Gratus? Og havde jeg haft nogen, ville min samvittighed, Guds lov, som er enhver israelit hellig, og tanken om mine kære dog have holdt mig tilbage. Jeg var ved min fulde forstand, altså ville jeg have foretrukket døden for skændselen; jeg beder dig – tro mig: det gør jeg endnu."

"Hvem var hos dig, da det skete?"

"Ingen uden Tirza, min søster –" han holdt inde lidt. Så fortalte han alt, som det var gået til. "Å, den rædsel, jeg følte!"

"Hvor var din moder?"

"Nede i værelserne."

"Hvad blev der af hende?"

Ben Hur knyttede sine hænder, og hans åndedræt blev stønnende tungt:

"Jeg ved det ikke. Jeg så dem slæbe hende bort, og mere ved jeg ikke. De drev hver levende skabning ud af huset, endog kvæget, de forseglede dørene. Meningen var, at hun aldrig skulle vende tilbage. Hvad der blev af hende? Ja, det er, hvad *jeg* spørger om hver time på dagen! Kun et eneste ord om hende! Hun var da uskyldig, det måtte dog romerne vide. Jeg kunne tilgive – ak, ædle tribun, kan du bære over med mig? En slave som jeg skulle hverken tale om tilgivelse eller om hævn. Jeg er lænket til åren for livstid."

Tribunen lyttede spændt. Enten spillede dette menneske sin rolle med utrolig frækhed og forstillelseskunst, eller også var han uskyldig. Og hvis han var uskyldig, hvilken grusomhed var her da ikke blevet udøvet! En hel familie udslettet af de levendes

tal, og det til straf for et ulykkestilfælde! Tanken om det gennemrystede ham. Arrius kunne være ubøjelig streng, ellers havde han været uegnet til den stilling, han indtog, men han var samtidig retfærdig. Hvis han følte, at en uret var sket, kunne han ikke andet end råde bod på det. Når søfolkene, som tjente under ham, rigtig lærte ham at kende, kaldte de ham "den gode tribun". Men han plejede ikke at handle overilet; han måtte overveje sagen nøje. Hans magt var uindskrænket, han herskede som en konge over sit skib og dets mandskab. Han kunne give den unge Ben Hur friheden, hvilket øjeblik det skulle være, og han følte trang til det, og dog tøvede han. Det har ingen hast, tænkte han. En af grundene var måske, at han for øjeblikket dårligt kunne undvære sin bedste rorkarl.

"Det er godt," sagde han omsider afbrydende, "du kun gå tilbage til din plads."

Ben Hur bøjede sig dybt, mens han så spørgende på tribunen, hvis udtryk ikke gav ham noget håb. "Kommer jeg nogen sinde igen i dine tanker, tribun," sagde han ærbødigt, "da beder jeg dig huske, at jeg kun bad dig om dette eneste: efterretning om min moder og søster."

Han gik. Arrius fulgte med øjnene den kraftfulde, spændige skikkelse.

"Hvilken fægter, der kunne blive af ham!" tænkte han, og i ånden så han den unge mand som en af de første ved de af alle romere så yndede kamplege. "I guder! Hvilken arm og hvilken Gang! – Holdt!" råbte han i det samme, og Juda standsede.

"Hvad ville du gøre, hvis du blev fri?"

"Den ædle Arrius spøger kun," sagde Juda med skælvende læber.

"Nej, ved guderne, det gør jeg ikke!"

"Så vil jeg sige sandheden: Jeg ville gøre min pligt, ikke hvile, før jeg havde fundet min moder og min søster, ville ofre hver dag, hver time til at tjene dem – jeg ville være som deres slave. Meget har de mistet, men ved mine fædres Gud! de skulle få det igen og mere til!"

"Men hvis de nu var døde eller ikke kunne findes, hvad ville du så gøre?"

Ben Hur blegnede og vendte hovedet bort. Det varede nogle øjeblikke, inden han kunne tale.

"Du mener, hvilken livsstilling jeg ville vælge?"

"Naturligvis."

"Nu vel, aftenen før den forfærdelige dag, jeg lige talte om, havde min moder givet sit minde til, at jeg blev soldat. Dertil står min hu endnu; i hele verden er der kun et sted, hvor man lærer krigshåndværket –"

"Du mener fægteskolen?"

"Nej, jeg mener en romersk lejr."

"Men du må dog først indøves i våbenbrug."

Her standsede Arrius brat. Han sagde til sig selv, at det var dog virkelig at indlade sig alt for meget med en slave – ligefrem give ham råd og høre på hans indvendinger! Hans tone blev kold og afvisende, idet han sagde:

"Gå nu, og bild dig ikke noget ind, fordi jeg har talt med dig. Måske var det kun et indfald af mig. En anden sag var det, hvis du valgte gladiatorens stilling. Da kunne du måske endda vinde kejserens gunst. Men som soldat kommer du aldrig nogen vej, du, som ingen romer er. Du kan gå."

Så sad Juda igen på rorbænken. Men den tunge åre lå som et stykke legetøj i hans hånd, for hans hjerte var let. Håbet var kommet til ham, så lifligt som en kvidrende fugl. Han kunne næppe se den vingede gæst eller høre dens sang, men den *var* der, det sagde hans hjerte ham. At han var blevet kaldt op til den store mand, som havde talt venligt til ham og spurgt om hans fortid, den tanke var som manna, der mættede hans hungrende sjæl. Af sit hele hjerte bad han:

"O, Gud! så sandt jeg er en ægte søn af det Israels folk, du har kåret til dit, hør min bøn og kom mig til hjælp!"

I bugten ved Antemona lå de hundrede galejer samlet. Arrius havde fundet alt vel inden borde på hver eneste en af dem, og nu var han rede, når sørøverne skulle vise sig. Alle vegne fra modtog han meldinger om deres ødelæggelser. Købmandsskibene turde ikke længere løbe ud af havnene, og selv i byerne holdt man portene lukkede og stillede vagtposter ud hver nat. Rygtet fortalte, at sørøverne var blevet set snart hist, snart her, men omsider fik han pålidelige efterretninger om, at alle deres 60 galejer lå i det lange, smalle sund mellem øen Eubøa og det græske fastland.

Romerne kunne ikke ønske sig det bedre. Hvilket held for Arrius, om han kunne komme over sørøverne i dette snævre farvand, hvor han var sikker på at kunne ødelægge dem! Skulle det derimod lykkes dem at nå ud og sprede sig i det åbne Middelhav, da vidste han, hvor megen skade og hvor meget skræk de ville volde, samt hvor vanskeligt det ville blive at jage dem op. Sejrens værd og hans egen hæder ville jo blive mange gange større, når han nu, straks efter sit komme til de græske farvande, med ét slag kunne gøre ende på sørøvernes uvæsen.

Et blik på Grækenlands kort vil vise læseren, at øen Eubøa ligger langs med den græske kyst som en vold, til værn mod Asien. Strædet mellem øen og fastlandet er 25 mil langt, men knap 1 mil bredt. Sørøverne var løbet ind fra nord; sagtens havde de i sinde på vejen ned gennem det smalle farvand at plyndre de rige byer på begge kyster. De havde raske lodser, som var godt kendte med farvandet, og deres fører var en græker. Arrius fandt det rigtigst at spærre vejen for dem både mod nord og mod syd, men ville han gøre det, var der ikke en time at spilde. Ved at ro til af alle kræfter lykkedes det også at komme så vidt, at styrmanden før aften meldte, at Eubøas kyst var i sigte.

På et givet tegn lå hele flåden stille. Arrius delte den i to afdelinger, hver på 50 skibe, som fra hver sin side skulle nærme sig fjenden. Unægtelig var begge disse afdelinger hver for sig svagere end fjenden, men man turde sikkert gøre regning på, at romernes strenge disciplin og større krigsvanthed gav dem nogen fordel frem for sørøvernes lovløse skarer, hvor tapre, de end kunne være. Desuden stolede tribunen på, at selv om det ikke skulle lykkes den ene afdeling at slå fjenden, ville den anden komme til i rette tid med friske kræfter og vinde sejren.

Imidlertid førte Ben Hur sin åre og søgte at gætte sig til, hvad der foregik. Ingen sagde nogen sinde et eneste ord til slaverne om, hvor farten gik hen, eller hvad der skulle udrettes, men af flere omstændigheder sluttede han sig til, at et slag var nært forestående. Han mærkede en lugt af brændende røgelse og sagde til sig selv, at tribunen vist var i færd med at bringe ofre til guderne, som skik var lige før kampen. Soldaterne klædte sig i rustninger, masser af pile og kastespyd blev taget frem, så vel

som dunke med olie og kurve, fulde af bomuldsbolde, som skulle stikkes i brand og kastes over på fjendens skibe. Og da Ben Hur til sidst så tribunen i fuld rustning, var han sikker i sin sag. Så ventede han med bitterhed i sindet på den forsmædelige ydmygelse, som overgik slaverne, hver gang der kæmpedes: Opsynsmanden gik fra den ene til den anden og låsede den jernlænke om dem, der hang ved enhvers plads. Sådan var det skik, modstand var ikke at tænke på. Gik skibet til bunds, gik rorkarlene med, som var de livløse ting, ikke mennesker. Lænkerne raslede nærmere og nærmere. Hver mand på rorbænkene følte den skændsel, der overgik ham, men ingen nagede den så dybt som Ben Hur! Ville tribunen lade dette ske? Nej, han kunne ikke tro det! Og hvis føreren midt under forberedelserne til slaget havde tanke for ham, så ville det vise, at han stod for Arrius i et andet lys end sine lidelsesfæller, og da var der årsag til at håbe.

Ben Hur ventede i feberspænding; minutterne var forfærdelig lange. Ved hvert åretag så han op mod tribunen, som nu hyllede sig i sin kappe og lagde sig til hvile på løjbænken. Da lo han bittert og strakte sin fod med fortvivlelsens ro frem mod lænken. Men nu gav tribunen et tegn med hånden, og – opsynsmanden gik forbi nr. 60 uden at lænke ham! Juda skælvede, alt flød sammen for hans blik, og det sang og susede for hans øren. Med vældig kraft pressede han årens håndtag mod sit bryst, så årebladet bøjede sig som en vånd.

Skibet gled uden standsning frem over de stille vande, og de af mandskabet, som ikke var i arbejde, lå på dækket og sov. Juda kunne ikke sove, da han blev afløst. Tre år havde han levet i gravmørke og nu brød endelig en solstråle igennem mulmet.

Han følte sig som opstået fra de døde; på søvn var der ikke at tænke. Håbet åbnede en uendelig synskreds for ham, sorgen var glemt, hjemmet genopbygget, moderen og søsteren i hans arme. Det var, som om stjernerne sang over hans hoved, mens had og bitterhed svandt som tomme skygger i denne rene glædes morgenrøde.

Mørket blev tættere, som det gør den sidste del af natten. Alt var i orden om bord på *Astræa*, og den ro, som følger på de travle forberedelser, herskede alle vegne på skibet, da en mand med hastige skridt nærmede sig til tribunens løjbænk, vækkede ham og gav ham en meddelelse. Arrius stod straks op, tog hjelm, sværd og skjold og talte til sine undergivne.

"Sørøverne er tæt herved; op, alle mand, og gør jeres pligt!" sagde han og skred hen over dækket med en mine, som gik han til en fest. Enhver skyndte sig til sin plads. Der blev tændt flere lygter, fyldt vand i kar, gjort maskiner klar. Nu blev alt stille, så uhyggeligt stille, som før en storm bryder løs. På et givet tegn standsede alle årerne. Hvad skulle det betyde? Ingen af de hundrede og tyve slaver, der var lænket til rorbænkene, spurgte sig selv om det: Fædrelandskærlighed, æres- og pligtfølelse satte ikke deres sind i røre. De gøs kun for faren, der nærmede sig, men de vidste ikke en gang, hvem fjenden var. Hvad om det var venner, brødre, landsmænd? Man vil ved at tænke nærmere over dette forstå, at romerne følte sig nødsaget til at lænke disse ulykkelige.

Der var heller ikke megen tid til at tænke, selv ikke for Ben Hur, der med sin hele sjæl fulgte alt, hvad der foregik. Forude hørtes en lyd af åreslag i mørket, og havet rørtes som i storm; sikkert var der mange skibe i nærheden, som var rede til

angreb. Nu blev der givet tegn på ny, og galejen gled frem, men langsomt, umærkeligt, som en tiger, der lister sig fremad før det afgørende spring. Så klang der oppe fra dækket skingrende trompetstød; der blev roet af yderste kraft, så det knagede i alle planker – så fulgte der et stød, så vældigt, at mange af folkene på dækket styrtede om. Skibet jog tilbage, men straks derefter frem på ny med endnu mere umodståelig kraft! Skingrende vilde rædselsskrig fulgte, De var nær ved at overdøve bragene og trompetstødene. Jubelråb fra *Astræa*s mandskab svarede – det fjendtlige skib var boret i sænk.

Uden standsning vendte *Astræa* sit frygtelige angrebsvåben, *snablen*, mod et andet skib, og atter hørtes såvel de fortvivlede nødskrig som sejrsråbene. Soldaterne dyppede bomuldsboldene i olie, tændte dem og kastede dem over på fjendens skibe, således at brandens rædsler føjedes til kampens. Råbene blev ved. Larmen var forfærdelig; det ene fartøj efter det andet blev løbet i sænk og mandskabet opslugt af bølgerne. Røgen, som indhyllede alt, bragte med sig en kvælende lugt af brændt kød. Juda vidste, hvor den kom fra: de lænkede rorkarle på de brændende skibe – for dem var der ingen redning mulig!

Med et fik *Astræa* et så voldsomt stød, at rorkarlene styrtede ned fra deres bænke. Derpå lå skibet helt stille, og det var, som om noget skurede langs dets sider, mens en vældig trampen hørtes på dækket. Ben Hur, som var nedenunder, ville lige gå op ad trappen; da blev en falden kriger kastet ned ad dens trin. Det var ingen romer, men en barbar fra de nordlige lande, halvt nøgen, halvt klædt i skind. Hvor kom han fra? I samme øjeblik forstod Ben Hur det; to fjendtlige skibe havde lagt sig på hver sin side af *Astræa*, som blev entret af sørøverne. Romerne stred

for livet på deres eget dæk! En stivnende rædsel greb Juda. Måske var tribunen hårdt trængt af fjenderne; hvis han faldt! Abrahams Gud forbyde det! Hvad skulle der så blive af håbet om at genfinde moder, søster og fædreland? Alle de drømme, han nys havde drømt, skulle de forsvinde bort igen som tomme skygger? Oven over ham tordnede den vilde larm ustandselig, omkring ham var alt i forvirring, folk løb til og fra, rorkarlene var faldet sammen som lammede af skræk på deres pladser, men hortatoren sad urokkelig ved sit bord og slog takten. Han ville blive ved med det, lige til tribunen gav ham tegn til at holde op – i mulm og kamptummel sad han der som et billede på denne ubøjelige fasthed og mandstugt, der havde gjort romerne til verdens herrer.

Dette eksempel havde en gavnlig virkning på Ben Hur. Han tvang sig til at samle tankerne. Pligt og ære bandt romeren til pladsen, men Juda kunne ikke på lignende måde føle sig bundet til rorbænken. Hvis han døde på sin plads – slavens plads – hvem gavnede han med det? Nej, pligten var for ham *at leve*, for hans liv tilhørte hans moder og søster. Det var, som om han så dem lyslevende for sine øjne, som om de strakte deres arme ud imod ham, som om han hørte deres bønfaldende ord. Han styrtede fremad, som om han kunne gå til dem straks, men standsede brat med et ryk. Ak, romernes dom holdt ham fængslet til galejslavens gerning! Hvad hjalp det, om han flygtede? Fandtes der noget sted, hvor ikke romermagten kunne nå ham? Nej, han havde kun et eneste håb. Hvis den uretfærdige dom, der var overgået ham, blev ophævet, da og kun da turde han leve i sine fædres land, leve for sin sønlige og broderlige pligt. Hvor havde han ikke ventet på et sådan

udfrielse, hvor havde han ikke bønfaldet Israels Gud om at hjælpe ham dertil! Og nu syntes det endelig at skulle dages for ham, for hvad andet kunne vel tribunen mene med sin velvilje? Men hvis denne velgører skulle blive dræbt! Det måtte ikke ske, ikke for alt i verden! Hellere ville Ben Hur falde i kampen ved hans side end overleve ham som en galejslave, der ikke var noget håb tilbage for.

Endnu en gang så han sig om. Ovenpå kæmpedes der stadig, og mod skibets sider skurede endnu de fjendtlige fartøjer. På rorbænkene sled slaverne for at rive sig løs af lænkerne og hylede som vanvittige, da alle deres anstrengelser var forgæves. De folk, der havde vagt, var løbet fra deres poster, alle bånd syntes løst i dødsangsten. Nej, deroppe sad endnu hortatoren, våbenløs, bortset fra hammeren, som han utrættelig slog takt med. Ben Hur sendte ham et sidste blik og styrtede op på dækket for at lede efter tribunen. Han tog trappen i et par spring, fik netop kastet et blik på himlen, der var rød af ild, på fjendens skibe, der lå side om side med *Astræa*, på havet, der var fuldt af vrag, på kampen i bagstavnen af galejen, hvor en lille flok romere endnu holdt stand mod fjendernes overmagt – da tabte han med ét fodfæstet; han følte, at dækket først hævede sig under ham og derpå brast; hele agterdelen af skibet sønderbrødes, og bølgerne slog skummende og brusende hen over det. Så blev alt mørkt; *Astræa* var sprunget læk og gik til bunds.

I nogle øjeblikke var den unge jøde aldeles overvældet og rådløs. Stærk var han af naturen, og livsfaren havde den sædvanlige virkning, at hans kræfter mange gange fordobledes, men mørket og det brølende, sydende hav tog magten fra ham.

Bølgerne, som først havde hvirvlet ham ned, bar ham op igen. Han greb for sig og fik – han vidste ikke selv hvordan – fat i en planke. Halvkvalt og næsten sanseløs, som han var, klyngede han sig uvilkårligt til den, fyldte stønnende sine lunger med luft, rystede vandet af øjnene og så sig om. Gennem røgen, som lå over vandet, glimtede der flammer hist og her, han forstod straks, at det var brændende skibe. Kampen rasede stadig, og ingen kunne sige, hvem der ville sejre. Hvor *Astræa* var gået til bunds, dukkede der mænd op, både romere og fjender. De havde fat i hinanden, de kæmpede endnu i dødsøjeblikket en forbitret kamp på den vragstump, de klyngede sig til. Med deres kamp havde han intet at gøre; de var hans fjender alle sammen, og enhver af dem ville, hvis lejlighed bød sig, slå ham ihjel for den plankes skyld, som han flød på. Han styrede bort fra dem, så godt han kunne.

Samtidig hørte han hastige åreslag, og en galej roede i stærkeste fart lige imod ham. Den høje forstavn syntes dobbelt så høj for ham, der så den nede fra, og ildskæret, som nu og da oplyste dens forgyldning og snitværk, gav den et sælsomt præg af liv; den lignede et fabelagtigt søuhyre. For dens bov piskedes vandet til frådende skum. Han stred af yderste evne for at drive sin tunge planke til siden; galejen var lige ved at gå hen over ham, men det lykkedes ham at gøre en drejning. I næste øjeblik dukkede en hjelm op knap en armslængde fra ham. Den skinnede som guld og svandt atter i skummet, men et halvt minut efter var den der igen og to arme, der først straktes op og derpå slog vildt om sig som i dødskamp. Nu var hele hovedet oppe, det bøjedes tilbage, og han så de gyseligt fortrukne træk, den åbne mund, de vildt stirrende øjne. Et frygteligt syn! Men

Ben Hur udstødte et glædesråb, greb fat i den druknende og trak ham hen til planken. Det var Arrius, tribunen.

Med yderste møje fik Ben Hur planken skudt ind under ham og holdt ham fra at glide ned af den igen. Galejen sejlede tæt forbi dem, så tæt, at dens årer var lige ved at ramme dem. Hen over vragstumper og skibbrudne gled den uden at ænse noget. Da hørtes der et brag, fulgt af forfærdede skrig; Ben Hur drejede hovedet til siden – galejen var gået til bunds! En vild glæde jog gennem hans sind: *Astræa* var hævnet!

Slaget fortsatte; modstanden blev snart til flugt, men hvem var sejrherrer? Ben Hur vidste, at både hans og tribunens skæbne afhang af det. Sejrede sørøverne, var det ude med dem begge.

Omsider steg morgensolen op over det blå hav. Til venstre så han land, alt for langt borte, til at han kunne nå det. Skibbrudne drev omkring mellem rygende vragstumper, en galej lå stille i nogen afstand med forrevet sejl og uden årer. I det fjerne så han sorte prikker, der flyttede sig; var det skibe eller søfugle?

En times tid gik; med angst så han på Arrius, der lå som død. Han tog hjelmen af ham, åbnede kyrasset og mærkede med glæde, at hjertet slog. Dette gav ham håb, så han holdt ud, og omsider åbnede tribunen øjnene og kunne tale. Først var det kun få og usammenhængende ord, men derpå spurgte han om slagets gang og om Ben Hur selv.

"Jeg ser, vor redning afhænger af slagets udfald. Jeg ser også, hvad du har gjort for mig, frelst mit liv med fare for dit eget. Hvis lykken er mig god, skal jeg vise dig min taknemmelighed, således som det sømmer sig for en romer, der har både vilje og

evne. Men hvis ikke, da må du gøre mig en stor tjeneste til, den største, noget menneske kan gøre mig; lover du mig det?"

"Jeg vil gøre, hvad du vil, når det kun ikke er noget, som loven forbyder."

Arrius tav en kort tid; da sagde han:

"Er du virkelig en søn af jøden Hur?"

"Det er jeg."

"Jeg har kendt din fader –"

Juda måtte bøje sig over tribunen, for hans stemme var så svag, at det var vanskeligt at høre ordene. Med bankende hjerte lyttede han, længselsfuld efter at høre noget om sin fader.

"Jeg har kendt ham," gentog Arrius, "og han var mig kær." Så tav han, som om en ny tanke kom op hos ham. "Hvis du er hans søn," fortsatte han omsider, "må du have hørt tale om Roms store mænd – som Cato og Brutus. Store mænd var de og især store i døden. De efterlod os den lære, at en romer ikke bør overleve et nederlag. Hører du, hvad jeg siger?"

"Ja."

"Så gør, som jeg forlanger! Ser du denne ring, som jeg bærer? Tag den af!" Han strakte sin hånd ud mod ham, og Juda adlød. "Sæt den på din finger. Hvis du overlever mig og kommer til mit hus i Misenum, kan du forlange, hvad som helst du vil, og mine folk vil give dig det, når du fremviser ringen og fortæller, hvordan du har fået den. Lever jeg, skal jeg gøre mere for dig, give dig fri, skaffe dig dit hjem og dine slægtninge tilbage. Men så må du love mig – sværge ved guderne –"

"Gode tribun, jeg er jøde."

"Ved *din* gud da, sværge mig den helligste ed, at du vil gøre, hvad jeg forlanger af dig. Sværg!"

"Ædle Arrius, jeg må først vide, hvad det er, du ønsker. – Men se! Israels Gud være lovet! Der kommer et skib!"

"Hvor kommer det fra? Har det flag oppe?"

"Jeg ser ikke noget."

"Styrer det ned mod os? Ser du intet flag?"

"Nej, sejlet er oppe, der er tre rækker årer. Det er alt, hvad jeg kan se."

"En romer, der havde sejret, ville have mange flag. Sagtens er det en sørøver … Hør nu, mens vi endnu kan tale sammen. Hvis galejen er et af fjendens skibe, er dit liv ikke i fare. Om de giver dig fri, kan jeg ikke sige; måske de sætter dig til at ro igen, men de slår dig ikke ihjel. Jeg derimod –"

Tribunens røst dirrede; så tog han sig sammen og talte videre med sin vante fasthed.

"Ved guderne, jeg er for gammel til at overleve min ære. Lad dem fortælle i Rom, at Quintus Arrius gik til bunds med sit skib under kampen, som det sømmer sig en romersk tribun. Hvis det viser sig, at fartøjet derhenne, er et fjendtligt skib, så stød mig ned fra planken og lad mig dø! Sværg, at du vil gøre dette."

"Nej, tribun," svarede Ben Hur fast, "jeg vil hverken sværge eller gøre det. Jehovas lov forbyder mig det. Tag din ring igen og alle dine løfter med. Jeg er en Israels søn og i alt fald for øjeblikket min egen herre. Jeg vil lyde Israels Gud, tag din ring tilbage! Du vil ikke? Så giver jeg den til havet."

Tribunen hørte den falde.

"Det var tåbeligt gjort," sagde han, "jeg kan finde døden uden din hjælp, men det er værst for dig. Jeg har intet andet tegn at give dig med, hvis du forbliver i live, end denne ring. Din tåbelighed hindrer dig i at opfylde pligten mod dine nærmeste."

Ben Hur så klarere end før følgerne af sin handling, men han vaklede ikke.

"Jeg har været slave i tre år, tribun, og i den tid er du den første, som har vist mig venlighed – nej, nej, den anden!" Hans røst blev blød, og han mindedes ham, der havde budt ham vand ved kilden uden for Nazareth. "I alt fald er du den første, der spurgte om min slægt og min hjemstavn. Før, da jeg stred for at bjerge dig, tænkte også på den evne, du havde til at hjælpe mig ud af min elendighed. Dog var det ikke egennytten alene, der drev mig; det håber jeg, du vil tro. Men nu ser jeg klart, for Gud har åbnet mine øjne, at kun når jeg handler efter hans bud, kan jeg nå mit mål. Min samvittighed byder mig hellere at dø med dig end dræbe dig. Min vilje er lige så fast som din, tribun, og om du så bød mig al Roms magt og herlighed, skulle det ikke rokke mig. Din Cato og din Brutus var som umyndige børn i sammenligning med den Israels lovgiver, som en jøde må adlyde."

"Men min bøn, har den da ingen magt?"

"Nej, hverken din bøn eller dit bud."

De blev begge tavse. Ben Hur spejdede stadig efter det kommende skib; Arrius lå stille med lukkede øjne.

"Er du sikker på, at det er en fjendtlig galej?" spurgte Ben Hur.

"Jeg tror det."

"Nu ligger den stille. Der bliver sat en båd ud."

"Ser du noget flag?"

"Nej, men er der ikke andet tegn, vi kan se på, om det er en romer?"

"De romerske skibe har en hjelm på toppen af masten."

"Så glæd dig! Jeg ser hjelmen."

Arrius tvivlede endnu. Ben Hur råbte ivrigt:

"Folkene i den lille båd bjerger de skibbrudne. Så menneskekærlige er sørøverne ikke, vel?"

"Hm – det kunne være, de trænger til rorkarle," mumlede Arrius, som måske huskede tider, da han havde reddet folk med samme formål.

"Nu sejler skibet sin vej," meldte Ben Hur, som ikke havde øjnene fra det.

"I hvilken retning sejler det?"

"Det styrer lige imod en anden galej, som ser ud til at være forladt af sit mandskab. Nu ligger de side om side – nu sendes der folk om bord på det forladte skib."

Da løftede Arrius sit hoved og lod sin ligegyldige ro fare.

"Tak du din Gud!" sagde han efter at have taget skibene skarpt i øjesyn. "Tak din Gud, som også jeg takker mine guder. En sørøver ville ødelægge dette skib, ikke redde det. Denne handling og så hjelmen på toppen viser mig, at det er romere. Fortuna har ikke forladt mig; vi er frelst! Gør tegn til folkene. Råb, så højt du kan! Jeg bliver duumvir, og du – din fader var en ædel mand. Han lærte mig, at en jøde er ingen barbar. Du skal fra nu af være *min* søn. Råb af al din kraft! De må se os! Jeg må om bord på skibet der henne og forfølge fjenden! Ikke én af sørøverne skal slippe bort!"

Ben Hur stod oprejst på planken og vinkede og råbte. Endelig lagde matroserne i båden mærke til ham, de styrede imod ham – og snart var han og tribunen taget op.

På galejen blev Arrius modtaget med al den ærbødighed, som skyldes en sejrende helt. Liggende på en løjbænk på dækket

hørte han fortællingen om kampens slutning. Alt, hvad der var at se af skibbrudne og af værdifuldt bytte, blev fisket op. Derpå blev kommandoflaget foldet ud, og skibet sejlede mod nord. Den anden afdeling af flåden kom nøjagtigt til den fastsatte tid, således at resterne af fjendens magt blev indesluttede og gjort til bytte. Ikke mindre end tyve fjendtlige galejer var kampens løn.

Da Arrius steg i land i Misenum, hvor jubelen over sejren var stor, undredes hans venner meget over den unge mand, som var hans ledsager. Tribunen fortalte med stor hjertelighed, hvorledes Ben Hur havde frelst ham, men sagde intet om sin redningsmands tidligere liv. Han sluttede således:

"Kære venner, her ser I min søn og arving. Alt, hvad der er mit, skal være hans, og han skal kaldes ved mit navn. Jeg beder jer alle give ham det samme venskab, som I har givet mig."

Så hurtigt som muligt blev alt ordnet, hvad loven bød, sådan at Ben Hur i alle måder fik de rettigheder, der tilkom en søn af Quintus Arrius. Således holdt den ædle romer sit ord, og således blev den forhenværende galejslave indført blandt romerske stormænd.

En måned efter Arrius' hjemkomst blev der i Rom med største pragt holdt sejrsfest til ære for ham i Scaurus-teatret. Hele den ene side af den vældige bygning var dækket af erobrede faner og andre sejrstegn. Af disse blev der lagt mest mærke til "snablerne" af tyve galejer. Og oven over dem – med bogstaver så store, at de kunne læses af alle de 80.000 tilskuere – stod denne indskrift:

Taget fra sørøvere
i bugten ved Euripus

af
Quintus Arrius
duumvir.

Fjerde bog

En julidag i året 27 sejlede et romersk handelsskib fra Middelhavets blå vande op ad floden Orontes og nærmede sig til den herlige stad Antiokia, "østens dronning", næst efter Rom den rigeste, mest pragtfulde by i hele det romerske rige. Det er en almindelig mening, at den overdådighed og de udsvævelser, som plettede denne tidsalder, udgik fra Rom, og at rigets øvrige byer kun fulgte det eksempel, som hovedstaden gav. Dette er vistnok en fejltagelse. Fordærvelsens strøm gik fra øst mod vest; en af dens kilder kom fra Grækenland, en anden fra Egypten, men navnlig havde Antiokia, det ældgamle sæde for assyrisk magt og yppighed, en fordærvelig indflydelse på det herskende romerfolks sæder. – Det var hen ad middag, og heden var stærk. Dog havde de fleste, der var om bord, søgt op på dækket – mellem dem var også Ben Hur.

De fem år, der var gået, havde modnet den unge jøde til mand. Den hvide dragt af linned, han bar, hang folderig om ham, men alligevel var det let at se, hvor kraftfuld og smuk hans skikkelse var. En time eller mere havde han siddet deroppe, og flere af hans medrejsende, som også var jøder, havde søgt at indlede en samtale med ham, men uden held. Han havde svaret dem med mandig, alvorlig høflighed, men så kort som muligt. Hans rene udtale af det latinske sprog, hans dannede, ja fornemme væsen sammen med hans store tilbageholdenhed havde vakt almindelig nysgerrighed. Enhver, der så ham og lagde lidt nøjere mærke til ham, blev uvilkårlig grebet af et ønske om at kende denne unge mands fortid.

Skibet havde på vejen gjort et kort ophold ved øen Cyperns kyst og taget en jøde om bord, en ældre mand af ærværdigt udseende og med en egen faderlig venlighed i sit væsen. Ben Hur tog sig den frihed at stille ham nogle spørgsmål, som blev besvarede med tillidvækkende kyndighed og velvilje og førte til en samtale. Det skete netop nu, at to skibe, som mødtes et lille stykke forude, hver hejste et lille gult flag. Den gamle jøde fortalte, hvad dette skulle tilkendegive: De tilhørte den samme mand, en stor købmand i Antiokia, og med de gule flag plejede hans skibe at hilse hinanden, når de havde haft en heldig rejse.

"Det er en meget rig mand, almindelig kendt – men der er højst forskellige meninger om ham. Der boede for en del år siden en fyrste i Jerusalem af den gamle, navnkundige slægt Hur."

Juda stræbte at bibeholde sin sædvanlige ro, men hans hjerte slog heftigt.

"Fyrst Hur havde store handelsforetagender i gang såvel i det fjerne østen som i landene mod vest, og i de største byer havde han medhjælpere, som drev handel i hans navn. Hans hjælper i Antiokia hed Simonides og var jøde, trods sit græske navn. Fyrst Hur døde, men forretningen blev fortsat. Da blev hans efterladte ramt af en forfærdelig ulykke. Den afdødes eneste søn, som netop var voksen, forsøgte at dræbe den romerske landshøvding Gratus ved at kaste en sten ned på ham fra taget. Det lykkedes ikke, og man har siden den tid aldrig hørt tale om den unge Ben Hur, for resten heller ikke om de andre af slægten. Romerne har udryddet dem alle. Deres hus står øde, og alt, hvad de ejede, blev beslaglagt. Landshøvdingen lagde en gylden salve på sit sår."

Nogle af de nærmest stående, som havde hørt efter, lo. En af dem sagde:

"Han stak altså pengene i sin egen lomme?"

"Det siger man; jeg ved jo kun, hvad folk fortalte. Denne Simonides, fyrstens forretningsfører, som jeg før nævnte, gav sig straks efter til at drive handel for egen regning og blev på utrolig kort tid den største købmand i Antiokia. Ligesom sin herre sendte han karavaner til Indien og ejer nu en hel flåde af handelsskibe. Han har aldrig uheld, hans kameler dør kun af alderdom, og hans fartøjer lider aldrig skibbrud."

"Hvor længe har han gjort forretninger således, jeg mener på egen hånd?"

"Ti år eller så omtrent."

"Så må han sikkert have haft et solidt grundlag at bygge videre på."

"Ja, folk hvisker jo om, at landshøvdingen kun tog fyrst Hurs ejendele, så som huse, kvæg, heste, jorde og skibe, men af rede penge kunne han ingen finde, skønt der må have været store summer. Hvor de blev af, ved ingen."

"Det er dog ikke så vanskeligt at gætte," mente en af tilhørerne.

"Jeg forstår dig," sagde den gamle jøde, "og andre har haft den samme tanke. Landshøvdingen har ved trusler søgt at presse en tilståelse ud af Simonides, men han forsikrede, at han ikke vidste noget om slægten Hurs formue, og hvad han ejede, det havde han ærligt erhvervet sig."

Juda knugede sine stærke hænder hårdt om tovet, han holdt sig ved.

"Man siger," fortsatte fortælleren, "at der ikke er et eneste helt ben i Simonides' krop. Sidste gang jeg så ham, sad han som en sammenfalden krøbling i en stol, fuld af puder."

"Har de virkelig pint ham så forfærdeligt?" udbrød de omkringstående.

"Ja, to gange i de sidste fem år, men det hjalp dem ingenting, og siden har han skaffet sig en tilladelse til at drive handel, underskrevet af kejseren selv, så nu tør ingen røre ham."

Noget efter sagde Juda til den gamle jøde:

"Denne Simonides – hvad hed hans herre?"

"Ben Hur."

"Ja rigtigt. Ved man ikke, hvad der blev af Ben Hurs efterladte?"

"Sønnen blev sendt til galejerne og er sandsynligvis død. Enken og datteren har ingen hørt noget om. Formodentlig har de endt deres liv i et af de fængsler, som der er så mange af i Judæa. "

Juda gik hen i bagstavnen af skibet. Så fordybet var han i sine tanker, at han næppe lagde mærke til flodens bredder med de herlige haver, fulde af alle Syriens frugter og blomster, eller til de mange villaer. Sollyset faldt med blændende glans over de skinnende paladser ved floden og de stolte bjerge i baggrunden. Alt var lys og herlighed – kun over hans liv lå der mørke skygger.

Skibet drejede nu ind i havnen.

"Se så, nu er sørejsen til ende," sagde den gamle jøde til dem, der stod ham nærmest. "Hvad skibene losser her, må føres videre på kamelernes ryg, hvis det da ikke er varer, som skal

blive her i Antiokia. En så rig og stor by forbruger jo masser af al slags."

Nogle af de rejsende, som mærkede, at han var kendt i byen, stillede spørgsmål, som han med stor velvilje svarede på. Han nævnede navnene på de bjerge, som omgav sletten, Antiokia var bygget på, og han viste dem byens mur, et af bygningskunstens mesterværker, bygget til forskellige tider.

"Den ældste del af den er vel tre hundrede år gammel. Se, er den ikke som en del af klippen, som den er opført på!"

Alles øjne fulgte hans finger, og ingen kunne nægte, at Antiokias værn fortjente hans lovtale; højt og mægtigt strakte det sig med sine fire hundrede tårne så langt, som øjet kunne nå.

"Og oven over muren," fortsatte den talende, "kan I se to høje. På den ene ligger Zeus' tempel og på den anden fæstningen, som til enhver tid huser en legion romerske soldater."

"Og så er der Dafna med templer, haver og – og jeg ved ikke hvilke herligheder! Det er dog egnens største vidunder. Gamle vismænd, unge knægte, kvinder, præster, alle må de hen at se det. Man har her et gammelt ord, der siger: bedre at sidde som en orm på et af Dafnes morbærtræer end som gæst ved en konges bord."

Nu tog matroserne fat på at folde sejlet sammen, og den talende sluttede hurtigt af med de ord: "Om selve byen vil jeg kun sige, at den, som har set den, vil mindes den med glæde sin levetid igennem."

I det samme gled skibet ind til bolværket, tove blev kastede i land, og årerne taget ind – rejsen var til ende.

Ben Hur vendte sig til den værdige gamle jøde:

"Må jeg, før vi skilles, ulejlige dig med et spørgsmål? Denne købmand Simonides, hvor bor han? Hvad jeg hørte om ham, har gjort mig nysgerrig, og jeg kunne ønske at lære ham at kende."

Den gamle så forskende på Ben Hur og svarede:

"Måske kan jeg spare dig for at modtage et afslag; Simonides er ikke af dem, der låner penge ud."

Ben Hur måtte smile:

"Og jeg er ikke af dem, der søger lån," sagde han.

"Det er en anden sag. Ser du de store pakhuse derhenne? Skibene, som ligger der udenfor, er alle hans, og der er også hans bolig, som for resten ser meget tarvelig ud af en så rig mands at være."

"Jeg takker dig."

Ved landgangen tilbød et par dragere Ben Hur deres tjeneste, som han modtog. På deres spørgsmål om, hvorhen hans sager skulle bringes, gav han det svar:

"Til fæstningen."

De nysgerrige om bord, som endnu stadig iagttog ham, hørte disse ord og meddelte hinanden, at den stolte, tavse unge mand uden tvivl var officer, hvad hans holdning også forekom dem at tyde på.

Mens han fulgte dragerne, så han sig med undren om i den store, fremmede stad. To brede gader, af hvilke den ene løb på langs og den anden på tværs, skar hinanden og delte byen i fire parter. Selv om Ben Hur kom lige fra Rom, måtte han studse ved paladsernes pragt og gadernes bredde; dobbelte søjlerækker delte dem i veje for fodgængere og for vogne. Det hele

overskyggedes af solsejl, og plaskende springvand kølede luften.

Ben Hurs tanker var dog så optaget af, hvad han havde hørt om Simonides, at han ikke rigtig kunne nyde synet af al denne herlighed. Han standsede brat og gav sine dragere et vink:

"Jeg har skiftet sind og vil ikke gå til fæstningen i aften," sagde han. "I kan føre mig til den nærmeste khan."

Snart efter var han i et tarveligt, men rummeligt herberg, som ikke lå langt fra Simonides' bolig. Han lagde sig til hvile oppe på taget og havde natten igennem kun en eneste tanke:

"Endelig, endelig skal jeg da høre om mit hjem, om moder, om min lille Tirza. Og så sandt de er i live, skal jeg finde dem!"

Om morgenen gik Ben Hur ud for at søge Simonides. Gennem et slags fæstningsport kom han til en lang række værfter, og her fandt han uden vanskelighed købmandens bolig. Han stod ved en mur af et underlig forfaldent udseende, bygget af grå, utilhuggede sten, der visse steder dækkedes af mos eller sammenfiltrede grønne ranker. To vældige porte stod åbne og førte ud til en losseplads. Gennem den ene port gik folk ind, og gennem den anden kom de ud. Svær travlhed var der alle vegne. På pladsen sås dynger af alle slags varer og halvnøgne slaver i ivrigt arbejde. Ved bolværket lå en mængde skibe, nogle i færd med at losse, andre med at lade. Fra hver mastetop vajede gule flag. En bro førte ud i floden til en lille ø, som helt var dækket af en bygning, hvis høje, med småtårne og andre prydelser forsynede mure nok kunne vække den fremmedes undren.

Ben Hur gav dog næppe agt på noget som helst, så opfyldt var han af den eneste tanke, at nu skulle han måske få underretning om sine kære. Hvis Simonides havde været hans

faders slave, så tilhørte nu købmanden selv og al hans ejendom ham, Juda.

"Skaffer han mig at vide, hvor min moder og Tirza er," tænkte Ben Hur, "så giver jeg ham fri og kræver ikke mere af ham."

Så gik han dristigt ind gennem en port og så sig om. Også her var masser af varer og travle arbejdere. Snart kom en mand og spurgte, hvad han ønskede.

"At tale med købmanden Simonides," sagde Juda, og den fremmede svarede:

"Følg med denne vej."

Med nogen vanskelighed nåede de gennem vrimlen af mennesker og varer hen til en trappe, ad hvilken de kom op på taget, som var helt omdannet til have. Midt i denne var der et lavt stenhus, hvortil man gik ad en gang mellem blomstrende rosenbuske. De trådte ind af døren og kom gennem en mørk forstue. Ben Hurs fører løftede et dørforhæng og sagde med høj røst:

"En fremmed ønsker at tale med herren."

"Lad ham komme ind," blev der svaret, og Ben Hur i trådte indenfor.

Derinde faldt lyset ned fra oven gennem ruder af blåligt glas, på gulvet lå meget tykke og bløde grå tæpper, forgyldning og kunstfærdig udskæring prydede væggene, hvor de ikke var dækket af hylder med pergamentruller. En gammel mand, bøjet og sammenfalden, hvilede i en højrygget, blødt polstret stol, og en ung pige stod ved hans venstre side. Da Ben Hur hilsende bøjede sig med sænket blik, så han ikke den stærke skælven, om jog gennem den gamle mand, og heller ikke den kraft, hvormed han øjeblikkelig tog sig sammen igen og blev rolig. Men

datteren mærkede alt og lagde kærligt hånden på hans arm. Så hævede Ben Hur sit hoved og mødte det spørgende blik i faderens og datterens øjne.

"Hvis du er købmanden Simonides og er jøde –" her standsede han et øjeblik "- så være Guds fred, vor fader Abrahams Guds fred med dig – og dine!"

De sidste ord gjaldt den unge pige.

"Jeg er Simonides og jøde af fødsel," svarede den gamle mand. "Jeg giver dig din fredshilsen igen og håber at få underretning om, hvem min gæst er."

Ben Hur så på den talende. Hans stakkels legeme lå træt som en krøblings i de bløde silkehynder, men hovedet hævede sig stolt, ædelt formet, en herskers og tænkers hoved. Det hvide hårs tynde lokker var strøget bort fra panden, og under de hvide bryn skinnede et par sorte øjne med en særegen mørk glans. Han havde dybe furer og en farve, så hvidgul som gammelt elfenben. Alt i alt så Simonides ud som en mand, hvis vilje intet kunne bøje, en mand, der ville ofre livet, men aldrig sin overbevisning, en mand, "født i rustning", og som kun mildhed kunne overvinde.

Ben Hur strakte sine hænder ud imod ham:

"Jeg er Juda, Ithamars søn, af huset Hur."

Købmandens hånd, tynd, mager, ligesom fortrukket af lidelser, lå oven på hynderne. Den knugedes krampagtigt sammen, men ellers var der intet, der røbede overraskelse eller nogen anden følelse, idet han med uforandret rolig røst svarede:

"Jerusalems fyrster af de gamle slægter er altid velkomne i mit hus; du er velkommen. Esther, sæt en stol frem til den unge

mand!"

Hun gjorde det, og deres øjne mødtes:

"Herrens fred være med dig!" sagde hun med bly værdighed, "tag sæde og hvil dig!"

Ben Hur blev stående og sagde ærbødigt:

"Jeg håber, den værdige Simonides ikke vil finde det for dristigt af mig at komme her. Det er blevet mig fortalt, at han har kendt min fader."

"Ja, jeg har kendt fyrst Hur, vi har haft forretninger sammen mangen gang. Men sæt dig dog! Og, Esther, bring et bæger vin! Hos Nehemias står der fortalt om en af Hurs sønner, som rådede over det halve Jerusalem. En gammel slægt, meget gammel! Endda i Moses' og Josvas dage nævnes den. Ikke sandt, dens efterkommer vil ikke forsmå et bæger vin af de ægte sorek-druer, der vokser på bjergene syd for Hebron?"

Da faderen tav, stod Esther foran Ben Hur med et sølvbæger, fuldt af vin, som hun bød ham med nedslåede øjne. Han tog det ikke, men så for første gang rigtigt på den unge pige. Hun var lille, nåede ham næppe til skulderen, havde en yndefuld holdning, fine træk og et usigelig blidt udtryk i sine sorte øjne. Hun er smuk og elskelig, som Tirza ville være, om hun var i live, min lille Tirza! tænkte han. Højt sagde han:

"Din fader – hvis Simonides er din fader –"

"Ja, jeg er Simonides' datter."

"Skønne Esther, din fader vil, når han har hørt, hvad jeg har at sige, tilgive, at jeg tøver med at drikke hans kostelige vin; det samme håber jeg af dig. Vil du blive stående her hos mig et øjeblik? – Simonides," fortsatte han højere, i en fast tone, "da min fader døde, havde han en tjener, som han viste stor tillid,

og som hed ligesom du. Så spørger jeg dig da: Er du ikke denne samme mand?"

Begge de unge, som stod vendt imod manden, fæstede deres øjne på ham, som om de gjorde fælles sag. Der gik som en kramptrækning gennem købmandens forvredne lemmer, og han knugede sin udtærede hånd sammen.

"Esther, Esther!" råbte han i en streng tone, "kom her! Din plads er her, hos mig, ikke andre steder."

Den unge pige så først på sin fader og derefter på hans gæst. Så stillede hun bægeret på bordet og gik lydigt hen til hans stol. Hendes øjne røbede undren og skræk, men hun sagde intet.

Simonides tog hendes hånd i sin og talte nu med sin tidligere ro.

"Gammel er jeg blevet, gammel før tiden, og mange mennesker har jeg kendt. Hvis den, som har fortalt dig om mig, kendte min fortid og dømte velvilligt om mig, må han have forstået, at jeg er nødt til at have mistro til menneskene. Ve den mand, som står nær ved sin grav og må sige dette! De, som jeg har elsket, er kun få, men disse få har jeg knyttet mig til med hele mit hjerte. Den ene af dem har i sin korte levetid vist mig en sådan selvforglemmende kærlighed –" han trykkede hendes lille hånd med stor ømhed mod sin mund "- har været mig til så rig trøst, at livet ville blive mig uudholdeligt, hvis jeg skulle miste hende."

Esther bøjede sig ned over faderen, så at hendes kind et øjeblik hvilede mod hans.

"Den anden af dem, jeg har elsket, er nu kun et minde, men som en velsignelse fra Herren vor Gud bliver det ved at lyse over

mit hjerte og gøre det varmt, så at det gerne ville åbne sig for andres kære – hvis jeg kun vidste, hvor de er at finde."

De sidste ord kom dæmpet og usikkert. Ben Hurs kinder brændte, han trådte tæt hen til lænestolen og råbte:

"Min moder og søster! O, svar mig, er det dem, du taler om?"

Men Simonides genvandt øjeblikkelig sin afmålte ro.

"Hør mig til ende," sagde han. "Netop fordi jeg er den, som jeg er, og fordi jeg elsker dem, som jeg talte om, netop derfor må jeg have vished om, hvem *du* er, før jeg svarer på dine spørgsmål om mit forhold til fyrst Hur. Kan du bevise, at du virkelig er hans søn? Bringer du skriftlige vidnesbyrd, så fremlæg dem. Eller kan du føre vidner?"

Det var, som Ben Hur indså, et fuldkommen rimeligt forlangende. Simonides var i sin fulde ret, når han fremsatte det. Den unge mand skiftede farve, stammede, tog sig med hånden til panden og vendte hovedet bort i pinefuld forlegenhed.

Simonides gentog:

"Vidnesbyrd, siger jeg, vidnesbyrd må der til, mundtlige eller skriftlige!"

Ben Hur kunne ikke finde noget svar. Han havde ikke tænkt sig dette, og han følte først nu, hvor skrækkeligt det var ikke at kunne overbevise mennesker om, at han var sin faders søn. De tre år på galejen havde således løsrevet ham fra sin tidligere kreds, at han ikke vidste en eneste, hvis vidnesbyrd han kunne henvise til. Der var mange, som kendte ham, men kun som "Arrius' søn". Havde hans fosterfader været til stede, så ville selv han ikke have kunnet sige andet, end at han troede, denne unge mand var fyrst Hurs søn. Men den ædle romer var ikke længere

mellem de levendes tal. Mangen gang før havde Juda følt sig forladt, men aldrig som i dette øjeblik; det var, som om ensomhedsfølelsen trængte lige til hans hjerterod. Han stod som forstenet med bortvendt hoved og hånden trykket mod sin pande.

Simonides ventede i tavshed og med den ærbødighed, som det menneske, der selv har kendt sorgen, viser over for andres smerte.

Efter at have stået tavs en tid, sagde Ben Hur:

"Simonides, det eneste vidnesbyrd, jeg har, er historien om mit liv. Lad mig fortælle den, og lov mig at høre på mig uden mistro."

"Tal!" sagde Simonides med overlegen ro, "jeg hører gerne på dig, og jeg nægter jo ingenlunde, at du kan være den, du siger at være."

Ben Hur fortalte nu sit livs hændelser med så få ord som muligt, men med al sandhedens kraft og varme. Her gengives kun den del af det, som er læseren ukendt.

"Min velgører Quintus Arrius vandt megen gunst hos kejseren ved sin sejr over sørøverne. Han blev overøst med tegn på den, og købmænd fra Grækenland og andre steder sendte ham så store gaver, at han blev dobbelt så rig som før. Efter loven blev jeg hans søn, og jeg viste ham al sønlig lydighed. Men kan en jøde glemme sin tro og sin hjemstavn, vore fædres hellige land? Du spørger måske, hvorfor jeg modtog romerens velgerninger? For det første kom jeg til at holde af ham, og dernæst fordi jeg håbede ved hjælp af ham og ved min nye stilling lettere at kunne finde min moder og søster. Der var også en tredje grund, som jeg ikke skal gå nærmere ind på, og som

gjorde, at jeg uddannede mig i våbenbrug og krigskunst. Han gav mig de bedste lærere, og jeg vandt et hædret navn både i fægteskolerne og i lejren. Men det navn er ikke mine fædres. Blandt romere er jeg kun kendt som Arrius' søn. Nu har jeg vundet dygtighed i at bruge våben, men nu ønsker jeg øvelse i den vanskeligere kunst at føre soldater i kamp. Konsulen Maxentius vil tage mig med på sit krigstog mod partherne, og det var for at støde til ham, jeg kom her til Antiokia. Men på skibet hørte jeg tale om købmanden Simonides, hans forhold til fyrst Hur – og hvad han måtte lide af Gratus' grusomhed."

Ved de sidste ord sænkede Simonides sit hoved dybt, og Esther bøjede sig over ham som for at skjule, hvor dybt denne hentydning greb dem begge. Dog rettede han sig hurtigt igen med et kort fast:

"Hvad så mere?"

"Ak, gode Simonides," sagde Ben Hur med et udtryk af dyb sorg, "jeg ser, mine ord har ikke kunnet overbevise dig. Du føler endnu mistillid til mig. Jeg kan ikke bevise, at jeg er min faders søn. De, som kunne vidne for mig, er døde eller forsvundet."

Han lagde hånden over sine øjne. Esther gik hen til ham og bød ham bægeret på ny, idet hun sagde:

"Vinen er fra det land, vi alle elsker så højt. Jeg beder dig, drik!"

Hendes røst var blid som Rebekkas, da hun kvægede den tørstige vandringsmand. Juda drak og sagde:

"Du datter af Simonides, dit hjerte er fuldt af godhed! Velsignet være du, fordi du også giver den fremmede del i den. Jeg takker dig." Så vendte han sig igen til købmanden: "Da jeg ikke kan overbevise dig om, at jeg er den, jeg siger, har jeg intet

videre at tale med dig, Simonides. Hør kun dette: jeg tænkte ikke på din formue, da jeg kom hertil. I ethvert tilfælde ville jeg have sagt, som jeg siger nu, at udbyttet af dit arbejde og din dygtighed tilhører dig selv. Jeg ønsker ingen del idet. Min gode fosterfader gjorde mig rig nok. Det, jeg kom for at spørge om, var kun dette ene: Hvad ved du, hvad kan du sige mig om min moder og om Tirza, min søster? Ak, hun ville i ynde og elskelighed have lignet denne dit livs lys og glæde! Kan du intet, intet sige mig om dem?"

Ned ad Esthers kinder trillede tårerne, men hendes fader lod ikke til at røres. Han sagde med afmålt værdighed:

"Som jeg sagde, jeg har kendt fyrst Hur. Jeg hørte om den ulykke, som overgik hans efterladte. Den romer, der bragte sådan elendighed over min vens enke, er den samme, som senere har handlet ilde med mig. Jeg vil gå videre endnu og sige, at jeg af al magt har søgt efter de to kvinder, men forgæves. De er forsvundet."

Ben Hur stønnede tungt:

"Igen et håb knust! – Men jeg er vant til skuffelser. Undskyld mit komme! Hvis det har voldt smerte, så tilgiv mig for min sorgs skyld! Nu har jeg kun hævnen at leve for. Farvel."

Ved dørforhænget standsede han, vendte sig imod dem og sagde:

"Jeg takker jer begge. "

"Fred være med dig!" lød Simonides' klare, faste røst.

Esther kunne ikke tale for hulken.

Så snart Ben Hur var gået, rettede Simonides sig i sin stol. Der kom farve i hans kinder og et livligt udtryk i hans øjne, og han sagde ivrigt:

"Ring, Esther, hurtigt!"

Hun gjorde det, og en mand trådte ind:

"Kom her, Malluch!" sagde Simonides bydende, "jeg vil give dig et ærinde af største vigtighed. For et øjeblik siden gik en ung mand herfra, høj, smuk og i jødisk dragt – følg ham, hvor han så står og går, følg ham som hans skygge! Hver aften melder du mig, hvor han færdes, hvad han tager sig for, og hvem han taler med, alt, hvad du kan finde ud af om ham. Forlader han byen, følger du efter. Vær venlig imod ham, forstår du? Fortæl ham alt, hvad du vil, undtagen at du er i min tjeneste. Ikke et ord om det. Skynd dig. Farvel!"

Manden hilste og gik. Simonides gned sig i hænderne:

"Du skal se glad ud, mit barn, hører du! Hvad dag i måneden har vi? Den skal være mig en mærkedag i fremtiden. Se efter, hvad dag vi har, siger jeg! Se efter med glade øjne og fortæl mig det med et muntert smil, Esther!"

Hans oprømthed syntes hende unaturlig, og hun svarede sørgmodigt:

"Ve mig, om jeg nogen sinde skulle glemme denne dag, fader!"

Hans hoved sank tungt ned på brystet, og han svarede uden at se op:

"Du har ret, min datter. Nu husker jeg – det er den tyvende i den fjerde måned. Det var i dag for fem år siden, at din moder, min Rachel, segnede om og var død med det samme. De bragte mig hjem, ikke som jeg havde forladt mit hus, men med det sønderbrudte legeme, jeg har båret på siden – og hun døde af sorg. O, hun, der var som honning og myrrha for mig! Med sødme og med duft havde hun fyldt mit livs dage. Så bar de

hende bort, ud til en klippehule, hugget i bjergets side, og der hviler hun i sin ensomme grav. Omkring mig blev der også mørkt som i graven, men i natten skinnede en lysning, en gave fra hende, og gennem årene er den vokset til en glans som morgenrødens." Han lagde sin hånd på datterens hoved: "Jeg takker dig, Herre, for i min Esther har du givet mig min tabte Rachel tilbage!" – Lidt efter hævede han hovedet, som om andre tanker opstod hos ham, og spurgte: "Skinner solen ikke i dag?"

"Jo, den skinnede før, da den unge mand kom."

"Så kald på Abimelech og lad ham køre mig ud i haven, hvor jeg kan se floden og skibene, så skal jeg fortælle dig, mit barn, hvad det var, som nys fyldte min mund med latter og gjorde mit sind let, så jeg blev frisk og glad som en rå eller en ung hjort på bjergerne, hvor krydderurterne gror."

Hun ringede, en tjener kom ind og kørte på hendes vink stolen, der var forsynet med små hjul, ud på taget, som Simonides med god grund kaldte sin have. Der sad han så mellem rigtblomstrende, pragtfulde roser og en mangfoldighed af andre blomster og så ud over vandet med al den brogede færdsel. Esther sad på lænestolens arm og holdt hans hånd mellem sine, mens hun ventede på, om han ville tale.

Nu kom det i hans faste, rolige tone:

"Da den unge mand talte, Esther, lagde jeg mærke til dig, og det så ud, som om du holdt med ham."

Hun slog øjnene ned:

"Mener du, om jeg tror ham, fader? Ja, det gør jeg."

"Du mener altså, at han virkelig er den unge Ben Hur?"

"Kære fader, jeg har været om dig altid, især siden Herren vor Gud kaldte moder fra os. Hvad jeg ved, har jeg lært af dig, kun

af dig. Men jeg har set mange slags mennesker komme til dig, både ærlige og falske. Og hvis denne mand ikke er den, han siger, så måtte han være den værste hykler, der nogen sinde har levet."

"Ved Salomons visdom, mit barn, du tager det alvorligt! Tror du da, at din fader var hans faders slave?"

"Han spurgte jo kun om det som om noget, han havde hørt fortælle."

Simonides stirrede ud på skibenes hvide sejl, men hans tanker var andetsteds. Endelig talte han:

"Du er et godt barn, Esther, du har vort folks kløgt og er gammel nok til, at man kan fortælle dig en sørgelig historie. Hør nu nøje efter, så skal jeg fortælle dig om mig selv og om din moder og om mange ting, som hører fortiden til, og som aldrig er kommet i dine tanker. Du skal høre om sorger, som jeg hidtil har skjult for dig af frygt for at tynge din unge sjæl, som jeg ønskede, skulle vokse uhindret op imod Herren vor Gud, som planten vokser op mod lyset. – Jeg blev født i en klippehule i dalen Hinnom på sydsiden af Zions bjerg. Mine forældre var jødiske livegne, som dyrkede figen, vin og oliven i kongepaladsets haver nær ved dammen Siloa, og så snart jeg havde kræfter til det, hjalp jeg dem med arbejdet. De var af den slags livegne, som ikke kan frikøbes eller gives fri, men må blive, som de er, alle deres dage. De solgte mig til fyrst Hur, som på den tid var den rigeste mand i landet næst efter kong Herodes. Da jeg var blevet voksen, tog han mig bort fra havearbejdet og sendte mig til Alexandria, hvor han havde store lagre af varer; han havde nemlig opdaget, at jeg havde gode

gaver til at blive købmand. Jeg tjente ham i seks år, og i det syvende blev jeg givet fri efter Mose lov."

Esther klappede i hænderne af glæde:

"Å, så er du ikke livegen længere!"

"Hys, lad mig gå videre! På denne tid var der strid mellem de lovkyndige med hensyn til de livegnes børn, som nogle påstod aldrig kunne blive andet end livegne ligesom deres forældre. Men fyrst Hur var en retfærdig mand; han sagde, at efter vor store lovgivers sande mening kunne han frigive mig, da jeg var hans købte, ikke arvede tjener. Og han gav mig friheden, som hans brev og segl viser. Jeg gemmer det endnu."

"Og min moder?" spurgte Esther.

"Du skal høre det alt sammen, min datter, vær bare tålmodig. Før min fortælling er til ende, skal du forstå, at jeg lettere kunne glemme mig selv end glemme din moder. – Som fri mand kom jeg til Jerusalem til påskefesten. Jeg var gæst hos fyrst Hur, som jeg havde så hjertelig kær, at jeg bad om at måtte tjene ham fremdeles. Og jeg tjente ham i syv år til, tjente ham for løn, ikke som livegen. Han lod mig forestå handelsforetagender til søs og til lands. Jeg sendte karavaner til Susa og Persepolis og endnu længere mod øst, til de lande, hvorfra silke og andre kostelige varer fås. Mange slags farer truede vore skibe og karavaner, men Herren velsignede alle mine foretagender. Fyrsten vandt store rigdomme ved min handel, og selv vandt jeg derved kundskab og udvikling, som satte mig i stand til at udføre den gerning, der senere blev lagt til rette for mig. – En dag var jeg atter hos min herre i Jerusalem. En ung pige kom ind og bar brød om til gæsterne; hun kom først til mig. Det var din moder; den dag så jeg hende første gang og bar hendes billede med mig

i mit hjerte, da jeg rejste bort. En tid efter kom jeg tilbage og bad fyrst Hur give mig hende til hustru. Han sagde mig, at hun var livegen for livstid, men hvis hun ønskede det, var han villig til at give hende fri for at glæde mig. Jeg vandt hendes hjerte, men hun afslog at modtage friheden; hun var glad og lykkelig ved at være, som hun havde været hidtil, sagde hun, og ville ikke vide af nogen forandring. Jeg bad og bønfaldt hende, rejste bort og kom igen, men fik stadig det samme svar. Hun ville kun blive min hustru, hvis jeg ville blive livegen som hun. Vor fader Jakob tjente syv år for sin Rachel; skulle jeg ikke kunne gøre det samme for min? Men det var for livstid, jeg skulle give min frihed bort. Jeg rejste min vej, men kom tilbage. – Se her, Esther!" Han viste hende sin venstre øreflip: "Ser du arret, hullet af sylen?"

"Jeg ser det. O, hvor du må have elsket moder!"

"Elsket, Esther! Hun var mere for mig end Sulamith for Salomon, mere skøn og lydefri, en kilde af levende vand, en strøm fra Libanon! Fyrst Hur gjorde, som jeg bad ham om. Først førte han mig for dommerne og derpå tilbage til sin husdør. Så stak han sylen gennem mit øre og ind i døren, som skikken bød, og så tilhørte jeg ham som hans livegne for hele min levetid. Således vandt jeg min Rachel, og lykkelige blev vi!"

Esther bøjede sig ned og kyssede sin fader. Så sad de stille og tænkte på hende, som de havde mistet.

"Min gode herres død var den første sorg, der ramte mig. Stor var sorgen i hans hjem og i mit her i Antiokia. Du kan forstå, hvor megen lid han satte til mig, når jeg siger dig, at hele hans formue ved den tid var i mine hænder. Jeg skyndte mig til Jerusalem for at aflægge regnskab til hans enke. Hun ønskede,

at jeg fremdeles skulle styre det hele og gøre formuen frugtbringende på de måder, jeg fandt bedst. Således skete det, og jeg arbejdede videre med stor flid og vidunderligt held. Ti år gik; da indtraf "ulykkestilfældet", som den unge mand kaldte det, "mordforsøget mod Gratus", sagde romerne. Landshøvdingen inddrog al fyrst Hurs ejendom, sønnen blev sendt til galejerne, moderen og den unge datter forsvandt sporløst."

Simonides tav nogle øjeblikke; så tog han igen til orde:

"Da en tid var gået, drog jeg til Jerusalem for at se, om jeg dog ikke kunne finde min herres enke og være hende til nogen nytte. Ved byens port blev jeg grebet og ført i fængsel. Jeg vidste ikke hvorfor, før landshøvdingen selv kom til mig og fordrede, at jeg skulle udlevere, hvad jeg havde af fyrst Hurs formue. Du ved, jeg nægtede at adlyde. Han havde jo taget min herres huse, jorde, skibe, alt undtagen de rede penge. Jeg indså, at ved hjælp af pengene kunne jeg, hvis lykken fremdeles var med mig, genoprejste slægten Hurs magt, og jeg nægtede at adlyde voldsmandens bud. Han lod mig pine, dog uden at kunne bøje mit sind, og så var han nødt til at lade mig gå. Jeg vendte hjem igen til Antiokia og drev handel som før, men tre år efter, ved du, kom jeg til Cæsarea i et forretningsærinde, og da blev jog pint for anden gang på Gratus' bud. Du ved også, han fik ikke magt med min vilje, men mit legeme var nedbrudt, og sorg og angst kostede min Rachel livet. Dog var Herren vor Gud mig god; livet var bjerget, og af kejseren selv købte jeg mig fribrev til at drive handel, hvor som helst jeg ville. Og siden den tid, Esther – priset være Herren, som gør sin vogn af himlens skyer og farer frem på stormens vinger! – siden den tid er det

betroede gods blevet mangfoldiggjort under mine hænder, en skat, som kejseren selv ville kalde en rigdom at eje."

Stolt løftede han sit hoved. Datterens øjne mødte hans, og de læste hinandens tanker.

"Hvad skal jeg gøre med skatten, Esther?"

"Fader," sagde hun frygtsomt, "gik ikke den rette ejer for nylig herfra?"

"Og du, mit barn, skal du blive en tiggerske?"

"Dit barn, fader, er vel også hans livegne. Men se, derfor kan jeg fuldt ud ligne den modige kvinde, om hvem du ved, der står skrevet: Kraft og ynde er hendes klædebon, og i de sidste dage skal hun smile."

Der lyste en usigelig kærlighed i hans øjne, han lagde armen om hende og kyssede hende, idet han sagde:

"Herren har været mig god på mangfoldige måder, men du, Esther, er kronen på hans velgerninger. Hør nu, hvorfor jeg nys måtte le af glæde. Da den unge mand kom i morges, frydede min sjæl sig. Han var at se til som min kære herre i ungdommens og kraftens bedste dage, og jeg følte mig til mode, som om prøvelsens tid var til ende for mig, og lønnen for mit arbejde skulle rækkes mig. Jeg kunne have råbt højt af fryd; jeg længtes efter at tage ham ved hånden for at føre ham hen og vise ham alt det, jeg havde erhvervet, og sige til ham: "Se, alt dette er dit, og jeg er din tjener. Nu dør jeg med glæde!" Dog tøvede jeg. For det første ønskede jeg at få fuld vished for, at han er fyrst Hurs søn og lovlige arving. For det andet vil jeg vide mere om ham selv, og hvad slags mand han er. Husk på, Esther, at for mangfoldige mennesker bliver rigdom en forbandelse –"
Han standsede, hans hænder knyttede sig, og hans røst blev

skærende skarp "- og husk på al den pine, jeg led i romernes hænder, ikke Gratus' alene. De ubarmhjertige niddinger, som udførte hans vilje både første og anden gang, var jo romere, og de lo, hver eneste af dem lo ved at høre mine skrig. Tænk på mine mishandlede lemmer og de år, jeg har måttet sidde her som en krøbling. Tænk på din moder i hendes ensomme grav, på hende, hvis sjæl blev sønderbrudt ligesom mit legeme! Tænk på al den sorg, som min herres hustru og børn har lidt og endnu lider, hvis de er i live, og på den grusomhed, der er øvet imod dem, hvis de er dræbt! Tænk på dette, min datter, og svar mig: Skal der da ikke øves gengæld, blodig gengæld for det alt sammen? Tal nu ikke straks om, at hævnen hører Herren til, for han fuldbringer jo dog ofte sin straf og udøver sin nåde ved menneskers hænder. Har han ikke sine stridsmænd, der er endnu talrigere end hans profeter? Er den lov ikke hans, der siger: Øje for øje og tand for tand? O, i alle disse år har jeg drømt om hævnen, råbt til himlen om den og banet vejen for den. Når min rigdom voksede, styrkedes håbet hos mig, og jeg lovede, at så sandt som Herren lever, skulle denne rigdom en gang købe mig hævn over voldsmændene. Derfor, da jeg hørte, at den unge mand var dygtig i våbenbrug, og jeg hørte ham tale, idet han gik bort, om "at leve for hævnen", da frydede min sjæl sig igen, og det gør den endnu –"

Esther klappede hans stakkels magre hænder og sagde tankefuldt:

"Ja, han gik. Kommer han nogen sinde tilbage?"

"Ja vist så, den tro Malluch følger ham og bringer ham herhen, når jeg har alt klart. Han tror, alle hans vidner er døde, men der lever én, som kan afgøre, om han er min herres søn."

"Hans moder?"

"Nej, barn, men jeg kan føre ham sammen med dette vidne. Så længe lader vi sagen hvile. Nu er jeg træt. Kald på Abimelech, jeg vil ind."

Esther kaldte på tjeneren, og de vendte tilbage til huset.

Med en fornemmelse af usigelig træthed gik Ben Hur bort fra Simonides' hus. Den ny skuffelse var tung at bære.

Gennem menneskevrimlen og stablerne af varer nåede han ned til floden, hvor han syntes, der var en smule køligt. Som han stod og så ud på vandet, huskede han på sejladsen i går og de ord, der var blevet sagt på skibet: "Hellere sidde som en orm på Dafnes morbærtræer end som gæst ved en konges bord." Han vendte sig om og gik hastigt tilbage til khanen.

"Vejen til Dafne!" gentog dørvogteren overrasket som svar på Ben Hurs spørgsmål. "Du har altså ikke været her i byen før? Nå, du kan kalde denne dag den lykkeligste i dit liv." Han gav ham de fornødne oplysninger og ønskede: "Guderne være med dig!"

Ben Hur fandt med lethed vejen. Uden for Epifanes' bronzeporte traf han en prægtig, meget bred vej, på begge sider forsynet med marmorsøjler og opdelt, ligesom byens gader, i baner for ryttere, vogne og fodgængere. Lave brystværn, prydet med billedstøtter af marmor, skilte banerne fra hinanden. På siderne af vejen sås frisk grønsvær; hist og her hævede prægtige træer sig, og indbydende løvhytter opfordrede de trætte til at nyde hvilen. Fodgængernes vej var brolagt med røde sten, mens ride- og kørevejen var dækket af fast stampet, hvidt sand som dæmpede larmen af vognhjul og hovslag. Luften køledes af mangfoldige springvand, alle sammen smukt og kunstfærdigt

udført, men højst forskellige. De var for det meste gaver fra konger, som havde gæstet Antiokia.

Lang var denne vidunderlige vej. Ben Hur lagde i begyndelsen ikke synderlig mærke til dens pragt og skønhed og heller ikke til den menneskevrimmel, som færdedes her. Han fik øje på en smuk kvinde, der førte to prægtige geder; såvel hun som dyrene var rigt smykkede med brogede bånd og blomster. Hist blev en tyr drevet af sted. Et udvalgt dyr af kæmpemæssig størrelse, prydet med friske, grønne banker. Disse dyr var åbenbart bestemt til ofre, men for hvilken guddom? Da han nu var i gang med at gøre iagttagelser, kunne han ikke andet end lægge mærke til menneskesværmen. Hvilke stolte ryttere og hvilke lette, fine vogne! Hvor pragtfuldt var ikke alle disse mennesker klædt, øjensynlig af alle stænder og aldre, mænd som kvinder, indbyggere af den nærmeste omegn og rejsende fra fjerne steder. Én skare var klædt i hvidt, en anden i sort, nogle bar røgelseskar, andre havde faner, atter andre medførte fløjter og trommer og skred frem efter musikkens takt eller efter sange til gadernes pris. Når der hver eneste dag var en sådan festlig færdsel på vejen til Dafna, hvor måtte det da ikke være et vidunderligt sted!

På en gang hørte han høje glædesudbrud og håndklap. Alles øjne vendte sig mod et lavt bjerg, der nu blev synligt, og på dets top sås en tempellignende port. Sangene lød højere, mere jublende, og musikken spillede i hurtigere takt. Revet med af den almindelige iver og jubel gik han stærkere til og nåede snart indgangen. Denne lignede et græsk tempel i den skønneste, reneste stil, og da han kom igennem det, stod han i en stor, med blankpolerede marmorfliser brolagt esplanade. Rundt om

ham bølgede en rastløs, jublende sværm, hvis mangefarvede festdragter fremhævedes end mere af vandspringenes hvidtskummende stråler. Lige for ham, i retning mod sydvest, snoede sig en stor haves indbydende gange, og i det fjerne gik haven over til skov, der lå i blålig tåge.

Ben Hur standsede, uvis om, hvilken retning han skulle tage. En mand og en ung kvinde, som i øjeblikket stod nær ved ham, syntes at føle den samme tvivl.

"Dejligt!" udbrød hun, "men hvor skal vi gå hen?"

Hendes ledsager, som bar en laurbærkrans om panden, lo og svarede:

"Skammer du dig ikke, skønne barbar? Dit spørgsmål smager af jordiske bekymringer, og lovede vi ikke hinanden at lade alt, hvad der hører hverdagslivet til, blive tilbage i Antiokia? Hver vind, som vifter her, er gudernes åndepust. Hvor vi skal gå hen? I den retning, hvor vinden blæser."

"Men hvis vi farer vild?" indvendte hun.

"Vær dog ikke så frygtsom! Ingen farer vild herinde, men der er mange, som vælger at blive her alle deres levedage. Hør! Lad os stå her, så skal jeg vise dig nogle af dem."

På marmorfliserne hørtes en trippen af sandalklædte fødder, og en flok piger hvirvlede ind, syngende og dansende til klangen af deres strengeinstrumenter. Den unge kvinde klyngede sig som forskrækket til sin ledsager, der slog armen om hende og med blussende kinder vuggede sig i takt til musikken. Kun et par gange svingede pigerne sig rundt, så dansede de ind mellem træerne.

"Nå, hvad siger du så?" råbte manden.

"Hvem er de?" spurgte hun.

"Apollos tjenerinder. Der er en hel hærskare af dem; ved fester synger og danser de. Deres hjem er her; til tider drager de bort til andre steder, men alt, hvad de tjener, bringer de tilbage til Apollos tempel her."

I næste øjeblik var de borte.

Af og til hørte han sang og så glimt af nye skarer unge kvinder, der svang sig rundt i dans og kom og forsvandt mellem løvet. Skønne marmorstøtter bar indskrifter, som opfordrede enhver til at kaste hverdagslivets byrder af sig og nyde al den skønhed og lykke, som guderne nådigt skænkede de dødelige på dette sted. Han mødte atter den hvide tyr og kvinden med gederne samt andre festlige optog, som han havde set på vejen hertil.

"Hvor skal de hen med dyrene?" spurgte en mand.

Den anden svarede:

"De skal ofres, tyren til fader Zeus, og gederne – til Apollo sagtens?"

"Ja rigtigt, til Apollo, som jo selv en tid vandrede med hjorderne som en hyrde."

Ben Hur fulgte med strømmen. Unægteligt kunne skønhedsdyrkelsen, som han nok vidste, mangen gang slå over i udskejelser, men det faldt ham ikke ind, at noget sådant foregik her. En mørk, noget trodsig stemning var kommet op i ham, og han følte samtidig en trang til at unddrage sig den tungsindighed og den bitterhed, der ville tage magten hos ham. Hvis det virkelig var sandt, at man her kunne glemme sine sorger, hvorfor skulle han så ikke gribe lejligheden?

Mens han gik videre, førte vindens lette pust en duft af roser og røgelse imod ham. Han standsede og spurgte den nærmest

stående, hvor den kom fra.

"Vi er vist nok nær ved et alter, enten for Diana eller Pan eller en anden af skovens guddomme," lød svaret, der blev givet på hebraisk. Ben Hur sendte den talende et forbavset blik og spurgte:

"Er du en israelit?"

"Jeg er født i Jerusalem, næppe et stenkast fra torvet," sagde manden med et imødekommende smil.

Ben Hur ville fortsætte samtalen, men menneskevrimlen, som her samledes fra flere forskellige veje, skilte dem ad. Han havde netop fået et indtryk af den fremmedes ydre: et udpræget jødisk ansigt, der passede godt til dragten, den lange stav, en overkjortel i et snit af den slags, der blev brugt blandt hans landsmænd og et brunt hovedklæde, samlet med den sædvanlige gule snor.

Nu fik Ben Hur øje på en sti, som førte ind mellem træerne, og han greb lejligheden til at slippe ud af trængslen. Snart forekom det ham, som om han ved trylleri var blevet flyttet til en skovtykning, der endnu var i fuldstændig naturtilstand, tæt og uigennemtrængelig, et fristed for vilde fugle. Men da han havde gået et stykke vej, opdagede han også her kunstens hånd i den hele ordning. Buskene var af den slags, der bærer blomster, træerne var ikke vildt voksende, men tydeligvis plejet med den største omhu. Jorden dækkedes af dejlige blomster, hvis duft fyldte luften, mens deres farver frydede øjet, og, ligesom for at intet skulle mangle, snoede en lille bæk sig med munter rislen gennem den vellugtfyldte skygge. Alt mens han gik, hørtes turtelduers kurren og nattergales sang – ja, han ikke alene hørte fuglene, men han så dem. Uden frygt blev de siddende på

deres grene, selv om han ikke var mere end en arms længde fjernet fra dem.

Han satte sig ned på jorden under et oleandertræ, der mindede ham om haverne i Jerusalems omegn, men snart sprang han op:

"O, Israels Gud! Moder! Tirza! Forbandet være det øjeblik og det sted, hvor jeg drømmer om lykke og glemmer tabet af jer!"

Han ilede gennem krattet og nåede snart et sted, hvor han havde frit overblik over landskabet. Der var bakker og dale med lunde og søer, med vandløb, der glimtede i solen, og som lette broer førte henover. Og der var altre, hvorfra fine røgskyer steg lige op i den blå luft, og der var festklædte skarer af mennesker, som drog frem og tilbage. Det hele lignede et tempel, et vældigt tempel, som hverken havde mure eller søjler, men hvor naturen selv af kunsten var dannet til en skøn helligdom.

Længere fremme mødte han så det ene, så det andet festlige optog. De unge kvinder vinkede ofte til ham:

"Bliv her!"

"Følg med os!"

Sådanne opfordringer hørte han mange af. Var det til et eller andet alter, de ville have, at han skulle gå med dem? Han fulgte i nogen afstand, og kom ind mellem høje, mægtige træer. Der var cedre, kongelige som de på Libanon, der var morbærtræer, terebinther, palmer, som strakte sig mod himlen, laurbærtræer og stenege. En hvid billedstøtte lyste i det grønne løv; da han kom nærmere, så han, at det var en Dafne af vidunderlig skønhed. Det var dog kun et flygtigt blik, han fik kastet på dette kunstværk, for i det samme faldt hans øje på noget helt andet. Ved billedstøttens fod lå på et tigerskind en pige og en ung

mand sovende i hinandens arme; tæt ved dem lå deres arbejdsredskaber; hans hakke og le og hendes kurv med en kniv i, kastet skødesløst hen på en dynge visne roser.

Ben Hur fo'r tilbage og tog vejen i den retning, hvor han formodede, udgangen var. Han gik med hurtigere skridt end før og holdt sit hoved højere. Han så fremdeles den skønhed, der omgav ham, men så nu på den i en helt anden stemning, halvt med sorg over den herlighed, her var ødslet med, halvt med foragt – en foragt, der til dels også gjaldt ham selv, som havde været så nær ved at lade sig fange i snaren. Mange af de mennesker, som færdedes herinde, kunne vel, som han selv, være kommet af nysgerrighed, uvidende om, hvad her foregik. Dog var den store masse kun til stede for at hengive sig til sansernes rus, til den slags livsnydelse, som på den tid var så almindelig i hele det romerske rige, særlig i dets østlige del.

Stærke trompetstød rev Ben Hur ud af hans tanker, og netop som han ønskede at spørge en eller anden, hvorfra de kom, og hvad de havde at betyde, stødte han igen på den landsmand, som han havde set en gang før derinde.

"Vel mødt igen, og fred være med dig!" hilste manden venligt.

"Jeg takker dig," svarede Ben Hur. "Hvor fører vel denne vej hen?"

"Til væddeløbsbanen. Skal vi følges ad derhen?"

"Tak, det vil være mig overmåde kært, jeg ønsker helst snarest muligt at komme uden for dette steds grænser."

"Hør, der har vi allerede vognhjulene! Det er især væddekørsel, vi vil få at se."

Ben Hur lyttede ivrigt.

"Intet kunne være bedre," udbrød han. "Men lad os først lære hinanden at kende ved navn. Jeg er en søn af Arrius, duumviren. Og du?"

"Jeg er Malluch, købmand fra Antiokia."

"Gode Malluch, lyden af trompeterne og vognhjulene er en fryd for mit øre. Jeg har taget adskillig del i den slags idrætter, og mit navn er ikke ukendt i Roms fægteskoler."

Mens de gik, sagde Malluch:

"Duumviren Arrius var en romer, men dog ser jeg, hans søn bærer jødisk dragt."

"Den ædle Arrius var kun min fosterfader."

"Nå således. Undskyld mit spørgsmål."

Uden for skoven kom de til en flad mark, hvor kørebanen sås, vel tromlet og vandet og på begge sider afgrænset af tove, udspændte mellem lanser, der var plantet i jorden. For tilskuerne var der siddepladser, overskyggede af solsejl. Ben Hur talte vognene, mens de rullede forbi, ni i alt.

"Nå, det kan lade sig høre!" udbrød han oprømt. "Jeg troede, at her i østerlandene lod folk sig nøje med tospand, men de er ærgerrige, lader det til, og synes ikke, det kan være mindre end fire heste. Lad os se, hvor dygtige de er."

De otte med fire heste forspændte vogne kørte forbi, nogle i skridtgang, andre i trav; hver især blev udmærket godt kørt. Nu kom den niende i galop. Ben Hur kunne ikke tilbageholde et udbrud af forbavselse og glæde.

"Ved vor fader Abraham, Malluch! Jeg kender kejserens stalde; men heste som disse har jeg aldrig set!"

Firspandet fløj som på vinger hen ad banen. På en gang blev hestene sky. Fra tilskuerpladsen lød der et skrig; en gammel

mand havde rejst sig og stod med udstrakte, knyttede hænder og lynende øjne. Nogle af de nærmest siddende lo.

"De burde dog vise ærbødighed for hans hvide hår," sagde Ben Hur. "Hvem er han?"

"Høvdingen Ilderim, en mægtig mand fra ørkenen hinsides Moab; han ejer store hjorde af kameler, og der siges, at hans væddeløbsheste nedstammer fra den ældste faraos," svarede Malluch.

Vognstyreren søgte imidlertid at bringe firspandet til at lystre, men uden held. Høvdingen blev stadig mere opbragt.

"Død og fordømmelse over ham!" skreg den gamle mand i vildeste raseri. "Løb, børn! flyv, hører I!" råbte han til sine ledsagere, der øjensynlig hørte til hans stamme. "De er født i ørkenen ligesom I selv, fang dem, hurtigt!"

Hestene blev kun endnu mere vilde.

"Forbandede romer!" skreg høvdingen og rystede sin knyttede hånd imod vognstyreren. "Svor han ikke på, at han kunne køre dem? Han svor det højt og dyrt ved alle sine elendige latinske guder, den øgleunge! – Slip mig, siger jeg! Jeg vil derned, jeg vil have fat i ham! De skulle flyve så stolt som ørne, og han skulle tage så varligt på dem som på dæggelam, det svor han! Forbandet være han! Forbandet den moder, der fødte sådan en løgner til verden! Se bare! Se mine herlige dyr – han kan prøve på at røre dem med pisken! Han kan –" Resten af sætningen tabte sig i en rasende tænderskæren. "Løb ned til dem, nogen af jer, I, som de kender! Tal til dem, syng for dem! Bare et ord, et eneste et, af vore hjemlige teltsange, og de er rolige igen. – Dåre, som jeg var, at stole på en romer!"

Ben Hur forstod så godt høvdingens kærlighed til de dejlige dyr. Det var ikke almindelig stolthed over sit kostbare eje, det var ikke den sædvanlige iver for at vinde i væddekørslen, der bragte ham således i raseri, men det var den ømhed, han efter sit folks sædvane følte for hestene. De var ham næsten lige så kære som hans egne børn.

De var alle fire af en klar, rødbrun lød, fuldkommen ens, med fine hoveder, kloge øjne, ildrøde næsebor og slanke, stolt krummede halse, hvorfra mankerne hang ned i brusende fylde. Fra knæet til hoven, der skinnede som poleret agat, var benene fine og spinkle, men højere op rundede sig de vældige muskler, så de let kunne bære de fast byggede, smukt formede legemer. Halerne, der var lange, kulsorte og glinsende, fejede hen ad jorden, når de løb, eller susede i luften. Og disse sine herlige dyr havde den gamle høvding bragt til byen, sikker på, at de skulle vinde en sejr over de hovmodige romere, og nu skulle det hele mislykkes, fordi vognstyreren var ude af stand til at tage dem på rette måde! Ben Hur kunne forstå det raseri, Ilderim kom i. Denne ørkenens søn kunne ikke på en mere koldsindig vesterlænders vis med ro give vognstyreren afsked; som araber og som høvding måtte han bruse op i vild harme.

Straks efter viste et nyt sæt heste sig på banen. Kørslen her var ellers kun en øvelse, en forberedelse til den dag, da det store væddeløb skulle foregå i overværelse af konsulen og masser af andre tilskuere i Antiokias pragtfulde cirkus. Men alligevel var dette køretøj med vognstyrer og det hele i fuld pragt, som det ellers kun var skik at møde op med på selve festdagen.

De fleste læsere kender sagtens fra billeder oldtidens vogne, meget forskellige, som de var, fra vor tids køretøjer. Meget

mindre og lavere var de, med mindre hjul og bredere aksel, uden siddepladser og åbne bag til. Man stod altså op i vognen, og som regel var der kun en mand i hver. Dog medførte fornemme folk ofte en medhjælper, den såkaldte myrtilus. Hestene spændtes jævnsides, også når man kørte med fire. Af seletøj brugtes så lidt som muligt, så at dyrene havde frit spillerum. På denne måde kunne en overordentlig stor hurtighed opnås. Vognenes form skiftede ikke synderlig gennem tiderne, men deres bygning blev finere og lettere, og rig, kunstfærdig udsmykning ødsledes på dem.

Det ny køretøj blev på forhånd hilst med bifaldsråb af tilskuerne, som havde modtaget de foregående i forventningsfuld tavshed. Af hestene var de to midterste kulsorte, og på hver side var der en snehvid. Efter romersk smag var halerne kort klippede, og mankerne indflettede med skinnende røde og gule bånd. Vognen strålede af forgyldning og bronze, hjulenes eger var af elefanttænder, og tigerhoveder af blankt messing prydede vognakslens ender. Vognstyreren, en, stolt, smuk skikkelse, var iført en tunika af lyserødt stof, med en holdning som en verdenshersker stod han der med pisken i sin ene hånd, tømmerne i den anden og en styreline slynget om livet; bifaldsråb og håndklap syntes ikke at gøre mere indtryk på ham end på en billedstøtte. Nu var vognen lige ved Ben Hur, som tydeligt nok så vognstyrerens krumme romernæse, de skarpt skårne træk og det koldt spottende, overlegne udtryk, kort sagt han så – Messala.

Ben Hur stod en tid som forstenet. Det første, der kaldte ham tilbage til virkeligheden, var, at en araber stod op på en bænk og råbte:

"Hør mig, I mænd fra vest- og østerlandene! Den gode høvding Ilderim hilser jer. Han er kommet hertil med fire heste, som nedstammer fra den vise Salomons yndlingsheste og vel tør måle sig med de bedste, hvis han kan finde en vognstyrer, der er dygtig nok. Store rigdomme loves den mand, som kan påtage sig dette hverv. Lad det blive forkyndt i cirkus og alle vegne i byen Antiokia, over alt, hvor kække mænd samles. Sådan taler min herre, Ilderim den gavmilde."

Der kom stærkt røre mellem de tilstedeværende. Ben Hur stod grundende vendt imod høvdingen, og Malluch tænkte, han ville tilbyde sig. Men i det næste øjeblik vendte den unge mand sig mod sin ledsager og spurgte:

"Gode Malluch, hvor skal vi nu gå hen?"

"Hvis du vil gøre som andre, der kommer her for første gang," svarede Malluch leende, "så er det nok bedst, du går ned til kilden og bliver spået. Den hedder Kastalia; kan det navn ikke friste dig?"

"Såmænd, det navn er jo kendt hele verden over. Lad os gå da."

Tavs og mørk vandrede Ben Hur videre – han tænkte på Messala. Det forekom ham, at det næppe var en time siden de grusomme hænder rev hans moder fra ham, næppe en time, siden romerne forseglede døren til hans faders hus. Han mindedes, at under sit elendige liv som galejslave – om det ellers kunne kaldes et liv – havde hans eneste tanke uden for arbejdet været *hævn,* hævn over Messala. Gratus kunne han måske tilgive, men Messala – aldrig! Og for at styrke sit forsæt plejede han at sige ved sig selv: "Hvem udpegede os for vore forfølgere? Hvem var døv for min bøn, da jeg bad ham om

hjælp? Hvem spottede min kval og gik leende bort?" Og altid endte han med denne bøn: "Du Israels retfærdige Gud, hjælp du mig den dag, jeg møder ham, hjælp mig til at få hævn!"

Hvis Ben Hur havde truffet Messala fattig og lidende, var han måske blevet omstemt, men nu havde han set sin fjende i guldets og lykkens fulde solglans – nu var timen kommet! Spørgsmålet var kun, på hvilken måde hævnen skulle iværksættes.

Imidlertid var de kommet ned i en dalsænkning, hvor der til højre hævede sig en grå klippevæg, mens der til venstre strakte sig en frisk, grøn eng. Her fandtes den navnkundige kilde. Med nogen vanskelighed banede de sig vej i den forsamlede mængde og fik øje på en skummende vandstråle, der fra klippen flød ned i en kumme af sort marmor. Ved kilden, i en slags klippegrotte, sad en præst, gammel, hvidskægget og rynket. Han holdt sig fuldstændig tavs, men så snart nogen af de omstående rakte ham en mønt, tog han den og gav til gengæld, med et snu glimt i sine øjne, et papyrusblad. Enhver skyndte sig at dyppe sit blad i kilden og holde det op mod solen; så var der et par verslinjer at læse, der forudsagde vedkommende hans fremtid. Ben Hur ville netop til at gøre ligeså, da nogle personer nærmede sig, hvis udseende og ridedyr vakte alles opmærksomhed, også Ben Hurs. Han så først en usædvanlig stor, hvid kamel, ført af en rytter. Teltet på kamelens ryg var ualmindelig stort og af purpurfarvet silke, prydet med guld. To andre ryttere, væbnede med lange spyd, fulgte bagefter.

"Det var da en prægtig kamel!" udbrød en.

"Sagtens bærer den en fyrste, der kommer langvejs fra," mente en anden.

"Eller en konge."

"Ja, hvis det var en elefant, ville jeg også sige en konge."

Nu trængte en mand sig frem, som var af en anden mening:

"En kamel og det en hvid kamel," sagde han ivrigt. "Ved Apollo, mine venner, de, som sidder på den – I kan vel se, der er to – er hverken fyrster eller konger; det er kvinder!"

Mens disse ord veksledes, kom de fremmede nærmere. Kamelen var et stateligt dyr, hvis mage ingen af de tilstedeværende havde set, så store, sorte øjne, så fine, hvide hår, så kraftige fødder den havde! Sølvbjælder klingrede ved dens hals, og den skred frem med nu lette fjed, som om den ikke følte sin byrde, det pragtfulde telt og de to personer, som sad under det.

Hvem var de? Alles øjne vendte sig spørgende imod dem. Hvis manden var en fyrste eller konge, så var han et vidnesbyrd om, at tidens hånd falder lige så tungt på denne verdens stormænd som på alle andre. Han var gammel og bøjet; under turbanen sås et ansigt, så vissent og indfaldent, at det var umuligt af trækkene at slutte sig til, i hvilket land manden hørte hjemme. Kvinden, som sad lige over for ham, var ung, skøn og rigt prydet. Kostelige smykker af guld og ædelstene glimrede i hendes blålig-sorte hår, på hendes skønt formede, blottede arme, der fra albuen til håndleddet næsten dækkedes af slangesnoede armbånd, og på hendes små, fine hænder. Fingerspidserne var efter egyptisk skik sminkede rosenrødt, og under de strålende sorte øjne var der malet en sort streg, der gjorde, at de syntes endnu større, end de var. Fra sit ophøjede sæde så hun med et roligt smil på mængden, hvis halvhøje udbrud af beundring hun ikke syntes at lægge mærke til.

Hendes holdning var stolt som en dronnings, og tværtimod skik og brug på den tid blandt fornemme damer var hun ikke tilsløret.

De var nu lige ved den før nævnte kilde; hun sagde et par ord til føreren, en mørkfarvet, senestærk etiopier, som lod kamelen knæle, hvorefter hun rakte ham et bæger, som han gik hen og fyldte ved kilden. I det samme hørtes der rullen af hjul og hestetrampen, der i en utrolig fart kom nærmere.

"Tag dig i agt! Den romer vil køre os over!" råbte Malluch til Ben Hur og gav ham i det samme et godt eksempel ved at løbe sin vej i lange spring.

Ben Hur vendte sig i den retning, som lyden kom fra, og så Messala drive sit forspand lige imod kilden og de omkring den forsamlede mennesker, som nu med skrig flygtede til alle sider. Kamelen lå med lukkede øjne og småtyggede med en ro, der viste, at den som et rigtigt yndlingsdyr hverken var vant til at lade sig skræmme eller forstyrre. Etiopieren vred i nogen afstand forfærdet sine hænder. Den gamle mand under teltet rejste sig, men var ikke i stand til at stige ned uden hjælp. Også for kvinden var det nu for sent at flygte.

Ben Hur råbte højt til Messala:

"Holdt! Se dig dog for! Tilbage!"

Den unge patricier lo som over en glimrende spøg, men Ben Hur, som så, at der ikke var anden hjælp, styrtede frem imod hestene og greb med vældig kraft de to til venstre i bidslerne.

"Hund af en romer! Agter du ikke et menneskeliv mere værd?" råbte han.

De to heste, som han havde fat på, stejlede og drog de andre med sig tilbage. Vognen var på nippet til at vælte, det var med

nød og næppe, at Messala holdt sig stående oprejst, mens hans myrtilus faldt til jorden som en viljeløs ting.

Romeren havde opnået, hvad han ville: til fulde at vise sin stolte dristighed. Nu løsnede han linerne, kastede dem til siden, gik tæt hen til kamelen, sendte i forbigående Ben Hur et hovmodigt blik og talte til den gamle mand og hans ledsagerinde.

"Mit navn er Messala, jeg beder begge modtage min undskyldning. Jeg sværger jer, at jeg ikke så jeres kamel. Med hensyn til disse gode folk," han nikkede til de omkringstående, "kan jeg kun sige, at jeg måske stolede for meget på min kunst. Jeg ville have lidt morskab med dem, og nu morer *de* sig over *mig* – nå, vær så god!"

Hans både velvillige og overlegne tone havde den ønskede virkning: folk tav stille. Derefter vendte han sig dristig til den unge dame.

"Formodentlig er han din fader, den gamle herre her, hvis tilgivelse jeg senere skal søge at få, hvis jeg endnu ikke er så lykkelig at have opnået den."

Hun gav intet svar.

"Ved Pallas Athene, du er skøn! Vogt dig, at Apollo ikke tager dig for sin tabte Dafne! Jeg gad nok vide, hvilket land, der tør kalde dig sit barn. Indiens sol har tændt glansen i dine øjne, men elskovsrunerne om din mund hører Egypten til. Nej, yndige herskerinde, vend dig dog ikke til den slave der, før du har vist barmhjertighed mod denne her! Lad mig i det mindste høre, at du tilgiver mig."

Nu talte hun, men det var Ben Hur, hun så på og yndefuldt bøjede sit hoved imod:

"Jeg beder dig tage dette bæger og fylde det; min fader er tørstig."

"Jeg er din ærbødige tjener," sagde Ben Hur og vendte sig med bægeret imod kilden. Derved kom han til at stå lige over for Messala. Ben Hurs blik udtrykte streng alvor, romerens funklede spotsk.

"O, fremmede, du er jo lige så grusom, som du er skøn," sagde Messala og slog hilsende op med hånden. "Hvis ikke solguden bortfører dig fra denne jord, skal jeg vide at finde dig igen. Da jeg ikke aner, fra hvilket land du er, ved jeg ikke, hvilke guder jeg skal bede udøse deres nåde over dig, men så beder jeg dig selv at lade et nådesglimt lyse over – mig."

Han bøjede sig og gik til sin vogn, form hans myrtilus imidlertid havde bragt i orden; den unge kvinde så efter ham med et blik, som ingenlunde udtrykte vrede. Ben Hur bragte hende det fyldte bæger, og hendes fader drak, derpå førte hun det til sine egne læber og rakte det så til Ben Hur med uforlignelig ynde og værdighed, idet hun sagde:

"Vi beder dig beholde det; det er fuldt af velsignelser, som hører dig til. "

Den gamle mand talte nu til ham, og Ben Hur lyttede ærbødigt.

"Du har handlet priseligt mod os fremmede. Der er kun en eneste Gud, i hans hellige navn takker jeg dig. Jeg er egypteren Balthasar. Her nærved, under palmernes skygge, har høvdingen Ilderim opslået sine telte, og vi er for tiden hans gæster. Hvis du vil søge os der, skal vi byde dig velkommen med tak og glæde."

Kamelen havde rejst sig og satte sig nu i gang. Ben Hur stod og så efter det statelige optog, der hurtigt fjernede sig. Derpå

så han Messala, der kørte bort, som han var kommet, med stolt knejsende hoved og sit sædvanlige hovmodige smil om munden.

I almindelighed fatter folk uvilje mod den, der viser uforfærdethed på samme tid, som de selv lægger den modsatte egenskab for dagen. I dette tilfælde var Malluch dog en undtagelse fra reglen. Det optrin, han nys havde været vidne til, forstærkede hans agtelse for Ben Hur, som åbenbart havde mod og snarrådighed; kunne han bare også få noget at vide om den unge mands fortid, så ville Simonides uden tvivl være vel tilfreds med dagens udbytte. Endnu vidste han jo kun, at den, han havde påtaget sig at udspejde, var en jøde og fostersøn af en fremragende romer. Desuden havde han den faste tro, at *der var noget*, hvad det så kunne være, mellem hans unge landsmand og romeren Messala. Men hvor skulle han komme til bunds i denne ting? Her kom Ben Hur ham uventet til hjælp, for han standsede brat, da de havde gået et stykke vej, lagde sin hånd på Malluchs arm og sagde med et udtryk af stærkt indre oprør:

"Kan et menneske nogen sinde glemme sin moder?"

Spørgsmålet kom aldeles overraskende, hvorfor Malluch først kun svarede med et nej, men derpå med varme tilføjede:

"Det kan da ingen israelit, ved jeg. Det første, vi lærer i synagogen, er, at Jehova er vor Gud, og det næste er Sirachs ord om ærbødighed for fader og moder. "

"Du har ret, Malluch, du er en ægte Israels søn, som jeg kan tale frit til, og jeg *må* tale ud!"

Der var en brændende rød plet på hver af Ben Hurs kinder, og idet han slap Malluchs arm, som han hidtil havde støttet sig til,

trykkede han hånden mod sin venstre side som for at undertvinge en stærk smerte og åndede tungt.

Og nu betroede han Malluch sin egen, sin moders og sin søsters skæbne i Jerusalem.

"Jeg har ikke set min moder og min søster siden *den* dag! Jeg ved ikke, om de er levende eller døde. Men, Malluch, Messala stod hos og så til! ja, han overgav os til vore fjender, han hørte min moders klageråb, og han lo, da de slæbte hende bort! – I dag så jeg ham igen for første gang. Og han, Malluch, han ved *det*, som jeg ville give mit liv for at vide: hvor min moder og min søster er, hvis de lever, eller hvor deres grav er at finde, hvis de er døde!"

"Kan du ikke tvinge ham til at tale?"

"Tvinge *ham*, nej. Og desuden er denne hemmelighed en statshemmelighed."

"Det undrer mig," sagde Malluch med et pludseligt udbrud af heftighed, "at du ikke slog ham ned på stedet!"

"Hvor skulle jeg få hemmeligheden ud af ham, når han var slået ihjel?"

Malluch så forbavset på Ben Hur. En mand, der havde så meget at hævne og dog således beholdt herredømmet over sig selv, var en sjældenhed. Han glemte næsten sin stilling som Simonides' udsending og følte sig personligt stærkt draget til sin unge landsmand. Efter et kort ophold talte Ben Hur på ny.

"Nej, tage hans liv vil jeg for tiden ikke, men straffe og ydmyge ham vil jeg, om du vil hjælpe mig med det."

"Han er en romer, og jeg hører til Israels folk," svarede Malluch uden tøven. "Du kan råde frit over mig, det sværger jeg med den højeste ed!"

"Det er nok, at du giver mig hånden på det, kære Malluch, og hvad jeg vil bede dig om, er ikke vanskeligt at udføre. – Kan du sige mig, hvor høvdingen Ilderim bor?"

Malluch svarede Ja.

"Hvornår finder væddekørslen sted? Er den offentlig, og ventes der mange tilskuere?"

"Om seks dage. For mere end en måned siden har herolder bekendtgjort den vidt og bredt. Tilskuere vil strømme til alle vegne fra, og sejrherrerne vil vinde stor ære og kongelig løn."

"Er jeres cirkus stort?"

"Man siger, den står kun tilbage for Cirkus Maximus i Rom, som den for resten ligner i hele indretningen. Reglerne er også de samme."

"Jeg kan altså køre med min egen vogn?"

"Din egen vogn og dine egne heste."

"Og der er kun seks dage til? Tiden er kort, men det får så være. Ved Israels profeter! Jeg må igen prøve min lykke som vognstyrer! Dog sig mig først, er det *aldeles* afgjort, at Messala vil tage del i væddekørslen?"

"Vist er det så. Men hør, har du øvelse nok? Tør du virkelig tage kampen op med en sådan modstander?"

Malluch var så ivrig, at hans røst ligefrem skælvede, da han stillede disse spørgsmål.

"Frygt ikke for det, min ven! I de sidste tre år blev kransene i Roms cirkus uddelt efter *min* vilje. Ved de sidste store væddekørsler tilbød kejseren mig at køre hans heste."

"Og du ville ikke?"

"Jeg, en jøde! Skulle jeg gøre, hvad loven forbyder? Vel har jeg deltaget i øvelserne for at udvikle mine kræfter, men køre i

cirkus for vindings skyld – aldrig! Og hvis jeg tager del i kørslen her, så sværger jeg, at det bliver hverken for kransens eller for pengenes skyld, men alene for at ydmyge min fjende."

Malluch nikkede:

"Det kan jeg forstå. Og loven forbyder os ikke at søge hævn. Men jeg fik ikke talt ud før med hensyn til Messala. At han kommer til væddekørslen, er så vist som nogen ting. Han *kan* ikke trække sig tilbage, om han så ville. Der tales om ham alle vegne: på gaden, i teatrene og i badene, og hver en af vore unge modeherrer har væddemål enten for eller imod Messala."

"Godt! Vil du så straks følge mig ud til den arabiske høvding Ilderim?"

"Du mener altså, at høvdingens heste –?"

"Vil sejre, ja netop! Kun én gang før har jeg set den slags; det var i kejserens stalde, og med et eneste blik så jeg, at disse var fuldt så gode. Hvordan kan vi hurtigst nå ud til høvdingens telte?"

"Det er bedst at leje et par kameler."

Det gjorde de, og inden en time var de på vejen.

Omegnen af Antiokia var smuk, og hver plet var dyrket som en have. Højt over det frugtbare land, som floden Orontes slyngede sig igennem, sås Taurus' og Libanons bjerge.

En tid red Ben Hur og hans ledsager i tavshed langs med den sollyse flod, hvor endeløse rækker af skibe gled af sted med kostelige varer fra alle verdens lande. Så gjorde vejen en drejning, og her stod som forpost et meget gammelt palmetræ.

Malluch klappede i hænderne og råbte:

"Her ser du *Palmelunden*."

Stedet fortjente i sandhed dette navn. Fra den jævne, af frisk grønt græs dækkede slette hævede daddelpalmerne deres ranke, mægtige stammer mod den blå himmel. De fleste af dem var tydeligvis meget gamle.

"Sig mig dog," spurgte Ben Hur, "hvordan er Ilderim blevet herre over denne herlige egn? Hvor kan det være, at de rovgerrige romere ikke har fordrevet ham?"

"Den tilhører ham med rette," sagde Malluch, "for en af hans forfædre hjalp en fordrevet konge mod lumske fjender, og til gengæld blev landet her fra floden til bjergene givet ham og hans efterkommere. Ilderims forfædre har været høvdinger i umindelige tider, ser du. For resten har han haft uenighed med romerne –"

"Ja, jeg hørte ham jo i dag kalde sig selv en dåre, fordi han havde stolet på en romer."

"Alt, hvad der kan modarbejde romervælden, er ham kært, kan du være vis på. Hos købmanden Simonides, som jeg kender, fortalte Ilderim for nylig en mærkelig historie. Tre rejsende havde for mange år siden gæstet ham; det var en inder, en græker og en egypter. Hver af dem red på en stor, hvid kamel. Han havde hørt dem bede sammen, bede en forunderlig bøn til den eneste unde Gud og hans søn. De fortalte sælsomme ting; hver især havde set en stjerne og hørt en røst, som bød dem drage til Jerusalem og søge *den jødernes konge, som var blevet født*. De adlød, og fra Jerusalem ledede stjernerne dem til Bethlehem, hvor de i en klippehule fandt et nyfødt barn. De kastede sig ned og tilbad det og ofrede kostelige gaver til det. Derefter drog de hastigt bort, da de havde årsag til at tro, at

kong Herodes efterstræbte dem og ville dræbe dem. De blev hos Ilderim et helt år, tror jeg, og drog så hjem til hver sit land."

"Det var i sandhed en forunderlig historie," sagde Ben Hur, "kan det være sandt?"

"Det er utænkeligt, at Ilderim skulle lyve eller lade sig indbilde en usandhed."

"Har han aldrig senere hørt om de tre mænd?"

"Jo netop. Det er kun et par uger siden, en af dem kom tilbage til ham."

"Kendte han ham?"

"Ja, han kendte ham på hans væsen og udseende, på den hvide kamel, han red, og på navnet: Egypteren Balthasar."

"Vidunderligt! Balthasar? Sådan hed jo den gamle mand, vi traf ved kilden i dag!"

"Det er sandt!" råbte Malluch. "Og han red på en hvid kamel. – Og du reddede hans liv."

"Og den unge kvinde," sagde Ben Hur sagte, som om han talte med sig selv, "hun var hans datter." Han faldt i dybe tanker, men spurgte derefter: "Hvordan var det nu: de skulle spørge efter *jødernes konge* –"

"Ja, jødernes konge, som var født, og som skal "gøre ende på romernes herredømme," siger Ilderim."

"Den gamle mand er en af de mange," sagde Ben Hur langsomt, "af de mange millioner, hvoraf hver har sin klage mod romerne og sit at hævne. Men hvor kan jøderne få nogen anden konge end en Herodes, så længe Roms magt varer ved?"

"Hys," sagde Malluch, "hvem er det, der kommer?"

Der hørtes vognhjul og hestetrampen, som nærmede sig, og snart så de Ilderim selv og hans følge.

"Fred være med jer!" hilste han venligt. "Velkommen, Malluch! Hvad nyt fra den gode Simonides? Gid han må leve mangfoldige år endnu! Følg med, begge to, og hjerteligt velkomne skal I være."

Inden de var kommet til teltet, tog Malluch høvdingen til side og havde en kort samtale med ham. Så vendte han tilbage til Ben Hur.

"Undskyld mig," sagde han, "men jeg fandt det rigtigst at fortælle Ilderim om dig. Nu er han din ven, og han vil lade dig prøve hestene i morgen. For øjeblikket kan jeg nok ikke gøre mere for dig; tilgiv derfor, at jeg vender tilbage til byen, hvor jeg har forretninger. Men jeg kan godt komme igen i morgen og blive hos dig den afgørende dag over."

Det var aften; vel to tredjedele af Antiokias indbyggere nød aftenkølingen oppe på de flade tage; derimellem også Simonides og hans datter. Købmanden sad i den højryggede lænestol, der var blevet ligesom en del af ham selv, og så ud over floden med al dens færdsel og over sine skibe, der lå stille ved bolværket. Esther stod foran ham og holdt en bakke med hans tarvelige aftensmad: nogle tynde, lette kager af fint hvedemel, en kumme med mælk og en lille skål med honning. Af og til dyppede han kagerne i mælken efter at have vædet dem med honning.

"Malluch kommer sent i aften."

Med disse ord røbede Simonides, hvor hans tanker var henne.

"Tror du, han kommer før i morgen?" spurgte Esther.

"Det gør han, med mindre han har måttet give sig ud på havet eller i ørkenen."

"Ja, gid han må komme!" hviskede Esther.

Faderen studsede:

"For at vi kan få noget at høre om ungersvenden, mener du?"

"Ja."

Hun løftede sit klare, ærlige blik mod faderen.

"Og dog er han vor herre, din og min, kan tage alt, alt, hvad vi ejer, fra os; har du rigtig tænkt over det, mit barn? Han kan tage huse, varer og penge, skibe, kameler og slaver og, hvad mere er, det store vidt kendte navn, jeg har vundet alle vegne på jorden, hvor handel drives; det navn, jeg bærer som et klædebon af guldmor og spundet sølv. Du synes ikke, alt dette er noget at klage over?" Der dirrede en dæmpet bitterhed i hans ord. "Og det har ikke kostet ham det mindste, ikke en dråbe blod eller sved, ikke grublen eller angst eller vågne nætter. Han får det alt sammen uden at have rørt en finger for det, får i ungdommens dage, hvad andre har slidt for en levetid igennem! Ja, han får endda det, som han ikke kunne købe for alle Jordans skatte, får dig, min Esther, du min skat, du blomst fra min Rachels grav!"

Han drog hende til sig og kyssede hende to gange, en gang for hendes egen skyld og en gang for hendes moders.

"Sig ikke sådan, fader!" bad hun, da hans arm slap hende. "Lad os tro ham bedre! Han ved, hvad sorg er, og han vil give os fri."

"Dit blik er klart, barn, og du har ofte en forunderlig evne til at gætte, hvad der ligger skjult i menneskenaturen. Men jeg har de mange års viden og erfaring. Se –" hans stemme blev skarpere, "- se, dette usle legeme er jo ikke det eneste, jeg har at

bringe ham. Også jeg har noget, som han vil finde værd at eje. Jeg har en sjæl, så stærk, at den har sejret over pinslerne, ja og sejret over romernes ondskab, som er værre end al verdens pinsler; jeg har mod og vilje og evner – ja evner til at råde og styre, til at lede mennesker efter mine planer og bøje deres tanker ind på de veje, som *jeg* vil, at de skal følge. Derfor pløjer mine skippere havene og bringer mig den vinding, jeg venter, og derfor følger Malluch ungersvenden – vor herre –"

Nu hørtes fodtrin nærme sig.

"Ha, Esther, sagde jeg det ikke? Her kommer han og bringer tidender. For din skyld, mit barn, min lilje i knop! For din skyld beder jeg Herren, som øver miskundhed mod sit folk Israel, at det må være gode og trøstefulde tidender. Hvad vi nu får høre, vil lære os, hvordan han er, og hvad han vil gøre med os – med din skønhed og med mine evner."

Malluch trådte nu hen til Simonides' lænestol.

"Fred være med dig, herre!" sagde han, idet han bøjede sig dybt, "og med dig, Esther, den bedste af alle døtre."

Med forretningsmandens iver gik Simonides lige til sagen:

"Hvad nyt om den unge mand?"

Den tro Malluch fortalte kort og klart dagens hændelser, mens hans tilhører sad i sin lænestol og ikke så meget som rørte en finger under fortællingen. Hvis ikke Simonides' øjne havde været så klare og så vidt åbne, hvis han ikke af og til havde åndet så dybt, kunne man have taget ham for en billedstøtte.

"Jeg takker dig, Malluch," sagde han, da han havde hørt alt, "takker dig hjerteligt. Ingen kunne have udført mit ærinde bedre. Sig mig nu, hvad mener du om denne unge mand? Taler han sandhed? Er han virkelig en jøde af Juda stamme?"

"Ja, herre, det er han."

"Hvoraf slutter du det?"

"Han har alle vort folks mest fremtrædende egenskaber: selvbeherskelse, klog tilbageholdenhed og et dybt had til romerne. Særligt hader han denne stolte, unge Messala. Mine forsøg på at få ham til at tale om sig selv mislykkedes en tid. Det var først på vej til væddeløbspladsen ved Dafne –"

"Det afskyelige sted! Hvad ville han dog der?"

"Jeg troede først, han kom af nysgerrighed, som så mange gør, men – sælsomt nok – syntes han temmelig ligegyldig ved, hvad han så. Jeg tror, herre, at den unge mand følte sig nedtrykt af sorger. Han gik til Dafne, som vi går til klippehulerne med vore døde, for at gravlægge dem."

"Godt for ham, om det er sådan," sagde Simonides tankefuldt. "Sig mig nu en anden ting," tilføjede han højere, "du ved, tidens forbandelse er ødselhed. De fattige gør sig endnu mere fattige, end de er, i deres tåbelige forsøg på at efterabe de rige, og de rige opfører sig som fyrster. Mærkede du virkelig intet spor af ødselhed hos ham. Gav han penge ud?"

"Nej, slet ikke, herre."

"Ved du, hvad sorg det er, han bærer på?"

"Ja, det er savnet af hans moder og søster; hans livsmål er at finde dem. For deres skyld bærer han nag til romerne, særlig til Messala, som er medskyldig i deres ulykke. Derfor er det hans brændende ønske at få hævn over Messala."

"Det bliver ikke let; Messala er en mægtig mand."

"Ja, men de vil mødes i cirkus."

"Nå – og hvad så?"

"Arrius' søn vil sejre."

"Hvor ved du det fra?"

Malluch smilede:

"Jeg dømmer efter hans ord."

"Har du ikke andet at bygge på?"

"Jo, hans mod og hans stærke had til romerne. Det var let at se, at han var vant til at vogte på sig selv, naturligt nok, da han har levet flere år sammen med romere. Dog så jeg det bryde igennem to gange, først i anledning af Ilderims fjendskab mod romerne, som, jeg kunne mærke, havde hans hele medfølelse, og dernæst da han hørte om de tre vise mænd, der for mange år siden kom til høvdingen og fortalte om *ham, der skal blive jødernes konge*."

Her bøjede Simonides sig ivrigt fremad:

"Hans ord, Malluch! Lad mig høre nøjagtigt, hvordan han sagde."

"Han råbte:

"Hvor kan jøderne få nogen konge – anden end en Herodes – så længe Roms magt varer ved?"

"Hvad mente han med det?"

"At romervælden måtte omstyrtes, før Israel kunne få sin egen konge. Og jeg så blodet farve hans kinder ved tanken om det."

Simonides stirrede i dybe tanker på floden og byen, indtil han endelig talte:

"Det er godt, Malluch, du har udført dit hverv med dygtighed. Få dig noget at spise og gør dig rede til at ride tilbage til Ilderim, som du skal bringe et brev fra mig. Vær den unge mand til al den nytte, du kan, og meld mig hver morgen, hvordan alt går."

Da Simonides og hans datter var alene, kaldte han hende hen til sig, og hun satte sig hos ham, som hun plejede, på den ene arm af hans lænestol.

"Gud er god imod mig, meget god!" sagde han med inderlighed. "Hans veje er som oftest usporlige, men undertiden tillader han os at skimte retningen. Jeg er gammel, mit barn, og skal snart gå til mine fædre, men nu, i den ellevte time, sender han mig dette lysglimt. Jeg forstår, hvorfor han gav mig de store rigdomme, og hvad de skal bruges til. Kongen er født! Balthasar fandt ham som barn på moderens skød, og Ilderim mener, det må være en syv og tyve år siden de tre vise mænd søgte tilflugt hos ham mod Herodes. Dagen må være nær, da kongen skal træde frem og tage sin gerning op. I hellige Israels fædre, hvilken frydefuld tanke! Det er, som hørte jeg braget af omstyrtende mure! Jorden skal åbne sig og opsluge Rom, og de underkuede skal løfte deres hoveder og juble, for se! Rom er ikke mere, men *de* skal leve! Kan du tænke dig det, Esther? Tænke? Nej, jeg kan slet ikke tænke i aften. I mit hoved, som ellers er fuldt af tal og forretninger, klinger og synger det som af cymbler og harper, som Mirjams og Davids sejrssange! – Når kongen kommer, vil han trænge til penge og til mænd, stridsmænd, førere. Ser du nu vejen, som ligger åben for mig? Ja, og for ungersvenden, min kære herres søn – hæder og hævn for os begge, og –" han afbrød sig selv, for den tanke slog ham, at han egenkærligt fordybede sig i noget, som hun ingen del havde i, "- og lykke for min Rachels datter."

Hun sad stadig tavs. Da spurgte han i sin sædvanlige rolige tone:

"Hvad er det, du tænker på, min lille? Er der noget, du ønsker, så udtal det, mens jeg har evne til at opfylde et ønske, for magten er lunefuld, ved du, og kan svinde som en boble."

Hun svarede med troskyldig barnlighed:

"Send bud efter ham, fader, send bud endnu i aften! Og lad ham ikke tage del i væddekampen!"

"Ah!" Simonides åndede dybt, og igen fulgte hans blik flodens blinkende vande, som stjernerne spejlede sig i. Når sandheden skal siges, følte han en slags skinsyge. Kunne det være muligt, at hun elskede den unge Ben Hur? Hun var så ung, kun seksten år, men dog gammel nok til, at noget sådan kunne ske. Han glemte over denne ængstelse sin hævn, sine store planer og den underfulde konge, anledningen til alle disse tanker.

"Ikke kæmpe med i cirkus?" spurgte han roligt, "og hvorfor ikke det?"

"Det passer sig ikke for en Israels søn, fader."

"Det er overdrivelse, mit barn. Har du andre grunde?"

Han spurgte indtrængende, og hendes hjerte tog til at slå stærkt, så stærkt, at hun ikke kunne tale. En sælsom, sød forvirring kom over hende.

Så tog han hendes hånd:

"Min herres søn skal have pengene. Alt, skibe og huse og jordegods tilhører ham. Dog følte jeg mig ikke fattig, når jeg havde dig og din kærlighed tilbage. Men – skal han også have den?"

Hun bøjede sig ned og lagde sin kind mod hans.

"Svar mig, barn! Det, som ikke kommer for brat, bæres lettere."

Da hævede hun sit hoved; hun så ud som renheden og sanddruheden selv, da hun svarede:

"Vær trøstig, fader, jeg vil aldrig forlade dig. Selv om han tog mit hjerte med sig, ville jeg blive hos dig alle dage og være din tjenerinde." Hun kyssede ham. "Mere vil jeg sige dig. Synet af ham glæder mit øje, jeg hører gerne hans stemme, og jeg skælver ved at vide ham i fare. Men kærlighed, som ikke gengældes, kan ikke kaldes sand kærlighed. Derfor vil jeg vente en tid og huske på, at jeg er din og moders datter."

"Du er en sand Herrens velsignelse over mit liv, Esther, en velsignelse, som gør mig rig, om så alt andet svinder bort. Og ved hans hellige navn sværger jeg, at ingen skal volde dig sorg."

"Paladset på øen" kaldtes en forhenværende kongebolig, som lå i nærheden af Simonides' hus, ude i floden og omgivet af en mur. Når der til Antiokia kom en eller anden fornem gæst, en konge, konsul eller lignende person, fik han som regel bolig her. Derfor var det også her, at konsul Maxentius, som vi har hørt, ventedes til byen, skulle bo. En flok unge mænd, af hvilke de fleste skulle slutte sig til konsulens følge og her ventede hans komme, var en aften samlet i en af dette palads' sale, et stort, overdådigt udstyret rum med gulv af blanke marmorfliser, stole og borde i egyptisk stil med rig udskæring, og søjler af forskellig form. Langs væggene løb der løjbænke med hynder af indisk silke og andre kostelige stoffer. Om dagen oplystes salen ved vinduer i loftet med broget farvede ruder, men nu, ved aftenstid, var lamperne tændt i de fem mægtige lysekroner, en i hvert hjørne og en i midten, og oplyste klart både rummet og de

henved hundrede personer, som sad herinde og drak, spillede terninger eller brætspil og talte sammen.

De var alle unge, nogle af dem endnu næsten drenge. At de var romere, var der ingen tvivl om, da de alle talte latin og bar den sædvanlige romerske dragt: de korte, ærmeløse tunikaer, der passede så godt til Antiokias varme vejrlig og især til denne overhedede sal. På løjbænken lå deres kapper og togaer skødesløst henkastede; her havde også nogle af de unge mænd strakt sig, udmattede af heden eller vinen.

Der var i salen en uophørlig summen af samtaler og raslen af terninger. Udbrud af latter eller vrede hørtes ofte fra de spillende.

"Hør, Flavius!" råbte en af dem, "ser du den toga henne på løjbænken, lige midt for dig? Den er ny, og guldspændet på den er så bredt som en hånd."

"Ja vel," sagde Flavius, der var stærkt optaget af spillet. "Sådan en har jeg set før, og det kan godt være, den ikke er gammel, men ved Venus' bælte, ny er den heller ikke! Hvad så?"

"Jeg ville give den til ham, der kunne forudsige mig noget, som jeg gerne ville vide."

"Skynd dig at slå, og sig mig så, hvad det er, du vil vide."

"Hvad time, nej, hvad minut konsulen kommer i morgen."

"Hvorfor vil du vide det så nøje?"

"Har du nogen sinde stået med bart hoved i Syriens brændende solhede på havnedæmningen, hvor han skal stige i land? Det er en tortur, der kan tage livet af en mand, og jeg vil hellere dø i Rom, når det endelig skal være. – O, Fortuna! jeg har tabt!"

De spillede videre. Da dagslyset tittede ind og bragte lampernes skin til at blegne, fandt det de unge mænd lige ivrige. Nu trådte et nyt selskab ind og nærmede sig til det store bord. Mange tegn tydede på, at det kom fra et drikkelag, flere af flokken havde svært ved at støtte på benene, og han, der gik i spidsen, bar en krans om panden. Ellers havde vinen ikke haft anden virkning på ham end at forhøje hans skønhed, der havde et ægte romersk præg. Han holdt sit stolte hoved højt, øjnene funklede, og hans kinder og læber glødede. I sin folderige, pletfri hvide toga skred han frem som en cæsar.

Da han stod ved bordet og mønstrede de spillende, hilste de ham med et jubelråb: "Messala, Messala!" Alle i salen stemte i med og samlede sig om midterbordet, hvor Messala havde sat sig.

"Hil dig, min ven Drusus!" sagde han til den nærmest siddende. "Vis mig en gang dine tavler!"

Den tiltalte rakte ham de små elfenbenstavler, som de plejede at skrive væddemål og spillets vinding eller tab ned på. Messala kastede et flygtigt blik på dem og kastede dem tilbage til Drusus.

"Denarer, kun denarer! Mønter for slagtere og fragtmænd!" lo han foragteligt. "Ved Bacchus! hvad skal der blive af Rom, når en ætling af Cæsar våger natten igennem for at vente på, om Fortuna vil være så nådig at kaste en usselig denar hen til ham!"

Drusus blev rød som blod, de omstående trængte sig tættere om bordet og overdøvede hans svar med deres jublende: "Messala, Messala!"

"I mænd fra Tiberen," fortsatte Messala, idet han tog bægeret med terningerne ud af hånden på den, som i øjeblikket holdt

det. "Sig mig, hvem er gudernes yndling fremfor alle andre mænd? Romeren, ikke sandt? Hvem er folkeslagenes rådgiver? Romeren. Hvem er, ved sværdets ret, herre over Verden?"

Hans tilhørere jublede og råbte i samme åndedræt:

"Romeren, romeren!"

"Og dog – og dog –", han talte langsomt for rigtig at fange deres øre, "og dog er der den, som overgår romeren fra Tiberens bred."

"Ja – guderne."

"Ja vist, Herkules!" skreg en.

"Bacchus!" hylede en af de drukne.

"Jupiter," mente de fleste.

"Nej, en af menneskene."

"Nævn ham, nævn ham!" råbte de.

"Det skal jeg," svarede Messala, så snart der blev stilhed. "Den største er den, der med romerens *magt* forener østerlænderens evne til at *nyde*."

"Forstår vi romere da ikke det?" lød det rundt om.

"I østen," fortsatte Messala, "har vi ingen guder, kun vin, kvinder og lykkespil. Her er spørgsmålet: Hvem tør vove det meste? Den, som tør det, han er den største –." Her sænkede han sin stemme til en let, fortrolig tone og tilføjede: "I den store kiste oppe på fæstningen har jeg fem talenter liggende i god, gangbar mønt. Her ser I kvitteringen for dem." Han drog en rulle pergament frem og kastede den på bordet, mens alles øjne stirrede på ham, og alles øren lyttede spændt. "Denne sum er, hvad *jeg* tør vove. Hvem af jer vil tage det op med mig? Hvordan? I tier. Er det for meget? Jeg vil slå en talent af. Heller ikke? Nå, så siger vi tre da. Eller to? Eller én! En eneste talent,

hvad? Til ære for den flod, I blev født ved. Østen mod vesten, den barbariske Orontes mod den hellige Tiberflod."

Han raslede med terningerne, mens han talte. Ingen rørte sig. Så kastede han terningerne fra sig og greb pergamentrullen:

"Ha, ha, ha, ved Jupiter i Olympen! I trænger nok til at få jeres punge fyldt! Er det derfor, I er kommet til Antiokia? Hør, Cæcilius, gå ud og sig til tjenerne, at de skal bringe vin og bægre. Jeg vil dog se, om disse vore landsmænd ikke er dygtigere til at drikke end til at spille. – Et ord, Drusus," han tog den unge mands arm, førte ham et par skridt bort fra bordet og sagde på sin mest elskværdige måde:

"Undskyld mine ord før, kære ven! Jeg ville jo kun prøve, om disse unge patriciere forstår, hvad deres stilling kræver af dem."

Drusus var øjeblikkelig forsonet, og nu vendte Messala sig mod bordet: "Kom, hvem der har lyst at prøve lykken med mig!" Han greb bægeret og raslede med terningerne. "I kan selv nævne indskuddet. Hvad skal det være?"

"Å, lad mig se – en denar," svarede Drusus.

Da de havde slået en gang, sagde Drusus:

"Vent et øjeblik! Man siger rigtig nok, det volder uheld at stille spørgsmål midt imellem to terningkast –"

"Spørg du kun! Se, vi stiller bare bægeret over terningerne så længe. Nå, hvad er det så?"

"Kender du Quintus Arrius?"

"Hvem, duumviren?"

"Nej, hans søn."

"Vidste ikke, han havde nogen."

"Ved du hvad: han ligner dig, Messala."

En snes stemmer hævede sig:

"Sandt! Hans øjne!"

"Og munden."

"Nej, hvor kan I sige det! Messala, en romer – og Arrius, jøden!"

"Hvad for noget, er han jøde?"

"Lad terningerne hvile en stund," foreslog Messala, "og fortæl os noget om den Arrius."

"Javel. Enten han nu er romer eller jøde, godt ser han ud, og klog og kæk er han. Kejseren havde gerne knyttet ham til hoffet, men han ville ikke. Han har udmærket sig i fægteskolerne og siden prøvet kræfter med de blåøjede kæmper ved Rhinen og med Sarmatiens hornløse tyre. Duumviren har efterladt ham en stor formue. Han bryder sig ikke om andet end våben og krig, Maxentius har optaget ham i sin nærmeste kreds og venter sig store ting af ham; han skulle have sejlet hertil sammen med os, men forlod skibet i Ravenna. Alligevel kom han hertil før vi. I går har man set ham her i byen, men i dag er han forsvundet. Der er ofte noget gådefuldt ved ham."

"Ved I mere om denne jødiske romer eller romerske jøde – en mærkelig og alt andet end tiltalende sammensætning." Messala talte i sin vante overlegne og spottende tone. "Hvad dragt bærer han?"

"Jødisk."

"Hører du det, Cajus?" Dette blev henvendt til en ung knægt, Messalas myrtilus.

"Vist hører jeg, ellers var jeg ikke din ven," svarede den tiltalte, der øjensynlig følte sig smigret ved Messalas opmærksomhed.

"Husker du den mand, som i formiddags væltede vognen for os?"

"Jeg har en forvreden arm, som nok skal minde mig om ham!" udbrød Cajus.

"Så vær du glad, at vi nu kommer på sporet af ham. Hør, siden han kan spille romer den ene dag og jøde den anden, taler han vel forskellige sprog? Også græsk måske?"

"Ja, og det så rent som nogen græker."

"Nå sådan! Fyren kan sige de unge damer behageligheder på græsk, for eksempel: "Jeg er din ærbødige tjener!" Forstår du, Cajus?"

"Ja vist må det være ham. Hvad mente I med det, at der var noget gådefuldt ved ham? Forklar os det, Drusus!"

"Å," svarede den tiltalte, "det er vel kun folkesnak. Men man siger, at da Arrius, tribunen, sejlede ud til kamp mod sørøverne, havde han hverken kone eller børn, og dog kom han hjem med en søn, det vil sige en ung mand, som han straks tog til sin fostersøn og arving."

"Fostersøn? Ved guderne, en mærkelig historie!" udbrød Messala. "Hvor fandt tribunen ham? Og hvem var han?"

"Ja, det kan vel ingen uden den unge Arrius selv forklare. Og han skal være meget tavs, når det gælder hans fortid, siger man. Tribunen led skibbrud i slaget, og da han havde flydt længe om alene på en planke, blev han fisket op. Af hele skibsmandskabet var kun disse to tilbage. Nu kommer først det mærkelige: der er folk, som påstår, at tribunens ledsager og redningsmand var klædt som rorkarl."

"Altså en galej –" Messala udtalte ikke hele ordet; han syntes overvældet af forbavselse.

Men i det samme åbnedes døren, og et helt optog af slaver vandrede ind. Nogle af dem bar store kander vin, andre kurve med frugt og forskellige slags fint bagværk og atter andre bægre af sølv. Høje jubelråb hilste dette syn, og straks var drikkelaget i gang.

I ørkenen øst for Syrien blev Ilderim nævnt som den mægtigste og rigeste høvding. Når han drog omkring, blandt andet når han gæstede Palmelunden, var det med stort følge og med en vis pomp og pragt. Livet her var så ligt arabernes liv i ørkenen som vel muligt; Ilderim holdt på alle de gamle skikke og kunne i mange måder sammenlignes med Israels patriarker i længst forsvundne tider. I hans telt fandtes der en mængde kostelige våben, ordnede i en prægtig opstilling om midtstolpen, der bar teltets tag. Der var spyd, skjolde, buer og pile; oven over det hele hang høvdingens eget seglformede sværd med ædelstensprydet fæste. På en anden stolpe hang hestenes pragtfulde bidsler og tøjler og på en tredje høvdingens kapper og tunikaer, brogede hovedklæder og andre klædningsstykker. Ved hjælp af skærmbrætter var der dannet et afdelt rum, forsynet med tæpper og med bløde løjbænke; dette var høvdingens sædvanlige opholdssted, når han var inden døre.

Med en gæstfrihed, som ikke kunne have været større i patriarkernes dage, bød Ilderim den unge Ben Hur velkommen i sit telt. Tjenere tog hans sko af, vaskede og tørrede hans fødder og byttede hans støvede overklæder med en hvid linnedskjortel. Velkomstdrikken var allerede blevet rakt ham

ved teltdøren, og nu sad han på hynderne ved Ilderims side, mens de talte sammen, mest om den forestående væddekørsel.

"Jeg ved," sagde høvdingen, "at du er en jøde af Juda stamme og en fjende af romerne; det er nok, indtil du en dag fortæller mig noget mere om dig selv."

"Jeg takker dig, gode høvding, den dag vil sikkert komme, hvis du selv ønsker det, men hvad det foreløbig gælder om, er hvor vidt jeg er dygtig nok til at køre dine heste i cirkus."

"Ja, har du tilstrækkelig øvelse i væddekamp til vogns? Og hestene? Kan du blive deres ven? Få dem til at lyde dit vink, få dem til at komme, når du kalder, gå, når du siger det, løbe, flyve som ørkenens vind til deres sidste åndepust, om det er din vilje? Ikke enhver har denne gave. Jeg har kendt en konge, der med visdom og kraft styrede millioner mennesker, men ikke kunne vinde en hests tillid. Selvfølgelig taler jeg ikke om de usle, vanslægtede trældyr, der som viljeløse slaver lystrer enhver tyran, men om *mine* heste, konger blandt deres slægt, mine teltfæller og venner, tapre som helte, trofaste som kvinder!"

Han klappede i hænderne, og en tjener viste sig.

"Lad mine arabere komme ind!"

Teltet var delt i to dele, en til hestene og en til mennesker. Nu blev forhænget trukket til side, og fire prægtige, rødbrune dyr stirrede med kloge øjne på høvdingen og hans gæst.

"Kom nærmere!" sagde Ilderim. "Hvorfor tøver I? Har *jeg* noget, som ikke er jeres? Kom ind, børn!"

Langsomt vandrede de ind. En af dem kom hen til Ben Hur og nærmede sit fint formede hoved med de store blide øjne til hans bryst. Næseborene åbnede sig vidt, og overlæben rørte sig;

ingen menneskestemme kunne tydeligere spørge: "Hvem er du?" og Ben Hurs kærtegn gav det svar, at han var en ven.

"Der findes bagvaskere – gid deres livs dage må blive få i tal! – som påstår, at mine heste nedstammer fra Persien!" Han talte med en sådan vrede, som om det gjaldt en personlig fornærmelse, man havde tilføjet ham. "Ser du, Gud gav den første araber den vidtstrakte sandørken med træløse bjerge, og kilder med saltagtigt vand. Da den stakkels araber klagede sig, ynkedes den Almægtige over ham og sagde: "Fat mod! for jeg vil give dig to velsignelser forud for alle andre mennesker." Araberen takkede og vandrede med tillid gennem ørkenen for at finde de to velsignede gaver. Og se! Midt i ørkenen var der en oase med dejligt grønt græs, hvor der gik en hjord kameler og en flok heste. Araberen modtog dem med tak og plejede dem med omhu som det, de var: velsignede Guds gaver. Fra disse heste nedstammer mine. Du skal selv se –"

Han klappede igen i hænderne og sagde til den slave, som kom ind:

"Lad os se stammens slægtfortegnelser!"

Imidlertid kælede Ilderim for sine heste; ens pandehår glattede han, en anden klappede han på kinden og en tredje på halsen, hver fik sine kærtegn. Nu trådte seks mænd ind bærende seks messingbeslåede cedertræskister, som de stillede på gulvet.

"Nej," sagde høvdingen, "det var kun hestenes, jeg ville have. Tag de andre bort!"

I kisten var der en mængde fine, små tavler af elfenben, trukket på ringe af sølvtråd. Hver tavle var næsten lige så tynd som papir, og der var flere hundrede af dem på hver ring.

"Min søn," sagde Ilderim, mens han tog nogle af dem op i hånden, "jeg ved, hvor nøje skriverne i jeres hellige tempel fører slægtsfortegnelserne, så at hver eneste Israels søn i dem kan finde sit navn og sine forfædres. *Mine* forfædre – deres minde være velsignet! – fandt det ikke urigtigt at gøre ligeså med deres stumme venner og hjælpere. Hver af disse tavler bærer navnet på en ægte fuldblodshest, som har tilhørt en af mine forfædre, og dens fader og moder. Læg mærke til, hvor gamle tavlerne er."

Nogle af dem var virkelig halvt slidt op. På dem alle var der indbrændt arabiske skrifttegn.

"Se nu ham der!" han pegede på den hest, som stod nærmest Ben Hur, "alle hans forfædre findes nævnt her, alle tilhørte de mine forfædre, voksede op i deres telte, spiste byg af deres hænder, blev kælet for som børn og tilkendegav med kærtegn den tak, som de ikke har ord for. Og hør nu, du Israels søn! Så sandt jeg er en ørkenens høvding, så sandt er jeg det kun, fordi jeg har hjælpere som disse. Hvis de tages fra mig, bliver jeg som den syge mand, der er forladt af karavanen og ikke kan andet end dø. Dem takker jeg for, at mit navn endnu har samme klang mellem venner og fjender som i mine unge dage. Ha, ha! når vi får tid, skal jeg fortælle dig undere, som de selv og deres forfædre har udført. Aldrig blev de indhentet, og aldrig har de svigtet, når vi forfulgte fjenden. Men ser du, det var, når de havde ørkensandet under fødderne og en ven i sadlen. Aldrig før har de været spændt for en vogn. Hvis jeg finder den rigtige vognstyrer, er sejren sikker nok. Hvis du er manden, så sværger jeg, du skal kalde det en lykkelig dag, da vi to mødtes."

"Nu forstår jeg," sagde Ben Hur, "hvorfor araberen elsker sine heste som sine børn, og samtidig, hvorfor de arabiske heste er de bedste i verden. Men du skal ikke kende mig af ord alene, for *løfter kan svige*, ved du. Lad mig prøve dine heste i morgen. Hør et ord til, inden du svarer. Af mine lærere i Rom har jeg lært mange ting, som nu vil komme mig til gavn. Jeg siger dig, om så hver af disse fire heste er så hurtig som en ørn og så stærk som en løve, så vinder de kun, hvis de vænnes til at *trække sammen*. Det var din vognstyrers fejl i dag, at han ikke fik dem til at holde trit, og det kan ske, jeg ikke får bedre held. Men *kan* jeg få dem til at løbe sammen, de fire som én, så er sejren os sikker. Pengene og sejrskransen skal være dine – og *jeg* får min hævn."

Ilderim sad og strøg sit skæg, mens Ben Hur talte:

"Jeg stoler på dig, du Israels søn, og i morgen skal du få hestene – nå, der har vi aftensmåltidet. Og i mit gæstetelt bor i disse dage den vise Balthasar, som jeg har indbudt til at bryde brød med mig i aften. Han har ting at fortælle, som en israelit ikke vil blive træt af at høre på."

Til tjenerne sagde han:

"Tag kisterne bort, og –" han pegede på hestene "- følg mine øjestene ind i deres egen bolig."

Nu blev alt gjort rede til måltidet. Et lavt bord, næppe mere end en fod over gulvet, blev stillet frem og dækket med et hvidt klæde. Ved en lille lerovn, som blev bragt ind, gav en kvinde sig til at bage det mel, som var blevet malet på håndkværne i et andet telt, til brød eller rettere sagt til tynde kager, der spistes lige så hede, som de kom fra ovnen.

Balthasar trådte nu ind, støttet til en lang stav og en tjeners arm, og blev ført til sæde. Ilderim modtog ham stående og sagde ærbødigt:

"Fred være med dig og velkommen!"

"Og med dig, gode høvding, og alle dine, fred og velsignelse fra den eneste sande Gud!" sagde oldingen blidt, idet han vendte sine indfaldne, men klare og milde øjne mod Ben Hur.

Høvdingen lagde sin hånd på den unge mands arm:

"Her ser du min gæst; han vil i morgen prøve mine heste, og går det godt, skal han køre dem i cirkus."

Balthasar sagde nu:

"Ædle høvding, mit liv var i fare i dag, og ilde var det gået mig, hvis jeg ikke havde fået hjælp af en ungersvend, som lignede denne så nøje, at – men var det ikke dig?"

De sidste ord blev henvendte til Ben Hur, som i ærbødig beskedenhed svarede:

"Hvis du mener, om det var mig, der standsede den hovmodige romers heste ved kilden, så må jeg svare ja. Din datter efterlod sit bæger –", han tog det frem og rakte det til Balthasar.

"Herren sendte dig til kilden, for at du skulle hjælpe os, og han sender dig hertil nu, for at jeg kan takke og lønne dig! Bægeret beder jeg dig tage igen, det er dit."

Måltidet var rede. Balthasar læste den samme bøn, han havde brugt mange år i forvejen, da han i ørkenen holdt måltid sammen med Kaspar og Melchior:

"O, Gud, du alles fader! Hvad vi har, det har vi fra dig. Hør vor tak og velsign os, så vi må gøre din vilje!"

Bordet var, som man kan tænke sig, rigeligt forsynet. Under måltidet taltes der kun lidt, men samtalen blev livligere, da sulten var stillet og de firarmede lamper tændt. (Mørket var faldet på, brat, som det kommer under dette himmelstrøg).

Disse tre mænd, araberen, jøden og egypteren, troede jo alle på en Gud; hvad forskel der så ellers var mellem deres liv og syn på livet, så stemte de overens i dette. Og på den tid, da fortællingen foregår, var det mest rimeligt, at talen drejede sig om denne deres tro, og hvad der stod i forbindelse med den.

Først fortalte egypteren, hvorledes de tre vise mænd mødtes i ørkenen for 27 år siden, hvad de oplevede i Bethlehem, hvorhen stjernen førte dem, og derpå om, hvor godt Ilderim tog imod dem, da de snart efter måtte flygte for Herodes. Alle lyttede dybt optaget. Ben Hur var dog som jøde allerstærkest grebet af det. Fra sin tidligste barndom havde han hørt om Messias, som var det udkårne folks håb og hæder, som den, profeterne fra først til sidst havde varslet om. Og i skoler og synagoger, i templet, på fastedage som på festdage, offentligt og i lønkamrene blev alle folkets lærere ved at tale om Messias, at fortolke og gentage hvert udsagn om ham, så længe, at alle Abrahams efterkommere, hvad så deres ydre stilling var, og hvor de så færdedes, bar Messias-håbet i deres hjerter. Spørgsmålet var kun, *hvornår* skulle han komme.

For dem alle var han *jødernes konge*, det udvalgte folks sejrende hersker, som i spidsen for Israels børn skulle lægge hele verden under sit herredømme. Kun således ville de forstå profeternes ord om ham. Især farisæerne byggede stolte og ærgerrige forhåbninger på Messias' navn. De tænkte sig ham som en erobrer, der endda overgik Alexander den Store, for

dennes magt forgik hurtigt, om end den strakte sig over det meste af Jorden, men Messias derimod skulle efter skriftens ord råde over både himmel og jord, og der skulle ikke være ende på hans herredømme. Hvor højt skulle ikke Israels folk stige, når de fik en *sådan* konge! Farisæerne forstod ikke selv, hvilket hovmod og hvilken egenkærlighed disse drømme udsprang af.

Saddukæerne, som Ben Hurs fader tilhørte, havde noget anderledes meninger. De manglede, efter hvad man ved, tro på sjælens udødelighed, men i øvrigt var de langt mere fri for fordomme og ensidighed, kunne se meget godt og dygtigt hos hedningefolkene og kunne, for at bruge et nutidsudtryk, regnes for de frisindede verdensmænd blandt jøderne.

Den unge Ben Hur ville sagtens i et og alt have taget sin faders livssyn i arv, hvis ikke de kampe og sorger, han så tidligt blev kastet ud i, havde givet ham trang til noget dybere og højere. Selvfølgelig kunne de fem år, han færdedes som romer mellem romere, heller ikke blive uden indflydelse på ham. Han så hele det herskende folks magt og stolthed – men han så også alle de underkuedes lidelser. Burde de ikke have del i hans eget folks håb? Skulle ikke den forjættede Messias også udstrække sin mægtige og kærlige hånd til dem, løse deres lænker og kaste deres voldsmænd i støvet? Ja, længtes de ikke alle tilsammen efter en redningsmand? Et sådant håb lå jo gemt bag alle de oprør og sammensværgelser, man daglig hørte om.

Når vi nu efter to tusinde års forløb overtænker Verdens daværende tilstand, kan vi forstå, at det var en *åndelig* genfødelse og oprejsning, der trængtes til, men de samtidige var ikke i stand til at se det således. Derfor troede Ben Hur fuldt og fast, at sværdet kunne råde bod på al ulykke, og når han

øvede sig i våbenbrug med lidenskab, var det, fordi han håbede at komme til at kæmpe med på den store rejsningens dag, som han længtes efter. At det barn, Balthasar talte om, var den ventede Messias, tvivlede Ben Hur ikke på. Derfor var der to spørgsmål, som fyldte hele hans sjæl: Hvor var Messias nu? Og hvad ville han gøre?

"Hvor han er nu?" gentog Balthasar. "Ja, vidste jeg det, så skulle det ikke vare længe, før jeg var hos ham. Hverken have eller bjerge skulle standse mig."

"Du har altså forsøgt at finde ham?"

"Om jeg har?" Balthasar måtte smile. "Det var det første, jeg tænkte på, da jeg forlod det gæstfrie telt, som skærmede mig i ørkenen –" han kastede et taknemmeligt blik til Ilderim. "Men Herodes sad endnu på tronen, lige så blodtørstig som før, og jeg turde ikke drage til Judæa. Så sendte jeg et pålideligt bud og fik at vide, at den grusomme konge havde ladet dræbe alle de børn på to år og derunder, som fandtes i Bethlehem."

"Dræbe!" gentog Ben Hur med den dybeste sorg og skræk. "Han er altså død!"

"Nej, min søn, nej, det sagde jeg ikke. Mit sendebud troede det, ikke jeg; aldrig kan jeg tro det."

"Har du haft et tegn, en åbenbaring –?"

"Nej, intet sådant. Stjernen var vort tegn; da vi havde set barnet og tilbedt det, var den borte, og jeg har ikke oplevet noget under siden den tid. Men tænkt over disse ting har jeg, tænkt og grublet, vejledet af troen, der er lige så stærk i mig nu, som da jeg for syv og tyve år siden hørte åndens røst. Hør nu, hvorfor jeg tror, at Frelseren er i live."

Ben Hur og Ilderim flyttede sig nærmere til ham, tjenerne lyttede i åndeløs forventning, og Balthasar talte med dyb inderlighed. Han gennemgik forjættelserne om Messias og påviste, at intet barn kunne gøre den gerning, som ventede på ham. Da Guds ord var sandhed, da han var sandheden selv, så fulgte deraf, at Messias nødvendigvis måtte være i live. Rimeligvis var han vokset op på et skjult og stille sted, hvorfra han skulle træde frem og gøre sin gerning, når tidens fylde kom.

"Men hvor? *Hvor* tror du, han er?" hviskede Ben Hur så sagte, som om han næppe vovede at tale.

Balthasar så på ham med et mildt, næsten drømmende blik og svarede lige så sagte:

"For nogle uger siden sad jeg i mit hus ved Nilens bred og tænkte på alt dette. Han nærmer sig snart til de tredive år, sagde jeg til mig selv. En mand i den alder skal pløje sin livsmark og tilså den, for snart kommer sommertiden, da sæden skal modnes. Og hvor skulle han så sin sæd om ikke i Judæa? Fra hvilken by skulle vel hans værk udgå, om ikke fra Jerusalem, Herrens eget folks hellige stad? Således tænkte jeg og brød op fra mit hjem og drog hertil for at være nærmere ved det land, Gud har givet dine fædre. Hvis det blev mig pålagt at lede efter Frelseren, ville jeg allerførst søge i småbyerne på Judæas og Galilæas bjergskrænter. Måske vandrer han der nu. Måske har han i denne aften stået i døren eller på et af bjergene og set solen gå ned og tænkt på, at nu er han en dag nærmere ved den tid, da han selv skal blive Verdens lys."

Balthasar strakte sin hånd ud og pegede i retning af Judæa. Hans tilhørere tav, grebet af en sådan ærefrygt, som om noget

overjordisk var dem nær. Den første, der talte, var Ben Hur.

"Gode Balthasar, det er en stor og underfuld nåde, der er blevet vist dig. Du er i sandhed en vismand, og mine ord kan ikke udtrykke, hvor taknemmelig jeg er for hvad jeg har hørt af dig fuldbring nu din godhed og sig os, hvad gerning den Herre vil gøre, som jeg fra denne aften tror på. Du kaldte ham frelseren; skal han ikke også være jødernes konge?"

"Hans gerning, min søn, den kender endnu intet menneske, men Gud alene. Jeg kaldte ham *Frelser*, for således nævnte Ånden ham, da den bød mig søge ham. *Hvem* skal frelsen tilbydes? Alle mennesker. Og hvorledes skal den komme? Der siges, at før Roms herredømme er ophørt, kan ingen lykke trives på Jorden. Men – styrtes den ene hersker, så kommer en anden i hans sted, således er det gået alle dage, og således vil det blive ved. Jeg taler måske her som den blinde om himlens stjerner, men det synes mig, at hans gerning må være den: at frelse sjælene."

Skuffelse malede sig tydeligt i Ben Hurs miner, og han sænkede sit hoved. Ilderim derimod udbrød med heftighed:

"Men dette er jo, ved Guds herlighed, at vende op og ned på alt! Så længe Verden har stået, har folk, der skulle udføre noget stort og godt, haft en fører nødig."

"Din visdom, gode høvding, er af denne verden. En konges attrå er at herske over mennesker; Guds attrå er at gøre menneskesjæle fri."

Her faldt Ben Hur ind:

"Sig os, fader – du har selv givet mig lov til at kalde dig således – hvem var det, du spurgte efter ved Jerusalems port?"

"Efter den jødernes konge, som var født."

"Men kan nogen tænke sig en konge uden kongemagt og kongepligter?"

"Hæng dig ikke i ord, min søn! Løft dit blik højere, så forstår du den ånd, profeterne talte i, når de brugte dette ord. Når du hæver dit sind til den almægtige Fader, hvad synes dig så rimeligst, at han sender sin elskelige til at råde over riger og lande eller over sjæle? Der findes et usynligt rige i denne verden, skønt det ikke er af denne verden, og vi rejser der igennem på vor vej fra vuggen til graven; det er sjælenes hjemland. At være konge over dette land er den herligste lod, som tænkes kan. Når Frelseren kommer, holder han i sin hånd nøglen til dets port, som han vil oplade for enhver, der elsker ham. – Men jeg kan ikke tale derom, for jeg er ikke værdig til det," sluttede Balthasar, idet han ydmygt bøjede sit hoved.

De sad længe tavse. Omsider sagde Balthasar med sin vante milde ro:

"Gode høvding, i morgen tager jeg til byen og bor der en tid, da min datter gerne vil se væddekampen. Jeg skal komme og tage afsked med dig forinden. Dig, min søn, håber jeg at se igen. Fred med jer begge og god nat!"

Dermed rejste han sig og lod sig føre ud af teltet.

Ben Hur vendte sig mod Ilderim:

"I aften har jeg hørt sælsomme ting. Tillad mig at gå ned til søen og tænke over dem i enrum."

"Gå, min ven. Jeg kommer siden ud til dig."

I dybe tanker vandrede Ben Hur under palmerne ved det stille vand. En nattergal sang, men ellers hørtes ingen lyd. Han grublede over fremtiden, sin egen og sit folks. Hvor mange timer og dage havde han ikke førhen givet til disse tanker! Og

dog havde der altid været noget alt for utilfredsstillende og usikkert over det hele. En uklar, længselsfuld frihedsdrøm og ikke andet. Selv *han* kunne ikke tro på, at Israels folk alene var i stand til med held at kæmpe mod Rom. Et forbund mellem alle de underkuede folkeslag? Så måtte der i et af dem opstå en krigshelt så vældig, at hans ry fyldte hele Verden. "Måske kommer han slet ikke i min tid," havde han sagt til sig selv. Det er let at tænke sig, hvor han måtte gribes af Malluchs korte fortælling om Balthasar og dennes oplevelser. Her var en løsning på gåden! Her var den helt, Verden trængte til, *Løven af Judæ stamme*, jødernes konge! Og bag helten en talløs skare, alle Roms fjender i våben! Ben Hurs hjerte slog vildt, og det var, som så han et syn: Jerusalem som verdens hovedstad. Nu havde han set Balthasar og hørt ham tale, men nu var uvisheden igen over ham. Hvad var det dog for sælsomme ord, den gamle vismand havde brugt? Et rige, der ikke var af denne verden – sjælenes usynlige hjemland?

Midt i hans grublen blev en hånd lagt på hans arm, og Ilderim stod hos ham:

"Jeg må sige dig et ord, du søn af Arrius, et ord om det, vi nys hørte. Stol trygt på, hvad Balthasar sagde, undtagen det om, af hvad slags Messias' rige skal være, for det var kun hans egne drømme, som ikke passer for denne verden. Nej, der er en klog mand, jeg skal føre dig til, det er købmanden Simonides i Antiokia. Han forklarer profeternes ord anderledes, og han skal vise dig, at Messias netop skal være *jødernes konge*, ja, en virkelig konge, ligesom Herodes, kun meget bedre og mægtigere. Han skal sejre over vore fjender og skaffe os hævn – og hævnen skal smage sødt! Nu har jeg talt. Fred være med dig!"

"Simonides," gentog Ben Hur med bitterhed, "ham taler de alle om. Ja, han er jo rig – rig på gods, skønt det ikke er hans med rette. Og rigdom vækker tillid. Ved pagten med Abraham! ikke går jeg til den troløse for at lære, hvem jeg skal tro! – Men hør! Sang – en kvindes – eller er det en engels?"

Hen ad søen gled en lille båd, hvori der sad en kvinde, som sang. Den kom nærmere og nærmere. Snart kunne han høre ordene. Det græske sprogs bløde klang stemte vel med den længselsfulde vemod i tonen.

Jeg sukker og synger om undernes land
bag haves og bjerges vej;
de duftfyldte vinde fra ørkenens sand
var livsens ånde for mig.
De suser i palmernes stolte top,
som aldrig, ak aldrig jeg ser.
Nej, aldrig jeg Nilen ved Memphis' kyst
ser glitre i måneskær.

O hellige flod, du min længsels mål,
dig hilser jeg kun i min drøm!
Jeg leger med lotusblomstens skål
og priser din gavmilde strøm.
Jeg lytter til Mennonssøjlens klang,
til vandenes tonende væld –
og vågner i hulken foruden trøst,
fordi jeg har sagt dig – farvel.

Ved slutningen af sangen var båden et langt stykke forbi ham. Det sidste ord, "farvel", døde hen som i længselsfuld vemod.

Ben Hur åndede dybt – det lød næsten som et suk:

"Jeg ved, det var hende, Balthasars datter. Hvor hun er skøn!"

Han mindedes de store, sorte øjne med de lange øjenvipper, kindens fine runding og friske rosenskær, de buede, purpurrøde læber og al den ynde, der hvilede over hendes høje, slanke skikkelse.

"Ja, skøn er hun," gentog han, og hjertet slog stærkere ved det.

Men i samme nu dukkede et andet kvindeåsyn frem for hans tanke, lige så smukt, men blødere, mere barnligt og dog mere sjælefuldt.

"Esther," hviskede han og smilede tankefuldt.

Hans liv havde været så fuldt af sorg, af tunge alvorstanker og hævnplaner, at der ingen plads havde været for kærligheden. Var tiden nu kommet?

Men hvilken af de to var nu den rette?

Femte bog

Hele natten igennem havde de unge romere spillet og drukket i den sal i "paladset på øen", hvor vi sidst forlod dem. Som følge deraf fandt morgensolen de fleste af dem henslængt på løjbænkene i en sådan tilstand, at de ikke havde mindste forestilling om, hvor de var, eller hvad der foregik omkring dem. Om så den ventede konsul Maxentius havde været ved at drage gennem gaderne, kunne de ikke have støttet på benene, endsige ledsaget ham, som det dog var deres pligt.

Dog var de ikke alle så overvældede. Messala rejste sig, da det var blevet klar dag, slog togaen om sig og vandrede med sin vante statelige holdning til sin bolig, hvor han straks satte sig til at skrive et overmåde vigtigt brev til landshøvdingen Valerius Gratus i Cæsarea. Derpå tog han en ligelydende afskrift af det og afsendte straks begge brevene med to pålidelige sendebud, af hvilke det ene skulle rejse over land, det andet ad søvejen. Begge havde pålæg om at skynde sig så meget som på nogen måde muligt.

Brevene lød således:

> "Min ven! Nu skal du høre en højst mærkværdig hændelse, som uden tvivl vil give dig nok at tænke på lige med det første. – Du har dine grunde til ikke at glemme den rige slægt "Hur", som for en del år siden levede i Jerusalem. Skulle din hukommelse ikke være rigtig i orden med hensyn til denne sag, så ved jeg, at der et eller andet sted i

nærheden af din isse findes et ar, som kan hjælpe dig til at komme efter, hvad jeg mener. Ja, ikke sandt, nu husker du, hvorledes der en skønne dag faldt en teglsten ned i hovedet på dig fra deres hus – guderne forbyde, det nogen sinde skulle blive godtgjort, at den faldt ned af vanvare! – Som følge heraf blev disse mennesker skaffet bort og deres ejendom beslaglagt. Kejseren bifaldt denne retfærdighedshandling, og følgelig har vi to ingen grund til at skamme os ved de summer, som ved samme lejlighed tilfaldt os. Jeg skal i alt fald blive ved at være dig taknemmelig for min del af dem – lige så længe som jeg har den i mit eje.

Du mindes uden tvivl også, at du i din visdom sikrede os de omtalte personers tavshed. Døden – i dette tilfælde, hvad man kalder en naturlig død – er jo det pålideligste middel til at lukke munden på folk. Du ved, hvad du foreskrev for den skyldiges moder og søster. Når jeg nu beder dig meddele mig, om de endnu lever eller er døde, så vil du sikkert, min Gratus, med din vante elskværdighed tjene mig med denne oplysning.

Men for at komme til det, der for øjeblikket er det vigtigste – for ikke at sige det vanskeligste – punkt i denne kildne sag, tager jeg mig den frihed at opfriske i din erindring, hvorledes den virkelige skyldige blev sendt til galejerne som slave for *livstid* – således lød befalingen. Jeg læste jo selv i sin tid det brev fra tribunen, som havde kommando over

den galej, til hvilken *han* blev afleveret; et brev, der meddelte, at han lykkelig og vel var kommet og indtrådt i sin tjeneste. Jeg nævner denne kendsgerning, fordi den gør det, som jeg nu skal til at fortælle, endnu mere forbavsende.

Nu håber jeg, min dyrebare ven, at du spidser dine øren af alle kræfter. Eftersom galejslaver jo i gennemsnit næppe lever mere end et år, burde den forbryder, som ovennævnte retfærdige dom overgik, være død for mere end fem år siden eller, for at udtrykke mig poetisk, nedsænket i havgudens våde rige og samme steds have indgået ægteskab med en af denne mægtige herskers tre tusinde døtre. Og eftersom han var en køn knægt, vil jeg håbe – undskyld mig denne lille svaghed – at han må være faldet i armene på den smukkeste af hele flokken. I den forvisning, at han var død og borte, har jeg altså levet i sorgløs nydelse af den formue, som jeg i en vis forstand skylder ham. – Dette siger jeg uden at føle min taknemlighedsgæld til *dig* ringere.

Nu må du igen spidse dine øren, for nu kommer hovedsagen. I aftes hørte jeg en mærkelig historie. Maxentius, konsulen, kommer jo i dag for her fra Antiokia at begynde sit felttog mod partherne. Blandt hans ledsagere er der en søn af den afdøde duumvir Arrius. Jeg forhørte mig nærmere om den unge mand, der kun er fostersøn af Arrius, og i korthed sagt, han er den selv samme Ben Hur, som

du sendte til galejerne, og som, hvis der var orden i tingene, burde være død for fem år siden. Forstår du, han er vendt tilbage med rang og formue, ja oven i købet som romersk borger. Du selv, min fortræffelige ven, sidder sagtens alt for fast i sadlen til at kunne rokkes, men jeg – jeg er rent ud sagt i fare. Har jeg nødig at forklare mig nærmere? Nej, hvem skulle forstå mig, om ikke du?

Om der ikke skulle foreligge en fejltagelse? Nej, desværre! Da Arrius, fosterfaderen til dette genfærd, der er vendt tilbage fra sin skønne havfrues favn (se ovenfor!), kæmpede med sørøverne i de græske farvande, led hans galej skibbrud. Alle de, der var om bord, druknede undtagen to: Arrius selv og den person, som blev hans arving. Søfolkene, som tog dem op fra den planke, de flød på, har forsikret, at tribunens ledsager var klædt som galejslave.

Hvad siger du til alt dette? Da vel ikke "snik snak"? Det vil du i alt fald næppe, når du hører, at jeg i går havde det held at møde den gådefulde "søn af Arrius," og skønt jeg ikke straks genkendte ham, indestår jeg for, at han er den samme Ben Hur, der var min legekammerat i barndommen, den samme Ben Hur, der, så sandt han er en mand, i dette øjeblik grunder på at tage hævn, hvad jeg uden al tvivl også ville gøre i hans sted, blodig hævn for moder, søster, sig selv og tab af sin formue – jeg

nævner her til sidst det, som, du sikkert finder burde komme først.

Nu, da du er nået så langt i mit brev – som jeg håber, du har tålmodighed nok til at læse til ende – nu føler jeg mig forvisset om, at du ikke længere siger "snik snak", men er rede til at overveje, hvad vi skal gribe til i dette vanskelige – tilfælde. Jeg ser dig i ånden, mens du læser dette, ser, hvorledes dit åsyn først er lutter alvor, og hvorledes det siden klarer op til smil, for du har fundet råd. Med Merkurs snarrådighed og Cæsars kækhed har du fældet din dom.

Om en time vil to pålidelige bud afgå med hver sin afskrift af dette brev. Så vigtigt er det for mig, at det kommer i dine hænder. Jeg afventer dit svar her i byen. Hvor længe jøden opholder sig her, vil jo afhænge af konsulen, som næppe kan få hærens udrustning bragt til ende på kortere tid end en måned. Samme jøde skal for tiden være gæst i "Palmelunden" hos den gamle forræder Ilderim, som ikke meget længe, håber jeg, skal få lov til at gå fri omkring. Det skal ikke undre mig, om Maxentius snarest muligt lader ham bringe om bord på et skib, som sejler til Rom.

Jeg skal sørge for stadig at holde øje med jøden, for, som vi ved, når man skal udføre noget, må der tages hensyn til tre ting: tid, sted og midler. Og hvis du finder, at stedet bør være her, beder jeg, du snarest vil give sagen i hænderne på din mest

trofaste ven, som håber også at blive din dygtigste lærling i den kunst at finde de rette midler.

Messala."

Omtrent på samme tid, som disse to skrivelser afgik, trådte Ben Hur ind i Ilderims telt. Han havde taget et bad i søen og stod nu, iført en ærmeløs tunika, som næppe nåede ham til knæet, for den gamle araberhøvding, der med synlig glæde mønstrede hans sjældent kraftfulde, smukt byggede skikkelse.

"Fred være med dig, du søn af Arrius! Hestene er rede, og du?"

"Fred være også med dig, høvding! Tak for din tillid; jeg er rede. Er der lagt seletøj på hestene?"

"Nej, endnu ikke."

"Så tillad mig at gøre det selv. Det er nødvendigt, at jeg lærer dem at kende og de mig. Jeg må vide deres navne og kende hvers ejendommelighed, for heste er ligesom mennesker; en er frygtsom, trænger til ros og opmuntring, en anden alt for dristig og må snarere holdes tilbage. Vognen bruger jeg ikke i dag, men jeg vil gerne have en femte hest, usadlet og helst lige så hurtig som de andre fire."

Ilderim syntes at undre sig, men bød straks en tjener at bringe seletøjet til de fire heste og ridetømmen til Sirius.

"Han er min yndling; Sirius og jeg har været venner i tyve år, ser du, har fulgtes ad i fred og i krig, i teltet og i ørkenen. Lad os gå ind og hilse på ham."

Dermed løftede Ilderim det forhæng, der delte teltet i to afdelinger, lod Ben Hur gå først og fulgte selv efter. Alle fem

heste kom imod ham, og en af dem med strålende øjne og en manke helt ned over den mægtige bringe, så bølgende og blød som en ung kvindes hovedhår, vrinskede sagte af glæde.

"Gode hest! God morgen, du tro ven!" Ilderim klappede dens mørkebrune kind. "Se, dette er Sirius, fader til de fire andre. Moderen, Mira, lod jeg blive hjemme. Jeg ville ikke tage hende med herhen, gennem egne, hvor romerne råder. Og jeg tvivler på" – han lo fornøjet – "at stammen vil finde sig i hendes fraværelse. Hun er vor kæreste, vor allerkosteligste skat, skal du vide."

"Sirius – Mira, er det ikke navne på stjerner?" spurgte Ben Hur, som gik fra den ene til den anden.

"Jo, det er. Hvis du har rejst i ørkenen ved nattetid, så ved du, hvordan stjernerne er vore førere. Vi låner deres navne i taknemmelighed, og vi giver dem i kærlighed til disse vore venner. Han her hedder *Rigel*, derhenne står *Antares*, den anden er *Altair*, og den, du nu klapper, er *Aldebaran*, den yngste, men sandelig ikke den ringeste. Nej, han er ikke! Han vil bære dig, hvorhen du vil, om det så var lige ind i løvens gab, hvis du har mod!"

Nu kom seletøjet, som Ben Hur selv gav hestene på. Så førte han dem ud af teltet og ordnede tømmerne, hvorefter han med samme lethed og sikkerhed som en araber svang sig op på ryggen af Sirius. Han fik tømmerne i hånden og red til den mark, hvor øvelserne skulle foregå. Ilderim fulgte efter, og en mængde af araberne, mænd, kvinder og børn, strømmede ud af teltene, alle lige stærkt optaget af det, der forestod. Hestene var ikke i mindste måde sky. Der syntes allerede at være en stiltiende forståelse mellem dem og deres nye fører, hvis

fuldkomne ro øjensynlig påvirkede dem. Han førte dem på samme måde, som om de gik for vognen. Forskellen var kun den, at han red på Sirius i stedet for at stå på en vogn. Ilderims tillid tog åbenbart stadig til. Mens han strøg sit skæg, mumlede han ivrigt: "Han er ingen romer, nej ved Salomons herlighed, det er han ikke!"

Ben Hur kørte først hestene langsomt op og ned, derpå styrede han dem i store kredse og lidt hurtigere, så i mindre kredse og i trav, hvorfra han gik over til galop og lod dem løbe fra højre til venstre, stadig ud og ind. Da dette havde varet en times tid, sagtnede han løbet til rolig skridtgang og førte dem hen til høvdingen.

"Det går godt," sagde han, "øvelse er det eneste, som det skorter på. Jeg ønsker dig til lykke med dine heste." Han steg af og gik tæt hen til dem. "Se, deres skind er lige så blankt og deres åndedræt lige så let som for en time siden." Hans øjne funklede. "Med sådanne heste kan vi være sikre på sejren og vor –"

Han afbrød sig selv med en hilsen, da han så Balthasar, støttet til sin stav og fulgt af to tilslørede kvinder, gå forbi. Synet af den ene fik hans hjerte il at slå stærkt.

"Det er hende, der sang om Nilen," tænkte han.

"Sejren og vor hævn," fuldførte Ilderim, "ja, jeg tvivler ikke; du er manden, søn af Arrius. Bliver du ved, som du har begyndt, skal du se, at en araber kan lønne med rund hånd."

Ben Hur takkede i få, beskedne ord og gav sig til at vande hestene. Derefter satte han sig igen op på Sirius og blev ved med øvelserne. Som før gik han fra skridtgang til trav, til galop, og lod endelig de prægtige dyr løbe i fuld fart. Tilskuerne brød ud i en jubel, der både gjaldt styrerens mesterlige sikkerhed og

hestenes kraft og skønhed. De holdt trit, som om de fire kun var én, og der var lige så lidt tegn til træthed hos dem som hos svaler, der flyver hjem til reden.

Under øvelserne viste Malluch sig og søgte hen til Ilderim:

"Jeg bringer dig to breve, høvding," sagde han, så snart han fandt øjeblikket passende til at tale. "Breve fra købmanden Simonides."

"Simonides!" råbte araberen. "Ord fra ham skal være velkomne, og gid alt ondt må ramme hans fjender!"

"Han bød mig først ønske dig Guds fred og derefter levere dig disse skrivelser med bøn om, at du vil læse dem uden tøven."

Ilderim brød på stående fod seglet, der lukkede den pakke, som han havde modtaget, og udtog to i et fint klæde indsvøbte breve, hvoraf det første lød således:

> *"Simonides til høvdingen Ilderim.*
>
> Min ven! Lad mig først bede dig være forvisset om, at du altid har en plads i mit hjerte. Dernæst dette: Der er for øjeblikket i din teltlejr en ung mand af et smukt og stateligt ydre. Han kalder sig søn af romeren Arrius, og det er han, men kun en fostersøn. Han er mig overmåde kær, og hans fortid er meget sælsom! Hvis du vil komme til mig i dag eller i morgen, vil jeg fortælle dig om det og høre din mening og dine råd. Imidlertid beder jeg dig tjene ham med alt, hvad der står i din magt, såfremt det kun ikke strider mod ærens bud. Skulle det volde dig pengeudgifter, beder jeg dig tage dem som udlæg, gjort på mine vegne.

Lad mit venskab for den unge mand forblive en hemmelighed mellem os to. Bring min hilsen til din anden gæst. Ham, hans datter, dig selv og alle dem, du ellers medbringer, skal jeg skaffe pladser til i cirkus på festdagen. Fred være med dig og alle dine!

Din ven

Simonides.

Det andet brev lød således:

"Min ven! Modtag et råd, hentet i mine mangeårige erfaringers skatkammer! Alle vi ikke-romere, som ejer penge eller gods, der kan friste havesygen, bør være dobbelt varsomme og agtpågivende, hver gang en højtstående romersk embedsmand kommer til det sted, hvor han har myndighed. – I dag kommer Maxentius, konsulen, hertil. Lad mig advare dig – Må jeg give dig et andet råd? Send uden ophold bud til dine tro mænd, som står vagt ved de veje, der fører fra Antiokia mod syd, og pålæg dem at undersøge enhver, som bringer brevskaber til Cæsarea. Er der noget sådant, hvori du eller dine sager nævnes, *da bør du læse det*.

Dine mænd kender genveje og lønlige stier, så de kan indhente enhver, som i dag har forladt

Antiokia. Spild ikke tiden! Brænd dette, så snart du har læst det!

Din ven

Simonides.

Ilderim læste brevene to gange og gemte dem omhyggeligt. Da øvelserne var forbi, bad Ben Hur om lov til at føre hestene tilbage til teltet og igen tage dem ud om eftermiddagen.

"Gør med dem, som du vil!" svarede Ilderim fornøjet. "De er dine fra nu af og til væddekampen er forbi. Du har på to timer udrettet mere, end romeren – gid sjakalerne må gnave kødet af hans ben! – på to uger. Sejren bliver vor! Ved Salomons herlighed, det gør den!"

Efter at have opholdt sig en kort tid hos hestene, taget en dukkert i søen og et bæger vin sammen med høvdingen, der var i en jublende glad stemning, klædte Ben Hur sig i sin jødiske dragt, og havde en samtale med Malluch, som med stor hjertelighed tilbød at tjene sin landsmand på enhver måde, der stod i hans magt. Han bad ham undersøge, om Ilderim på lovlig måde havde indmeldt sine heste til væddekørslen, hvad farve deres styrer skulle bære, og hvilket nummer i rækken han fik.

"Endvidere er der noget, som jeg lægger megen vægt på, kære Malluch," sluttede han. "Jeg så i går, at Messala var stolt af sin vogn, og det har han årsag til at være, da kejserens næppe overgår den. Kan du ikke skaffe dig lejlighed til at se den? Jeg kunne ønske at kende dens vægt og mål nøjagtigt; i særdeleshed målet på, hvor højt hans vognaksel står over jorden. Det er det vigtigste. Forstår du mig? Jeg ønsker ikke, han skal have nogen *virkelig* fordel frem for mig. Sin pragt kan han beholde for sig

selv. Den vil kun gøre min sejr over ham så meget mere iøjnefaldende, men noget fortrin af virkelig værd må jeg sørge for, at han ikke har."

Malluch lovede dette og vendte straks tilbage til byen for ikke at spilde tid. Samtidig red en araber i flyvende fart af sted for at pålægge vagtposterne den nøjeste årvågenhed.

"Iras, Balthasars datter, sender mig med hilsen og budskab til dig," sagde en tjener til Ben Hur, som lå i teltet og hvilede ud oven på eftermiddagens øvelse.

"Lad mig høre budskabet."

"Vil du ledsage hende på en sejltur ned ad søen?"

"Sig hende, at jeg skal selv bringe hende svaret."

Nogle minutter senere gik Ben Hur ud for at søge den skønne egypterinde. Bjergenes skygger sænkede sig over "Palmelunden" og meldte aftenens komme. Mellem træerne hørtes fjernt fra klangen af fårenes klokker, kvægets brølen og hyrdernes råb, mens de drev deres hjorder hjem. Livet her var på alle måder det samme, som det levedes ude i ørkenen på de magre græsgange, som der var at finde.

Ilderim havde været vidne til øvelserne om eftermiddagen, som var en gentagelse af morgenens, og var derefter ifølge Simonides' indbydelse taget til byen. Helst ville han vende tilbage før natten, men da de to venner denne gang havde så meget at tale om, var det næppe sandsynligt, at han ville kunne nå hjem igen før den følgende dag. Ben Hur havde, da han var alene, set til hestene, afkølet og hvilet sig, ombyttet tunikaen med sin vante, hvide dragt, spist tidligt til aften og følte nu, ung og kraftfuld som han var, ingen mindelse af dagens stærke anstrengelse.

Det var ham kært at skulle tilbringe en kort tid i selskab med den skønne egypterinde. I tankerne så han hende stadig således, som hun havde vist sig for ham ved kilden, han hørte endnu stadig hendes bløde røst, endnu blødere, fordi den udtrykte taknemmelighed imod ham, og mindedes hendes øjne – de store blide, mandelformede, sorte øjne, som hørte hendes lands kvinder til – øjne, der i et eneste blik udtalte mere end den højeste veltalenhed kunne sige i ord. Han mindedes også hendes skikkelse, høj, stolt og yndefuld tillige i sin pragt af gyldne smykker og bølgende slør. I sådanne stemninger gik han til hende, længselsfuld efter at se, om hun virkelig svarede til det første indtryk, han havde modtaget.

På den klare, stille sø, ved en landgangsbro, sås en båd, en ren nøddeskal, så let og lille var den, forsynet med bløde, purpurfarvede hynder og roet af en mørkebrun egypter, klædt i snehvid dragt. Ved roret sad Iras selv som i en sky af kniplinger og silkeflor. Ben Hur var ligefrem overvældet ved synet, og Højsangens ord randt ham i sinde: "Dine læber er som en skarlagens snor, og liflig er din tale. Din kind har granatæblets lød, og din hals er kongelig rank som Davids tårn."

"Kom!" sagde Iras, da han stod stille uden at røre sig, "kom ned i båden, eller er du så dårlig en sømand, at du frygter for at give dig ud på vandet?"

En mørk rødme steg op i hans kinder. Hvad mente hun? Vidste hun noget om hans fortid, om hans liv på søen?

Hun gav forkarlen et tegn, og han stødte fra land.

"Må jeg ikke tage roret?" spurgte Ben Hur.

"Nej. Det er *mig*, som har indbudt *dig*, og følgelig skal *jeg* styre og afgøre, hvor vi skal sejle hen."

"Hvorhen da?"

"Frygter du igen?"

"Skønne egypterinde, jeg stiller kun det spørgsmål, som ligger enhver fange på tungen."

"Ja, kald mig egypterinde."

"Nu forstår jeg, hvor vi sejler hen: til Egypten velsagtens."

"Ja, gid vi kunne! Mit land er de lykkeliges land: når glade mennesker kommer dertil, bliver deres glæde hundrede fold større, og de, som har sorg – å, når de kun en eneste gang har drukket af den hellige Nilflods søde vande, må de le og synge og fryde sig som børn."

Hun talte længe ildfuldt om sit dejlige land. Ben Hur lyttede tankefuld og mindedes en aften – den sidste i det lykkelige barndomshjem – da hans moder med lignende varme havde talt om Israels folk og dets svundne herlighed.

"Jeg hørte dig, synge derude i aftes; det var en sang om Nilen og om længsel efter Egypten. Vil du ikke lade mig høre den?"

"Gerne, men fortæl mig først noget om den romer, som nær havde kørt os over forleden. Er han ond?"

Spørgsmålet kaldte Ben Hur på en pinefuld måde tilbage til virkeligheden.

"Jeg ved det ikke," svarede han koldt.

"Af fornem slægt og meget rig, ikke sandt?"

"Jeg kender ikke noget til hans rigdom."

"Dejlige heste havde han. Og sådan en vogn! Den skinnede af guld og elfenben. Og så stolt og dristig han var! Alle de omkringstående beundrede hans vogn."

"Trællesjæle!" udbrød Ben Hur med bitterhed.

Aftenen var imidlertid faldet på, men nu sås nogle lys glimte gennem mørket.

"Det er lygterne uden for teltlejren," sagde hun. "Og vi har slet ikke været i Egypten endnu! Vil du ikke sejle lidt længere?"

"Jo, jo, sejle, til dagen gryr, og til solen går ned, og hele den næste nat!" hviskede Ben Hur. "Og – får jeg ikke en sang på vejen?" tilføjede han.

"Nej, jeg vil hellere fortælle dig en historie fra Egypten. Hvad skal den være om? Om kærlighed?"

"Ja, ja!"

"Så skal jeg fortælle dig, hvorledes kærlighed helbredes. Det er en dronnings historie, og du må lytte til den med ærbødighed. Den papyrusrulle, historien stod skrevet på, blev af præsterne fundet i hendes grav og taget ud af hendes egen hånd, altså må den være sand. Indledningen skal du få at høre nøjagtig, men selve historien forkorter jeg måske. Hør nu godt efter:

Ne-Ne-Hofra boede i et palads ikke langt fra Assuan og desuden nær ved det første af Nilens store vandfald. – Da hun var tolv år, var hun en fryd for hele Assuan. Da hun var seksten, havde hendes skønheds ry bredt sig over hele Egyptens land, og da hun var tyve, bragte hver eneste dag bejlere til hendes dør. Alle gik de ubønhørte bort, og alle sagde de: "Jeg har set hende; hun er ikke nogen kvinde, men Athor, skønhedsgudinden selv." – Nu herskede der på den tid over Egypten en konge, som hed Orætes. Han havde siddet på tronen i seks og halvfjerds år, og han var hundrede og ti år gammel. Under hans regering trivedes folket og formeredes, og jorden bugnede af grøde. Den vise gamle konge boede i Memphis, hvor han havde sit slot, sin

krigsmagt og sit skatkammer. Hans dronning døde, og skønt hun var gammel, sørgede han dybt og var en tid utrøstelig. Men så hørte han om den skønne Ne-Ne-Hofra i Assuan, som havde sagt nej til konger og fyrster og stormænd, men han vidste, at ingen ville sige nej til Orætes, og han sendte bud til hende.

Ne-Ne-Hofra sejlede ned ad Nilen i en båd, mere pragtfuld end nogen anden, som endnu var blevet set, med et følge i både, som ikke var meget ringere, og folk strømmede til fra nær og fjern for at se brudetoget. Da hun kom i land, blev hun ført gennem rækker af sfinkser og vingede løver til Orætes, som sad på sin trone. Han gav hende plads ved sin side, satte sin ring på hendes arm, kyssede hende, og så var Ne-Ne-Hofra dronningernes dronning. – Det var dog ikke nok for den vise Orætes, at hun var hans dronning; nej, han ønskede, at hun skulle elske ham og være lykkelig ved hans kærlighed. Så viste han hende alle sine herligheder, sine byer, paladser og skibe, og med sin egen hånd førte han hende gennem skatkammeret og sagde: "O, Ne-Ne-Hofra, hvis du kan elske mig, hvis du vil give mig kærlighedens kys, så skal alt dette være dit." – Hun tænkte som så, at hun måtte vel blive lykkelig, selv om hun ikke var det nu, og så kyssede hun ham, trods hans hundrede og ti år.

Det første år var meget kort, for hun var glad, men det andet år var så langt, så langt, for hun var ulykkelig. I det tredje år forstod hun, at da hun troede, at hun elskede den gamle konge, havde hun kun været blændet af hans magt og herlighed. Hendes livsmod forlod hende. Hun græd ofte, og hendes kvinder kunne ikke mindes, hvornår de sidst havde hørt hende le. Roserne på hendes kinder falmede, og hun tæredes hen. Ne-Ne-Hofra måtte dø; det indså de alle. – Orætes valgte hende en

gravhvælving mellem de andre dronningers og kaldte de største billedhuggere og malere til Memphis, for at de skulle smykke den endnu herligere end selv kongernes. – O, du min dronning, skøn som Athor selv!" sagde kongen, som trods sine hundrede og tretten år var så varm en elsker som nogen. "Jeg bønfalder dig, sig mig, hvad det er for en sygdom, du lider af."

"Du vil ikke elske mig længere, når jeg nævner den," sukkede hun i tvivl og frygt.

"Du tager fejl, jeg vil elske dig endnu højere. Det sværger jeg dig ved Osiris' øjne, tal!"

"Så hør da!" svarede hun. "Der bor i en hule nær ved Assuan en eneboer, den ældste og helligste af alle fromme eneboere. Hans navn er Menopha; han har været min lærer og vejleder. Send bud efter ham, så skal han sige dig navnet på min sygdom og midlet, som kan helbrede den."

Orætes stod op, frydefuld til mode, og gik bort, vel hundrede år yngre i sind, end da han kom.

"Tal!" sagde Orætes til Menopha, da denne stod for ham i kongepaladset. Og Menopha svarede:

"Mægtigste konge! Hvis du var ung, ville jeg visselig tie, eftersom jeg finder glæde ved livet og ønsker at leve nogle år endnu, men da det er, som det er, vil jeg sige dig, at dronningen, som enhver anden dødelig, må bøde for en synd; derfor lider hun."

"En synd!" gentog Orætes med vrede.

Menopha bøjede sig dybt: "Ja, hun har syndet imod sig selv."

"Jeg er ikke til sinds at gætte gåder," svarede kongen mørkt.

"Hvad jeg har at sige dig, er ingen gåde. Ne-Ne-Hofra voksede op for mine øjne og skjulte intet for mig, heller ikke, at

hun elskede sønnen af sin faders urtegårdsmand, Barbek hed han."

Orætes lyttede, og, sælsomt nok, blev hans blik mindre mørkt.

"Med denne elskov i sit hjerte kom hun til dig, o konge, og denne elskov er det, som volder hende døden."

"Hvor er urtegårdsmandens søn nu?" spurgte kongen.

"I Assuan."

Kongen gik nu ud og lod to af sine mænd kalde. Til den ene sagde han:

"Gå til Assuan og opsøg en ungersvend ved navn Barbek. Du vil finde ham i dronningens faders have."

Til den anden sagde han:

"Tag redskaber og kameler og arbejdere, så mange du vil, og lad dem danne en ø i indsøen Chemmis. Der skal bygges et palads på øen og et tempel. Alle slags træer som bærer frugt, og ranker, fulde af druer, skal plantes på den og dog skal den svømme på vandet og glide, hvorhen vinden vil føre den. Lad den være fuldført inden månen tager af."

Til dronningen sagde han:

"Vær trøstig, jeg ved alt, og jeg har sendt bud efter Barbek. Du skal have ham for dig selv et helt år igennem."

Dronningen kyssede hans fødder og græd af glæde, og roserne vendte tilbage til hendes kinder. Purpurskæret til hendes læber og latteren til hendes hjerte. Et helt år tilbragte de to unge på den svømmende ø, som er et af verdens undere. I et helt år hverken så eller hørte de nogen andre end hinanden. Da vendte dronningen hjem til kongeslottet og sagde til Orætes:

"Tag mig nu tilbage, kære herre, for jeg er helbredt."

Da lo kongen højt og sagde:

"Menopha havde ret. Kærlighed helbredes kun ved – kærlighed."

"Det er i sandt," sagde hun.

Men hans åsyn forandredes, det blev skrækkeligt at se, og han sagde:

"Sådan gik det ikke med mig, forbryderske! Din synd mod *manden* Orætes kan jeg tilgive, men ikke din synd mod kongen."

Han klappede i hænderne, og ind trådte en skare parakister eller balsamerere, hver med sin kniv i hånden.

Kongen pegede på Ne-Ne-Hofra:

"Gør jeres arbejde; hun er død!"

Efter 72 dages forløb blev Ne-Ne-Hofra lagt i sin grav hos de andre dronninger, og der ligger hun endnu."

Da historien var til ende, sad Ben Hur ved egypterindens fødder, og hendes hånd, som holdt roret, var dækket af hans.

"Menopha tog fejl," sagde han.

"Hvorledes?"

"Kærlighed *lever* af – kærlighed."

"Er der da intet, som kan dræbe den?"

"Jo, Orætes fandt midlet."

"Hvad var det da?"

"Døden."

"Du er en god tilhører, søn af Arrius."

Da de steg i land, sagde Iras:

"I morgen rejser vi til byen."

"Men du bliver og ser væddekørslen?" spurgte han.

"Ja, det gør jeg."

"Jeg vil sende dig min farve," lovede Ben Hur, og dermed skiltes de.

Næste dag ved den tredje time bragte en araber et brev til høvdingen. Seglet var brudt, det bar udskriften: *Til Valerius Gratus i Cæsarea*.

"Gid alle ulykker må ramme ham!" mumlede Ilderim, "det er jo på latin."

Græsk og arabisk kunne han læse, men romersproget ikke. Det eneste, han kunne finde ud af, var underskriften: Messala.

"Hvor er Arrius' søn?" spurgte han.

"Ude at øve hestene," blev der svaret.

På vejen derud mødte Ilderim en mand, der i høflige ord tilbød sin tjeneste som vognstyrer; han var øjensynlig en romer.

"Jeg har ikke brug for dig," svarede den gamle stolt. "Jeg har en vognstyrer."

Fra nu af og lige til festdagen kom der daglig en mand, somme tider flere, og tilbød sin tjeneste som vognstyrer. På denne måde søgte Messala at holde øje med sin rival. Med stor tilfredshed var høvdingen vidne til øvelserne, der gik om muligt bedre og sikrere hver dag.

"Fra i morgen bringer jeg dig Sirius tilbage," lovede Ben Hur en aften. "Nu vil jeg prøve med vognen."

"Er det ikke for tidligt?"

"Nej, ikke med sådanne heste som disse. De kender ikke til frygt. De er kloge som mennesker og har ligefrem glæde af øvelserne. Denne her, Aldebaran, er den hurtigste."

Ilderim strøg ivrigt sit skæg, og hans øjne funklede:

"Nå, så det er den! Hvilken er da den langsomste?"

"Antares." Ben Hur rystede tømmen over denne hest. "Han er langsomst, men når han har løbet hele dagen igennem, vil han om aftenen i stedet for at sakke bagud kun sætte stærkere fart på."

"Du kender dem, mærker jeg."

"Der er kun ét, jeg frygter for, høvding. Romerne kan godt i deres begærlighed efter at vinde bruge al slags svig. Derfor, lad ingen fremmed så meget som se på dine heste. Sæt vagt ved dem! Væbnede hænder og årvågne øjne må til."

"Det skal ske; ingen uden mine trofaste mænd skal røre dem. Men hør nu en anden ting, min søn," han tog brevskabet frem, mens de gik ind i teltet, "kan du læse dette her og sige mig meningen? Latin er mig en vederstyggelighed, ved du nok."

Ben Hur tog brevet med et smil, men en dyb, mørk alvor lagde sig over hans træk, da han læste:

"Messala til Gratus."

Her måtte han standse. En forudfølelse drev blodet stærkt til hans hjerte. Ilderim så på ham med forventningsfuld undren. Ben Hur gjorde en undskyldning og læste videre. Brevet var selvfølgelig den ene af de to ligelydende skrivelser, Messala havde afsendt dagen før. Ben Hur læste usikkert, og han måtte flere gange ånde dybt for at kunne gå videre. Da han kom til stedet om "døden som det sikreste middel til at lukke munden på folk", overvældedes han aldeles, tog sig med begge hænder til hovedet og stønnede:

"De er døde, døde! – Kun jeg er tilbage!"

Høvdingen så til i tavshed, men ingenlunde uden deltagelse, og sagde omsider:

"Min søn, dette brev må du helst læse i enrum. Ingen skal forstyrre dig, og siden, når du er stærk nok til det, kan du lade mig vide, hvad mere det indeholder."

Det varede længe, inden Ben Hur kunne gå videre.

Til sidst tog han sig sammen, huskede på, at han ikke havde læst brevet til ende, og tog igen fat på det.

Da han kom til det sted, hvor Messala spurgte om "den skyldiges moder og søster endnu levede eller var døde," fo'r han op, læste ordene atter og atter og udbrød:

"Han ved ikke, om de er døde! Lovet være Herrens navn evindelig! Her er håb endnu!"

"De er ikke døde!" gentog han, da han var kommet til ende med brevet, "de er ikke døde, ellers ville han have hørt om det."

Så gik Ben Hur til Ilderim.

Da de havde sat sig ned og var alene, tog han til orde:

"Den første gang jeg kom til dit gæstfrie telt, o høvding, ønskede jeg ikke at tale videre til dig om mig selv. Men de efterretninger, dette brev bringer mig, er højst mærkelige og viser klart, at vi trues af samme fjende; derfor må du nødvendigvis kende mig og min skæbne fuldt ud. Jeg vil nu læse brevet og give dig den fornødne forklaring."

Ilderim lyttede opmærksomt, indtil det sted, hvor han selv blev omtalt.

"Jøden skal for tiden være gæst i "Palmelunden" hos den gamle forræder Ilderim."

"Forræder! Jeg?" råbte den gamle mand så opbragt, at årerne i hans pande svulmede.

"Vent et øjeblik, høvding!" bad Ben Hur, "og hør den trussel, som følger efter Messalas udtalelse om dig." Og han læste

videre: "... som ikke meget længe, håber jeg, skal få lov at gå frit omkring. Jeg tænker, Maxentius snarest muligt lader ham bringe om bord på et skib, der sejler til Rom."

"Til Rom! Mig, Ilderim, høvding over 10.000 ryttere! Ved Gud! Ved alle guder undtagen Roms! Når skal dog deres uforskammethed tage ende? En fri mand som jeg! Hersker over et frit folk! Skal vi dø som slaver? Eller, hvad værre er, leve som trælle, slikke den hånd, der slår os!" Han sprang hen til Ben Hur og greb ham heftigt i armen: "Var jeg som du, søn af Arrius, så ung, så stærk, så øvet i våbenbrug, havde jeg så meget at hævne, som du har ... du søn af Hur – bort med al forstillelse mellem os, søn af Hur, siger jeg!"

Ved dette navn var det, som den unge mands åndedræt standsede; han stirrede ind i araberens øjne, der funklede vildt.

"Søn af Hur! Havde jeg minder som dine og kræfter som dine, så ville jeg ikke hvile, kunne ikke!" Hans ord strømmede frem, ustandselige som en fos. "Til al den uret, jeg selv havde lidt, ville jeg føje hver voldsdåd, romerne har øvet, al den lidelse, de har fyldt verden med. Hævnen skulle være mit livsmål; fra land til land ville jeg gå og opildne alle folkeslag, ingen kamp for friheden, uden jeg tog del i den, ingen rejsning mod romerne, uden jeg kæmpede med i den! Hvis menneskene svigtede mig, ville jeg ty til dyrene, gå i flok sammen med ulve, kalde løver og tigre til kamp mod den fælles fjende! Dø skulle hver romer! I flammerne skulle alt kastes, hvad romersk er! Hver nat ville jeg bede guderne, de gode som de onde, om at hjælpe mig med alle de rædsler, som nævnes kan. Storm, tørke, hede, kulde, hver en gift, som findes, alle de tusinde plager, som dræber mennesker på land og til søs. O, jeg ville aldrig hvile – jeg – jeg – "

Han standsede, fuldstændig udmattet, snappende efter vejret, knugende sine hænder sammen. Og når sandheden skal siges, mindedes Ben Hur siden af dette udbrud kun de flammende øjne, røsten, der lød som ville skrig, og en harme, alt for voldsom til at finde sammenhængende udtryk. For første gang i mange år var han blevet nævnet med sit eget navn. Denne mand, denne vilde araber fra ørkenen, kaldte ham søn af Hur uden at kræve vidnesbyrd for, at han var det. Her var dog en, som troede ham! Men hvor havde Ilderim sin kundskab fra?

"Brevet, høvding, sig mig, hvor fik du det brev fra?"

"Mine mænd, som holder vagt ved landevejene, har taget det fra et bud," lød det ligefremme svar.

"Ved folk, at de er dine mænd?"

"Nej, folk tror, de er røvere."

"Du kaldte mig søn af Hur. Jeg troede ikke, noget menneske i verden kendte mig. Hvor ved du min faders navn fra?"

"Det kan jeg ikke sige dig, ikke nu. Jeg tager nu til byen; muligvis kan jeg tale mere frit, når jeg kommer tilbage. Giv mig det brev!"

Han fik det og gemte det omhyggeligt.

"Nå," sagde han så, "jeg fortalte dig, hvad jeg ville gøre, om jeg var i dit sted, men du svarede mig ikke."

"Jeg ville give svar, og her har du det."

I Ben Hurs stemme og over hans træk var der en skælven, som han næppe kunne tvinge.

"Jeg vil gøre alt, du nævnte – i det mindste så meget af det, som står i menneskelig magt. Hævnen er mit livs drøm; hver time af de sidste fem år har den været i mine tanker. Jeg har ikke undt mig nogen rast, ikke kendt til nogen ungdomsglæde,

Roms nydelser var ikke for mig; jeg ønskede kun, at Rom skulle oplære mig til hævnen. I denne hensigt har jeg søgt de dygtigste lærere i våbenbrug. Kriger er jeg, men det, jeg ønsker, er at blive hærfører. Derfor vil jeg tage del i felttoget mod partherne. Når jeg har fået nogle års øvelse der, da – så sandt Gud under mig liv og kræfter – da –" han strakte sine knyttede hænder op over sit hoved og brød ud med lidenskab: "da er jeg en fjende, som kan tage det op med romerne! Da skal Rom give mig dyr bod for alt, hvad jeg har lidt."

Ilderim lagde sin arm om hans hals og kyssede ham:

"Du søn af Hur, så sandt din Gud er en levende Gud, så *må* han hjælpe dig. Og tag dette løfte af mig, alt, hvad jeg ejer, mænd, heste, kameler, gods og guld, det står til din rådighed, når tiden kommer. Nu ikke mere for øjeblikket."

Med disse ord gik høvdingen fra ham og var kort tid efter på vejen til byen.

Det opsnappede brev gav Ben Hur vigtige oplysninger. Det stadfæstede, at Messala havde haft sin del i de to kvinders forsvinden, og det viste, at han var blevet forfærdet ved uventet at møde Ben Hur. Samtidig gav det tydeligt til kende, at farer truede fra Messala selv og hans medskyldige, Gratus. Hvad var der nu at gøre? Fjenderne var mægtige, og selv om de frygtede for Ben Hur, var det sikkert nok, at han havde større grund til at nære frygt for dem. Han kæmpede for at tænke klart og roligt over tingene, men kunne ikke. Der var en tanke, som jog alle andre bort, den, at hans moder og søster var i live, og at der fandtes et menneske, som kunne sige ham, hvor de var. Han følte sig, som om en højere magt var i færd med at tage hans sag i sin hånd, og ventede med tillid, hvad videre ville ske.

For at vinde ro i sit sind vandrede han ud under palmerne, hvor dadlerne blev plukket ned af travle høstfolk, som dog gav sig tid til at tale venlige ord til ham og byde ham af frugterne. Han dvælede også en tid nede ved søen, hvor han måtte tænke på egypterindens vidunderlige skønhed, hendes klare latter, hendes smigrende opmærksomhed og det varme afskedstryk af hendes hånd. Fra hende gik hans tanke til hendes fader, den ærværdige Balthasar og de sælsomme ting, han havde talt om den underfulde jødernes konge, som kunne ventes. Men alt det for hans forstand ufattelige skød han til side; et åndeligt rige var en alt for sværmerisk forestilling for ham. Men et kongerige Judæa, det havde man set før, og det kunne komme igen, et rige, større i udstrækning, i magt og rigdom end Salomons, et rige med en vis og mægtig hersker, under hvem Ben Hur skulle vinde både hæder og hævn.

Efter middagsmåltidet lod han sin vogn køre frem og undersøgte den på det nøjeste i alle enkeltheder. Med en tilfredshed, som læseren senere vil forstå, så han, at den var gjort efter græsk mønster, bredere mellem hjulene end de romerske, lavere og stærkere. Unægtelig var den tungere end Messalas romerske vogn, men så havde hans heste større kraft og udholdenhed. Derefter spændte han hestene for den og øvede dem time efter time. Hans tillid til de herlige dyr og til sin egen dygtighed blev stærkere for hver dag. Han talte til dem som til sine venner:

"Ikke sandt, vi forstår hinanden, Aldebaran og Antares? Lad vore fjender tage sig i vare! Vi skal sejre, du trofaste Rigel, skal vi ikke, Altair, du konge blandt gangere! I fuldtro venner!"

Efter solnedgang sad han ved teltets dør og ventede på Ilderim, som endnu ikke var kommet tilbage fra Antiokia. Ben Hur var hverken utålmodig, skuffet eller tvivlende. Høvdingen ville enten komme eller lade høre fra sig, det følte han sig sikker på. I det hele var han vel til mode, enten det nu kom af den tilfredsstillelse, som dagenes øvelse med hestene fremkaldte, eller af oplivelsen, som et koldt bad oven på stærk brug af legemskræfterne altid volder, eller det omslag fra nedtrykthed til frejdigt håb, som er naturligt hos den, der er ung, stærk og kæk på sjæl som på legeme. Omsider hørtes der hestetrav, og Malluch kom ridende i fuld fart.

"Søn af Arrius," tog han muntert til orde, "jeg bringer dig hilsen fra Ilderim. Han beder dig straks stige til hest og følge med mig til byen, hvor han venter dig."

Ben Hur stillede ingen spørgsmål, men gik lige ind til hestene. Aldebaran kom hen til ham som for at tilbyde sin tjeneste og fik både venlige ord og kærtegn, men blev ikke valgt til turen. Ingen af de fire skulle gå uden for "Palmelunden", før væddekørslen var forbi, derfor tog Ben Hur en anden hest.

Malluch førte ham lige til Simonides' bolig:

"Her det, høvdingen opholder sig."

Han blev stående udenfor og Ben Hur gik ind.

Det var den samme stue, hvor han tidligere havde set Simonides; alt var uforandret, kun var den nu, ved aften, stærkt oplyst af lamper. Ilderim var til stede og Esther med. Ben Hur så med et prøvende blik fra den ene til den anden, som for at læse svaret på det spørgsmål, der opstod i hans sind: Hvad ville de ham? Han var fuldkommen rolig, men hver nerve var spændt til den skarpeste agtpågivenhed, for et nyt spørgsmål fulgte på

det første: Var de venner eller fjender? På Esther hvilede hans øjne længst. De to mænd havde gengældt hans blik med venlighed; i hendes udtryk var der mere end venlighed – noget blødt og inderligt, han ikke kunne forklare sig, men som gik ham lige til hjertet uden nogen som helst forklaring. Når sandheden skal siges, foretog han i dette nu en sammenligning, i hans inderste dukkede den blændende egypterinde op og stillede sig over for den bly, lille Esther.

Den første, der talte, var Simonides.

"Søn af Hur," sagde han langsomt og med eftertryk, som for at hans gæst rigtig skulle føle, hvor meget der lå i denne tiltale. "Søn af Hur, modtag ønsket om Herrens fred, vore fædres Guds fred, modtag det af mig!" – han tøvede en smule og tilføjede så – "af mig og mine."

Købmanden sad i sin stol. Det var det kongelige åsyn med de ædle, blege træk og herskerminen, som bragte enhver, der så ham, til at glemme de magtesløse lemmer og det forkrøblede legeme. De store, sorte øjne så fast, men ikke strengt på den unge gæst. Så lagde han hænderne over kors på sit bryst og bøjede hovedet. Denne handling sammen med hilsenen kunne ikke misforstås, og det blev den heller ikke.

"Simonides," svarede Ben Hur, dybt grebet, "den samme hellige fredshilsen giver jeg dig tilbage – som en søn byder sin fader den. Kun ét har jeg at bede om: Lad der være fuld og klar forståelse mellem os!"

Simonides vendte sig til datteren og sagde:

"Esther, bring vor unge herre en stol!"

Hun skyndte sig at hente en stol, men stod derpå tøvende med rødmende kinder og så fra faderen til denne gæst. Ingen af

dem ville sige, *hvor* den skulle stå, for ingen af dem ville i dette øjeblik tale som den, der havde retten til at befale. Da tavsheden var ved at blive trykkende, tog Ben Hur stolen fra Esther og stillede den ved fodenden af Simonides' høje lænestol, idet han sagde:

"Jeg vil helst sidde her."

Hans øjne mødte hendes, kun et kort nu, men de forstod hinanden, hun læste i dette blik hans hensynsfulde ædelmodighed, han hendes inderlige tak.

Simonides bøjede sit hoved takkende:

"Lad os så få papirerne, mit barn!" sagde han med et udtryk af tilfreds lettelse.

Hun hentede en rulle pergamenter.

"Du har fuldstændig ret, søn af Hur," fortsatte han, mens han åbnede rullen, "vi må komme til fuld og klar forståelse, det har jeg følt, inden du udtalte det. Hvad det gælder om, er for det første formuen, og for det andet vort forhold til hinanden. Jeg har skrevet et regnskab, en opgørelse, som vil belyse begge dele. Høvdingen Ilderim er her til stede som vidne; han kender det hele, han er din ven og vil være for dig alt det, han har været for mig."

Simonides så med et venligt nik på araberen, som med værdighed svarede:

"Som du siger, således er det."

Ben Hur svarede:

"Jeg kender allerede hans opofrende venskab og skal stræbe efter at vise mig værdig til det." Derpå tilføjede han, idet han rakte dokumenterne tilbage: "Senere, Simonides, skal det glæde mig at læse alt dette; for øjeblikket beder jeg dig at tage dem

tilbage. Hvis du ikke er for træt, vil du måske meddele mig hovedindholdet af det."

Simonides tog rullen.

"Kom her, Esther! og hjælp mig med papirerne, for at de ikke skal komme i uorden. Her har vi regnskabet for din faders penge, som jeg skjulte for romerne. Summer, han havde udestående i Rom, Alexandria, Karthago, Valencia og andre byer, tilsammen 120 talenter i jødiske penge. – Tag dette dokument, Esther, og giv mig de følgende. Her er redegørelserne for, hvorledes jeg har gjort dine penge frugtbringende."

Han tog forskellige regnskaber og nævnte kun den sum, der stod ved foden af hvert især.

"Du har altså for øjeblikket stående:

I skibe:	60 talenter
I vareoplag:	110 talenter
I skibsladninger:	75 talenter
I kameler, heste osv.:	20 talenter
I pakhuse:	10 talenter
I udestående fordringer:	54 talenter
I rede penge eller veksler:	224 talenter
I alt:	553 talenter

Lægger vi hertil din faders penge, som var driftskapital, udgør det hele seks hundrede og tre og halvfjerds talenter, som tilhører dig, dig alene, du søn af Hur, og gør dig til en af de rigeste mænd i verden."

Han tog pergamenterne fra Esther, og med undtagelse af et eneste, rullede han dem sammen og rakte dem til Ben Hur. Der var i hans væsen en stolthed, som ikke kunne krænke nogen, stoltheden hos en mand, der føler, at han har udført sin pligt godt.

"Og der er *intet*," han sænkede stemmen, men ikke sit blik, "der er intet, du ikke kan udrette nu."

De tilstedeværende så på Ben Hur og ventede i stærkeste spænding. Der kan ikke tænkes en mere alvorlig prøve for en mand end den uventet at blive ejer af en overordentlig stor formue.

Ben Hur rejste sig, kæmpende for at kunne få ordene frem.

"Alt dette kommer til mig som lys fra himlen i en nat, så lang, at jeg frygtede, den aldrig skulle tage ende, og så mørk, at jeg havde opgivet håbet om nogen sinde at se dagen gry. Jeg takker først Israels Gud, som ikke forlod mig, og dernæst dig, Simonides. Din trofasthed opvejer andres grusomhed og giver mig troen på mine medmennesker tilbage. Du siger, der er intet, som jeg ikke kan udrette nu. Hør da, hvad det første er, jeg vil gøre. Har nogen mand større grund til taknemmelighed end jeg i denne time? Vær du mit vidne, høvding, og du Esther, denne ædle mands gode engel, hør også du, hvad jeg har at sige."

Han strakte sin hånd med pergamentrullen ud imod Simonides.

"De summer, som heri nævnes, stående i skibe, vareoplag, kameler, heste, huse og så videre, er dine, med undtagelse af de 120 talenter, som var min faders ejendom. Dem vil jeg modtage af dig. Det øvrige: Skibe, varer, heste, kameler, bygninger og

rede penge, alt, hvad her nævnes, tilhører dig. Jeg erklærer det for din og dines ejendom."

Esther smilede gennem tårer. Ilderim strøg sit skæg, mens hans øjne funklede som stenkulsperler under de hvide bryn, Simonides' alene syntes rolig.

"Jeg stiller dog et vilkår," fortsatte Ben Hur, mens de andre lyttede i åndeløs forventning: "at du af yderste evne vil hjælpe mig i min søgen efter min moder og min søster. At du ligesom jeg, vil, om det gøres nødig, sætte alt andet til side for at nå dette mål."

Simonides kunne ikke længere skjule, at han var dybt rørt; han strakte sin hånd frem:

"Jeg forstår den ånd, som taler ud af din mund, du søn af Hur, og jeg takker Herren, som har sendt en sådan mand, som du er, til mig. Som jeg har tjent din fader, således vil jeg tjene dig med troskab og af al min evne. Men efter loven kan jeg ikke blive ejer af det, du tilbyder mig. Her er endnu et blad, som du ikke har set; tag det og læs – jeg beder dig læse højt."

Ben Hur tog pergamentet og læste:

"Fortegnelse over fyrst Hurs livegne:

1. Egypterinden Amra, boende i paladset i Jerusalem.
2. Simonides, formuens forvalter, boende i Antiokia.
3. Esther, Simonides' datter."

Hvor meget end Ben Hur havde tænkt på Simonides, var det dog aldrig kommet i hans tanker, at datteren efter loven var slave så vel som faderen. Han havde tænkt på den yndige Esther som på den, han måske kunne komme til at elske, og det pinte ham at se hende nævnt i dette dokument som hans livegne. Blodet jog op i hans kinder, han så på hende, og hun sænkede

rødmende sit blik. Han slap bladet, som rullede sig sammen, og sagde:

"En mand, der ejer 600 talenter, er i sandhed rig og kan gøre, hvad han vil, men mere kostelig end guld og gods er den dygtighed, som samlede formuen, og det trofaste sind, som tog vare på den. Du, Simonides, og du, skønne Esther, frygt ikke! Høvdingen Ilderim er mit vidne; i samme nu, som I erklærede jer for mine tjenere, giver jeg jer fri. Jeg skal gøre det skriftligt. Er dette tilstrækkeligt efter loven til at sikre jer? Eller er der mere, jeg kan gøre? Så er jeg rede til det."

"Sandelig," sagde Simonides, "du gør livegenskabet let. Men jeg tog fejl før, da jeg sagde, at du kunne gøre alt. Du kan ikke efter loven give os friheden. Se, i mit øre har jeg endnu hullet af sylen, din fader naglede mig til sin dør med, til tegn på, at jeg aldrig skulle kunne løses af livegenskabet."

"Gjorde min fader *det*?"

"Døm ham ikke for det!" råbte Simonides. "Han gjorde det på min bøn, som jeg aldrig har fortrudt. Det var den pris, jeg gav for min Rachel, Esthers moder; hun ville kun blive min hustru på dette vilkår, og jeg har aldrig angret, hvad jeg gjorde."

"Var hun af denne slags livegne?"

"Ja, det var hun."

Ben Hur gik op og ned ad gulvet, trykket af den sorg, som det volder, ikke at have magt til at udføre en retfærdighedshandling.

"Jeg var rig inden dette," sagde han og standsede brat. "Den ædle Arrius gjorde mig rig. Nu gives der mig denne langt større formue af den trofaste vens hånd, som har erhvervet den. Gud gør ikke dette uden at have en hensigt med det, men hvilken?

Giv mig råd, Simonides! Hjælp mig til at se det rette og gøre det! Hjælp mig til at blive mit navn værdig, og det, som du efter lovens bogstav er for mig, det vil jeg virkelighed og sandhed være for dig: din tjener, som gør din vilje."

Simonides' ellers så blege åsyn glødede:

"O, du min elskede herres søn! Ja, hjælpe dig, det *skal* jeg! Jeg kan ikke sige med legeme og sjæl – for mit legeme blev ødelagt af dine fjender – men med sjæl og hjerte skal jeg tjene dig. Det sværger jeg ved vor Guds alter og ved offergaverne på det! Men giv mig først efter loven, hvad jeg selv har tiltaget mig: ret og fuldmagt til at styre din formue."

"Det har du. Jeg skal straks skrive –"

"Dit ord er mig nok, som din faders var det. Så er jeg tilfreds. Og du, min Rachels datter, tal også du," bød Simonides.

Farven på Esthers kinder kom og gik; hun trådte et par skridt frem imod Ben Hur og sagde med indtagende blyhed:

"Jeg nøjes gerne med at være, hvad min moder var, men da hun ikke længere er hos os, beder jeg dig, herre, om jeg må blive hos min fader og pleje ham."

Ben Hur tog hendes hånd og førte hende tilbage til faderen:

"Du er en god datter; dig ske, som du vil!"

Simonides holdt hendes hånd mellem sine, og en lang tavshed fulgte. – Omsider hævede han sit hoved og talte på ny, talte, som den han var, trods alt: Manden, der gennem en menneskealder var vant til at styre og herske:

"Mit barn, det bliver sent, og vi har endnu meget at tale om. Lad os få forfriskninger ind, at vi kan vederkvæge os, inden vi går videre."

Hun ringede, en tjener bragte vin og brød, som Esther bød rundt.

Derpå sagde Simonides:

"Kære herre, endnu er ikke alt klart imellem os. For fremtiden vil dit livsløb og mit forenes som to floder, der har mødtes og blandet deres vande. Jeg tror, de vil flyde bedre sammen, når enhver sky er blæst bort fra himlen over dem. Da du gik fra min dør forleden, havde du fået det indtryk, at jeg fornægtede din ret, som jeg i dag i de stærkeste udtryk har erkendt. Men det var ikke så, nej, sandelig var det ikke! Esther kan vidne, at jeg til fulde anerkendte dig, og at jeg ikke slap dig af mine tanker, det ved Malluch!"

"Malluch?" gentog Ben Hur.

"Den mand, der sidder lænket til en stol, som jeg, må have mange hænder til sin rådighed, hvis han vil udrette noget i verden. Jeg har mange, og Malluch er en af de dygtigste. Og somme tider –" han kastede et taknemmeligt blik til høvdingen, "- somme tider får jeg hjælp hos andre, der er gode og tapre."

Ben Hur så på araberen:

"Det er altså her, du har fået efterretning om mig, gode høvding?"

Ilderim nikkede fornøjet og glattede sit skæg.

"Og hvor er det muligt," sagde Simonides, "at kende en mand, før man har sat ham på prøve? Jeg så jo din fader i dig, ansigt og skikkelse var hans, men hvad der boede i dig, kunne jeg ikke se. Da lånte Malluch mig sine øjne og ører; alt, hvad han meldte om dig var kært og godt at høre. Du bærer vel ikke nag til ham for det?"

"Visselig ikke," svarede Ben Hur med hjertelighed. "Du handlede godt og viseligt."

"Dine ord fryder mit hjerte. Al frygt for misforståelse er nu til ende," sagde Simonides. "Nu bør jeg tale frit – formuen voksede under min hånd, og jeg måtte undres ved dens vækst og gøre mig selv mange spørgsmål om det. Og hvad der er sælsomst af alt, jeg, når sidder her uden at kunne røre mig, som i alt muligt er afhængig af andres hjælp – jeg led aldrig tab ved mine medhjælpere. Elementerne tjente mig, og alle mine tjenere var mig tro."

"Sælsomt!" sagde Ben Hur.

"Det var Guds styrelse. Men han lader intet ske, uden at han har et formål. For mange år siden var jeg i Jerusalem – din moder, Esther, var med mig, skøn som morgenrøden over Oliebjerget – jeg sad ved vejen, som nordfra fører til Jerusalem; da kom der tre mænd forbi, ridende på store, hvide kameler. De var fremmede, som kom langvejs fra, det var let at se. Den første af den standsede og stillede mig det spørgsmål: "Hvor er jødernes konge, som nylig er født?" Min forbavselse blev endnu større, da han tilføjede: "Vi har set hans stjerne i øst og er kommet for at tilbede ham." Jeg fattede ikke, hvad de mente, men jeg fulgte efter dem til byens port og hørte dem spørge enhver om det samme, endda de romerske soldater, som holdt vagt ved porten. Alle undredes højligt ligesom jeg. Senere glemte jeg denne hændelse, skønt folk talte meget om den som et forbud på Messias' komme. Ak, vi er børn, selv de viseste iblandt os, når det gælder om at forstå Guds vilje! Når han vandrer på jorden, ligger der ofte århundreders afstand mellem hans fjed. – Du har truffet Balthasar, har du ikke?"

"Jo, og hørt, hvad han fortæller."

"Om kongen! Vidunderligt! Ikke sandt? Da jeg lyttede til hans ord, lysnede det for mig. Fattig skal kongen være, når han kommer, fattig og venneløs, uden krigere eller fæstninger eller byer. Og dog skal riget stiftes, og Roms magt tilintetgøres. Ser du nu, o herre, hvilken gerning, der venter dig? Du har ungdommens styrke, du har krigerens arm og rigdommens støtte. Kan et herligere kald nævnes end dit?"

"Men riget, riget!" råbte Ben Hur. "Balthasar talte om et åndeligt kongedømme."

Der kom et svagt træk af foragt om Simonides' mund, da han svarede:

"Balthasar har været vidne til vidunderlige ting. Når han fortæller om dem, bøjer jeg mig og tror. Men han er en egypter og ikke engang en proselyt, hvor skulle *han* have nogen særlig forståelse af Guds førelser med Israels folk? Profeterne fik deres lys fra Himlen selv, lige så vel som Balthasar. Han er én, og de var mange, og Jehova er den samme til evig tid. Jeg stoler på profeterne – Esther, hent Toraen!" Han fortsatte uden at vente på hende: "Skal vi forkaste et helt folks vidnesbyrd? Og hvorhen du så vandrer, lige fra Tyrus ved havet mod nord og til Edoms hovedstad i ørkenen mod syd, vil du ikke finde en eneste, som har ofret sin gave i templet eller spist af påskelammet, og som ikke tror, at det rige, Messias skal grundlægge, bliver et rige af denne verden som vor fader Davids. Og hvor har vi denne tro fra? Jeg skal vise dig det."

Her vendte Esther tilbage med nogle pergamentruller, indhyllede i et mørkebrunt linklæde, der var mærket med gammeldags bogstaver i guld.

"Hold dem, mit barn, og ræk mig dem efterhånden, som jeg forlanger dem," sagde han med et udtryk af ømhed, som der altid var over ham, når han talte til hende. "Lang tid vil det tage, herre, alt for lang tid, hvis jeg skulle opregne navnene på alle dem, som efter Guds vilje fulgte efter profeterne med nådegaver, ikke meget ringere end profeternes, de seere og prædikere, som har været Israels folks lærere, siden det babyloniske fangenskabs tider. Vismændene, som lånte deres lys fra Malakias', den sidste profets, kerte, og hvis navne Hillel og Shammai aldrig bliver trætte af at gentage for deres lærlinge. Spørg *dem* om det rige, der skal stiftes. Således fårenes konge i Enochs bog, hvem er han? Hvem anden end den konge, vi har talt om. En trone er rejst for ham; han slår Jorden, og de andre konger styrtes fra deres troner, og Israels svøber er som Ildens flammer. Og sangeren i Salomons salmer: Se ned herre, og oprejs for Israel dets konge, Davids søn, på den tid, du kender, o herre, til at herske over Israel, dine børn. – – Og han vil bringe hedningerne under sit åg for at tjene ham. Og han skal være en retfærdig konge, oplært af Gud – – for han skal ved ordet af sin mund herske evindelig over Jorderig. Lyt til Esra, den anden Moses, og spørg ham, hvem der er den løve med menneskerøst, som skal sige til ørnen – det er Rom –: "Du har elsket løgnere og ødelagt de flittiges stæder og jævnet deres mure med jorden, skønt de ikke gjorde dig noget ondt. Derfor gå bort, at Jorden kan blomstre op på ny og fryde sig ved Hans retfærdighed og nåde, som skabte den". Og så blev ørnen ikke set mere. Visselig, herre, disses vidnesbyrd skulle være os nok. Men vejen til kildens udspring er åben; lad os gå derind straks. En drik vin, Esther!"

"Tror du på profeterne, søn af Hur?" blev han ved efter at have drukket, "jeg ved, det gør du, for det har alle af din æt gjort. Esther, giv mig Jesajas' bog!" Han tog den af rullerne, som hun havde åbnet for ham og læste: "De folk, som boede i mørke, har set et stort lys, de, som bor i dødens skygge, på dem har et lys skinnet. – Et barn er født os, en søn er givet os, herredømmet skal være på hans skuldre. Der skal ikke være ende på hans kongerige. – Han skal dømme Jorderig med retfærdighed. Tror du profeterne, herre? – Nu, Esther, Herrens ord til Micha."

Hun gav ham den rulle, han ønskede.

"Men du, Bethlehem Ephrata, er ingenlunde den ringeste blandt Judæ byer, for af dig skal en udgå til at være en hersker i Israel. Det var *ham*, det barn, Balthasar så og tilbad i klippehulen. Tror du profeterne, herre? Nu Jeremias, Esther!" Han tog rullen og læste: "Se, de dage kommer, da jeg vil lade et retfærdighedsskud skyde for David og han skal øve ret og retfærdighed i landet; i de dage skal Judæa være frelst, og Jerusalem bo tryg – han skal sidde på Israels højsæde." Hører du, søn af Hur? Som en konge skal han herske, *som en konge*! Tror du profeternes ord, herre? Nu, min datter, giv mig hans ord, den søn af Judæ stamme, hos hvem der ikke var svig."

Hun gav ham Daniels bog.

"Her er det: "Om jeg så syner om natten, og en, der lignede menneskenes søn, kom i himlens skyer – og der blev givet ham magt og ære og rige, så alle folk og stammer og tungemål skal tilbede ham, og der skal ikke være ende på hans kongerige."

"Jeg tror, jeg tror!" udbrød Ben Hur.

"Og hvis kongen har trang til din rigdom, vil du så tjene ham med den?"

"Med alt, hvad jeg ejer, med hver blodsdråbe!"

"Esther, lad mig få Zacharias' ord om, hvorledes kongen skal drage ind i Jerusalem. Her er det, hør nu! "Fryd dig såre, Zions datter, for se, din konge kommer til dig, sagtmodig ridende på et æsel, på æslets føl!"

Ben Hur stirrede stift hen for sig.

"Hvad ser du, herre?"

"Rom," svarede han mørkt. "Rom og dets legioner. Jeg har været som hjemme i deres lejre, jeg kender dem."

"Du ser til den ene side den sagtmodige konge og til den anden side Cæsars hjelmklædte krigere, og du spørger dig selv: hvad kan han udrette?"

"Det var min tanke."

"Men du ved ikke, herre, hvor stærk Israel er. I de onde dage er det gået frem i kraft som i tal, under trældommen i Egypten og under romernes jernhånd. Når der tales om vort folk, skal du ikke alene tænke på Judæas indbyggere. Glem ikke de mange, som blev tilbage i Persien efter det babyloniske fangenskab, de, der er spredt rundt i Afrika, nybyggerne i landene vest på, i Spaniens handelsstæder og i Lodinum, proselytterne i Grækenland og på de græske øer, ved Sortehavet, her i Antiokia, ja i selve Rom. Husk, der bor Israels børn under ørkenens telte her nær ved og fjernt borte i den store ørken, der ligger hinsides Egypten, rundt om Det kaspiske Hav, ja selv i det fjerne Indien. Tæl dem sammen, herre, og se, hvor mange hænder, der strækkes imod ham, som skal komme og "dømme Jorderig med retfærdighed", dømme så vel Rom som Zion. Ser du nu, at Israel har magt? Og Israels magt er kongens magt."

De ildfulde ord virkede på Ilderim som trompetstød. Han sprang op.

"Å, gid jeg kunne blive ung igen!" råbte han.

Ben Hur sad i dybe tanker. Simonides' ord gav ham mangt og meget at gruble over. Han havde drømt om og længtes efter det rige, der skulle komme. Nu var det, som om en dør brat var blevet åbnet, og virkelighedens fulde dagslys strømmede ind over det. Men netop fordi drømmen blev til virkelighed, var der så meget, han ikke tidligere havde tænkt på, som skulle overvejes og drøftes.

"Lad os nu sætte, at alt går, som du siger, Simonides, at kongen kommer, og at hans rige bliver som Salomons – lad os sætte, at jeg er rede til at ofre liv og ejendom i hans tjeneste. Men hvad så? Skal vi bygge i blinde? Skal vi vente til kongen kommer, til han sender bud efter mig? Du har alderen og erfaringen på din side, svar mig!"

"Vi har intet valg længere. Brevet fra Messala viser os, at vi må handle. Vi kan ikke modstå ham og Gratus, når de står sammen. De vil tage dit liv, om du tøver. Hvad barmhjertighed romerne vil vise, det kan du se på mig!" Han gøs ved mindet om sine pinsler, men tog sig sammen og blev ved: "Ja, vi må tage fat uden tøven. Og der er et arbejde, som skal gøres, forinden kongen kommer. Israel skal være hans højre hånd, men desværre! den hånd er kun vant til fredens dont. Vi har ingen våbenøvede mænd, ingen fører. Ser du ikke, hvad her er at gøre for dig? Og hvem fortjener at stå kongen nærmest uden han som gør denne gerning?"

Blodet steg Ben Hur til hovedet ved disse ord, dog svarede han sindigt:

"Jeg forstår dig, men tal tydeligt! Et er, at der er noget at gøre, et andet er, hvordan det skal gøres."

Simonides svarede:

"Høvdingen og du, herre, skal være førere. Jeg lever her og bliver ved med handlen som før, da vi ikke må lade kilden tørre ud. Du bør drage til Jerusalem og derfra ud i ørkenen, hvor du kan mønstre Israels våbenføre mænd, inddele dem i skarer på ti og på hundrede, øve dem og samle forråd af våben på steder, hvor de er sikkert skjulte. Pengene skaffer jeg, Ilderim vil holde øje med vejene og på mangfoldige måder være dig til nytte. Han og jeg er enige."

Ben Hur så på araberen.

"Det er, som han siger," svarede denne. "Jeg har givet ham mit ord, og dermed er han tilfreds. Men du skal få min ed, som binder mig og min stamme til at tjene dig, *når* og *hvor* du vil."

De så alle i spændt forventning på Ben Hur, som med dyb, næsten sorgfuld alvor svarede:

"Enhver anden får et bæger skænket med livets glæde; før eller senere rækkes det ham, og han kvæger sig ved det med fryd. Ikke således med mig. Jeg ser klart, gode Simonides, og du, ædle høvding, hvor dette bærer hen. Hvis jeg går ind på jeres forslag og vælger denne vej, så må jeg sige farvel til freden og hvert et skønt håb, som blomstrer i dens skygge. Roms fjendskab vil jage mig, som jægerne hjorten; i klippehuler og grave må jeg søge min hvile og æde mit brød."

En hulken afbrød ham, den kom fra Esther.

"Tak!" sagde Ben Hur sagte. "Mild medynk gør den tunge lod lettere at bære. Det er, som du før sagde, Simonides," fortsatte han med fasthed, "her er intet valg. Den gerning, I viser mig,

tager jeg på mig. At dvæle her er kun at udsætte mig for en uhæderlig død, derfor vil jeg tage fat straks."

"Skal der opsættes noget skriftligt?" spurgte Simonides med forretningsmandens ro.

"Det ord, jeg har modtaget, er mig nok."

Ilderim nikkede:

"Det samme siger jeg."

Således blev den overenskomst sluttet, som helt skulle forandre Ben Hurs liv, og han tilføjede i samme øjeblik:

"Så er det altså afgjort."

"Send os din hjælp til vort forehavende, du Abrahams Gud!" bad Simonides.

"Kun et ord endnu, mine venner!" sagde Ben Hur med mere frejdighed. "Om I synes så, vil jeg være min egen herre, indtil væddekampen er forbi. Det er næppe rimeligt, at Messala vil gøre mig noget ondt, før han har fået svar fra landshøvdingen, og det kan ikke ventes før om syv dage. I hvert fald vil jeg ikke undvære den fornøjelse at måle mig med ham i cirkus, selv om faren var større, end den er."

Ilderim var aldeles enig med ham, og Simonides udtalte, at disse dages opsættelse ville sætte ham i stand til at vise sin unge herre en tjeneste; han tilrådede Ben Hur, eftersom han havde arvet faste ejendomme efter Arrius, at lade dem sælge straks.

"Vi vil i det mindste denne gang narre de romerske røvere."

Det blev aftalt, at næste dag skulle en pålidelig mand afsendes med fuldmagt til at sælge villaen i Misenum og nogle andre huse.

"Så er altså denne aftens arbejde gjort," sagde Simonides.

"Og vel gjort," tilføjede Ilderim.

"Giv os igen lidt vin og brød, Esther! Høvdingen vil gøre os den ære at blive her til i morgen i det mindste, og du herre?"

"Jeg vil bede, om min hest må blive ført frem, så jeg kan vende tilbage til Palmelunden. Fjenden vil ikke se mig, hvis jeg rider nu, og jeg tror –" han nikkede til Ilderim "- at *de fire* vil blive glade ved, at jeg kommer hjem."

Næste aften havde Ben Hur igen noget at tale om med Simonides og red derfor til byen. Købmanden var kørt ud på havnen for at se til sine skibe, og derfor var Ben Hur en kort tid ene med Esther. De stod på det flade tag mellem rosenbuskene. Nede på havnen var der stor travlhed, da en galej lige nu skulle afsejle til Spanien, men på vejen løbe ind til Ostia, Roms havnestad, for at landsætte en mand, som havde et vigtigt ærinde. Ben Hur vidste, hvad dette var, nemlig at indlede salget af hans ejendomme, arvede efter Arrius. Når tovene dernede kastedes los, og skibet svajede ud fra havnedæmningen, så var for hans fremtid loddet kastet. Angrede han sit løfte fra i går, var det endnu tid at give et tegn og standse galejen.

Ung, smuk og rig var han, hjemmevant i de fornemste romerske kredse; det er let at forstå, om han undertiden fristedes til at slippe hævntanker og farefulde, usikre fremtidsplaner. Hvor voveligt var det ikke at stride mod romervælden? Hvor hemmelighedsfuldt lød ikke frasagnene om jødernes konge og hans komme? Alt, hvad en mand ville ønske sig af nydelse og hæder, lå så nær, at han kun havde nødig at række sin hånd ud efter det. Mere endnu – hjemlig lykke, trofast venskab, så dyrebart for den, der længe har følt sig ensom, vinkede ham også. Den unge kvinde, som stod ved hans side, forenede sig med de lokkende dragelser uden selv at vide

af det. Han så ned på hende, for ved siden af ham var hun kun et barn. Hendes træk kunne han ikke se klart. men netop derved mindedes han så stærkt om Tirza. En usigelig ømhed fyldte hans hjerte – stakkels lille Tirza! Hvor var hun nu?

"Har du nogen sinde været i Rom, Esther?" spurgte han.

"Nej, og jeg vil aldrig derhen. Jeg er angst for Rom. Jeg kan ikke tænke på dens paladser og templer og fester. Rom er som et blodtørstigt uhyre, der opsluger og knuser menneskers lykke. Hvorfor –" hun stammede og tav.

"Bliv ved!" bad han.

Hun trådte nærmere og så bedende op på ham:

"Hvorfor skal den også knuse dig? Sorgen har fortæret din ungdom, vil du også give den resten af dine dage?"

Ordenes barnligt-blide klang rørte ham dybt, han bøjede sig over hende og spurgte mildt:

"Hvad vil du da, at jeg skal gøre, Esther?"

Hun svarede kun med et spørgsmål:

"Din bolig ved Misenum, er den smuk?"

"Dejlig – den ligger midt i en stor have med hvide marmorstøtter under løvets skygge og med rislende springvand. Neapolis og Vesuv ses i det fjerne og det dybblå hav, spættet med hvide sejl."

"Og der er roligt?"

"Roligt? Den mest fuldkomne fred og stilhed. Møn hvorfor spørger du?"

"Fordi jeg ikke forstår, herre –"

"Nej, nej, Esther! Din herre vil jeg aldrig være, kald mig ven, broder – ja, lad mig være din broder."

Han så ikke glædesrødmen på hendes kind eller den milde glans i hendes blik, da hun fortsatte:

"Jeg forstår ikke, at nogen kan vælge et liv, fuldt af kamp og lidelse, fremfor det liv, der kunne leves i din bolig ved Misenum."

"Ak, Esther, du tager fejl. Jeg har intet valg. At leve her i Antiokia er den visse død, og derovre bliver enden den samme: Et forgiftet bæger vin, en snigmorders dolk eller en uretfærdig dom, fældet af en romer. Messala og Gratus har røvet min faders gods, og det er af største vigtighed for dem at få mig af vejen. Nej, et fredeligt liv er noget, jeg ikke kan opnå. Og selv om jeg kunne – ak, kære barn, jeg ved ikke, om jeg ville. Jeg *kan* ikke finde fred, ikke engang i den gamle villas skyggefulde ro, ikke engang hvis den elskeligste mildhed, den reneste, blideste ømhed omgav mig. Der gives ikke fred for mig, før jeg har fundet min moder og søster. Og skal jeg ikke tage hævn for, hvad de har måttet lide?"

Esther kunne kun svare med stille tårer.

"Bryder du dig virkelig så meget om mig?" spurgte han og tog hendes hånd.

"Ja," svarede hun uskyldigt.

Den lille, varme hånd blev helt borte i hans. Så huskede han på egypterinden, så forskellig fra den barnlige Esther, så statelig høj, så dristig, så kvik til at lege med ord. Med en slags ærbødighed trykkede han Esters hånd til sin mund, før han slap den.

"Du skal være en anden Tirza for mig, Esther."

"Hvem er Tirza?"

"Den lille søster, som romerne røvede fra mig, og som jeg må finde, før jeg kan tænke på ro eller lykke."

I det samme faldt et lysskær af fakler hen over de to, og Simonides, som var kommet hjem, blev kørt forbi dem op mod husets dør. Og nede på havnen stod galejen udefter under søfolkenes glade råb. Nu var Ben Hur bundet til den ukendte konge.

Dagen før væddekampen var der stort opbrud ude i "Palmelunden". Vognen og hestene, som Ben Hur skulle bruge, blev bragt til Antiokia og blev forvaret på et sikkert sted i nærheden af cirkus. Derude under palmerne så det ud, som når en hel stamme skal foretage en af sine vandringer: Telte blev brudt op og rullet sammen, kameler blev læsset, kvæg drevet af sted og heste ført med kærlig varsomhed af tjenere og krigsfolk. De, som på vejen mødte dette store og brogede tog, var ikke fri for at more sig over det, men skønt Ilderim ellers let blev vred, tog han ikke denne munterhed ilde op. Hvis der blev holdt øje med ham, som han havde grund til at tro, ville spejderne fortælle vidt og bredt om hans mange væbnede mænd og om den halvt barbariske pragt, han kom til byen med. Muligvis ville romerne le, og folk i Antiokia more sig, men hvad brød han sig om det? Dagen efter væddekampen ville han og alt, hvad han ejede af rørligt gods i disse egne, være langt borte, ved ørkenens grænse, hvor selv romernes magt ikke kunne nå ham.

Både Ben Hur og Ilderim følte sig sikre på, at Messala ikke ville tage fat på fjendtligheder før efter mødet i cirkus. Men hvis romeren blev overvundet af Ben Hur, kunne de selvfølgelig vente, at han ville gøre det værste, der stod i hans magt. Sagtens

ville han ikke engang vente på Gratus' råd, men handle uden tøven. Med denne mulighed for øje, tog de deres forholdsregler og sørgede for snarest muligt at være uden for fjendens rækkevidde. Nu red de side om side og talte sammen med frejdigt mod og i rolig tillid til, at sejren ville blive deres den følgende dag.

På vejen kom Malluch dem i møde. Med klog tilbageholdenhed gav han ingen tegn på, at han vidste, hvad der var foregået mellem Ben Hur og Simonides, eller kendte til det forbund, disse to havde sluttet mod Ilderim. Da de sædvanlige hilsner var udvekslet, tog han et papir frem og sagde til høvdingen:

"Jeg har her den lige nu udsendte kundgørelse om væddekampen, hvor du vil finde dine heste nævnt. Jeg tør forud lykønske dig til sejren." Efter at have afleveret papiret vendte han sig til Ben Hur: "Også dig, søn af Arrius, bringer jeg min lykønskning. Der er intet, som kan hindre dig i at mødes med Messala; alt er i orden, ethvert vilkår opfyldt. Jeg har forsikringen om det fra selve romerne ved kamplegene."

"Jeg takker dig, Malluch," sagde Ben Hur med hjertelighed.

Malluch fortsatte:

"Din farve er *hvidt*, Messalas er skarlagenrødt og guld. Smådrenge sælger allerede hvide bånd på gaderne, og i morgen vil hver jøde og araber i Antiokia bære dem. I cirkus vil du se hvidt og rødt fordelt temmelig ligeligt på gallerierne."

"Ja, i gallerierne – men ikke over Porta Pompæ."

"Nej, der vil guld og rødt vel nok tage overhånd. Men hvis vi vinder" – Malluch lo, så det klukkede i ham af glæde ved denne tanke – "hvis vi vinder, hvor så de fornemme vil skælve!

Naturligvis vil de indgå væddemål i deres ringeagt for alt, hvad der ikke er romersk; holde to, tre, fem mod én på Messala, fordi han hører til deres eget folk." I dæmpet tone tilføjede han: "Det sømmer sig kun dårligt for en rettroende jøde at indlade sig på sådant lykkespil, men – mellem os sagt – jeg vil få en ven, som sidder nær ved konsulens plads, til at tage imod tilbud af tre eller fem eller ti mod én; det kan godt ske, at galskaben går så vidt. Jeg har til dette brug stillet tusind schekel til hans rådighed."

"Nej, Malluch," indvendte Ben Hur, "en romer vil kun vædde mod romersk mønt. Få de tusind schekel byttet til sestertier endnu i aften. Og, hør Malluch, pålæg din ven særligt at søge væddemål med Messala selv og hans tilhængere. Ilderims firspand imod Messalas."

"Det vil have den virkning at samle alles opmærksomhed om kappestriden mellem dig og Messala."

"Netop hvad jeg ønsker, Malluch. Jo mere dette kan opnås, jo bedre."

"Ja, tilbud om overordentlig store væddemål må der nødvendigvis til. Hvis de nægter at gå ind på dem og således viser mistillid til deres egen sag, er det godt for os, men hvis de modtager tilbuddene, så er det allerbedst – ikke sandt?"

"Du har visselig ret, Malluch, det er bedst. For skal der ikke gives bøder for alt det, romerne har røvet fra mig? Jeg finder næppe oftere lejlighed til at straffe Messala på denne måde, og kan jeg foruden at ydmyge ham også gøre ham fattig, så des bedre." Et udtryk af ubøjelig viljefasthed lagde sig over hans træk, mens han fortsatte: "Spar ikke på guldet! Fem, to, tyve talenter, ja halvtreds, hvis det er væddemål med Messala selv."

"En så uhyre sum –" indvendte Malluch.

"Den er rede; tal med Simonides og lad ham ordne sagen."

"Når det skal være således –" Malluch udfyldte den afbrudte sætning med en samtykkende bøjning og ville vende sin hest, men standsede: "Lad mig ikke glemme, at jeg har fået taget mål af Messalas vogn. Akslen er højere end på din, vel en håndsbred højere over jorden."

"Det er godt," sagde Ben Hur med tilfredshed. Han bøjede sig hen imod Malluch og talte i en sagte, fortrolig tone: "Pas på i morgen! Pas på, når vi skal gøre svinget der, hvor banen drejer, så skal du få en overraskelse –"

Her blev de afbrudt ved et udråb fra Ilderim, som var ved at læse kundgørelsen om kamplegene. Der blev først nævnt væddeløb, spring, brydning, nævekamp. De kæmpendes navne og sejrspriserne blev opregnet. Alt dette læste Ben Hur kun flygtigt, men des længere dvælede han ved slutningen, om væddekørslen. Først stod der, at en kamp som denne aldrig endnu var blevet set i Antiokia; byen gav den til ære for konsulen, og sejrens løn var 100.000 sestertier og en laurbærkrans. Kun firspand kunne deltage, og af sådanne var der indtegnet seks, som alle skulle optræde på én gang.

De stod nævnt således:

I. **Lysippus fra Korinth.**
   To gråskimler samt en rød og en sort hest
   sejrede forgangen år i Alexandria og i Korinth,
   køres af Lysippus. Farve: Gul.

II. **Messala fra Rom.**
   To hvide og to sorte heste. Sejrede i fjor i Cirkus

Maximus i Rom, køres af Messala. Farve: Skarlagenrødt og guld.

III. **Kleanthes fra Athen.**
Tre gråskimler og en sort hest. Sejrede i fjor ved de isthmiske lege. Køres af Kleanthes. Farve: Grøn.

IV. **Dicæus fra Byzans.**
To sorte heste samt en grå og en rød. Sejrede i fjor i Byzans. Køres af Dicæus. Farve: Sort.

V. **Admetus fra Sidon.**
Fire gråskimler. Sejrede tre gange i Cæsarea. Køres af Admetus. Farve: Blå.

VI. **Høvdingen Ilderim.**
Fire røde heste, som løber for første gang. Køres af jøden Ben Hur. Farve: Hvid.

Jøden Ben Hur! Hvorfor stod dette navn i stedet for Arrius? Den unge mand så på høvdingen og forstod hans udbrud. Begge indså de, at her havde Messala haft en hånd med i spillet – –

Aftenen havde næppe sænket sig over Antiokia, før færdslen i gaderne fordobledes. Fra byens midte strømmede folk ud i udkanterne, særlig mod øst og vest. De stærkt oplyste milelange, overdækkede gader med deres rige prydelser var jo særligt indbydende for alle, der ville nyde livet efter dagens travlhed. Sang, latter og råb lod uophørligt, og alle mulige tungemål hørtes her i aften som altid. Men en særegenhed ved folkevrimlen i denne aften var det, at hver især bar en af de farver, om var kendetegnet for de optrædende i næste dags

væddekørsel. Grønt, hvidt og blandingen af guld og skarlagenrødt var det fremherskende.

Lad os se indenfor i "Paladset på øen". Den store sal var stærkt oplyst, og selskabet var omtrent det samme, som vi tidligere har truffet på dette sted. Terningerne rasler. På løjbænkene ligger dynger af klæder og sovende unge mænd ligesom sidst, og ved bordene er spillet i gang. Dog er en stor del af de tilstedeværende langt mindre optaget af det end sædvanlig. Mange driver om i salen uden at tage sig noget for, gaber meget ofte, og veksler et par skødesløst henkastede ord, snart med den ene, snart med den anden. Mon det bliver smukt vejr i morgen? Er nu virkelig alle forberedelserne fuldført? Er lovene for Antiokias cirkus de samme som for Circus Maximus i Rom? – Sagen er, at de unge mænd keder sig. De har intet mere at gøre, for deres elfenbenstavler er fyldt med væddemål om alle slags kamplege – løb, brydning, nævekamp, alt undtagen væddekørslen. Og hvorfor ikke den? Af den simple grund, at de ingen har truffet, der vil vædde imod Messala. Der er ikke andre farver i salen end hans, og ingen af de tilstedeværende kan tænke sig den mulighed, at han kan blive overvundet. Hvordan skulle vel det gå til? Havde han ikke fået den bedste uddannelse? Havde han ikke sejret i Circus Maximus? Og frem for alt, var han ikke en romer? Messala selv hvilede på en af løjbænkene, omgivet af smigrende venner. Selvfølgelig drejede talen sig om væddekørslen.

"Hvad nyt?" spurgte han Drusus, der lige var kommet ind.

"Sådanne masser af mennesker på gaden!" svarede den tiltalte. "Og tænk! vi mødte, ved Bacchus, et optog af de hvide!"

"Nå, hvad så mere?"

"Å, de havde såmænd en fane! Ha, ha, ha! Noget rent udskud at se til var de. Pjaltede arabere og jøder! Jeg tilbød dem et væddemål, og ha, ha, ha! – en af dem – han lignede bare skind og ben – trådte frem. "Hvem holder *du* på?" spurgte jeg. – "På Ben Hur," svarede han. – "Hvor meget skal det så være?" spurgte jeg og trak min tavle frem. Og så sagde han – ha, ha, ha! ved Jupiters torden! det er til at le sig fordærvet over! En schekel, sagde han."

"En schekel!" Ordet blev gentaget atter og atter med en hånlatter, der syntes aldrig at skulle få ende.

"Hvad svarede du så, Drusus?" spurgte Messala.

En larm henne ved døren afbrød samtalen, flere spurgte, hvad der var på færde, andre svarede med råbet:

"En hvid, en hvid!"

"Hid med ham, lad os se på ham!"

Disse og andre råb fyldte salen. Samtalerne standsede, de sovende vågnede og gned øjnene, terningspillerne forlod deres spil. Man samledes om *den hvide*, som viste sig at være den værdige gamle jøde, som Ben Hur havde talt med på skibet den dag, han kom til Antiokia. Han trådte stilfærdig og alvorlig ind, mens han så sig om med et klogt, iagttagende blik. Hans kjortel var skinnende hvid, og hans turban ligeså. På selskabets larmende, spottende modtagelse svarede han med et roligt smil og et høfligt buk, idet han skred frem til det midterste bord. Da han var kommet her, drog han med statelig værdighed sin kjortel sammen om sig, satte sig ned og vinkede med hånden. En stor ædelsten, som derved glimtede på hans finger, hjalp ikke så lidt til at skaffe stilhed i salen.

"Romere, ædle romere, jeg hilser jer," sagde han.

"Hvem er han? Han fører sig jo, som om han *var* noget! Hvad hedder han?" mumledes der, og en af selskabet svarede: "En hund af en jøde, Sanballat hedder han, bor i Rom, er overmåde rig, spinder rænker, finere end edderkoppens net. Lad os se at pudse ham!"

Messala rejste sig og trådte med Drusus nærmere hen til den sidst ankomne.

Jøden tog sine tavler og sagde med en forretningsmands sikkerhed:

"Jeg hørte på gaden, at man her oppe i paladset var misfornøjet med, at ingen ville prøve større væddemål imod Messala. Guderne må have ofre, ved I, og her er nu jeg. I ser min farve; lad os komme til sagen! Hvor meget skal det være?"

De omstående tav som forstenede over hans dristighed.

"Jeg kan ikke blive her længe," sagde Sanballat, "for konsulen, jeres og min herre, venter mig."

Dette gjorde indtryk.

"To mod én!" råbte nogle.

"Hvad? Kun to mod én? Og jeres er en romer!"

"Så kan vi jo sige tre."

"Tre, siger I? Ikke mere end tre? Og min er kun en hund af en jøde! I mener da fire?"

"Ja ja, da, fire."

"Lad det være fem! For Roms æres skyld, fem."

Der blev dyb stilhed rundt om.

"Fem siger *jeg*!"

Det var Messala, der talte; jublende bifaldsråb hilste ham.

Sanballat smilede og tog fat på at skrive.

"Der findes dog én modig mand mellem romerne, ser jeg. Men lad os hellere sige seks."

"Seks!" råbte Messala, og jubelen steg end højere. "Seks mod én, det viser netop forskellen mellem romer og jøde. Og siden du har udregnet *den*, du elsker af svinekød, så skynd dig at nævne summen, ellers bliver vi ikke færdige, inden du skal til konsulen, og det bliver et tab for mig."

Sanballat tog de omståendes latter meget koldblodigt, skrev og rakte tavlen til Messala.

"Læs højt!" råbte alle. Og Messala læste:

Væddekørsel.

Messala fra Rom indgår herved væddemål med Sanballat, ligeledes fra Rom, om, at han vil overvinde jøden Ben Hur.

Summen er tyve talenter.

Den vindendes fordel er seks mod én.

Vidner: Sanballat.

Der hørtes ingen lyd i salen. Enhver blev stående som tryllebundet i den samme stilling. Messala stirrede på tavlen, og alle de tilstedeværende stirrede med vidt opspilede øjne på ham. Han følte det og tænkte sig hurtigt om. Nys havde han stået på samme plet og hidset sine landsmænd til højt spil; de ville huske det, og hvis han nu nægtede at gå ind på væddemålet, ville han stå ydmyget i deres påsyn og miste sin

førerstilling iblandt dem. Men han *kunne* ikke; han ejede ikke så mange penge. Hans tanker stod stille, og han kunne ikke få et eneste ord frem. Endelig fandt han på en udvej.

"Hør, du jøde!" sagde han. "Hvor har du tyve talenter?? Kan du bevise, at du ejer dem?"

Den tiltalte smilte på ny og rakte Messala et bevis fra Simonides, som udtalte, at Sanballat havde indestående hos ham 50 talenter i kejserlig mønt.

Forvirrede råb om løgn og praleri hørtes. Sanballat stod med sit uforandrede smil om munden. Omsider talte Messala:

"Jeg har budt dig seks mod én, jøde, og jeg står ved mit ord. Men summens størrelse vil jeg selv fastsætte. Skriv fem i stedet for tyve, din omskårne hund!"

"Ejer du så mange?"

"Ved gudernes moder! – jeg skal vise dig –"

"Nå, en så mægtig romers ord får vel være mig nok. Men seks er mere lige, lad mig sætte seks!"

"Så skriv seks da!"

Der blev skrevet under, og væddemålet var i orden. Sanballat rejste sig og så sig om. Et spottende træk lå om hans mund i smilets sted. Ingen vidste bedre end han, hvem han havde at gøre med, og hvordan de skulle tages.

"Et væddemål til, romere, hvis I har mod til det. Jeg holder fem talenter mod fem på, at de hvide vil sejre. Hvem af jer har lyst?" De stod atter tavse. "Hvad for noget?" råbte han højere, "skal det i morgen fortælles, at en hund af en jøde gik ind til en flok romerske adelsmænd – derimellem en slægtning af kejseren selv – og bød dem et væddemål på fem talenter, men ingen havde mod til at gå ind på det?"

Denne spydighed var ikke til at udholde.

"Ti stille, uforskammede!" råbte Drusus. "Skriv udfordringen og læg den her på bordet! Hvis du virkelig har penge nok til dette håbløse spil, lover jeg, Drusus, at gå ind på dit væddemål."

Sanballat skrev igen med uforandret rolighed, bukkede, ønskede "Fred være med jer!" og gik sin vej uden at ænse den spottende latter, som lød efter ham.

Over hele byen taltes der om de umådelig høje væddemål, der var indgået. Man sagde, at hele Messalas formue stod på spil. Ben Hur hørte om det, inden han lagde sig til ro ved siden af sine heste, hvor han sov trygt natten igennem.

Lige over for "Paladset på Øen", ved floden Orontes' sydlige bred, lå Antiokias cirkus. Da den forudgående festlighed i ordets fuldeste forstand var en gave til folket, var adgangen selvfølgelig fri; enhver kunne komme med. Selv om der fandtes siddepladser til over 100.000 mennesker, var der dog en almindelig frygt for ikke at kunne få plads; allerede dagen før samledes folk i store skarer ved indgangene for at vente. De optog al plads i nærheden, og da ved midnatstid portene åbnedes, strømmede de i tusindvis ind og fyldte de pladser, som tilkom folkets store masse. De sov på bænkene, de spiste deres medbragte mad; intet andet end et jordskælv kunne have fordrevet dem.

De fornemme tilskuere, som havde sikret sig pladser i forvejen, indfandt sig i den tidlige morgen, mange af dem i bærestole og fulgte af kostbart klædte tjenere. Ved den anden time drog krigsmagten med flyvende faner og i fuld pragt ud fra borgen, og derefter lå byen som uddød. Om end ikke alle

indbyggerne kunne få plads i cirkus, var de dog alle ude af deres huse. En stor skare tog vejen ned til floden for at se konsulen gå i land og blive modtaget af det krigerske optog. Ved den tredje time lød der trompetstød, og de 100.000 tilskuere vendte deres blik mod den østlige ende af cirkus. Her fandtes en bred, høj indgangsport, kaldet Porta Pompæ, og over denne var hæderspladserne for konsulen og hans følge. På begge sider af indgangen strakte sig en række hvælvede rum, der gav plads til hestene og vognene.

Øvelsespladsen, den flade, jævne, sandstrøede arena, aflang af form og rundet ved den østlige ende, var omtrent en halv fjerdingvej lang. En to hundrede og halvtreds fod fra konsulens plads står der tre lave, svære stensøjler, der bæres af et fodstykke af marmor, som runder sig i en halvkreds. Bag denne er der plads åben til et alter og en gang, og så hæver sig en mur, som løber ned gennem arenaen på dennes lange led og er fire til fem fod høj, en halv snes fod bred og seks hundrede fod lang. For enden af den er der igen et alter og en gang og så igen et halvrundt marmorfodstykke med tre søjler. Langs med denne mur løber kørebanen, og syv gange skal deltagerne i væddekørslen køre den aflange bane rundt. De to marmorfodstykker med søjler, som for hvor ende danner svinget, kaldes *første* og *andet mål*.

Tilskuernes pladser hæver sig trinvis i tre rækker, den ene bag ved og højere end den anden. De fornemmere pladser, oven over og i nærheden af konsulens, overskygges af purpurfarvede solsejl, udspændte mellem søjler. I vest, lige over for Porta Pompæ, findes sejrsporten, prægtigt smykket, da det er igennem den sejrherrerne til sidst vil komme ind,

laurbærkransede og ledsagede af deres jublende følge. Der er to andre porte, hovedindgangene, en til højre og en til venstre, med et tårn over hver.

I det øjeblik trompetstødene lyder, bliver hele den umådelige menneskemasse med de mangefarvede dragter og de af spænding og iver blussende ansigter aldeles stille. Fra Porta Pompæ ovre mod øst hæver der sig en iblandet larm af instrumenter, som stemmes, og frem skrider nu gennem porten et højtideligt optog: først byen Antiokias øverste myndigheder, så kampdommerne, alle i pragtfulde dragter og med laurbærkranse om hovederne, derpå gudebilleder, af hvilke nogle bæres, andre køres på store firhjulede vogne, og til sidst følger dagens kæmpere, hver i den dragt, han skal optræde i. Langsomt drager toget frem, et festligt og herligt skue.

Stærkt bifald hilser bryderkæmperne, for der er næppe en eneste af tilskuerne, som ikke har væddemål på dem. Alt som kæmperne skrider forbi, tiljubles de mest yndede blandt dem af tusinder og atter tusinder og overøses med kranse og blomster.

Vognenes overdådige pragt og de herlige hestes skønhed forhøjer endnu mere jubelen, vognstyrerne hilses med. De stolte unge skikkelser viser sig i al deres kraft og skønhed i de korte, tæt sluttende, forskelligt farvede tunikaer. En rytter ledsager hver af dem, undtagen Ben Hur, som hellere vil gå alene – måske fordi han ikke vil ligne sin fjende Messala. Han er også den eneste, som ikke bærer hjelm, men går med blottet hoved. Tilskuerne står op på bænkene, og som en regn strømmer blomsterne ned og formelig fylder vognene; også de prægtige heste får deres del af hyldestråbene og synes næppe mindre stolte ved det end deres herrer.

Ligesom ved de andre kamplege ses det snart her, at mængden har sine særlige yndlinge blandt de kæmpende. Tilskuerne bærer vognstyrernes forskellige farver. Der ses både gult, blåt og grønt. Dog er det tydeligt, at hvidt samt skarlagenrødt og guld har overvægten.

Byzantineren og sidonieren fandt kun ringe tilslutning, fordi der mellem tilskuerne kun var så få fra deres byer. De meget talrige grækere var delt mellem korintheren og athenienseren. Messala ville heller ikke have fundet så mange tilhængere, hvis det ikke i Antiokia for tiden havde været en modesag at holde med romerne. Tilbage var så landbefolkningen eller syrerne, jøderne og araberne; de havde alle sammen fast tro til Ilderims heste og en stærk uvilje mod romerne, som de af hjertet ønskede at se slået og ydmyget. Alle disse bar følgelig den hvide farve og udgjorde den mest højrøstede, sikkert også den talrigste del af forsamlingen. På de fornemme pladser derimod sås mest af skarlagenrødt og guld.

Alt som vognstyrernes tog drager rundt, stiger jubelen og ivrigheden. Det er, som om luften sønderrives af råbene:

"Messala, Messala!"

"Ben Hur, Ben Hur!"

"Han er smuk, ved Bacchus, det er han!" udbryder en kvinde med Messalas farver i sit hår.

"Ben Hur er dog endnu smukkere end romeren," lyder det fra en kvinde i hvidt.

Omtrent klokken 3 om eftermiddagen, efter vor tid, var af øvelserne kun væddekørslen tilbage. Øvrigheden, som viseligt tænkte på folkets tarv, lod før denne gøre et ophold, portene åbnedes, og hvem, der kunne, skyndte sig hen at få noget at

spise. De tilbageblevne gabte, talte sammen og så på deres tavler. Nogle af dem var glade, fordi de havde vundet, andre tvære og utilfredse, fordi de havde tabt. Der kom også en hel del ny tilskuere, navnlig folk, som kun brød sig om at overvære væddekørslen; mellem dem var Simonides og nogle venner. Fire kraftige tjenere bar ham i lænestolen hen til hans plads lige over for konsulens. Først vakte synet af ham kun nysgerrighed, men da en og anden, som kendte ham, udtalte hans navn, kom der stærkt røre mellem de tilstedeværende. Man steg op på bænkene for at få et glimt at se af denne mand, hvis liv rygtet havde haft meget travlt med som et mærkeligt eksempel på en eventyrlig forening af stort held og stor ulykke. Ilderim blev også kendt og hilst med mangfoldige glade tilråb, både for sin egen og for sine hestes skyld, men ingen gav agt på Balthasar, som blev fulgt af to tilslørede kvinder. Folk gjorde ærbødigt plads for Simonides og hans venner, og opsynsmændene førte dem til de pladser, som blev holdt rede til dem og var forsynet med skamler og bløde hynder. De to kvinder var Iras og Esther. Da de var kommet til sæde, sendte den sidste et forskrækket blik ud over cirkus og drog sløret endnu tættere for, mens egypterinden slog sit tilbage og fremviste al sin pragt og skønhed med den ro, en ung kvinde kun får ved tidligt at vænnes til forbavsede og beundrende blikke.

Nu kom nogle tjenere ind og spændte et hvidt tov tværs over arenaen, et trompetstød hørtes, og seks mænd kom ind gennem Porta Pompæ og tog plads hver uden for en af portene til de rum, hvori hestene og vognene fandtes. En summen af stemmer hævede sig:

"Se, å se, den grønne går til nr. 4, det er altså athenienseren."

"Og Messala – ja, han har nr. 2."

"Der er den hvide! – Se, han går til venstre. Nr. 1 altså."

"Nej, den sorte stiller sig ved nr. 1, og den hvide tager nr. 3."

"Ja, sådan er det."

Disse seks mænd bar nemlig dragter af samme farve som de optrædende, og da de tog post ved hver sin farves rum, vidste tilskuerne jo nu, hvorfra hver af kæmperne ville komme.

"Har du nogen sinde set Messala," hviskede egypterinden ivrigt til Esther, som gøs, da hun svarede nej.

"Han er smuk som Apollo."

Iras' øjne funklede om kap med ædelstenene på hendes vifte.

Esther hørte Ilderim sige til hendes fader:

"Ja, hans rum er nr. 2."

I den tanke, at de talte om Ben Hur, så hun til denne port og hviskede en sagte bøn.

Nu kom Sanballat hen til dem.

"Jeg har netop været inde og se til hestene," sagde han og bøjede sig hilsende for Ilderim, "dine har det udmærket."

"Hvis de bliver overvundet," sagde Ilderim, "håber jeg, det må blive af en anden end Messala."

Derpå vendte Sanballat sig til Simonides:

"Jeg fortalte dig om det andet væddemål, som jeg kun fik halvt bragt i orden i går. Nu kan jeg melde dig, at Drusus et gået ind på det."

"Jeg ved det," svarede Simonides. "De sendte bud til mig, om du havde så mange penge stående hos mig. Pas godt på din tavle. Taber du, så ved du, hvem du kan henvende dig til, og vinder du" – han drog sine bryn truende sammen – "så ingen skånsel, ven! Ikke mere, end de ville vise os, forstår du?"

"Du kan stole på mig."

"Vil du ikke sidde hos os?" spurgte Simonides.

"Jeg takker dig for dit venlige tilbud, men hvis jeg forlader min plads nær ved konsulen, går deres overmod over alle grænser, disse unge romere derhenne. Fred være med jer alle!"

Stærke trompetstød kaldte alle dem, der havde fjernet sig, tilbage til deres pladser. På samme tid viste nogle tjenere sig på arenaen, gik hen til et stillads nær ved det andet mål, klatrede op i det og satte syv trækugler fast deroppe. Så gik de til det første mål, hvor der også var et træstillads, men på dette fastgjorde de syv stykker træ, udskåret i form som fisk.

"Sig mig dog, høvding, hvad er meningen med disse kugler og fisk?" spurgte Balthasar.

"De er der for regnskabets skyld. Hver gang vognene har kørt banen en gang rundt, vil du få at se, at en af fiskene og en af kuglerne tages bort."

Nu var alt rede, og en trompeter i strålende dragt rejste sig nær ved konsulens plads for på hans vink at give tegn til, at der kunne begyndes. Straks blev der dødstille blandt tilskuerne, og alle ansigter nær og fjern vendte sig mod øst, mens alles øjne fæstede sig ved de seks porte, fra hvilke de seks rivaler skulle komme.

"Pas på, nu kommer Messala!" sagde egypterinden til Esther, som ikke hørte hende, men med sløret tæt trukket for og heftigt bankende hjerte ventede på Ben Hur.

Trompeten lød kort og skingrende, og seks opsynsmænd, en for hver vogn, stillede sig ved det første mål, rede til at hjælpe, hvis noget af firspandene skulle være vanskeligt at styre. Igen lød trompeten, og i samme øjeblik blev de seks porte slået op.

De første, som kom ud, var vognstyrernes ridende ledsagere, fem i tallet, da Ben Hur ingen havde ønsket. Et kalket tov, som var spændt over arenaen, blev sænket for dem og atter strammet, så snart de var på den anden side af det. Trods deres pragtfulde udrustning blev der næppe lagt mærke til dem, for ingen havde tanke for andet end de åbne porte og den ivrige hestetrampen, som lød ud fra dem, blandet med ikke mindre ivrige udråb fra vognstyrerne.

Atter strammedes tovet, og med en fart som pilens, der flyver fra buestrengen, stormede de seks firspand frem. Op rejste sig i samme nu hele den vældige forsamling af tilskuere; de sprang op på bænkene, de fyldte hele cirkus og luften om sig med bragende, brølende jubelråb.

"Der er han! dér, se!" råbte Iras og pegede på Messala.

"Jeg ser ham," svarede Esther, hvis blik stadig fulgte Ben Hur. Hendes slør var slået tilbage, for øjeblikket var den lille bly pige modig; hun forstod, hvor det at kæmpe i tusinders påsyn kan opildne kække sjæle til forglemmelse af faren og til dødsforagt.

Det, som de alle tragtede efter, var at vinde den plads på væddeløbsbanen, som var nærmest inde ved muren. Tilskuerne var i højeste spænding, for den, dette lykkedes for, var rimeligvis den dygtigste, og kunne ventes at blive dagens sejrherre. Alle seks firspand stilede mod samme mål i den mest rasende fart, og det så ud, som om sammenstød næppe var til at undgå. Der var omtrent to hundrede og halvtreds fod tværs over arenaen. Nu gjaldt det for enhver af vognstyrerne at have fast hånd, sikkert øjemål og koldt blod! Ve den, som manglede noget af dette! Firspandene nærmede sig tovet. Så lød trompeten igen; vel druknede lyden i al denne øredøvende larm

af råb og jubel, men de, som holdt tovet, så, at trompeteren satte sit instrument for munden. Så slap de tovet lige foran hovene af Messalas heste. Romerens lange pisk hvinede gennem luften, hans dyr styrtede frem i endnu vildere fart – og drejede ind nærmest muren, idet Messala udstødte et højt sejrsråb. Jublende skrig fra hans tilhængere svarede ham. "Messala, Messala! Jupiter med os!" lød det rundt om.

Ved vognens svingning slog løvehovedet på hans vognaksel hårdt mod forbenet på athenerens yderste hest til højre, som stejlede tilbage og bragte de andre tre i forvirring. Tilmed fik athenerens vogn et slag fra den anden side af byzantinerens ene hjul, så at den væltede; selv lå han i det samme under hovene af sine egne heste – et forfærdeligt syn, som fik Esther til at holde hænderne for sine øjne. De tre andre firspand jog af sted, mens nogle af tjenerne hurtigst muligt bar Kleanthes ud og fjernede så vel hans heste som den sønderbrudte vogn. De tilstedeværende grækere var alle rasende over den adfærd, der var vist imod deres landsmand, men der var intet at gøre ved den sag; Kleanthes var hermed ude af spillet.

Sanballat vendte sig mod Drusus og hans venner:

"Hundrede sestertier på jøden!" råbte han.

"Modtaget!" svarede Drusus.

"Hundrede til på jøden!" lød det atter fra Sanballat, men ingen syntes at høre ham. Ingen havde tanke for andet end kappestriden dernede, og det var ikke muligt at høre andet end råbene:

"Messala, Messala! Jupiter med os!"

Inden Ben Hur var halvvejen over arenaen, havde han indset, at Messala ville nå muren først af alle rivalerne, hvis tovet faldt i

det øjeblik, der passede romeren bedst. Og som et lyn var den tanke slået ned i ham, at dette uden tvivl ville ske, og at Messala vidste det. En aftale mellem ham og opsynsmændene, selvfølgelig! Anderledes kunne ikke den umådelige dristighed forklares, som Messala drev sit firspand frem med, lige imod den forhindring, som de andre kun med klog varsomhed nærmede sig til. Så var det, at tovet faldt, og at Messala kørte ind nærmest muren, hvor, som før omtalt, banen svingede i en halvkreds. Mens tilskuerne endnu gøs af skræk over athenienserens uheld, og de tre andre vognstyrere havde al møje med at berolige deres skræmte dyr, drejede Ben Hur, som jo havde pladsen yderst til venstre, med lynets hurtighed til højre, jog i fuld fart henover rivalens spor og indtog pladsen ved siden af Messala. Den dygtighed og det overordentlige herredømme over sine heste, som Ben Hur herved viste, undgik ikke de sagkyndige iagttagere, som tiljublede ham deres bifald. Esther slog hænderne sammen i glad overraskelse, og Sanballat tilbød smilende sine hundrede sestertier, uden at nogen ville modtage vædde målet. Romerne blev ængstelige; havde Messala virkelig fundet sin lige, ja måske endog sin mester, og det en jøde!

Således, side om side, nærmede de to modstandere sig det første mål. Over Messalas fine romerske træk lå det vante udtryk af stolt overlegenhed, men det forekom Ben Hur, at han gennem den glatte overflade kunne se mandens sjæl, som den var: grusom, listig, hensynsløs og vild i væddekampens voldsomme spænding. Ved dette syn følte Ben Hur den plan, han bar i sit sind, hærdes til et urokkeligt forsæt. Hvad det så skulle koste, hvad han så skulle vove, han *ville* ydmyge sin

fjende. Alt andet, der kunne tiltrække ham ved væddekampen, tanken om venner, sejrsprisen, ære og guld, alt dette svandt som tomme skygger, og tilbage blev kun den brændende tørst efter hævn. Han gik til værket med hver nerve spændt, alle sanser lysvågne og al sin viljekraft rede.

Nu fulgtes de to medbejlere ad, uden at den ene kunne vinde forbi den anden, og således nærmede de sig *det andet mål*. At gøre dette sving gjaldt for den bedste prøve, en vognstyrer kunne give på sin dygtighed. Der blev så stille i cirkus, at man for første gang i denne dag kunne høre vognenes raslen, mens de susede af sted i den vilde flugt. Det så ud, som om Messala først nu fik øje på Ben Hur og genkendte ham, og nu gav romerens hensynsløse overmod sig et forbavsende udslag.

"Eros er død, Mars lever!" råbte han og svang sin pisk med øvet hånd. "Eros er død, Mars lever!" gentog han; pisken susede ned over Ben Hurs tapre arabere og ramte dem med et vældigt slag. Aldrig før havde de ædle dyr kendt en sådan medfart, aldrig havde nogen hånd rørt dem anderledes end i kærlighed. Hvor kunne de da andet end stejle og styrte blindt og vildt af sted? Alle havde set, hvad Messala havde gjort, og tilskuernes vredesråb steg tordnende fra bænkeraderne.

Ingen anden end Ben Hur havde mægtet at holde de vilde, skræmte dyr eller stå oprejst på vognen. Han gav sine heste tøjlerne, kaldte dem ved navn og råbte milde, kærtegnende ord til dem, som snart gjorde dem rolige. Før første omgang var tilbagelagt, kørte Ben Hur igen ved siden af Messala, og de tilråb, der lød, viste romeren, at han ikke oftere i sit overmod turde misbruge pisken. Alle de tilskuere, som ikke afgjort hørte til Messalas parti, stod tydelig nok på Ben Hurs side. Da de var

vendt tilbage til første mål, blev en kugle og en pisk taget ned. Esther så i forbifarten, at Ben Hur holdt sit hoved endnu lidt højere end sædvanligt og var noget bleg, ellers var der ingen forandring at spore. – Den anden og den tredje kugle forsvandt, og fiskene ligeledes, uden at noget mærkeligt skete. Ben Hur og Messala fulgtes ad i spidsen, og bag dem holdt de tre andre nogenlunde trit.

Tre gange var vejen rundt om cirkus tilbagelagt; stadig kørte Messala inderst ved muren og Ben Hur side om side med ham, mens de andre tre fulgte efter. Den femte gang lykkedes det sidonieren at vinde frem på siden af Ben Hur, men han kunne ikke holde pladsen. Sjette gang begyndte, uden at rivalernes rækkefølge forandredes. Hastigheden tog til; dyrene syntes lige så vel som menneskene at vide, at afgørelsen var nær. Den varme, største delen af tilskuerne fulgte Ben Hur med, var ved at slå over i angst for hans skyld. De bøjede sig ud over bænkene, de rørte sig ikke, uden når de drejede hovederne for at følge kampen.

"Hundrede sestertier på jøden!" råbte. Sanballat og rystede udfordrende sine tavler mod de unge romere nær ved konsulens plads.

En af dem ville modtage væddemålet, men en anden holdt ham tilbage.

"Se dig for!" rådede han, "Messala har drevet sine heste til det yderste. Se, hvor han giver dem tøjlerne – og se så på jøden!"

"Ved Herkules, du har ret! Den hund holder igen af alle kræfter. Hvis guderne ikke hjælper vor ven, går det galt. Nej, alligevel! Jupiter er med os! Jupiter er med os!" Råbet, som blev

gentaget af hver romersk tunge, rystede solsejlet over konsulens plads.

Hvis det var sandt, at Messala havde nået sin stærkeste fart, så viste virkningen af det sig også. Hans heste løb med hovederne lavt nede, og set fra tilskuerpladserne syntes de næsten at røre med bugen ved jorden. Næseborene var vidt udspilede og blodrøde, og de så ud, som om øjnene ville træde ud af deres hulinger. Visselig gjorde de gode dyr deres bedste! Spørgsmålet var kun, hvor længe de kunne holde ud; de havde først lige taget fat på den sjette gang. Fremad jog de, og lige som de nærmede sig det andet mål, drejede Ben Hur ind til muren og kørte bag efter romeren. Glæden hos dennes tilhængere gik over alle grænser; de skreg og hylede, de viftede med hans farver, og Sanballat fyldte sine tavler med væddemål, som de tilbød ham. Malluch, som utålmodigt ventede på den overraskelse, Ben Hur havde lovet ham, fandt det svært at holde modet oppe. Simonides sad med dybt bøjet hoved, Ilderim trak i sit skæg og rynkede brynene således, at der næppe var andet at se af hans øjne end et glimt nu og da. Esther turde næsten ikke ånde, men Iras strålede af glæde.

I sjette omgang var Messala stadig i spidsen, og Ben Hur tæt efter ham. Så nåede de det første mål, og Messala holdt, for ikke at miste sin plads, så tæt ind til muren, at hans vogn ville være blevet knust, hvis han var kommet en fod nærmere til venstre. Da svinget var gjort, var der kun et eneste hjulspor at se efter de to vogne, så nær havde de fulgt hinanden.

Nu var der kun én fisk og én kugle tilbage på stilladserne; spændingen var om muligt i stigning, for alle vidste, at enden var nær. Sidonieren piskede løs på sine heste, som helt vilde af

angst og smerte styrtede fremad og for en kort tid syntes at skulle vinde forspringet, men snart sakkede af igen. Byzantineren og korintheren gjorde lignende forsøg med samme uheldige udfald, og derefter var i grunden alt håb ude for disse tre. Det var nu tydeligt, at hele den ikke-romerske del af tilskuerne satte deres håb til Ben Hur. De råbte hans navn i øredøvende kor, de hang ud over skrankerne, de strakte bønfaldende hænderne imod ham, de søgte at tilskynde ham med ivrige tilråb:

"Fremad, jøde!"

"Nu ind til muren!"

"Hold ikke igen! Giv dine arabere tøjlen!"

"Brug pisken!"

"Fremad! Pas på svinget! Nu eller aldrig!"

Enten hørte han dem ikke, eller også kunne han ikke komme hurtigere frem, for han kørte endnu stadig bagefter. Nu holdt Messala sine heste en smule fastere i tøjlen fordi han skulle gøre svinget, og følgelig mindskedes hans hurtighed. Han tvivlede ikke på sejren – kun seks hundrede fod til, så var den vundet! Og lønnen ville blive hæder og guld og – hvad der var endnu mere – fjendens ydmygelse! Idet Ben Hur nærmede sig til det første mål, bøjede han sig fremad og gav sine arabere tøjlerne. Frem fløj hans mangesnorede pisk og hvinede atter og atter gennem luften over dyrenes rygge, dog uden at røre dem. Og fremad fløj de fire, fløj om aldrig før, mens Ben Hur, før så rolig som en billedstøtte, på én gang syntes forvandlet. Med flammende øjne og glødende kinder stod han der, og det syntes, som om hans ildfulde vilje meddelte sig til hestene, der med et eneste spring bragte vognen på siden af Messalas.

Romeren, som var i færd med svinget, hørte, at de indhentede ham, men turde ikke vende øjnene fra sine heste. Fra tilskuernes rækker hørtes ingen lyd; i den åndeløse stilhed lød kun Ben Hurs vældige stemme, som i det gamle aramæiske tungemål opmuntrede hestene, så faderligt kærlig, som han kunne være høvdingen selv.

"Fremad, Altair! Rigel, stræk ud! Hvad, Antares, du nøler ikke *nu*, vel? Tapre Aldebaran, det er godt! Jeg hører sangen i teltene derhjemme – børnene synger, og kvinderne med – synger om stjernerne, om Altair, Rigel, Antares og Aldebaran. Om sejren synger de, og den sang skal aldrig ende. Godt, venner! I morgen er vi hjemme – hjemme i vort telt. Fremad, Antares! Stammen venter os, høvdingen venter. Godt, godt gjort! Ha ha! – Styrtet er den stolte! Hånden, som slog os, slængtes i støvet – vor er æren, vor er sejren. – Så, så, støt! Et par spring endnu, så er det gjort … sådan!"

I ét nu var det sket, og med største lethed. Ben Hur jog forbi Messala så nær som muligt. Spidsen på hans vognaksel, som jo var lavere end romerens, greb fat i dennes ene hjul – et brag hørtes, højt nok til at sende en rædselsgysen gennem hele cirkus, og i samme nu fløj en regn af gule og hvide splinter ud over banen. Romerens vogn lå væltet, knust på jorden, og Messala selv, der var viklet ind i tøjlerne, blev slynget ind mellem sine egne heste. Dobbelt rædselsfuldt blev synet ves, at sidonieren, der var tæt bagved, tabte magten over sine heste og hverken kunne dreje af eller standse dem. De kom da styrtende i stærkeste fart, hen over Messalas vogn og ind imellem hans heste, der var aldeles vilde af skræk. Den hele forvirrede masse skjultes i skyer af støv og sand. Folk skreg, rejste sig, stod op på

bænkene. Nogle troede at skimte Messala under de rasende hestes hove eller under de knuste vogne; han lå stille, og det hviskedes fra den ene til den anden, at han var død. Men de allerflestes øjne fulgte Ben Hur på hans sejrsflugt. De havde set, hvor han med ét var blevet forvandlet, set den ildfulde dådskraft, den mandige viljestyrke, det uimodståelige heltemod, der ligesom meddelte sig til hans heste. Sådan et løb havde man aldrig før set. Nej, de løb ikke, de fløj! De satte af sted i vældige spring som løver i seletøj. Før byzantineren og korintheren havde nået den halve vej, var Ben Hur ved målet. *Sejren var vundet!*

Konsulen rejste sig, tilskuerne skreg sig hæse. Kampdommeren kom ned og overrakte kransene til de sejrende kæmpere fra dagens forskellige lege. Sejrherren blandt nævekæmperne var en lavpandet, lyshåret nordbo med et sådant udtryk af rå kraft, at Ben Hur måtte se nøjere på ham og genkendte ham som sin tidligere lærer i brydning. Fra arenaen vendte den unge jøde sit blik op mod tilskuernes rækker, først mod Simonides og dennes ledsagere, som glade vinkede til ham. Esther var ikke i stand til at stå op fra sin plads, men Iras rejste sig og sendte ham en hilsen med viften og et strålende smil – Messala ville have fået det samme, hvis han var blevet sejrherre, men det vidste Ben Hur heldigvis ikke.

Til sidst drog alle sejrherrerne i højtideligt optog under tilskuernes ustandselige jubel arenaen rundt og ud gennem sejrsporten. Dermed var festen til ende.

Ben Hur tilbragte resten af dagen hos Ilderim i hans foreløbige bolig i Antiokia, men ved midnat ville de følge de efter karavanen, som den foregående dag var afgået fra

"Palmelunden". Høvdingen var lykkelig og havde budt Ben Hur kongelige gaver, men den unge mand ville ikke modtage noget. Han havde ydmyget sin fjende, og det var ham nok.

"Tænk på, hvad du har gjort for mig!" sagde den gamle araber gang efter gang. "Under hvert telt i ørkenen fjern og nær, fra Den Kaspiske Sø til Det Røde Hav, fra Euphrat til langt vest for Nilen, vil man lovprise min Mira og hendes børn. De, som synger om dem, vil ophøje mit navn og glemme, at jeg står nær min grav. Fra fjern og nær vil ørkenens herreløse sønner komme til mig, og mine stridsmænds tal vil mangfoldiggøres. Du ved ikke, hvad det vil sige at være ørkenens herre, som jeg nu bliver det. Selv kejseren vil bejle til min gunst."

Men Ben Hurs svar var stadig det samme:

"Har du ikke givet mig dit faderlige venskab? Hvad mere skal jeg da ønske? Og har du ikke lovet mig at tjene den konge, vi venter, af al magt? Når jeg siger nej nu, vil jeg des tryggere bede dig om noget i hans navn, når tiden kommer til det. Lad din forøgede magt og indflydelse komme ham til gode."

Under denne samtale blev det meldt, at Malluch var kommet, og at en ukendt ung mand ønskede at tale med Ben Hur. Malluch kom først ind, glæden over sejren lyste ud af øjnene på ham, og han gentog sine lykønskninger.

"Men lad mig først udrette mit ærinde," afbrød han sig selv. "Simonides sender mig for at underrette dig om, at nogle af romerne har rejst indsigelse imod udbetalingen af de hundrede tusind sestertier, sejrslønnen."

Ilderim sprang op og udbrød med sin sædvanlige heftighed:

"Ved Salomons herlighed! Der var da vidner nok på –"

"Ædle høvding, du lod mig ikke tale ud. Kampdommeren har udbetalt pengene."

"Det er godt."

"Da romerne påstod, at Ben Hur med forsæt havde ramt Messalas vogn, mindede han dem om de piskeslag, som Messala gav dine heste, og forsikrede, at det kunne gå lige op."

"Hvad nyt om athenienseren og om Messala?"

"Athenienseren er død. Messala lever, men livet vil blive ham en byrde. Lægerne siger, han kan leve, men aldrig mere komme til at gå på sine ben."

Ben Hur så i tankerne sin modstander fængslet til en stol ligesom Simonides. Denne ædle mand havde båret sin skæbne med tålmod og fasthed, men hvordan skulle det gå et menneske med Messalas grænseløse hovmod og ærgerrighed?

"Sanballat har vanskeligheder med at inddrive væddemålene," fortsatte Malluch. "Drusus og Messala nægter begge at betale og har henvist sagen til konsulen, som råder dem til at indanke den for kejseren. De hæderligste af romerne skammer sig for resten over dem, og alle ikke-romere holder afgjort med os."

"Hvad siger Simonides til det?"

"Han ler og er velfornøjet: "Hvis romeren betaler," siger han, "er han ødelagt, og hvis han ikke betaler, er han æreløs." Kejseren vil næppe finde det klogt at fornærme Ilderim og alle hans medforbundne nu, da toget mod partherne skal gå for sig."

"Så er alt i god gænge," sagde Ilderim. "Forretningerne kunne ikke være i bedre hænder end Simonides'. Og æren er vor. Lad hestene føre frem straks!"

"Tøv et øjeblik!" bad Malluch, "der står et bud udenfor; lad os høre, hvad han har at melde."

Malluch gik, og ind trådte nu en smuk knægt, rigt klædt og med et ærbødigt, vindende væsen. Han bragte hilsen og lykønskning til høvdingen fra sin herskerinde Iras, Balthasars datter. Endvidere meddelte han, at Iras og hendes fader for en tid opholdt sig i paladset Iderni, og det skulle glæde dem meget, hvis Ben Hur ville være deres gæst i morgen; de ville vente ham ved den fjerde time. Ben Hur modtog budskabet med glæde. Høvdingen gik for at ordne alt til afrejsen og lovede at efterlade en hest og en fører til Ben Hur, som skulle følge efter den følgende dag.

Næste dag fandt Ben Hur uden vanskelighed paladset Iderni, en mægtig bygning af granit. Vingede stenløver, der ligesom holdt vagt ved indgangen, og et springvand i form af en ibis – Egyptens hellige fugl – mindede om Iras' fædreland, men da Ben Hur trådte ind i forhallen, overraskedes han ved at se søjler af snehvidt marmor i den reneste græske stil. I baggrunden stod et par svære dobbeltdøre åbne, som for at modtage ham. Gennem dem trådte han ind i en høj, men noget snæver gang med gulv af røde mursten og en tilsvarende rød farve på væggene. Netop denne simpelhed forekom ham at varsle om noget smukt og rigt, som ved modsætningen ville fremhæves endnu mere. Han gik langsomt fremad og var i en egen lykkelig, drømmende sindstilstand.

For enden af gangen standsede han ved en lukket dør. Inden han havde rørt den og uden nogen lyd gled de mægtige fløje fra hinanden, og for hans forbavsede blik viste sig et pragtfuldt romersk atrium eller, for at tale i nutidens sprog, en sal. Gulvet

var dækket med herlige mosaikbilleder. Stole, borde og løjbænke var kunstfærdigt udskårne, midt i det højt hvælvede loft var der en åbning, som sollyset strømmede ind igennem. Vaser, billedstøtter og søjler var af det fineste arbejde, kort sagt, her fandtes alt, hvad der hørte til i et rigt indrettet romersk hjem. I drømmende tanker om Iras' skønhed og livfulde tale glemte han tiden for en stund, men så slog det ham, hvor sælsom denne stilhed og ensomhed var. Så huskede han på, hvor underligt døren havde åbnet og lukket sig af sig selv, aldeles lydløst. Han ville se lidt nærmere på den. Hvor let han end gik over marmorgulvet, syntes lyden af hans trin ham dog uhyggelig, så at han gøs derved. Med kraftig hånd greb han i døren, men den svære, romerske lås modstod hans første forsøg – det andet greb lykkedes heller ikke – blodet stivnede i hans årer – han lagde al sin kraft i det tredje, men forgæves. En følelse af fare greb ham og han stod et øjeblik som rådvild. Havde han nogen fjende her i Antiokia? Ja, Messala! Og dette palads? Udefra havde det præg af Egypten, forhallen var græsk, men her i dette atrium var alt romersk, mindede om hans fjende. Han så sig om; denne sal var på få øjeblikke trods al dens pragt og skønhed forvandlet: den var en fælde, som han havde ladet sig lokke i.

Denne tanke opbragte ham. Der var flere døre, og han prøvede dem alle, men hver eneste var låst. Ved at banke eller råbe måtte han vel kunne tilkalde nogen; dog ville han endnu ikke prøve dette – han skammede sig ved at gøre støj. Da han netop stod ved en løjbænk, lagde han sig på den og prøvede at tænke roligt over tingene. Det var kun alt for klart, at han var fanget, men af hvem? Og i hvilket formål? Hvis dette var

Messalas værk! Han rettede sig og smilte med stolt trods. Våben havde han ikke bragt med sig, men hvor stol, hvert bord kunne han bruge til at værge sig med. Andre kunne sulte ihjel i et gyldent bur, men ikke han! De løjbænke måtte kunne bruges som stormbukke, og vreden ville give ham tifold kræfter. Messala selv var ude af stand til at komme, men han kunne sende andre i sit sted. Ben Hur rejste sig og undersøgte igen dørene, men uden held. Så udstødte han et højt råb, der gav sådan genlyd, at det næsten forfærdede ham. Med al den fatning, han kunne samle, lovede han sig selv at vente en stund, før han for alvor prøvede at bryde ud.

Til sidst kom han til den slutning, at det hele måtte være et uheld eller en fejltagelse. Paladset tilhørte selvfølgelig nogen. Ejeren eller den, der i hans sted havde opsyn med det, ville komme, om ikke før så til aften, og da ville gåden løses. Tålmodighed så længe!

Der gik en halv time – som syntes Ben Hur meget længere – da åbnedes den dør, som han var kommet ind igennem, åbnedes og lukkede sig igen så lydløst, at han, som sad langt borte, ikke mærkede det. Nu hørte han fodtrin.

"Endelig kommer hun!" tænkte han. Med en stærk følelse af glæde og lettelse vendte han sig mod indgangen. Men det var tunge mandstrin, og dernede, ved den fjerneste ende af den lange sal, så han to personer. De talte sammen, hårde, fremmede lyde var det.

Da de kom nærmere, kendte han den ene, det var den svære nordmand, som i går havde modtaget laurbærkransen i cirkus som den dygtigste af nævekæmperne. Da Ben Hur så nøjere på mandens ansigt, fuldt af ar efter mange kampe og med et

udtryk af dyrisk vildhed, da han målte den mægtige skulderbredde og de nøgne lemmers vældige muskler, fik han en knugende, isnende følelse af fare. Hans ledsager var ung, mørk og slank og havde jødiske træk. Begge var næsten nøgne, som nævekæmpere plejede at være, når de optrådte på arenaen. Ben Hur kunne ikke længere tvivle, når han lagde de forskellige omstændigheder sammen. Han var blevet lokket hen i dette prægtige palads for at snigmyrdes! Al hans mandige stolthed oprørte sig mod denne tanke. Skulle hans liv ende således? Var dette den herres vilje, som havde skærmet ham gennem så mangen fare? Og den store fremtidsgerning, der ventede ham? Visselig skulle han sejre over de lumske fjender, der prøvede på at spærre vejen for ham!

Roligt løste han sit bælte, kastede den hvide overklædning, blottede sit hoved og stod nu, kun klædt i sin korte undertunika, rede til at møde fjenden. Med armene foldet over brystet og med ryggen mod den nærmeste søjle ventede han rolig.

"Hvem er I?" spurgte han på latin.

Med et grin om sin brede mund svarede nævekæmperen:

"Barbarer."

"Hvem søger I her? Stå stille og svar!"

Den tiltalte standsede virkelig, men svarede kun med et nyt spørgsmål:

"Og hvem er du?"

"En romer!"

"Ha, ha, ha! nej, en jøde er du."

De nikkede til hinanden og nærmede sig igen.

"Holdt!" bød Ben Hur. "Et ord først. Du er nordmanden Thor, som en tid var lærer ved den kejserlige fægteskole i Rom."

Thor spilede sine vandblå øjne op og nikkede.

"Jeg har været din lærling."

"Nej, ved Odin! der var ingen jøder blandt mine lærlinge."

"Men jeg kan bevise mine ord."

"Hvordan det?"

"I er kommet for at slå mig ihjel."

"Det er vist og sandt."

"Lad din ledsager prøve på det, så kan du selv se, om jeg har lært af dig at bruge mine hænder."

Thor grinede på ny og sagde noget til den anden nævekæmper, som svarede et par ord. Så råbte han: "Tøv lidt!" skubbede med et spark en løjbænk frem på gulvet, strakte sin svære krop på den og sagde: "Nå, tag så fat!"

"Forsvar dig!" sagde Ben Hur til sin modstander, som øjeblikkelig knyttede hænderne og gik løs på ham. De kæmpede nogle minutter, men snart blev bryderens ene hånd grebet om håndleddet med et tag, så jernhårdt, som kun arbejdet ved galejens åre kunne hærde musklerne til. Hurtig som et lyn kastede Ben Hur sig fremad, greb manden i højre skulder og gav ham et vældigt slag på halsen med venstre hånd – endnu et slag, så var det nok; bryderen faldt tungt til jorden uden en lyd og blev liggende.

Thor rejste sig over ende:

"Hvad for noget? Ha, ha, ha! Ved Odin! Det var jo mit eget greb, som jeg har lært de romerske ungersvende. Du er ingen jøde."

"Kan du huske duumviren Arrius?"

"Quintus Arrius? Ja vel kan jeg det."

"Han havde en søn."

Der glimtede et forståelsens lys i Thors øjne.

"En flink knægt, ja. Han kunne være blevet en konge blandt bryderne. Jeg lærte ham dette her tag, som kun en mand med kræfter som mine kan bruge. Det har skaffet mig mangen en sejrskrans."

"Jeg er denne Arrius' søn."

Thor kom nærmere og så endnu nøjere på Ben Hur. Hans øjne funklede af virkelig glæde, og han rakte hånden frem:

"Ha, ha, ha! Han sagde, at jeg skulle finde en jøde her, en hund af en jøde, som det ville være en god gerning at slå ihjel."

Ben Hur tog hans hånd:

"Hvem sagde det?"

"Han, Messala, ha, ha, ha!"

"Hvornår?"

"I aftes."

"Jeg troede, han var syg."

"Han lå på sin seng og stønnede. Han kommer aldrig mere til at gå."

Ben Hur blev tavs og eftertænksom. Hvilket had! Ville det ikke følge ham alle vegne? Ville Messala nogen sinde lade ham i fred? Hvorfor ikke øve gengæld? Den mand, der var lejet til at dræbe Ben Hur, kunne vel også lejes til at dræbe Messala. Fristelsen var stærk, og han var nær ved at give efter, da hans øjne faldt på den faldne bryder, der havde nogen lighed med ham selv, som han lå der dødbleg med det sorte hår og de jødiske træk. En ny tanke kom op hos ham, og han spurgte:

"Thor, hvad lovede Messala dig for at slå mig ihjel?"

"1000 sestertier."

"Dem skal han give dig endda, og jeg vil føje 3000 til, hvis du vil gøre, hvad jeg siger."

Kæmpen brummede halvhøjt:

"Lad mig se – i går vandt jeg 5000, og af romeren får jeg 1000 – bliver 6000. Giv du mig 4000, gode Arrius, og jeg vil gøre, hvad det skal være for at tjene dig. Giv mig 4000, og jeg skal slå den romerske løgnhals ihjel!"

"Ja, det skal være 4000, og du skal endda ikke komme til at slå nogen ihjel. Hør nu: din ven, som ligger her, har han ikke nogen lighed med mig?"

"Jo, han ser ud som et æble fra det samme træ."

"Godt, hvis jeg tager hans tunika på og klæder ham i mine klæder, og du og jeg går sammen bort herfra, men han bliver liggende, kan du så ikke alligevel få dine 1000 sestertier af Messala? Du kan jo bare bilde ham ind, at jeg er død."

Thor lo, så tårerne løb ned i hans mund.

"Ha, ha, ha! Giv mig hånden på det, du søn af Arrius! Ja, sådan skal det være! Og når jeg får mine 10.000, åbner jeg et vinhus i Rom nær ved Circus Maximus. Kommer du til Rom, må du se ind til mig, og du skal få så god vin, som om du var kejseren selv!"

De rystede hinandens hænder igen, og omklædningen blev foretaget. Før Ben Hur forlod salen, kastede han et sidste blik på den faldne bryder, hvis lighed med ham selv nu var større, da den døde var iført jødisk dragt.

Samme aften fortalte Ben Hur Simonides alt det, der havde fundet sted i paladset Iderni, og de aftalte, at når nogle dage var gået, ville købmanden udsprede, at Ben Hur var forsvundet, og

lade foretage efterforskninger, selvfølgelig uden held. Hvis det lykkedes at bevare hemmeligheden, ville de lade Messala og Gratus i fred, og Ben Hur kunne i forklædning og under et påtaget navn rejse til Jerusalem for at søge efter sine slægtninge. Simonides gav sin afskedsvelsignelse med en sådan hjertelighed, som om han var en fader, der skiltes fra en højt elsket søn. Esther fulgte Ben Hur til døren. Da sagde han:

"Hvis jeg finder mine kære, vil du så være en søster for Tirza?"

Med disse ord kyssede han hende. Var det kun en broders kys?

Så gik han til det aftalte sted, hvor han traf den araber, der skulle være fører for ham. Hestene blev straks ført frem.

"Denne tilhører dig," sagde manden.

Og se! det var Aldebaran, den livligste og hurtigste af Miras sønner.

Liget, som lå i salen i paladset Iderni, blev ført bort og jordet samme nat. Messala sendte et ilbud til Gratus for at underrette ham om, at han kunne være rolig, nu var Ben Hur død, og denne gang skulle han ikke komme igen. Snart efter blev der åbnet et vinhus i Rom nær ved Circus Maximus, og over døren stod ejerens navn:

Thor fra Norge.

Sjette bog

Tredive dage var gået, siden Ben Hur forlod Antiokia og fulgte efter Ilderim ud i ørkenen. Der var sket en uventet omskiftelse, for Valerius Gratus var blevet afsat, og nu var Pontius Pilatus jødernes landshøvding. Denne forandring havde kostet Simonides fem talenter, netop den sum, Drusus havde tabt i væddemålet. Simonides havde underkøbt Sejanus, kejserens almægtige yndling, med dem, og øjemedet var selvfølgelig at gøre det mindre farefuldt for Ben Hur at komme til Jerusalem.

Jøderne havde allerede mærket, at den ny hersker ikke var venligere sindet imod dem, end den gamle havde været. Der drog en ny legion romerske soldater ind på borgen Antonia. De rykkede ind ved nattetid, og næste morgen fandt jøderne den gamle borgs mure smykket med billeder af kejseren og ørnebannere. Dette vakte stor forbitrelse. En skare jøder drog til Cæsarea, hvor Pilatus opholdt sig, og bønfaldt ham om at tage de forhadte tegn bort. Fem dage og nætter ventede de ved portene til hans palads, indtil han endelig lovede at mødes med dem i cirkus. Da de var samlet der, lod han dem omringe af sine soldater, men jøderne lod ham vide, at de hellere ville ofre livet end opgive deres klage. Så gav han efter og lod de omstridte billeder bringe til Cæsarea.

Dog kan selv de værste mennesker blande noget godt i deres ondskab, således også Pontius Pilatus, som lod foretage en undersøgelse af alle fængslerne i Judæa. Grunden til dette var til dels den, at landshøvdingen som enhver nylig indsat embedsmand ikke ville have nogen uorden fra sin formands tid

at svare til, men der kom alligevel meget godt ud af denne forholdsregel. Fangernes navne og deres forbrydelser blev optegnet, og det viste sig, at hundreder af mennesker sad fængslet, uden at nogen vidste, hvad de havde gjort. De blev frigivet, og andre, som man troede var døde for længe siden, vendte tilbage til livet; ja det opdagedes endda, at der var fængsler, som selve opsynsmændene ikke havde rede på. Et sådant tilfælde, der forefaldt i Jerusalem, skal her fortælles om.

Fortegnelsen over fangerne i de fængsler, der hørte til borgen Antonia, var skrevet og skulle bringes til landshøvdingen. Den lå foran tribunen, som forsynede den med optegnelser om fangerne, af hvilke flere var fundet uden skyld og sendt bort. Tribunens kontor er køligt og rummeligt og udstyret således, som det sømmer sig for en mand af hans stilling. Det er den syvende time på dagen, han er træt og længes efter at blive færdig med sit arbejde for så at kunne gå op på taget, hvor han blandt andet kan more sig med at se ned i templets gårde, hvor jøderne færdes. Hans skrivere og andre underordnede deler hans utålmodighed. Så snart denne fortegnelse er i stand, sluttes forretningerne for i dag. I det sidste øjeblik viste der sig i døren en mand, som i hånden bar et knippe nøgler, af hvilke hver enkelt var så tung som en hammer.

"Er det dig, Gesius?" sagde tribunen. "Kom nærmere! Hvad har du at melde?"

"Noget, som jeg ængstes for at udtale, tribun!"

"Hvad for noget! Igen en fejltagelse, Gesius?"

"Hvis jeg var sikker på, at det var en fejltagelse, ville jeg ikke ængstes."

"Tal tydeligt!"

"Det er nu otte år, siden Valerius Gratus gjorde mig til fangevogter her. Jeg husker den morgen, jeg tiltrådte min stilling. Dagen før havde der været oprør og kamp i gaderne. Mange jøder blev slået ihjel, men der var også tab på vor side. Det hele kom af, at en jøde havde gjort forsøg på at myrde Valerius Gratus ved at kaste sten ned på ham fra et tag. Han sad netop i den stol, hvor du nu sidder, herre, og havde hovedet forbundet. Så sagde han, at jeg skulle få denne plads, og gav mig nøglerne, som jeg aldrig måtte lade komme ud af mine hænder, sagde han. På bordet var der tre kort, som viste, hvordan fængslerne lå. På det ene kort var de øverste, på det andet de midterste og på det tredje de nederst liggende. Han gav mig dem og pålagde mig straks at efterse alt, prøve nøglerne, som var mærket med numre, i dørene og gøre mig kendt med fangerne. Da jeg ville gå, kaldte han mig tilbage. "Jeg havde nær glemt noget," sagde han. "Lad mig få kortet over de nederste rum! Se nu her," han pegede på nr. 5. "Derinde er tre farlige fanger, som har opdaget en statshemmelighed og nu må lide for deres nysgerrighed, som" – han så strengt på mig – " som i visse tilfælde er værre end en forbrydelse. De blev derfor blindet, fik deres tunger skåret af og blev dømt til fængsel for livstid. Mad og drikke skal de have gennem det hul i muren, du ser, og døren, forstår du, Gesius, døren til dette rum, nr. 5, må *aldrig* åbnes. Ikke noget menneske, ikke engang du, må komme derind."

"Men, tribun, hvis de dør?" sagde jeg.

"Så får de ingen anden grav. De sidder der for at dø. Dette rum er smittet mod spedalskhed, forstår du."

Da Valerius Gratus havde sagt dette, lod han mig gå."

Gesius gjorde her et ophold, fremtog tre slidte, gulnede stykker pergament og bredte det ene ud på bordet.

"Se, dette er kortet over de nederste fængsler." Det så således ud:

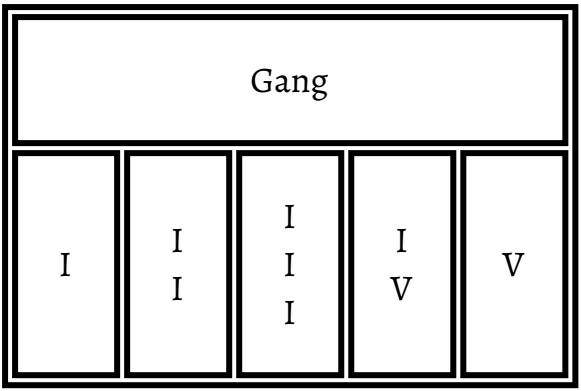

"Se, sådan modtog jeg det af Valerius. Du ser rummet nr. 5, tribun?"

"Ja vist. Og der er spedalskhed i det; hvad så mere?"

"Må jeg stille et spørgsmål?"

Tribunen nikkede.

"Havde jeg ikke grund til at tro, at kortet var pålideligt?"

"Jo, naturligvis."

"Men det er det ikke. Her er kun tegnet fem rum, og der findes seks. Jeg skal vise dig, hvordan jeg mener, kortet burde se ud."

Han rakte tribunen en tavle med denne tegning:

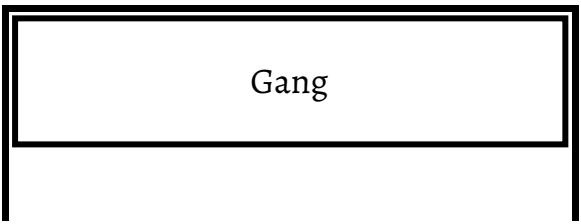

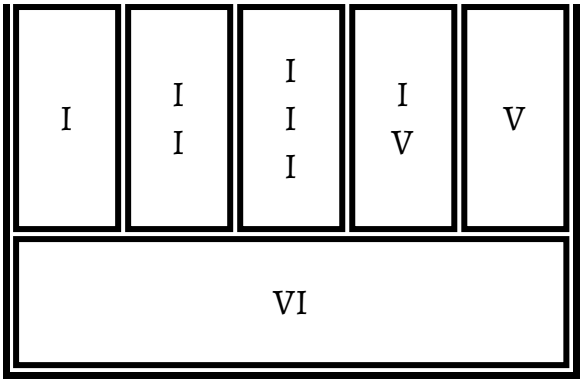

"Det er godt, du har gjort rigtigt i at melde mig dette. Der skal blive tegnet et andet kort. Kom igen i morgen."

Han rejste sig.

"Jeg skal ikke tale længere end nødvendigt, men jeg må have lov til at gøre endnu et spørgsmål. Havde jeg ikke grund til at tro det, Gratus sagde mig, om fangerne i nr. 5?"

"Grund til –? Det var din pligt at tro ham. Tre statsfanger, sagde han jo, blinde og stumme."

"Ja, men det forholdt sig ikke sådan."

"Hvad for noget?"

"Hør og døm selv, tribun! Jeg undersøgte alle rummene, først de øverste, så de mellemste og til sidst dem, der lå underst. Døren til rummet nr. 5 prøvede jeg naturligvis ikke på at åbne, og i alle de otte år har jeg sendt mad og drikke til tre mennesker ind gennem hullet i muren. I går, da jeg igen stod ved denne dør, blev jeg nysgerrig efter at se de tre forbrydere, der mod al forventning havde levet så længe. Nøglen kunne ikke lukke op, men det lykkedes mig at støde døren ind, for hængslerne var omtrent fortærede af rust. Derinde fandt jeg kun en mand, gammel, blind og uden tunge. Klæder havde han ikke på, håret hang filtret ned om hans krop, og hans negle var som et dyrs

kløer. Jeg spurgte ham, hvor hans medfanger var, men han rystede på hovedet. Hvis de var døde, måtte jeg dog have fundet deres ben i fængslet, men der var ikke spor af dem."

"Du mener altså –"

"Jeg mener, at der aldrig har været mere end én fange i disse otte år."

"Tag dig i agt! Du påstår jo ligefrem, at Valerius har løjet."

"Han kan have taget fejl."

"Du modsiger jo dig selv. Sagde du ikke, at du i otte år havde sendt mad og drikke til *tre* personer ind gennem hullet?"

De omkringstående smilede, glade ved deres foresattes klogskab, men Gesius kom ikke ud af fatning.

"Jo, tribun, men du har ikke hørt alt endnu. Du ved, hvad jeg gjorde med den gamle fange. Jeg sendte ham i bad, lod ham få klæder på og få håret klippet og gav ham fri. Men i dag kom han tilbage og gav mig ved tegn at forstå, at han ville ind i sit fængsel igen. Jeg rystede på hovedet, men han græd, kastede sig ned og kyssede mine fødder; så gik jeg med ham, og nu er jeg glad, fordi jeg gjorde det." De tilstedeværende lyttede spændt. "Da vi kom ind i rummet nr. 5, viste fangen mig et hul i muren, som jeg ikke havde lagt mærke til den foregående dag. Han gav et slags skrig fra sig, og en stønnen svarede ham. Jeg skubbede ham til side og råbte: "Er der nogen?" To gange råbte jeg, og så hørte jeg disse ord: "Israels Gud være takket!" – "Hvem er du?" spurgte jeg, og den svage stemme svarede: "En kvinde af Israels folk, som med sin datter er muret inde her. Hjælp os hurtigt, eller vi dør!" Jeg bad dem være ved godt mod og skyndte mig herhen for at høre din vilje."

Tribunen rejste sig.

"Du har handlet rigtigt, Gesius. Nu forstår jeg, at kortet var falsk, og ligeså var historien om de tre mænd. Der er hæderligere romere til end Valerius Gratus."

"Så vidt jeg kan forstå," sagde Gesius, "har fangen stadig givet kvinderne af sin mad og drikke."

"Det har naturligvis også været meningen," svarede tribunen og så på de andre. Han kom til at tænke på, at det ville være bedst at have vidner med og tilføjede: "Lad os bringe hjælp til disse kvinder. Følg alle med!"

Gesius så glad ud: "Væggen må slås ind," sagde han, "for døren er muret til."

"Godt, skaf arbejdere og værktøj," pålagde tribunen en skriver, "og gem kortet her, til vi kommer tilbage!"

Kort efter var de på vej ned til fængslerne.

"En kvinde af Israel, som med sin datter er muret inde her." – For otte år siden havde Gratus ladet de to kvinder bringe til borgen. Fængslerne her var under hans eget overopsyn, og i rummet nr. 6 var der spedalskhed, altså havde han dem her på et sted, ingen kunne befri dem fra, og hvor det var sikkert, at de måtte dø. Et par slaver bragte dem herned ved nattetid og murede døren til efter dem. Straks efter blev slaverne sendt langt bort – og man hørte aldrig mere om dem. I rummet nr. 5 blev der sat en blind og stum forbryder, som man gav at forstå, at han skulle dele sin føde med de to i nr. 6. Endvidere blev den gamle fangevogter fjernet og Gesius, som kom i hans sted, vidste intet om fængslet nr. 6, kunne ikke vide det mindste om det, da det ikke var nævnt på kortet. Den hele skændige plan var lagt af Messala og Gratus i forening og gik ud på at skaffe dem

slægten Hurs ejendomme, som de nu i otte år uhindret havde haft indtægterne af.

Livet i dette usle fangehul var tusind gange sværere for fyrst Hurs enke og datter, end det ville have været for to fattige kvinder af de lavere klasser. Men når de ydre vilkår så fuldstændig omskiftes, som det her skete, så afhænger alt af menneskets *indre værd*. Ben Hurs moder havde en tro på Gud, hun havde kærlighed til sine børn, hun havde i sit åndsliv, i sin tankes verden noget at tære på, skatte, som hun kunne tage med sig ned i fængslets elendighed og nære sig ved gennem årene. Lad os nu se ned til dem i deres fængsel. Det er et aflangt rum, af form omtrent, som Gesius tegnede det, udhugget i klippegrunden, hvorpå borgen Antonia var bygget. For resten ligger det meste i mørke, kun gennem en enkelt åbning, som en smal skorsten, falder et blegt lysskær derned og viser os de to skikkelser. Forandrede er de, forfærdeligt forandrede, det viser selv det flygtigste blik på dem. Heller ikke kan vi undgå at se, at de er uden klæder eller noget som helst til at dække sig med. Men på samme tid ser vi, at de to elsker hinanden, for de holder hinanden omfavnet.

Der, hvor de sad eller lå, var stengulvet skinnende blankt som poleret. Hvor mange timer af de otte år havde de ikke tilbragt her, på denne plet, i skæret af dette glimt dagslys. Når det sneg sig ind i fængslet, vidste de, at morgenen gryede, og når det svandt, vidste de, at nu blev den hele verden stille under nattens vinger. Verden! Ja, gennem den snævre revne steg deres tanker op til verden, søgende som fredløse ånder, søgende sønnen og broderen. På havet søgte de ham og i fjerne lande; nu var han måske i denne by og nu i hin, men alle vegne var han som en

hvileløs vandringsmand, for som deres liv var at vente på ham, således var hans liv en uophørlig søgen efter dem. Og de sagde til hinanden: "Så længe han lever, er vi ikke glemt, så længe han tænker på os, er der håb."

Men denne dag var håbet næsten udslukt. Hverken vand eller føde var blevet rakt dem gennem hullet i muren. Tirza, som hvilede i moderens favn, stønnede smerteligt.

"Vær rolig, mit barn! De kommer nok. Gud er god, vi har ikke glemt ham, men påkaldt hans navn, så ofte templets basuner mindede os om, at bedetimen var nær, og han vil ikke glemme os."

Således talte moderen, og de kærlige ord trøstede Tirza.

"Jeg vil være stærk, moder," sagde hun. "Dine lidelser er jo lige så store som mine, og jeg vil så gerne leve, leve for dig og ham! Men min tunge brænder som ild. – Hvor mon han er, og mon han nogen sinde – nogen sinde vil finde os?"

Der er en sælsom klang i hendes stemme, og i moderens med, en unaturlig, skarp, tør metalklang.

Moderen drager datteren tættere til sit bryst:

"Jeg drømte om ham i nat, Tirza, og jeg så ham lige så tydeligt, som jeg ser dig. Jeg drømte, vi var i templet; han stod og stirrede omkring sig, og jeg vidste, han søgte efter os. Mit hjerte slog så stærkt, og jeg strakte mine arme imod ham, men han kendte mig ikke."

Det forekom dem, at der var en lyd, som om nogen rørte ved den lille lem i muren. Og de tog ikke fejl, deres medfanges velkendte skrig hørtes. De sprang op uden at slippe hinanden, og moderen råbte: "Israels Gud være takket!" Så fulgte spørgsmålet: "Hvem er I?" og svaret: "En kvinde af Israels folk,

som med sin datter er muret inde her. Hjælp os hurtigt, eller vi dør!" De hørte løftet: "Jeg kommer snart tilbage, vær ved godt mod!"

Højt hulkende sank de igen ned på stengulvet. De var fundet! Hjælp ville komme, de ville blive fri, få alt det tabte igen – ventetiden blev ikke lang. Gesius kom tilbage med tribunen og hans folk, vældige slag bragte muren til at ryste – de hørte mennesker tale – murbrokker faldt ind i deres fængsel – og endelig, o lyksalighed! – endelig lyste faklernes røde skær gennem en revne.

"Det er ham, moder, det er ham! Han har fundet os, det må være ham!" råbte Tirza med ungdommens tillidsfulde håb. Men moderen svarede ydmygt:

"Gud er god!"

En svær blok faldt og en til, og døren var åben. En mand, hvid af kalkstøv, trådte ind med en fakkel i hånden, to-tre andre fulgte med fakler, som de løftede op over deres hoveder, idet de trådte til side for tribunen. Han gik dog ikke ind – han standsede, fordi de stakkels kvinder flygtede hen i den mørkeste krog, ikke af frygt, o nej! men af undseelse. Men ikke af undseelse alene, for fra mørket, hvori de havde gemt sig, lød disse ord, de sørgeligste, mest grufulde og fortvivlede, en menneskerøst kan udtale: "Kom os ikke nær – vi er urene!"

Mændene stirrede på hinanden uden at røre sig.

"Urene, urene!" lød igen fra krogen det skælvende, sorgfulde skrig. Tirza og hendes moder var *spedalske*.

Måske forstår læseren ikke alt, hvad dette ord indeholder. En spedalsk var efter jødernes lov udelukket fra menneskenes samfund, mistede sin ejendom og sine rettigheder, måtte bo i

ørkenen eller i gravhuler, blev jaget ud af byerne, om han viste sig der, turde aldrig træde ind i templet eller synagogen, turde kun i afstand tale med mennesker, skulle advare enhver, der nærmede sig, med råbet: "Uren, uren!" En spedalsk gik omkring som en skræk for andre og en pine for sig selv, uden andet håb end døden.

En gang – hun kunne ikke nævne dag eller år, for i fængslet var al tidsregning ophørt – en gang havde moderen mærket noget udslet inden i sin højre hånd. Hun ænsede det næppe, før Tirza klagede over det samme. De havde knapt af vand, men de nægtede sig mangen gang en læskedrik for at bruge vandet til renselse. Moderen, der havde den skarpeste sans for orden og renlighed, kæmpede af al sin kraft og med al sin kløgt og opfindsomhed mod fængslets smuds og elendighed. Hun troede, dette udslet ville svinde bort igen, men i stedet for greb det videre om sig, huden revnede, neglene løsnedes; senere blev også deres læber sprukne og stive. Megen smerte havde de ikke, kun en tiltagende fornemmelse af afkræftelse og nedtrykthed. En dag førte moderen Tirza hen under revnen, hvor igennem lyset kom. Dette var ualmindelig klart og skarpt den dag, og da så hun – at den unge piges øjenbryn var hvide. Det var et af de sikre tegn på den skrækkelige sygdom, at hårene mistede deres farve, og dette tegn kendte moderen. Hun sad stum, lammet på sjæl og legeme, ved den frygtelige tanke: Spedalskhed! Da hun omsider kunne tage sig sammen og tænke, var det ikke for sig selv men for datteren, og med moderkærlighedens heltemod ville hun bære smerten og rædslen alene. Hendes ømhed for Tirza fordobledes. Med vidunderlig opfindsomhed søgte hun at lede sit barns tanker bort fra lidelserne og at beskæftige dem

med, hvad der var velgørende og oplivende. Hun fortalte de gamle historier, atter og atter, og fandt på ny, hun legede de barnlige lege, som hun havde glædet sin lille pige med, da de var hjemme. Hun opmuntrede Tirza til at synge sine små skælmske eller vemodige sange, og selv blev hun aldrig træt af med sine smertende læber at nynne de ord, hvori hendes folks kongelige sanger havde udtalt sin tro til den Herre, hvis barmhjertighed aldrig svigter. Langsomt, langsomt, men sikkert skred sygdommen frem, blegede deres hovedhår, åd huller i læber og øjenlåg, bragte huden til at skalle af, voldte smerte og stivhed i lemmerne, angreb halsen og gav deres tale en uhyggelig, skarp, tør, metalagtig klang. Således ville sygdommen skride videre, vidste moderen, blive værre og værre, gøre dem stadig mere skrækkelige at se til, slå sig på lunger, årer, hele benbygningen – indtil endelig døden kom, men der kunne gerne være mange år tilbage endnu.

Så kom den skrækkelige dag, da moderen ikke længere kunne skjule for Tirza, hvad det var for en sygdom, de led af, en dag, da de to i fortvivlelse bad om, at enden snart måtte komme. Dog, så stor er vanens magt, efterhånden vænnede de sig til med ro at tale om deres sygdom og se på hinandens så sørgeligt forandrede ydre, ja til at klynge sig til livet trods alt. De søgte fremdeles at holde hinandens mod oppe ved at tale og drømme om Juda. Den ene lovede den anden, at hun nok skulle få ham at se. De spandt og spandt på denne skrøbelige tråd og fandt glæde ved det, som vi har set, i selve det øjeblik, da Gesius råbte til dem og lovede dem hjælp efter de mange timers sult og tørst. Faklerne flammede rødt i fængslet, og friheden var kommet. "Gud er god!" var enkens første udbrud, men derefter

huskede hun sine pligter mod mennesker og råbte: "Vi er urene!" Ak, hvilken smerte de ord kostede hende! Hvis hun mødte den elskede søn, hun hver dag havde drømt om i fængslet, måtte hun skræmme ham langt bort med dette råb. Det skulle være hendes hilsen til alle medmennesker fra denne dag af!

Tribunen hørte hendes ord med skælven, men han veg ikke tilbage.

"Hvem er I?" spurgte han.

"To kvinder, som dør af sult og tørst. Men" – hun glemte ikke sin pligt – "kom os ikke nær. Rør ikke ved væggene. Urene, urene!"

"Sig mig, hvem du er, kvinde. Sig mig dit navn, hvornår du blev fængslet, af hvem og hvorfor?"

"Der levede her i Jerusalem en fyrste ved navn Hur, en ven af alle ædle romere, og en mand, som kejseren selv havde vist venskab. Jeg er hans enke, og denne unge pige er hans latter. Hvorfor vi blev kastet herned, ved ikke jeg – måske fordi vi var rige. Valerius Gratus kan sige dig, hvem vor fjende var, og hvornår vort fangenskab begyndte. Jeg kan det ikke. Se, hvad vi er blevet til! O, se og hav medynk!"

Det var svært at ånde her i den indelukkede fængselsluft, som blandedes med faklernes os, men romeren tænkte ikke på at gå, før han havde gjort sin pligt. Han kaldte to af fakkelbærerne hen til sig, og i det flakkende lysskær nedskrev han svaret ord for ord. Kort og klart, som det var, indeholdt det både hendes historie, hendes klagemål og hendes bøn om hjælp. Han følte, at det var en ualmindelig kvinde, denne fange,

hvis gribende ord lød til ham fra den mørke krog, og han kunne ikke andet end tro hende og ynkes inderligt.

"Du skal blive hjulpet, kvinde," sagde han. "Jeg skal straks sende dig mad og drikke."

"Og klæder og vand til renselse beder jeg dig om, ædelmodige romer."

"Som du vil."

"Gud er god," sagde enken hulkende, "hans fred være med dig!"

"Hold jer rede, så vil der blive lukket op for jer i nat, og I kan gå, hvorhen I vil. Hvad loven byder, kender du. Farvel."

Snart kom nogle slaver med vand, badekar, håndklæder, en bakke med brød og kød og nogle klædningsstykker. De stillede alt dette ved døren og skyndte sig bort.

Omtrent ved den første nattevagt blev de to kvinder ført til porten og lukket ud på gaden. Nu var de fri som fordum i deres fædres stad. De så op til stjernerne, der tindrede lige så klart som i gamle dage, og de spurgte hinanden: "Hvad skal vi gøre? Og hvor skal vi gå hen?"

Mens Gesius stod og talte med tribunen i borgen Antonia, steg en vandringsmand op ad Oliebjergets østlige skrænt. Han gik langsomt og så sig ofte om. Da han havde nået det højeste punkt, standsede han brat, hans øjne blev store, og blodet jog op i hans kinder ved det syn, der nu viste sig for ham. Vandringsmanden var Ben Hur, og det, han så, var Jerusalem, den hellige stad. Ikke vore dages forfaldne Jerusalem, men Herodes' pragtfulde by, den by, Kristi øjne så. Skøn er den

endnu, når man ser den fra oliebjerget en klar, stille aften, men hvad må den ikke have været i de tider!

Ben Hur satte sig på en sten, tog sit hvide hovedklæde af og stirrede ufravendt frem for sig. Hele hans folks fortid dukkede op for ham, dets storhedstider som dets nederlag. Det var *hans* folk, der havde bygget denne by, et blivende mindesmærke over dets tro og dets vantro, dets guddommelige kald og dets sørgelige frafald. Selv om han kendte Rom nøje, fandt han Jerusalem så herlig at se til, at hans stolthed over den kunne have steget til hovmod, hvis han ikke havde vidst, at den hellige by var i fjendernes vold. Denne sorg var kun, hvad enhver israelit måtte føle ved synet af Jerusalem, men Ben Hur havde sin egen personlige smerte, det tab, den længsel, hele hans sjæleliv drejede sig om, og hvad han så her, kaldte kun hans savn mere levende frem.

Hans blik fæstede sig ved templets forside, for han tænkte på, at der nedenfor, en smule mod nord, lå hans barndomshjem – hvis det endnu var til. Og han tænkte på de pligter, der havde ført ham til Jerusalem. Ude i ørkenen hos Ilderim havde han hørt, at Valerius Gratus havde forladt Judæa, og at Pontius Pilatus var blevet landshøvding i hans sted. Messala, som selv var syg og magtesløs, troede, at Ben Hur var død; fra den side var der intet mere at frygte, nu kunne han tage fat på at søge efter sin moder og søster. Om han end ikke selv kunne undersøge fængslerne, så kunne han sørge for, at andre gjorde det. Fandt han sine kære, kunne Pilatus ikke have nogen grund til fortsat at holde dem fængslede. I alt fald ville guld sagtens kunne skaffe dem fri. Når de var fundet og bragt i sikkerhed, ville han helt hengive sig til at tjene den ventede *jødernes konge*.

Han talte med Ilderim, som fandt, at han havde ret, og gav ham gode råd. Samme dag rejste han til Jeriko og derfra til Jerusalem, hvor han skulle træffe Malluch, for af denne kloge og pålidelige ven ventede han sig en god hjælp med søgningen.

Det første spørgsmål var, hvor man skulle tage fat. Ben Hur fandt det rigtigst, at borgen Antonia først og fremmest blev undersøgt. Det var en almindelig tro, at denne skumle bygning indeholdt en mængde fangehuller. Måske han der kunne få noget at vide om sine kære, finde et spor, som måtte føre ham til dem, når han troligt fulgte det.

Desuden satte han et håb til den tro gamle Amra, den egyptiske slavinde, som, efter hvad Simonides havde fortalt ham, var i live. Simonides havde givet hende en årlig understøttelse, og hun blev ved at være den eneste, der boede i det store, tomme hus, som Gratus trods alle sine forsøg ikke kunne få solgt.

Ben Hur kendte hendes trofasthed og tænkte sig, at hun måtte kunne hjælpe ham, give ham vink, som kunne komme ham til nytte. Derfor ville han først og fremmest gå til det gamle hus og søge efter Amra.

Kort efter at solen var gået ned, rejste han sig, gik ned ad Oliebjerget og ind i byen gennem Fiskeporten.

Så drejede han ind i et snævert stræde, som fører mod syd. Brolægningen var dårlig, husene lave, mørke og skumle; ensomheden og den uvished, der rugede over hans fremtid, gjorde ham tung til mode. I en stadig mørkere sindsstemning kom han til Bethesda Dam, i hvis mørke vand den næsten lige så mørke himmel spejlede sig. Da han så op, fik han øje på borgen Antonia. Dens mure hævede sig, skumle og svære, højt

op i den grå luft; den syntes så vældig og stærk, at han fik en knugende følelse af modløshed. Hvis hans moder var gemt derinde, hvad skulle han så gøre? Med magt var der intet at udrette. List kan overvindes af endnu større list, og Gud, de hjælpeløses tilflugt i nøden, tøver ofte så længe med at gribe ind.

I tvivl og grublen gik han gennem den gade, som løber forbi borgen, og fulgte den videre mod vest. Ovre i Bezetha vidste han, at der lå en khan, hvor han havde i sinde at bo, så længe han var i byen. Men for øjeblikket kunne han ikke gå derhen. Trangen til at se det gamle hjem var for stærk; hans hjerte drev ham i den retning. Lidt efter lidt bredte en sølvglans sig over himlen, så at genstande, som han før ikke havde kunnet se, trådte klart frem, således de høje tårne på Zions bjerg, der skinnede i åndeagtig klarhed oven over den sorte kløft, dalen ved bjergets fod.

Omsider nåede han sin faders hus. Hvad han følte, ved kun den, der selv har ejet et dyrebart, lykkeligt barndomshjem og mistet det og mange lange år igennem med længsel set tilbage til det som til et tabt paradis. Han stod uden for den nordlige port, hvor et bræt var naglet tværs over fløjene, et bræt med den indskrift, han i mørket ikke kunne læse: "Dette er kejserens ejendom." Ingen havde åbnet eller lukket denne port siden adskillelsens forfærdelige dag. Skulle han banke på som i gamle tider? Det kunne jo være, Amra var i nærheden og hørte ham. Han tog en sten op fra gaden og slog tre slag på porten med den, men kun en hul genlyd svarede ham. Så gik han over til den vestlige side, hvor han længe stod og stirrede op til vinduerne, men forgæves, ingen viste sig der indenfor. Derpå

prøvede han den sydlige port, der som de andre indgange var forseglet og spærret af et tværbræt. Månen stod netop nu over Oliebjergets top, og i dens klare, hvidgule lys så han såvel det kejserlige segl som indskriften på tværbrættet. Med et stærkt udbrud af harme greb han fat i brættet, så naglerne gav sig, han vristede det løs og kastede det langt fra sig. Så satte han sig ned på trappetrinnet og bad med heftighed, at den nye konge, som skulle frelse Israels folk fra dets fjender, ikke måtte tøve for længe med at komme. Omsider blev han roligere, trætheden meldte sig, hans hoved sank ned, han lagde sig på trappen og sov ind.

Snart efter kom to kvinder ned ad gaden i retning fra borgen Antonia og nærmede sig det øde, gamle hus. Tøvende og frygtsomt gik de og standsede ofte for at lytte.

"Her er det, Tirza," sagde den ene.

Tirza så op og ned ad det fordums hjem, lænede sig til moderen og hulkede i tavshed.

"Lad os gå, mit barn! Du må huske på, at" – moderen tøvede og skælvede, men tvang sig til at tale ud: "Hvis nogen træffer os her, når det er blevet dag, vil de stene os ud af byen."

Den unge pige sank i knæ.

"Ak, jeg glemte det et øjeblik. Jeg syntes, dette var at komme *hjem*, men vi har ikke noget hjem mere, vi er spedalske, vi er døde!" Moderen løftede hende kærligt op. "Her er ingen, som vil gøre os noget ondt nu, men vi må helst gå."

Som to skygger, lydløst og stille, sneg de sig langs muren og standsede ved porten, hvor moderen læste indskriften, løftede sine hænder mod himlen og stønnede højt.

"Hvad nu, moder? Hvad er det? Du gør mig så angst!"

"De har taget alt fra ham, alt – endda dette hus! Han kan intet gøre for os."

"Hvad skal vi da?"

"Sidde ved vejkanten, bede om almisse som andre spedalske, eller –"

"Eller dø! Moder, lad os dø!"

"Nej," sagde moderen med fasthed. "Herren råder for livet, vi vil vente på ham og tage alt af hans hånd, også dette. Lad os gå!"

Hun greb Tirzas arm, og de gik. Månelyset viste klart, hvor den skrækkelige sygdom havde forandret dem, viste deres hvide hår og øjenbryn, deres matte øjne og huden, der var dækket af udslet. De drejede om hjørnet og kom til husets sydlige port.

"Der ligger en mand på trappen!"

De skyndte sig over på den modsatte side af gaden, angst, som de var, for at blive set af nogen.

"Men han sover, Tirza, bliv du her, så vil jeg prøve, om porten er lukket eller åben."

Lydløst listede hun sig over gaden og vovede at røre ved låsen, men om den gav efter, vidste hun ikke, for samme øjeblik sukkede manden og vendte sig en smule i søvne. Hovedklædet gled til side, og månens blændende klare skær oplyste hans pande og hvert træk i det unge, mandigt smukke ansigt. Moderen så ned på ham og fo'r tilbage. Lidt efter kom en anden kvinde til syne, en lille bøjet skikkelse med mørk hud og gråt hår. Hun bar en kurv på armen, standsede som forskrækket ved synet af den sovende, men gik derpå varsomt uden om ham, åbnede en lille klap i porten, rakte hånden ind og skubbede et løst bræt til side, hvorpå hun stak kurven indenfor og ville til at følge efter selv, men som af nysgerrighed drejede hun først

hovedet om for at kaste et blik på ham, greb med et skrig hans nedhængende hånd og kyssede den. Da Ben Hur vågnede ved dette, tog han uvilkårligt hånden til sig, men i det samme faldt hans blik på kvinden:

"Amra! Å, Amra! Er det dig?" råbte han.

Den trofaste sjæl kunne kun svare ved hulkende at falde ham om halsen. Han løsnede blidt hendes arme, så kærligt ind i det kendte, gamle ansigt, som var overstrømmet af tårer, og kyssede hende med en glæde, der næppe var ringere end hendes. De to derovre i skyggen hørte ham sige:

"Moder! Tirza! Fortæl mig noget om dem, Amra! Tal, tal!" Amra græd kun på ny. "Du har set dem, Amra! Du ved, hvor de er! Å, sig, at de er hjemme!"

Amra sukkede og rystede på hovedet.

Tirza ville løbe over til ham, men moderen, som gættede hendes tanke, holdt hende tilbage:

"Du må ikke, barn! Du må ikke! Vil du, at han skal blive som vi?"

Mens Amra stadig græd, undersøgte Ben Hur den indgang, som var fremkommet ved det løse bræt.

"Du var ved at gå ind?" spurgte han, "lad os gå ind sammen. Romerne – Herrens forbandelse være over dem! – romerne lyver; huset er *mit*. Kære Amra, stå op og lad os gå ind!"

De gik, og de to derovre i skyggen klyngede sig til hinanden og følte, at de havde gjort deres pligt.

Næste morgen blev de set af folk og drevet ud af byen med stenkast.

De spedalske i Jerusalem var henvist til at bo i de klippehuler – mange af dem forhenværende grave – som fandtes og endnu findes i "det onde råds bjerg". Disse ulykkelige, som var udstødt fra samliv med andre mennesker, havde her dannet et samfund for sig, som styredes efter særegne vedtægter og havde sine særlige pligter. Blandt disse var den, ikke at hente vand fra nogen anden af byens mange brønde, kilder og vandløb end fra den gamle, af vældige klippestykker omgivet *En-Rogel*. De turde ikke selv komme hen til vandet, men måtte stille deres kar på jorden og vente i nogen afstand, indtil manden, hvis gerning det var, trak vand op og fyldte dem.

Da en dag og en nat var gået efter de hændelser, som er fortalt på de foregående sider, kom Amra ved daggry ned til denne brønd og satte sig på en sten. Hun havde med sig en vandkrukke og en kurv, hvis indhold var dækket af et snehvidt klæde. Snart kom en mand til syne med et reb og en spand i hånden. Med et nik til den lille kvinde gik han hen til brønden, knyttede rebet til spanden og ventede på sine kunder.

Amra sad tavs og stille. Manden skottede, til hendes krukke og spurgte, om hun ville have den fyldt. Hun svarede: "Endnu ikke," og så gav han ikke videre agt på hende. Da solen dukkede op over Oliebjerget, begyndte hans kunder at indfinde sig, og han havde nok at gøre med at trække vand op til dem. Amra blev hele tiden siddende og stirrede ufravendt på bjerget lige for hende.

Det havde i de år, hun havde boet i det store tomme hus, stadig været hendes skik at vente med at gå ud, til mørket var faldet på. Først da listede hun sig til at gøre sine indkøb af levnedsmidler, smuttede ind igen ad portlågen, når der ingen

var i nærheden, som kunne lægge mærke til hende, og lukkede sig inde til næste aften. Den glæde, hun følte ved Ben Hurs nærværelse under hans fædrene tag, var større, end ord kan siges. Det eneste, dér gjorde skår i hendes lykke, var, at hun ingen efterretning kunne give om de to, som de begge så smerteligt savnede.

Han ønskede, at hun skulle flytte til et andet sted, hvor hun havde det mindre ensomt, men Amra var ikke at overtale til at forlade det kære, gamle hjem. Hun forlangte derimod, at hendes unge herre igen skulle tage bolig i sit gamle værelse, som stod uforandret. Dette fandt Ben Hur dog for voveligt, men han lovede at komme hver dag eller rettere sagt hver aften, når det var blevet mørkt. Amra gav sig tilfreds, og nu tænkte hun tidligt og sent på, hvad hun kunne gøre for at glæde ham. Hun glemte stadig, at hendes "lille Juda" var blevet en mand, hun gik og puslede om ham, som om han endnu var et barn. Da hun en dag gik ud for at gøre huslige indkøb, hørte hun på gaden en mand fortælle noget, der gjorde det stærkeste indtryk på hende.

Det er nok her at sige, at fortælleren var en af de fakkelbærere, som havde fulgt tribunen ned i fængslet nr. 6 under borgen Antonia. Manden fortalte om de to indemurede kvinder, deres navne og den beretning, enken havde givet om sig selv. Amras følelser, da hun lyttede til denne fortælling, var sådanne, som man kunne vente hos denne trofaste, kærlige sjæl. Hun udrettede sine ærinder og vandrede hjemefter som i en drøm. Hvilken lyksalighed hun havde at meddele sin dreng! Hun havde fundet hans moder! Hun måtte sætte sin kurv fra sig og le og græde på en gang. Men da jog der en tanke som en

kold gysen igennem hende. Den forfærdelige sygdom! Han ville jo straks gå ud mellem de spedalske for at søge sine nærmeste, gå ind i hver af de ulykkeliges klippehuler uden at tænke på faren! Deres skæbne ville blive hans. Hun vred sine hænder, hvad skulle hun dog gøre? Efter lang grublen syntes hun, at hun foreløbig selv burde undersøge, om de to kvinder endnu var her i nærheden, og det kunne hun let forvisse sig om ved at opholde sig ved kilden En-Rogel, hvorfra de spedalske fik vand; her måtte også hendes gamle frue selv eller Tirza komme, for de spedalske havde ingen tjenere og måtte hjælpe sig selv i alle måder.

Altså sad Amra her ved brønden og ventede. Det havde været svært for hende at tie over for Ben Hur, men han havde ingen mistanke og gjorde følgelig ingen spørgsmål. Han ventede med længselsfuld utålmodighed på Malluch, som skulle hjælpe ham med efterforskningerne, og for at få ventetiden til at gå ville han se de hellige steder i Jerusalem og omlandet. Altså var han stærkt optaget. –

I den første times tid, efter at solen var stået op, var der altid livligst ved brønden. Der var kvinder med vandkrukker; der var gamle og meget svage mænd, som møjsommeligt slæbte sig af sted på krykker; der var nogle, som næppe kunne gå, men måtte støtte sig til andre, ja somme lå som bunker af pjalter på bårer, der blev båret af deres stærkere lidelsesfæller. To kvinder kom ud fra en hule i bjergets fod. Deres klæder syntes nye, og de så sig tøvende om, som om de var fremmede på stedet; de syntes grebet af skræk ved synet af den sørgelige forsamling, som de selv hørte med til, og de gik nærmere til brønden, end det var tilladt de spedalske. Alt dette tydede på, at de var

fremmede og ikke kendte stedets skikke. Amras hjerte slog højt, og hun skælvede fra hoved til fod, mens hun stirrede på de to kvinder. De nærmede sig med langsomme, trætte skridt og ængsteligt tøvende. Folk ved brønden søgte at standse dem med vrede råb; manden, som trak vand op, tog småsten op fra vejen, øjensynlig for at drive de to kvinder bort med stenkast; de spedalske på bjerget råbte: "Urene, urene!" Alligevel gik kvinderne nærmere, og Amra tænkte, det kom af, at de intet vidste om de vedtægter, som herskede her. Hun stod op og gik dem i møde med kurven og den fyldte vandkrukke. Folk ved brønden lagde mærke til hende.

"Hvor tåbeligt", sagde en af dem, "at give godt brød til disse, der ikke er at regne for andet end døde!"

"Og tænk bare, at hun går så nær hen til dem!" sagde en anden.

Amra fulgte sit hjertes trang og gik til. Men jo nærmere hun kom, des mere tvivlende og forvirret blev hun. Nogle alen fra den plet, hvor de stod og ventede på hende, standsede hun. Kunne dette være den herskerinde, hvis hånd hun så ofte havde kysset i glad taknemmelighed, hvis statelige skønhed hun så levende mindedes – netop den slags skønhed, som ikke falmer, men modnes med årene! – Og var dette den Tirza, hun havde plejet fra den spædeste barndom, som hun havde leget med og båret på sine arme? Den yndefulde, glade lille Tirza, hvis sang og latter som fuglekvidder havde fyldt hjemmet, nej, nej! disse stakler kendte hun ikke; hun blev syg om hjertet ved synet af dem og vendte sig for at gå.

"Amra!" sagde den ene af de spedalske.

Hun tabte kurven.

"Hvem kalder på mig?" spurgte hun. "Hvem er I?"

"Vi er dem, som du søger."

Amra faldt på knæ.

"O, min herskerinde! Så sandt dit folks Gud også er min, så sandt takker og priser jeg ham, at han har ført mig til dig!" Og stadig knælende, overvældet af gensynet, slæbte hun sig hen imod dem.

"Bliv, hvor du er, Amra! Husk, vi er urene, urene!"

Amra slog højt hulkende sit hoved mod jorden. Pludselig rejste hun sig igen op på knæ og spurgte:

"Tirza? hvor er Tirza?"

"Her, Amra. Har du lidt vand til mig?"

Med tjenerindens lydige iver stod Amra op, strøg håret bort fra sine øjne, hentede kurven og sagde:

"Jeg har noget, der er bedre. Se, her er kød og brød!"

Hun havde taget det hvide klæde bort, som var dækket over kurven, og ville nu brede det ud på jorden, men moderen standsede hende: "Gør ikke det, Amra! De folk derhenne kan godt blive vrede på dig og stene dig. Lad mig få kurven, og tag du vandkrukken, fyld den, og bring den herhen! Så har du for i dag givet os al den hjælp, som vi tør modtage."

De, som havde været vidne til dette møde, gjorde plads for hende, ja hjalp hende endda med at fylde krukken, så megen medynk vakte den dybe sorg, som stod at læse i hendes miner.

"Hvem er de to?" spurgte en kvinde hende.

"De har været gode imod mig – i tidligere dage," svarede Amra kun.

Så ville hun bringe dem kurven, men et ivrigt tilråb standsede hende.

"Kom ikke nærmere! Vi er urene!"

Da stillede hun begge dele på jorden og trak sig nogle skridt tilbage.

"Tak, Amra!" sagde moderen. "Det var smukt af dig at bringe os alt dette."

"Er der ikke andet, jeg kan gøre for jer?"

Ben Hurs moder havde bøjet sig over krukken for at drikke, for hendes tunge brændte. Men nu glemte hun tørsten og satte krukken fra sig:

"Jo, der er. Jeg ved, at Juda er kommet hjem, jeg så ham ligge sovende på trappen og så dig vække ham."

Amra slog hænderne sammen:

"Du så det, og du kom ikke hen til ham!"

"Skulle jeg dræbe ham? – Jeg tør aldrig mere tage ham i mine arme. Men du, Amra, du elsker ham, det ved jeg!"

"Ja!" sagde den trofaste gamle, som igen brast i gråd og faldt på sine knæ. "Ja, jeg ville give mit liv hen for ham!"

"Vis mig, at du taler sandt, Amra!"

"Sig mig, hvad jeg skal gøre."

"Kun dette: du må aldrig sige ham, hvor vi er, eller at du har set os."

"Men han søger efter jer, han er kommet langt borte fra for at finde jer."

"Han må aldrig finde os. Han skal ikke blive – som vi er. Og hør nu videre, Amra. Når du kan bringe os en gave som i dag, så kom herud, kom ved morgen eller aften! Det vil ikke vare længe – ikke længe, kan du stole på. Og – og –", her blev ordene en hulken – "så må du fortælle os om ham – men aldrig et ord til ham om os. Forstår du?"

"Ak, det vil blive så tungt at høre ham tale om jer og se ham søge efter jer, se al hans kærlighed og ikke kunne sige ham så meget som, at I er i live."

"Kan du sige ham, at vi har det godt?"

Amra bøjede hovedet ned i sine hænder.

"Nej, det kan du ikke; derfor må du tie helt stille. Gå nu, og kom igen i aften! Farvel."

"Byrden vil blive tung, herskerinde, så tung at bære!" klagede Amra og sank i knæ.

"Langt tungere at se ham blive, som vi er," sagde moderen med fasthed, idet hun tog vandkrukken i hånden, og rakte kurven til Tirza, hvorpå de gik til klippehulen.

Amra lå knælende, så længe hun kunne se dem. Så rejste hun sig og gik sorgfuld hjem. Om aftenen kom hun tilbage, kom hver morgen og hver aften og bragte dem, hvad de trængte til. Gravhulen, de boede i, var dog bedre end fængslet. Solen skinnede derind, og de gik uhindret ud i den fri natur. Og det er langt bedre at vente på døden under Guds lyse himmel end i et fangehul.

Om morgenen på den første dag i den syvende måned rejste Ben Hur sig med tungt hjerte fra sit leje i khanen, hvor han havde taget bolig. Malluch var kommet efter deres aftale og havde taget fat på efterforskningerne. Han var dristigt gået lige til tribunen på borgen Antonia, havde fortalt ham om slægten Hur og krævet, at de to kvinder, hvis de sad fængslet, straks skulle frigives. Kunne dette ikke ske, ville deres slægtninge henvende sig til kejseren; de havde intet som helst strafskyldigt gjort og krævede kun retfærdighed.

Tribunens svar på dette var en nøjagtig redegørelse for, hvorledes man havde fundet de to kvinder i fængslet nr. 6. Han fremlagde den beretning, de havde givet om sig selv, ja tillod endda, at der blev taget en afskrift af den. Med denne ilede Malluch til Ben Hur, som den gribende fortælling gjorde et indtryk på, som ingen ord kan gengive. Han lettede, ikke sin smerte med tårer eller heftige udbrud; den var alt for dyb til at kunne få luft. Længe sad han dødbleg og tungt åndende; kun nu og da mumlede han enkelte ord: "Spedalske, spedalske! – De – min moder og Tirza – spedalske! Hvor længe, o mine fædres Gud! Hvor længe –" Snart var det sorgens retfærdige harme, snart en tørst efter hævn, der også må kaldes retfærdig, som fyldte hans sind. Endelig rejste han sig:

"Jeg må opsøge dem; måske de er døden nær."

"Hvor vil du søge?" spurgte Malluch.

"Der er kun ét sted, hvor de tør opholde sig."

De gik sammen til den af byens porte, hvor de spedalske i umindelige tider havde plejet at sidde og bede om almisse. Der uddelte de gaver og spurgte enhver om de to kvinder. Uger igennem blev de ved – men uden held. En morgen kom det ham for øre, at to spedalske kvinder for nogen tid siden var fundet på Jerusalems gader og med stenkast drevet ud gennem Fiskeporten. Da han nærmere forhørte sig om tiden, hvor dette var sket, kom han til den sørgelige vished, at disse to var dem, han søgte. Hvor var de da nu? Og hvad var der blevet af dem? De var sikkert døde i ørkenen.

I disse tunge tanker gik han ud i khanens gård. Han lagde der mærke til en flok kraftige unge mænd, der i holdning, blik, og tale havde noget særegent kækt og uafhængigt, der ikke var

almindeligt hos almuen i Jerusalem. Snart fik han at vide, at det var galilæere, og nu så han på dem med endnu større opmærksomhed. De bragte ligesom en hilsen fra de egne, han tænkte sig, at Israels håb skulle komme fra. Hvad ville ikke disse hårdføre bjergboere kunne udrette, hvis de var opøvet i våbenbrug på romernes vis, tænkte han. I det samme kom en mand løbende, åndeløs og med funklende øjne:

"Hvad står I her for?" råbte han. "De skriftkloge og de ældste går nu fra templet hen at tale med Pilatus. Kom, lad os følge med!"

De flokkedes om ham:

"Til Pilatus? Hvorfor?"

"De har opdaget, at han vil betale den ny vandledning med templets penge."

"Hvad! med den hellige tempel skat? Lad ham prøve på det! Lad ham tage en eneste schekel deraf, om han tør!"

"Kom, kom!" lød mandens råb, "optoget er allerede gået over broen, hele byen følger efter. Lad os skynde os, måske der bliver brug for os."

I samme nu kastede mændene alle overflødige klædningsstykker og stod i deres korte, ærmeløse underkjortler. De spændte bælterne fastere og råbte:

"Vi er rede!"

Så talte Ben Hur til dem:

"Galilæere, jeg er en søn af Juda stamme. Må jeg følge med jeres skare?"

"Følg du kun med, du ser stærk ud."

"Hvem venter I at komme til at slås med?" spurgte han roligt, idet han spændte sit bælte.

"Med vagten –"

"Har I våben?"

De stirrede på ham.

"Nå, i hvert fald vil vi gøre, hvad vi kan, men var det ikke bedst at vælge en fører? Det har romerne altid, og derved kommer der mere kraft og samling i deres angreb."

Galilæerne syntes at undre sig som ved en tanke, der var dem ny og fremmed.

"Nå, lad os i det mindste love hinanden at holde troligt sammen. Skal vi så gå?"

Det gjorde de. På vejen sluttede mange af Jerusalems indbyggere sig til toget, for vreden over det tempelran, som påtænktes, var almindelig. Da de nåede paladsets port, var de ældstes tog allerede kommet indenfor, mens en urolig og larmende menneskemasse opholdt sig uden for porten, hvor der stod en deling romerske soldater. Solen brændte på deres hjelme, men de stod som støtter, ligegyldige for heden så vel som for mængdens råb. Gennem de åbne bronzeporte gik byens borgere ud og ind.

"Hvordan står det til derinde?" spurgte en galilæer en af dem, der kom ud.

"De ældste kræver at tale med Pilatus, og han vil ikke modtage dem. De har ladet ham sige, at de vil ikke gå, før han har hørt dem. De vil vente, så længe det skal være."

"Lad os gå ind," sagde Ben Hur med rolighed, skønt han tydeligere end de andre forstod, hvor alvorlige følger denne styrkeprøve mellem romere og jøder kunne få. Inden for porten var der en række løvrige træer med siddepladser under. Men jøderne, som færdedes her, undgik omhyggeligt den

forfriskende skygge, der af træerne kastedes over gårdens marmorfliser, fordi – det lyder sælsomt, men er dog sandt – de skriftkloge påstod, at efter loven var det forbudt at plante noget som helst inden for Jerusalems mure. Mellem træerne sås forsiden af paladset, landshøvdingens bolig. En ophidset mængde fyldte pladsen, og alles øjne var rettet mod en mægtig porthvælving, hvor en ny opstilling romerske soldater vogtede den lukkede indgang. Her var en sådan trængsel, at Ben Hur og hans flok umuligt kunne nå frem, selv om de havde villet. De holdt sig derfor i udkanten og vogtede nøje på alt, hvad der foregik. Nærmest oppe ved indgangen sås rabbiernes høje turbaner, som af og til rørte sig med en utålmodighed, der straks meddelte sig til folkemassen. Så hørtes råbene:

"Pilatus, kom frem! Så sandt du er vor landshøvding, kom frem!"

En mand, som kom deroppe fra, rød og ophidset, banede sig vej gennem mængden, idet han råbte:

"Her, på dette hellige sted, agter de ikke Israels børn mere, end de agter hundene i Rom!"

"Vil han da ikke komme ud?"

"Komme? Har han ikke sagt nej tre gange?"

"Hvad vil rabbierne gøre?"

"Blive her på stedet, til han modtager dem!"

En time gik, alt var uforandret, mængden holdt sin plads, og ophidselsen var i tiltaget. Råbene på Pilatus blev ved, ja blandedes med skældsord. Ben Hur ventede, at romernes stolthed snart ville sejre over deres tvungne liv, og at Pilatus kun søgte påskud for at bruge magt. Omsider hørtes midt i vrimlen lyd af tunge slag, som blev efterfulgt af smertes- og

vredesskrig og et voldsomt røre. Tusinde røster skreg og spurgte, men ikke én havde svar at give. Forvirringen steg til vild rædsel. Ben Hur, som ikke tabte fatningen, sagde til en af galilæerne:

"Jeg vil løfte dig op, så du kan se, hvad der er på færde. Sig mig så, hvad det er."

"Der er nogle mænd, væbnet med knipler, som slår løs på folk. De er klædt som jøder."

"Men *er* de jøder?"

"Nej, de er romere, så sandt Israels Gud lever! Romere i jødisk dragt. Deres knipler går som plejle – der slog de en rabbi ned, en gammel mand; de skåner ingen!"

Ben Hur satte manden ned.

"I galilæiske mænd!" råbte han, "dette er et lumsk påfund af Pilatus. Vil I som jeg, så skal vi give knippelkæmperne lige for lige."

"Ja, ja!"

"Så hen til træerne nede ved porten! Kom!"

De løb, så hurtigt de kunne, til træerne, som de brød tykke grene af. På kort tid var de væbnet med knipler. Bag dem blev larmen ved, en blanding af vredesråb, smertesskrig og forbandelser. De, der kunne, flygtede hen imod udgangen.

"Til muren!" råbte Ben Hur. "Hold jer tæt til muren og uden for trængslen!"

Da sværmen var kommet forbi dem, rykkede den håndfaste, tætsluttede skare frem og stødte snart sammen med de som jøder forklædte romere, der overmodige slog løs på de værgeløse. Højligt forbavsede blev romerne, da de smidige, stærke galilæere angreb dem med deres egne våben. Ben Hur

var både fører og stridsmand; for hvert eneste af hans vældige slag segnede der en fjende. Romerne drog sig tilbage til forhallen, og galilæerne ville i deres iver følge efter, men Ben Hur standsede dem.

"Holdt, venner!" råbte han, "nu kommer soldaterne, og mod deres sværd og skjolde kan vi ikke stå imod. I har kæmpet tappert. Nu tilbage, inden de spærrer udgangen."

De adlød, skønt langsomt, for deres vej gik mellem faldne mænd. Men de var ikke alle jøder, det var en trøst. Soldaternes fører råbte nogle smædeord efter dem og kaldte dem jødiske hunde, Ben Hur vendte sig imod ham og svarede i hans eget tungemål:

"Hvis vi er jødiske hunde, så er I romerske ræve. Vi skal nok finde jer en anden gang."

Uden for portene var der en utrolig masse mennesker på færde. På tagene, på gaderne, ned ad bjergets sider stod de, hoved ved hoved, og fyldte luften med råb og klager. En høvedsmand af portvagten råbte til Ben Hur:

"Stands, uforskammede! Er du romer eller jøde?"

"Jeg er en søn af Juda stamme og født her i Jerusalem; hvad vil du mig?"

"Jeg udfordrer dig til tvekamp, nu på stedet."

Ben Hur lo spottende:

"Tapre romer, jeg har ingen våben."

"Du skal få mine, jeg kan låne af vagten."

Rundt om blev der stille. For nylig havde Ben Hur overvundet en romer i hele Antiokias påsyn; kunne han nu fælde en anden her i Jerusalem for sine landsmænds øjne, ville den hæder, han vandt, muligvis gavne den ukendte konges sag.

"Jeg er rede," sagde han frejdigt til romeren, "lån mig sværd og skjold!"

Soldaterne af vagten stod stadig uden at røre sig, men de gav nøje agt på de to. Blandt folket fløj et spørgsmål fra mund til mund:

"Hvem er han?"

Men ingen kunne sige det.

Ben Hur vidste, at de romerske krigere hverken huggede eller slog, men de *stak*, og målet var som regel modstanderens hoved. Han følte det som en pligt, før kampen at sige:

"Jeg er født i Jerusalem, som jeg sagde, men oplært i Roms fægteskoler. Forsvar dig!"

Et øjeblik stod de to overfor hinanden, uden at røre sig, mens deres øjne mødtes funklende over skjoldenes rand. Så gjorde romeren et skridt frem og lod, som han ville føre et stød nedad, men stak i stedet for efter Ben Hurs øjne. Denne gjorde i det samme et skridt til venstre; hurtigt blev fjendens udfald gjort, men denne forandring af stilling var dog endnu hurtigere. Ben Hurs skjold standsede romerens arm og sværd, idet han tog et skridt frem og stødte sit sværd i sin modstanders side, der i øjeblikket var uden dækning. Sværdet trængte dybt ind, og kampen var afgjort med det samme; romeren styrtede mod stenbroen, så hans brystplade klang ved det. Ben Hur satte foden på sin fjendes ryg og svang efter gladiatorernes skik sit skjold højt over hovedet som hilsen til de romerske soldater.

Holdt disse sig stille som støtter, så opførte folket sig på helt modsat måde; alle turbaner fløj i luften, og alle tunger jublede både nær og fjernt; havde Ben Hur kun tilladt det, ville hans landsmænd have båret ham på deres skuldre. Til en af de

romerske officerer, som nu trådte frem, sagde han, idet han pegede på den døde:

"Han faldt i ærlig kamp; jeg vil ikke plyndre ham, men tager kun hans sværd og skjold."

Dermed gik han. Til galilæerne, som fulgte ham, sagde han:

"Brødre, I har kæmpet tappert i dag. Lad os nu skilles, men mød mig i aften i khanen i Bethania. Jeg har et vigtigt forslag at gøre Jer."

"Hvem er du?" råbte de ivrigt.

"En søn af Juda stamme – kan jeg stole på, at I kommer?"

"Ja, ja!" svarede de alle som én.

De faldne og sårede blev båret ud af paladsets gård, og stor var sorgen over dem, men Israels synkende mod oplivedes ved den ukendte stridsmands kække dåd, minder fra makkabæernes heltetid vaktes derved, og man opmuntrede hinanden til tålmod og tro på den herre, som når tiden kom, ville hjælpe sit folk til dets ret. På denne dag havde Ben Hur vundet galilæerne.

Syvende bog

Mødet i khanen i Bethania fandt sted, som det var aftalt. Derfra fulgte ben Hur sine galilæere til deres eget land, hvor hans tapre færd allerede havde vundet ham hengivne venner. Før vinteren var forbi, havde han samlet tre legioner, og han kunne have haft dobbelt så mange, om han havde villet, for det kække folks dådstrang var stadig vågen, men han var nødt til at iagttage den største varsomhed. Dem, han havde udvalgt til førere, tog han med sig ud i en øde egn, hvor han lærte dem at bruge våben, særligt kastespyd og sværd, samt hele den romerske kampmåde, og disse krigerske øvelser blev snart en yndlingsbeskæftigelse for Galilæas ungersvende. Derefter sendte han dem hjem, for at hver af dem i sin egn kunne indøve sit mandskab.

Hans hverv fordrede både tålmod, dygtighed og opofrende udholdenhed, men han havde alt dette i fuldt mål. Simonides støttede ham med penge og med våben, og Ilderims tro arabere vågede over hans sikkerhed. Selv arbejdede han med en iver og selvfornægtelse, der ikke kunne andet end vække de samme egenskaber hos hans folk. Og hvad var de ikke for folk, disse hårdføre galilæere! De jøder, som var fødte i templets nærhed, ringeagtede disse deres nord på boende brødre; dog kunne de ikke nægte, hvad der står i Talmud: "Mændene fra Galilæa elsker æren, og de fra Judæa elsker guldet."

Da deres had til Rom var lige så stærkt som deres kærlighed til hjemlandet, var de ved enhver opstand de første til at rejse sig mod undertrykkerne og de sidste til at vige. I jødernes

sidste kamp mod romerne, den, der 40 år efter de her fremstillede tildragelser endte med Jerusalems ødelæggelse, ofrede halvandet hundrede tusinde galilæere livet. På et sådant folk, stolt, tappert og fromt, måtte fortællingen om den konge, der skulle komme og knuse Roms magt, virke med overvældende kraft, og da Ben Hur sagde dem, at den ventede konge ifølge profeternes udsagn skulle grunde et rige, herligere end Salomons, og at der ikke skulle være ende på hans herredømme, da svor de at høre ham til med liv og sjæl. De kendte og elskede jo de gamle forudsigelser om Messias, men først nu fik disse liv og virkelighed. Det hed sig ikke længere: "Kongen skal en gang komme," men: "Kongen er nær."

Således arbejdede Ben Hur vinteren igennem. Hvad sorg, der end tyngede ham personligt, lagde han dog al sin kraft i sin gerning, og da foråret kom og sendte milde, lune luftninger hen over den galilæiske sø, kunne han sige til sine tro mænd og til sig selv: "Lad nu kongen af Davids rod komme og pege på det sted, hvor han vil rejse sin trone: vore sværd er rede til at værne den." For sine galilæere var han kun "sønnen af Juda stamme," de kendte ham ikke under noget andet navn.

En aften sad han med nogle af sine mænd ved indgangen til den hule, hvor han boede, da en ridende araber bragte ham et brev, der lød således:

> "Der er opstået en profet, som folk siger er Elias. Han har levet mange år i ørkenen, og nu prædiker han og kalder sig forløber for en anden langt større, som skal komme. Jeg har set og hørt ham, og det er min tro, at den, han taler om, er kongen, som du venter. Kom og døm selv! Hele Jerusalem

drager ud til profeten, og ved Jordan, hvor han prædiker, er der lige så fuldt af mennesker som på Oliebjerget i påskefesten.

Malluch."

Ben Hurs øjne lyste af glæde.

"Nu, venner," sagde han, "er vor ventetid til ende. Kongen er nær, hans sendebud har forkyndt det."

Han læste brevet op, og de frydede sig ved at høre det. Så bød han dem drage hver til sit og holde sig rede samtidig med det våbenøvede mandskab, som stod under dem.

Til Simonides og Ilderim sendte han meddelelser om den store tidende, han havde hørt, og derpå gav han sig på vej til Jordanfloden. Det var hans ønske at ride natten igennem og, når det blev dag, finde et sikkert sted, hvor han kunne hvile, men morgenrøden fandt ham endnu ude i ørkenen, og så fortsatte han rejsen. Føreren lovede ham, at de inden lang tid skulle komme til en dal omgivet af klipper, hvor der var en kilde og græs til hestene.

Alt som han red fremad med hovedet opfyldt af de underfulde ting, som snart skulle ske, og grublende over alle de omskiftelser, som herved ville fremkaldes, underrettede et råb fra føreren ham om, at der var rejsende at se bag dem. Til alle sider strakte ørkenen sig med de ensformige sandbølger, der nu gulnede i det voksende lys, og som ikke oplivedes af den mindste smule grønt. Til venstre, men endnu meget langt borte, sås en række lave bjerge. I denne stilhed og dette øde måtte levende væsener i det fjerne tiltrække sig den største opmærksomhed.

"Det er en kamel og nogle ryttere," sagde føreren.

"Ikke flere end en eneste kamel?" spurgte Ben Hur.

"Nej, den er alene. Det vil sige, der er en mand til hest, sagtens føreren."

Snart efter kunne Ben Hur se kamelen, der var hvid og så ualmindelig stor, at den mindede ham om det prægtige dyr, som han havde set bære Iras og Balthasar til kilden i nærheden af Dafne. Ja, der kunne ingen tvivl være, det måtte være den samme. Han tænkte på den skønne egypterinde og sagtnede hestens gang, så at kamelen måtte indhente ham. Da den kom nærmere, kunne han tydelig se teltet på dens ryg og høre sølvbjældernes fine klang. Han kendte også den sortebrune egypter, som plejede at være Balthasars ledsager. Da kamelen kom på siden af hans hest, skiltes teltforhængene, og Iras selv så ned på ham med sine strålende øjne fulde af undren, og han hørte Balthasars hilsen:

"Den sande Guds velsignelse være med dig!"

"Herrens fred være med dig og dine!" svarede Ben Hur.

"Hvis mine gamle øjne ikke ser fejl, er du Hurs søn, som jeg sidst traf som en hædret gæst i høvdingen Ilderims telt."

"Og du er den vise egypter Balthasar, hvis ord om vort folks hellige håb har megen del i, at jeg er her i ørkenen. Men du, hvad gør du her så alene?"

"Han er ikke alene, som er, hvor Gud er – og Gud er overalt," svarede Balthasar alvorligt. "Men heller ikke i ordets almindelige forstand er vi alene, da vi har sluttet os til en karavane, som går til Jerusalem, og er lige bag ved os. Vi red kun et lille stykke forud i denne morgen. Røvere frygter jeg ikke for, da vi har lejdebreve fra Ilderim, og vor kamel er hurtig."

Ben Hur svarede med en bøjning:

"Ja, høvdingens venner har intet at frygte af mennesker, og hvilke vilde dyr kan vel løbe om kap med denne kamelernes konge?"

"Men alligevel," sagde Iras med et smil, "alligevel kan selv konger føle tørst og træthed. Kan du føre os til et eller andet rindende vand, hvor vi kan holde vort morgenmåltid?"

"Det skal være mig en glæde," svarede Ben Hur. "Hvis du tillader det, vil vi ride stærkere til."

"Den tørstiges velsignelse være din løn!" smilede den dejlige Iras med spøgende højtidelighed.

"Så lad os skynde os!" Ben Hur hilste dybt og red hen til føreren for at fremskynde hurtigheden.

De nåede kilden. Vandet strømmede ud fra en revne i en klippe, og oven over var der med hebraiske bogstaver indhugget det ene ord: *Gud*. Sagtens et udtryk for en rejsendes taknemmelighed; måske havde han været nær ved at vansmægte, da han kom hertil. Vandet brusede livligt ned over de mosklædte sten og samlede sig derpå i en lille spejlklar dam, hvorfra det sneg sig videre mellem græsgroede bredder og vandede træerne, inden det svandt bort i det tørre sand. Et par stier var synlige omkring dammen, ellers så stedet ud, som om ingen menneskefod havde rørt jorden; den mest fuldkomne fred herskede over denne skønne oase. Hestene fik lov at gå frit om og græsse, og den egyptiske slave hjalp Balthasar og Iras at stige af. Så snart den gamle mand stod på jorden, vendte han sig mod øst, foldede hænderne og bad med inderlighed.

"Skaf mig et bæger!" sagde Iras utålmodigt, og slaven skyndte sig at bringe hende det. – Så gik hun med bægeret hen til

kilden. Ben Hur fulgte efter og tilbød sin hjælp, men hun rystede smilende på hovedet, holdt sit bæger op under vandstrålen og sagde:

"Nu vil jeg være din tjenerinde."

Dermed bød hun ham den første drik.

"Nej, dette sømmer sig ingenlunde. Tillad dog mig at udføre tjenesten!" bad Ben Hur.

Iras ville ikke give efter.

"Du skal vide, søn af Hur, vi har i mit land et ordsprog, der siger: "Det er bedre at være mundskænk for den lykkelige end kongens første rådgiver."

"Den lykkelige?" gentog han i en overrasket og spørgende tone.

Hun svarede hurtigt:

"Ja, har guderne ikke undt dig held? Sejrede du ikke i cirkus?"

Blodet steg Ben Hur til hovedet.

"Og det er ikke længe siden, du krydsede sværd med en romer og fældede ham."

Rødmen på den unge jødes kinder blev stærkere, fordi han fandt glæde i den tanke, at hun havde fulgt hans skæbne med sådan agtpågivenhed. Lidt efter gik glæden over til forbavselse. Rygtet om den tvekamp uden for landshøvdingens dør var fløjet vidt om, men sejrherrens navn var der kun få, der kendte, Malluch, Ilderim og Simonides. Havde nogen af disse valgt Iras til sin fortrolige? Umuligt! Men hvorfra vidste hun det da? Han blev aldeles stum af undren. Iras rejste sig, fyldte bægeret på ny og bøjede sig over dammen klare vandflade, idet hun sagde:

"I Egyptens guder! Jeg takker jer, fordi helten fandt lejlighed til at vise verden sin kraft og sit mod. Og jeg takker jer, fordi

den dræbte mand, der lå i paladset Iderni, ikke var min kongelige helt. For dette, I hellige guder, bringer jeg jer min tak og ofrer jer det halve af min læskedrik."

Dermed hældte hun noget af vandet i dammen og drak resten. Da hun tog bægeret fra sine læber, så hun op på ham med et skælmsk smil:

"Er det skik, søn af Hur, blandt de tapreste mænd at lade sig overvinde så let af en kvinde? Tag du nu bægeret og se, om du ikke på dets rand kan finde et ord, som forbavser *mig*."

Han modtog bægeret og bøjede sig for at fylde det:

"En Israels søn har ingen guder, som han kan bringe drikofre til," sagde han, mens han legede med vandstrålen for at skjule sin forbavselse. Hvad mere vidste hun om ham? Kendte hun hans forhold til Simonides? Og til Ilderim? Hvem kunne det være, der havde forrådt hans hemmeligheder? Han var på vej til Jerusalem, og netop i denne by ville det skade ham umådelig meget, hvis en af hans fjender fik kendskab til alt dette. Var hun hans fjende? Alle disse tanker fløj igennem hans hoved i det øjeblik. Han fyldte bægeret. Da vendte han sig imod hende og fortsatte med et smil, der ikke røbede hans ny vakte uro:

"Hvis jeg var en egypter eller en græker eller en romer, ville jeg sige" – han løftede bægeret op over sit hoved – "O, I gavmilde guder, jeg takker jer, fordi I, trods alle de plager, der findes i verden, dog har ladet skønhed og elskov fryde vore hjerter, og jeg tømmer dette bæger for hende, som i sig forener dem begge, for Iras, den dejligste af Nilens døtre!"

Hun lagde sin hånd let på hans arm:

"Nu har du syndet imod loven og påkaldt falske guder! Hvis jeg fortæller det til jeres rabbier –?"

"Å, det er kun en ringe ting at fortælle," lo han, "for den, der ved så mange, langt vigtigere hemmeligheder."

"Så vil jeg gøre mere. Jeg vil gå til den lille jødepige i det rige købmandshus i Antiokia og røbe for hende, hvad du har sagt til mig under det løftede bæger og med guderne til vidner."

Hendes ord kaldte et billede frem for Ben Hurs tanker: Esther ved sin faders lænestol, læsende de breve, Simonides modtog, som hans fortrolige og medhjælper. Hun havde været nærværende, da Ben Hur fortalte, hvad der skete i paladset Iderni. Hverken Simonides eller Ilderim kunne have røbet hans hemmeligheder. Men kunne egypterinden ikke have sit kendskab fra Esther? I hans sind opstod der en pinlig mistro, men inden han havde fået svaret Iras, kom Balthasar hen til dem.

"Vi skylder dig stor tak, søn af Hur," sagde han med alvorlig venlighed. "Denne dal er et yndigt sted, og kilden synger for os om Guds kærlighed. Kom nu og tag del i vort måltid!"

"Tillad mig først at byde dig en læskedrik!" sagde Ben Hur og rakte bægeret til Balthasar, som modtog det med et takkende blik mod himlen.

Straks efter bragte slaven dem håndklæder, og efter at have dyppet deres hænder i vandet og aftørret dem, satte de tre sig til måltidet under det samme telt, som havde skygget over de tre vise mænd, da de for mange år siden mødtes i ørkenen. Ved slutningen af måltidet spurgte Balthasar, om dette var den nærmeste vej til Jerusalem.

"Jeg har ingen ro på mig," sagde han, "for jeg hører i de sidste nætter så ofte en røst i mine drømme, den siger: "Skynd dig, stå op! Den herre, du søger, er nær."

Ben Hur rakte ham Malluchs brev, som den gamle læste højt. Da han var til ende med det, løftede han sine tårefulde øjne i tak og bøn. Han gjorde ingen spørgsmål, følte ingen tvivl, men sagde kun:

"Din miskundhed har været stor mod mig, o Gud! Nu har jeg kun dette at ønske, at jeg må se Frelseren og tilbede ham, og lad derefter din tjener fare herfra i fred."

Hans ord, hans væsen og den dybe inderlighed i hans bøn greb Ben Hur som et hidtil ukendt, men uudsletteligt indtryk. Han havde aldrig haft en så stærk følelse af, at Gud var ham nær, den Gud og alles fader, der ville tage så vel hedninger som jøder i sin favn uden at trænge til mellemmænd, præster eller skriftkloge, eller hvad de så kaldtes. At en sådan Gud snarere ville sende menneskene en frelser end en konge, syntes ham i øjeblikket mest sandsynligt.

De sad nogle øjeblikke hensunket i en tavshed, som blev brudt af Balthasar.

"Lad os stå op og drage videre," sagde han. "Mine egne ord forstærker min længsel efter ham, som altid er i mine tanker. Lad det være min undskyldning, søn af Hur, og du, min datter, når jeg fremskynder rejsen."

På hans vink kom slaven, brød teltet op, rullede det sammen og pakkede det samtidig med alt det øvrige på kamelen. Araberen bragte Ben Hurs hest, og snart red de alle videre.

Det kan ikke nægtes, at der for Ben Hur var en stadig tiltagende fortryllelse i Iras' nærværelse. At behage hende var hans uophørlige ønske, og alt, hvad hendes blik hvilede på med glæde, omstråledes for ham af en særegen glans. Således syntes de fjerne bjerges purpurskær ham vidunderlig skønt, fordi hun

med et par ord havde henvendt hans opmærksomhed på det; når derimod nu og da teltets forhæng blev draget sammen, forekom det ham, at sollyset svandt fra landskabet. Der var tegn, der tydede på, at hun helt vel forstod sin magt over ham. Ved smykker, guldindvirkede stoffer og spindelvævsfine slør og kniplinger forhøjede hun virkningen af sin skønhed. Hun sendte ham de mest fortryllende smil, og hendes blik fulgte ham, snart med et udtryk af smeltende ømhed, snart med det mest strålende skælmeri.

På rejsens tredje dag nåede de floden Jabbok, hvor en hel del mennesker holdt hvil med deres dyr. Næppe var de steget af, før en mand kom hen til dem med en vandkrukke og bød dem en læskedrik. Mens de drak, så han forbavset på kamelen og sagde til Balthasar:

"Jeg kommer netop fra Jordan, hvor der var en mængde folk; nogle af dem red også på kameler, men mage til dette dyr var der rigtignok ikke iblandt dem."

"Hvor omtrent var alle de mennesker?" spurgte Ben Hur.

"Ved Bethabara."

"Det er da ellers sådan et afsides vadested, hvor folk aldrig plejer at samles i skarer."

"Å, jeg ser, I kommer langvejs fra, siden I ikke har hørt de gode tidender."

"Hvilke tidender?"

"Der er kommet en mand fra ørkenen, en meget hellig mand, som taler så sælsomme ord, at ingen kan modstå dem. Han kalder sig Johannes, Zacharias' søn, og siger, han er en forløber for Messias."

Selv Iras lyttede opmærksomt, mens manden blev ved:

"De siger om denne Johannes, at han har levet længe ude i ørkenen i faste og bodsøvelser. Folk strømmer til for at høre ham prædike."

"Hvad prædiker han da om?"

"Det er en ny lære, som man aldrig før har hørt i Israel; han siger altid, at folk skal angre deres synder og lade sig døbe. De skriftkloge ved ikke, hvad de skal tro om ham. Nogle af dem har spurgt ham, om han er Kristus, andre, om han er Elias, men han svarer kun: "Jeg er hans røst, som råber i ørkenen. Bered Herrens vej, gør hans stier jævne."

Her blandede Balthasar sig i samtalen:

"Gode fremmede, sig os, om denne mand endnu er at træffe på det sted, hvor du forlod ham."

"Ved Bethabara, ja det er han!"

"Visselig, det må være vor konges herold," sagde Ben Hur. I den gamle mands indfaldne øjne tændtes der en tindrende glans, og han udbrød: "Lad os skynde os, jeg er ikke træt længere."

De red videre i tavshed, hver især optaget af sine egne tanker, indtil de kom til det sted, hvor de ville tilbringe natten.

"Vi må stå tidligt op i morgen, Ben Hur," sagde Balthasar, "tænk, om frelseren kom, og vi ikke var der!"

"Hvor kongens herold er, må kongen selv være i nærheden," sagde Iras sagte til Ben Hur, "og kongen vil lønne sin mest trofaste mand med guld og ære – en krone var ikke for meget at byde ham."

"En krone var vel værd at eje for at sætte den på *dit* hoved," svarede den unge mand i samme tone, "og en skønnere, stoltere dronning kunne aldrig tænkes."

Næste dag, omtrent ved den tredje time, forlod de hulvejen, som de havde fulgt forbi bjerget Gilead, og kom ud på den tørre steppe øst for den hellige flod. Lige for sig kunne de se toppene af palmerne omkring Jeriko, og hinsides denne by, vidste de, lå Judæas bjerge. Ben Hurs øjne strålede, for han vidste, at Bethabara var tæt derved.

Snart efter fik de øje på telte og tøjrede dyr, og helt nede ved vandet var der en stor mængde mennesker samlet. I den tanke, at profeten var ved at prædike, skyndte de sig endnu mere, men på én gang kom der uro i vrimlen, man skiltes ad; de var kommet for sent! Da kom der nede fra floden en person af et sælsomt udseende: Omkring et skarpt, udtæret ansigt hang en manke af solbleget hår i vild uorden. Huden havde en mørk, brunlig farve, og øjnene lyste brændende klare. En kjortel af kamelhår, grov som ørkenboernes teltdug, dækkede hans legeme til knæene og blev holdt sammen om livet af et bælte af ugarvet læder. En taske, ligeledes af ugarvet læder, hang ved bæltet. Hans fødder var nøgne, og han støttede sig til en knortet stav. Han gik hurtigt og fast og kastede ofte spejdende blikke om sig, som om han søgte nogen.

Egypterinden målte ham med et blik, fuldt af forbavselse, ja næsten modbydelighed, og spurgte Ben Hur, som red tæt ved hende:

"Er *han* din konges herold?"

"Det er døberen," sagde han.

Selv følte han dette syn som en pinlig skuffelse. Han sænkede sit blik, skamfuld, forvirret, ja forarget.

Med Balthasar var det ikke sådan. Han vidste, at Guds veje er anderledes end menneskenes veje. Han havde set frelseren i en

krybbe og var forberedt på, at når gensynet forundtes ham, ville der intet være af verdslig pragt og bram.

Nu rejste en mand sig, som havde siddet på en sten nede ved floden, og gik langsomt hen imod døberen; denne fik øje på ham, standsede og løftede sine hænder som for at vække alle deres agtpågivenhed, der var til stede. Det lykkedes ham også; de standsede deres gang, de holdt op at tale og stod alle forventningsfuldt lyttende. Så strakte han sin stav ud og pegede på den fremmede. Alles øjne vendte sig imod denne mand. Han var lidt over middelhøjde, en slank, ja spinkel skikkelse. I hans gang så vel som i hans udtryk var der den tankefulde ro, som kommer af, at sindet er opfyldt af de højeste ting. Hans dragt var en fodlang underkjortel med lange ærmer, og derover den sædvanlige overklædning. Over venstre arm bar han sit hovedklæde, hvis røde pandebånd hang løst ned. Med undtagelse af pandebåndet og en smal blå rand om hans overklædning var dragten af ufarvet linned, gulnet af vejens støv. Dens eneste pryd var de små duske af blåt og hvidt, som folkets lærere sædvanlig bar på kjortlen. Hans sandaler var af den tarveligste slags, og han havde hverken taske, stav eller bælte.

Disse enkeltheder i hans udseende lagde dog de tre rejsende kun lidt mærke til, men hvad der fængslede deres som alle de tilstedeværendes blikke, var den fremmedes hoved og ansigt. Dette hoved var ikke dækket af andet end det lange, bølgende, i midten skilte hår, hvis farve var kastanjebrun med et gyldent skær, hvor sollyset faldt hen over det. Under den brede pande og de sorte, hvælvede bryn lyste et par store, mørkeblå øjne med øjenhår, der var så lange, som de i reglen kun findes hos børn,

og øgede blikkets særegne blidhed. Om trækkene i det hele taget var jødiske eller græske, var ikke let at afgøre; mund og næsebor var finere formede, end de plejer at være hos jøder, farven var noget bleg, skægget blødt og let krøllet. I hans udtryk var der en blanding af visdom, kærlig medynk og sorg, det udtryk, man kunne tænke sig hos en ren og syndefri sjæl, der var tvunget til stadig at være vidne til al syndens elendighed. Trods alt det rene og fredsæle var der ingen svaghed over ham, tværtimod, der var styrke, men af den slags, som til alle tider har tilhørt martyrer og helgener.

Langsomt nærmede han sig til de tre. Ben Hurs stolte krigerskikkelse til hest og med spyd i hånd ville sikkert have tiltrukket en konges blik, men den fremmede så højere op – ikke på Iras i al hendes skønheds pragt, men på den gamle affældige Balthasar hvilede hans øje.

Døberen stod stadig med udstrakt, pegende stav, og nu lød hans røst højt gennem den dybe stilhed:

"Se det Guds lam, som bærer alverdens synd!"

De mange, som lyttede, stod grebet af ærefrygt ved disse sælsomme ord. På Balthasar var virkningen overvældende. Han vidste, at den, som det forundtes ham at se, var verdens frelser. Den troens inderlighed, som for mange år siden havde bragt ham en så herlig løn, var endnu lige så stærk i hans hjerte, og det var, som om den nu gav ham et overmenneskeligt klarsyn, således at han ved første blik kendte *ham*, som han længselsfuldt søgte.

Balthasar faldt på knæ, og Johannes fortsatte:

"Denne er ham, om hvem jeg har sagt, at han kommer efter mig, og at han var forud for mig, han, hvis skotvinge jeg ikke er

værdig at løse. Den, som sendte mig at døbe med vand, sagde til mig: "Han, over hvem du ser ånden dale ned som en due, han er den, som døber med den helligånd. Og jeg har set det, og jeg vidner" – han tøvede et øjeblik, stadig pegende på den hvide skikkelse, tøvede som for at give det, der fulgte efter, stærkere eftertryk: "jeg vidner, at denne er Guds søn!"

"Det er ham! Det er ham!" råbte Balthasar, som i næste øjeblik sank afmægtig sammen.

Ben Hur havde imidlertid vogtet i stærkeste spænding på den fremmede. Han kunne ikke være blind for den renhedens glans, den tankefulde mildhed, der udstrålede fra dette ansigt, men for øjeblikket var der kun plads til en eneste tanke i hans sind: *Hvad* var denne mand? Konge eller Messias? Ingen kunne være mindre lig en jordisk konge end han. Ved synet af denne fred og mildhed flygtede enhver tanke om krig og erobring og hersketrang bort som en vanhelligelse. I Ben Hurs hjerte lød det: Balthasar har ret og ikke Simonides; denne mand er ikke kommet for at genoprejse Salomons trone. Hans herredømme må være af en anden og højere slags end Roms.

Det ville være urigtigt at sige, at Ben Hur *tænkte* dette, det var kun indtryk, følelser, der uklart rørte sig hos ham, men samtidig steg der noget frem for hans hukommelse. Han havde jo set dette menneske før, men hvor? og hvornår? At dette blik med dets kærlige, medynksfulde mildhed en gang havde strålet ned på ham, var sikkert. Omsider dukkede kilden uden for Nazareth op for hans tanke. Ja, den dag, da romerne slæbte ham bundet af sted til galejerne, i hans dybeste nød og sjælekval, havde disse hænder hjulpet ham. Dette ansigt var et af de billeder, hans sjæl gemte på. Stærkt grebet, som han var,

hørte han af døberens ord kun de allersidste – ord så vidunderlige, at de endnu giver genklang jorden over:

"Denne er Guds søn!"

Ben Hur sprang ned fra sin hest og ville ile hen til sin velgører, men Iras' råb standsede ham:

"Hjælp, hjælp, søn af Hur! Min fader dør!"

Så vendte han sig om og så på Balthasar, der virkelig lå som død. Ben Hur løb ned til floden efter vand. Da han kom tilbage, var den fremmede borte.

Det varede noget, inden Balthasar kom til sig selv igen. Så strakte han sine hænder ud og spurgte næppe hørligt:

"Hvor er han?"

"Hvem?" spurgte Iras.

En mild glans lyste i oldingens blik:

"Guds søn, som jeg har set igen."

"Tror du på dette?" spurgte Iras sagte Ben Hur.

"Tiden er fuld af undere, lad os vente," svarede han.

Næste dag lyttede de tre igen til Johannes' tale; da afbrød han med ét sig selv og sagde ærbødigt:

"Se det Guds lam!"

Da deres blik fulgte den retning, han pegede, så de igen den fremmede. Ben Hur blev atter grebet af den hellige, åndelige skønhed, som lyste ud af dette ansigt med dets udtryk af mildhed, så dyb, at den blev til sorg. En ny tanke opstod hos ham: Både Balthasar og Simonides kunne have ret, for kunne ikke den barmhjertige frelser også være den mægtige konge? Og han spurgte den nærmest stående:

"Hvem er dog den mand?"

Men svaret, der blev givet med et spottende smil, lød således:

"En tømmermands søn fra Nazareth."

Ottende bog

Esther og hendes fader sad i løvhytten oppe på taget i slægten Hurs gamle bolig i Jerusalem. Det var i slutningen at marts måned, hen ved tre år efter de nys fortalte tildragelser. Gennem Malluch havde Ben Hur, som ikke kunne udholde, at hans fædrene hus stod tomt og forladt, købt det af Pilatus og ladet det istandsætte. Ben Hur fandt det dog rigtigst endnu at skjule, at han var dets ejer, og når han kom hertil fra Galilæa, opholdt han sig kun en kort tid og som gæst under sit fædrene tag. Heller ikke lod han sig kalde ved sit eget navn, for han syntes ikke, at tiden var kommet til det. Han holdt øje med nazaræeren, der forekom ham mere og mere gådefuld og ofte udførte undergerninger.

Disse ophold i hjemmet var meget mere for den unge mand end en hvile fra arbejdet. Balthasar og Iras boede i paladset, og den strålende egypterindes magt over hans sind var lige så stor som nogen sinde. Simonides og Esther var kommet fra Antiokia for nogle få dage siden. Rejsen havde været trættende for den gamle købmand, der var blevet lastet og gynget i en bærestol, som hang mellem to kameler, der ingenlunde altid holdt trit. Men nu, da han var kommet hertil, kunne han ikke se sig mæt på sit fødeland. Han frydede sig ved at sidde i løvhytten på taget og tilbragte det meste af dagen heroppe i sin lænestol. Alle de gamle sædvaner tog han op igen, og med Esther ved sin side mindedes han her endnu klarere end noget andet sted hende, der havde været hans ungdoms hustru.

Dog glemte han ikke forretningerne. Hver dag bragte et pålideligt bud ham brevskaber fra Sanballat, der havde overtaget de store handelsforetagender hjemme i Antiokia, og hver dag sendte han denne tro ven og hjælper båd og befalinger.

Som Esther stod her, omstrålet af det stærke sollys, var hun skøn og yndefuld at se til, en fuldvoksen kvinde med ædle, fine træk, i al sundhedens og den første ungdoms friske blomstring, med klar forstand og inderlig hjertensgodhed lysende ud af sit blik.

Simonides holdt et brev i sin hånd og brød seglet, derpå rakte han datteren det, for at hun skulle læse det for ham. En skær, fin rødme gød sig over Esthers kinder, da hun kendte Ben Hurs håndskrift.

"Du ved, fra hvem det kommer, ser jeg," mumlede den gamle mand med rynkede bryn.

"Ja, fra – vor unge herre." Svaret kom tøvende, men hendes øjne mødte hans med en blanding af blyhed og frimodighed.

"Du elsker ham, Esther!"

"Ja," svarede hun med sanddru alvor.

"Har du tænkt nøje over det?"

"Jeg har ærligt stræbt efter kun at tænke på ham som på den, vi begge skylder lydighed, men det ville ikke lykkes."

"Du er et godt barn, god og oprigtig, som din moder var." Han faldt i dybe tanker, som hun vækkede ham af ved at rulle pergamentet op og spørge: "Skal jeg læse det?"

"Vent lidt! For din egen skyld, mit barn, må jeg sige dig det værste. Hans kærlighed tilhører en anden."

"Det ved jeg," svarede Esther roligt.

"Egypterinden har fanget ham i sit garn. Hun har skønhed og listig kløgt, men intet hjerte. Den kvinde, som foragter sin fader, bliver ingen god hustru."

"Gør hun det?"

Simonides nikkede:

"Balthasar er en vismand, og hans tro er dyb og inderlig, men hun spotter den. I går hørte jeg hende sige: "Ungdommens dårskab kan undskyldes, men den gamle må være klog; er han ikke længere det, burde han dø!" Grusomme ord!"

Efter nogle øjeblikkes tavshed lagde han sin hånd på hendes skulder og blev ved: "Målet for al egypterindens higen er Rom. For hende er han kun sønnen af Arrius, den romerske kriger, ikke Hurs søn af Israels ædleste æt."

Esther gjorde intet forsøg på at skjule, hvor dybt disse ord rystede hende.

"Frels ham, fader! Det er endnu ikke for sent, frels ham!" bad hun.

Han rystede på hovedet:

"En mand, der er ved at drukne, kan frelses, men den, der er forelsket, er der ingen redning for."

"Men han stoler på dig, og han står alene i verden. Du må sige ham, hvad slags kvinde hun er."

"Skal jeg sige: Herre, min datter er skønnere end egypterinden, og hendes kærlighed er mere værd. Nej, min tunge kunne ikke udtale sådanne ord! Hellere ville jeg lægge dig, Esther, og mig med ved din moders side for at sove, som hun sover."

En brændende rødme bredte sig fra Esthers kinder op til hendes pande:

"Nej, fader, nej! Dette skulle du ikke sige ham. Jeg tænkte kun på *ham* alene, på hans lykke. Skønt jeg har vovet at elske ham, kan jeg dog handle sådan, at jeg ikke bliver uværdig til hans agtelse. Lad mig nu læse brevet," tilføjede hun for ikke at tale mere om dette emne, der var hende så pinefuldt.

Brevet lød således:

"Den 8. i måneden Nisan.
På vejen fra Galilæa til
Jerusalem.

Nazaræeren er også på vejen til Jerusalem. En legion af mine mænd er med mig, og en anden følger snart efter. Dog, da så mange mennesker drager til Jerusalem til påskefesten, vil man ikke lægge mærke til os. Han har sagt: "Lad os drage op til Jerusalem, at alt det, som er skrevet om mig af profeterne, må fuldkommes!"

Altså er ventetiden snart til ende. Fred være med dig, Simonides!

Ben Hur."

Esther rakte tavs brevet til sin fader. Intet ord til hende, ikke engang i hans slutningshilsen! Det havde dog været så let at skrive: Fred være med dig og dine!

"Det er skrevet den 8.," sagde Simonides, "og i dag har vi den 9. Måske de allerede er i Bethania."

"Ja, og måske ser vi ham endnu i aften."

"Måske. I morgen er det de usyrede brøds fest, kan ske, han ønsker at være med til den – det gør måske nazaræeren også. Måske vi får dem begge to at se, Esther."

Nu trådte Iras op på taget. Aldrig havde egypterinden forekommet Esther så blændende skøn som i dette øjeblik. Guld og ædelsten funklede på hendes pande, arme og hals, som hun her skred frem med stolt løftet hoved og blussende kinder. Esther følte en kuldegysen og bøjede sig dybere ned over sin fader.

"Fred være med dig, Simonides, og med dig, smukke Esther! Du minder mig, værdige herre, om præsterne i Persien, som ved aftenstid stiger op på taget af deres templer for at tilbede solen, inden den går ned. Er der noget som helst henhørende til soldyrkelsen, som du ikke forstår, så skal jeg kalde på min fader, som ved så utrolig meget om alt dette her."

Simonides bøjede sit hoved imod hende med alvorlig værdighed:

"Hans kundskab om perserne og deres soldyrkelse er dog den mindste del af hans visdom. Hen højeste visdom er kundskaben om Gud, og jeg kender ingen mand, som ejer mere af den end den gode Balthasar."

"Ak, mænd med stor visdom og stor rigdom er så fremmede for, hvad der morer os enfoldige pigebørn. Kom, Esther, vi vil forlade din fader et øjeblik og snakke lidt sammen på bænken derhenne."

De gik hen til brystværnet og satte sig.

"Har du nogen sinde været i Rom?" spurgte Iras, mens hun legede med sine armbånd.

Esther rystede alvorligt på hovedet.

"Længes du ikke efter at komme dertil?"

"Nej!"

"Ak, din stakkel! Hvad er det for et liv, du har levet?" Iras sukkede dybt på Esthers vegne, men brød i næste nu ud i en klingende latter. "Å, din søde lille tosse! Du kender lige så meget til livet som en fjerløs fugleunge." Da hun så Esther rødme stærkt, skiftede hun tone og sagde indsmigrende: "Du bliver da vel ikke fornærmet? Jeg spøgte jo kun. Giv mig et kys! Du ved jo, hvor jeg holder af dig. Nu skal jeg fortælle dig, hvad jeg ikke har sagt til noget andet menneske." Hun lo på ny, men stirrede samtidig på Esther med et skarpt forskende blik: "Kongen kommer!" Esthers øjne udtrykte kun uskyldig undren. "Nazaræeren, han, som både din og min fader taler så meget om, og som Ben Hur har arbejdet så længe for. Han kommer i morgen, og Ben Hur allerede i aften."

Esther kæmpede for fortsat at holde fatningen, men det forræderiske blod strømmede op til hendes kinder og pande. Egypterinden smilede sejrsstolt og tog en pergamentrulle ud af sit bælte.

"Se, hvad han her skriver til mig! Han kommer i aften. Og ved Tiberens bred er der et hus, nej et kongeligt slot, som han har lovet mig, og at være dets herskerinde vil sige det samme som –"

Der lød faste fodtrin nede på gaden, og hun bøjede sig over muren for at se efter. Så rettede hun sig rank og slog i glæde hænderne sammen over sit hoved:

"Isis være takket! Det er ham, Ben Hur selv! At han kommer netop nu, det kalder jeg et godt varsel. Kys mig så, Esther!"

Den unge jødinde så op; på hver af hendes kinder brændte en rød plet, og i hendes øjne funklede et vredeslyn. Dette var for meget! Mens hun næppe i sine lønligste drømme turde tænke

på den mand, hun elskede, skulle hun høre rivalinden rose sig af hans fortrolighed og hans fremtidsløfter. Hun spurgte hastigt:

"Elsker du ham virkelig? – eller er det Rom, du elsker?"

Egypterinden trådte et skridt tilbage. Så bøjede hun sit stolte hoved ned til Esthers øre og spurgte:

"Hvad kommer han *dig* ved, du datter af Simonides?"

"Han er min –", Esther blegnede, og en skælven gik igennem hende. Så tog hun sig sammen og fortsatte: "Han er min faders ven."

Ordene *min herre*, som ville have røbet, at hun var hans livegne, kunne hun ikke få sin tunge til at udtale.

Iras lo igen, lige så klokkeklart og lige så hjerteløst som før.

"Ikke andet? Ved alle Egyptens elskovsguder, du skal få lov til at beholde dine kys i fred! Nu ved jeg, hvor jeg kan få dem, der er mere værd."

Esther så efter hende, mens hun gik ned ad trappen. Så sank hun sammen med hænderne for øjnene, og brændende hede tårer piblede ud mellem hendes fingre.

En times tid efter samledes Balthasar, Simonides og Esther nede i den store sal mod Ben Hur og Iras, som trådte ind sammen. Ben Hur gik først hen og hilste på de to gamle mænd, men derefter faldt hans blik på Esther, og han studsede af overraskelse. Så mange og vidt rækkende planer havde fyldt hans sind i de sidste år, og ærgerrigheden var efterhånden blevet hans herskende lidenskab. Iras havde gjort alt, hvad der stod i hendes magt – og det var ikke lidt – for at udvikle denne side af hans natur. Hans egne lidelser i tidligere dage, og den uvished, som hvilede over hans moders og søsters skæbne, alt

dette kom ham kun sjældent i tankerne, særlig nu, da han, det troede han i alt fald, hver dag nærmede sig mere til det mål, han havde sat sig. Ja, meget af, hvad der tidligere stærkest optog ham, var blevet trængt tilbage, næsten glemt.

Hans første studsen gjaldt Esthers udseende. Hun var jo nu en voksen kvinde, fuld af ynde og skønhed. Efter et øjebliks tavshed talte han:

"Fred være med dig, skønne Esther, og med dig, Simonides! Herrens velsignelse over dig, du, som har været en så kærlig fader for den faderløse!"

Esther stod tavs med sænket blik; Simonides svarede:

"Jeg siger som Balthasar: "Vær velkommen i dine fædres hus, søn af Hur!" Tag sæde og fortæl os om dine rejser og din virksomhed og om den underfulde nazaræer, som alle taler om. Sæt dig! Hvem skal være hjemme her, om ikke du?"

Esther bragte en stol med hynder, og Ben Hur modtog den med et taknemmeligt smil. De talte først om forskellige andre ting; så sagde han:

"Jeg er kommet for at fortælle jer om nazaræeren. I mange dage har jeg fulgt ham og agtet så nøje på ham, som det på nogen måde har været muligt. Jeg er sikker på, at han er et menneske som jeg, men lige så sikker på, at han samtidig er noget mere."

"Hvorledes er dette at forstå?" spurgte Simonides.

Ben Hur ville tale, men i det samme trådte en kvinde ind. Han vendte sig om, ilede imod hende, og udstrakte sine hænder.

"Amra! Du kære, gamle Amra!" råbte han.

Hun sank lige ned på gulvet, slog armene om hans knæ og kyssede hans hænder. Da han omsider kunne komme til, strøg han det grå hår bort og kyssede det gamle ansigt, der strålede af en sådan glæde, at ingen tænkte på, hvor rynket og brunt det var.

"Har du intet, intet at sige mig om *dem*, Amra? Har du ikke fundet det ringeste spor?"

Hendes eneste svar var en hulken.

"Guds vilje ske!" sagde han i en tone, der viste, at hans håb var udslukket. I hans øjne var der tårer. Da han igen kunne tale, satte han sig og sagde: "Kom, Amra, og sæt dig hos mig, for jeg har meget at fortælle disse kære venner om en mærkelig mand, som er fremstået."

Men Amra ville ikke modtage pladsen ved hans side. Hun gik ydmygt hen til døren, hvor hun satte sig på gulvet med hænderne foldede om sine knæ og øjnene fæstede på Ben Hur, som fortsatte sin fortælling.

"I morgen kommer nazaræeren her til byen. Han vil gå ind i templet, som han kalder *sin faders hus*, og tale til folket. Så får vi sikkert at vide, hvem der har ret, du, Balthasar, eller du, Simonides."

Balthasar knugede sine skælvende hænder sammen og spurgte:

"Hvor skal jeg gå hen for at se ham?"

"Ja, trængslen vil blive stor. I må vist helst se at komme op på taget oven over buegangene."

"Går du ikke med?"

"Nej, jeg må helst gå med i optoget sammen med mine folk."

"Drager han frem i højtideligt optog?" spurgte Simonides.

"Der er for det meste mange om ham. Først og fremmest tolv mænd, fiskere, agerdyrkere og en tolder, jævne folk altså. De vandrer til fods og ænser hverken storm eller regn, hverken hede eller kulde. Jeg har set dem, når de holdt rast eller måltid, og de minder ingenlunde om konger eller anden slags stormænd. Kun når jeg ser nazaræeren ind i øjnene og hører ham tale, føler jeg, at han er læreren, mesteren så vel som deres ven og medarbejder."

Ben Hur tøvede lidt, så tilføjede han:

"Har I nogen sinde truffet et menneske, der kunne forvandle stenene under sin fod til guld og dog af egen fri vilje blev ved at være fattig?"

"Grækerne ville kalde ham en filosof," sagde Iras.

"Nej, min datter," svarede Balthasar, "ingen filosof har evne til at gøre sådanne ting."

"Hvor ved du da, at han kan gøre det?"

"Jeg har set ham forvandle vand til vin."

"Sælsomt!" udbrød Simonides, "men det sælsomste synes jeg dog er, at han hellere vil være fattig end rig. Er han da så fattig?"

"Han ejer intet og misunder ingen. De rige ynkes han over. Men hvad mener I om at kunne mangfoldiggøre syv brød og to fisk, således at 5000 mennesker bliver mætte, og der blev mange kurve fulde til overs?"

"Har du set dette?" råbte Simonides.

"Ja, og spist af brødet og fiskene."

"Og hvad der er endnu mere," fortsatte Ben Hur, "har I kendt noget menneske, som der udgik en sådan helbredende kraft fra, at de syge kun havde nødig at røre ved sømmen af hans

klædning eller råbe til ham, så helbredte han dem? Det har jeg også set."

De kunne ikke svare et ord.

"Siger I måske, som jeg har hørt andre sige, at det, som jeg har fortalt, er bedrageri, gøglekunster? Lad mig svare ved at fortælle større ting, som jeg har set ham gøre. Der er nu denne Himlens forbandelse, som der intet middel er imod uden døden – spedalskhed."

Ved disse ord lod Amra sine hænder falde mod gulvet og rejste sig i sin ivrighed halvt op.

"Hvad ville I sige" – Ben Hur talte med indtrængende alvor – "hvis I havde set, hvad jeg nu fortæller jer? En spedalsk kom til nazaræeren. Det var i Galilæa, og jeg var selv til stede. "Herre, forbarm dig over mig! Om du vil, kan du rense mig," sagde staklen. Han hørte den spedalskes råb, rørte ved ham og sagde: "Jeg vil, bliv ren!" I må selv, om I kan, forestille jer, hvad det vil sige at stå ved siden af og se på sådanne vidunderlige ting. Men nu skal I høre noget andet, der synes mig lige så sælsomt og ufatteligt. Galilæerne er, som I ved, ivrige og fremfusende. I årevis havde de ventet på, at nazaræeren ville træde frem som den, profeterne har varslet om, og de spurgte hinanden: Hvorfor tøver han med at stå frem som konge? Lad os tvinge ham! Jeg var utålmodig så vel som de andre, og legionerne var rede. En dag, da han prædikede nede ved den galilæiske sø, ville vi have udråbt ham til konge enten med eller imod hans vilje. Men han svandt bort for os. Vi hørte, han var kommet i en båd og var sejlet ud på søen. Hvad siger du, gode Simonides? Han kender ikke de ønsker, der stærkest opflammer andre

mennesker – rigdom, magt, ja kongenavnet, tilbudt ham af folkets kærlighed, forsmår han."

Købmanden havde siddet med dybt bøjet hoved. Nu rettede han sig kækt og sagde:

"Herren lever, og hans profeters ord står fast. Denne tid er forventningens, men vi tør håbe, at dagen i morgen vil bringe svar."

Længe efter midnat sad de sammen, drøftede profeternes ord om Messias og grundede over, om han skulle komme som frelser efter Balthasars opfattelse eller som konge efter Simonides'. Ben Hur mente, at begge dele måtte kunne forenes.

"I morgen vil vi få vished. Fred være med jer!"

Med disse ord tog Ben Hur omsider afsked med dem og red ud til Bethania, hvor han ville tilbringe natten.

Næste morgen, så snart det var dag, gik Amra med sin kurv på armen ud igennem den af Jerusalems porte, som kaldtes Fåreporten. De vagthavende soldater stillede hende ingen spørgsmål, for hun havde i flere år ufravigeligt hver morgen gjort denne vandring. Hun gik mod øst, ad den vej, som førte ned i dalen, hastede af sted, forbi Gethsemane, forbi landsbyen Siloa med dens grave og hen imod Kong Salomons Have. Da først sagtnede hun sin gang, for herfra kunne hun se de spedalskes uhyggelige by, dér strakte sig langs bjerget Hinnom. Selvfølgelig ville Amra se til sin dyrebare herskerinde. Skønt det var så tidligt, var den ulykkelige kvinde allerede oppe og ude, mens Tirza endnu sov indenfor. Hun vidste, at når solens første stråler nåede Oliebjergets top, ville Amra komme til syne, gå til brønden og fylde vandkrukken og stille de fødemidler, hun

bragte med i sin kurv, bag en sten ved vejkanten. Så kunne de tale sammen i nogen afstand, og moderen kunne spørge om sin søn, sin Juda. Undertiden meldte Amra, at han var i sit gamle hjem. På sådanne dage sad moderen uden at røre sig fra daggry til middag og fra middag til solnedgang vendt imod templet og stirrede ufravendt mod det sted, hvor hun vidste, det gamle, dyrebare hjem lå. Han var jo den eneste, hun havde tilbage, for Tirza regnede hun allerede for død, og for hendes eget vedkommende var hver time af livet kun en venten på døden – lykkeligvis en nogenlunde smertefri død.

Hvorfor ventede hun? spørger måske en eller anden. Hvorfor gjorde hun ikke selv ende på dette sørgelige liv? *Fordi Guds lov forbød hende det*.

Mens hun sad i sine tunge tanker, så hun en kvinde nærme sig med hastige skridt. Skyndsomst drog hun klædet over sit ansigt og råbte: "Uren, uren!" I næste øjeblik lå Amra på knæ for hende. Al den trofaste tjenerindes kærlighed, som ellers ikke turde give sig luft, syntes i dag helt at tage magten fra hende. Med tårer og afbrudte ord kyssede hun sin herskerindes klæder; denne stred for at frigøre sig, men måtte vente, til Amras voldsomme udbrud stilnede af. Da sagde hun i en sorgfuld og bebrejdende tone:

"Hvad har du dog gjort, Amra? Er det ved sådan ulydighed, du viser din kærlighed til os? Hvor tåbeligt, hvor uforsvarligt! Nu er du fortabt, og ham – din herre – ham tør du aldrig vende tilbage til!" Amra hulkede. "Nu er lovens strenge bud over dig med, nu kan du ikke mere komme hjem til Jerusalem. Hvad skal der nu blive af os? Hvem skal nu skaffe os brødet? Det var

tåbeligt, skammeligt gjort af dig. Nu er vi lige ulykkelige alle tre!"

Her kom Tirza til syne, vækket ved denne heftige talen.

"Er det Amra, moder?" spurgte hun med mat stemme. Hun var halvt blind, udtæret og forpint. Amra ville hen til hende.

"Lad være!" råbte moderen strengt. "Jeg forbyder dig at røre hende. Stå op og skynd dig af sted, før nogen ser dig! Nej, jeg glemmer jo – det er for sent. Du er nødt til at blive her og dele vor elendighed."

Amra rakte bønfaldende sine foldede hænder i vejret:

"Hør dog på mig, herskerinde! Jeg har ikke gjort noget galt eller skammeligt; jeg bringer dig gode nyheder."

"Om Juda?" spurgte moderen og trak i ivrighed hovedklædet bort fra sine øjne.

"Om en underfuld mand, som med et eneste ord kan gøre de syge raske. Jeg skal gå med jer hen til ham."

"Stakkels Amra!" sagde Tirza medlidende.

"Nej, nej!" råbte Amra, "det er ikke tomme rygter, men lige så sandt, som at Israels Gud lever. I denne morgen kommer han her forbi på vejen til byen, spild ikke tiden, spis først og følg så med mig!"

Moderen lyttede ivrigt.

"Hvem er den mand?" spurgte hun.

"En nazaræer."

"Hvem har fortalt dig om ham?"

"Det har Juda."

"Juda! Er han hjemme?"

"Ja, han kom i aftes."

Moderen tav en lille stund, for hendes hjerte slog så stærkt, at hun ikke kunne tale. Omsider spurgte hun:

"Har Juda sendt dig herud at fortælle os dette?"

"Nej, han tror jo, I er døde."

"Der var en gang en profet, som helbredte en spedalsk," sagde moderen grundende. "Hvorfra kender min søn denne mand?"

"Han har set ham gøre de vidunderligste gerninger, så som at helbrede spedalske med et ord."

Igen sad moderen tavs, mens hendes udtærede hænder rystede stærkt, og tvivl og tro kæmpede i hendes dybt rystede sind. Men hendes tøven var kun kort. Snart løftede hun hovedet og sagde til Tirza:

"Det må være Messias! Ja, det må være ham. Vi vil gå med dig, Amra. Hent vandkrukken og lad os spise, og så af sted."

Måltidet var hastigt forbi, og de tre kvinder gav sig på vej. Amra vidste, at han, som de søgte, ville komme fra Bethania. De kunne se, at der længere henne på vejen færdedes mange mennesker, hvorfor moderen for at undgå vrimlen foreslog, at de skulle gå over "Forargelsens Bjerg." Tirza, som kun med stor vanskelighed kunne gå, klagede smerteligt.

"Stien er så stejl, moder, jeg har ikke kræfter til det!"

"Husk på, vi går for at finde helbred og liv! Se, mit barn, nu kommer kvinderne for at hente vand, vi må skynde os, ellers træffer de os her, og så kaster de sten efter os. Kom, tag dig sammen, kære barn!"

Amra havde hidtil ikke rørt ved de spedalske, men nu gik hun tæt hen til Tirza og lagde sin arm om hende.

"Støt dig til mig!" hviskede hun. "Jeg er stærk endnu, skønt jeg er gammel; sådan, nu går det."

Vejen var stenet og ujævn, og det faldt svært at nå toppen, men herligt var synet deroppe fra: Templet i al sin pragt, Zion og de hvide tårne, der løftede sig mod himlen. Moderen syntes at få nyt livsmod ved det.

"Se, Tirza!" sagde hun. "Kan du se guldpladerne på "den skønne port"? Se, hvor de lyser i solen! Tænk dig at gå derind igen. Og vort hjem er ikke langt fra den – Juda er derinde – han vil modtage os!"

Fra teltene, som de mange pilgrimme havde slået op mellem myrtebuskene og oliventræerne, sås fine røgsøjler stige op i den stille morgenluft som tegn på, at tiden ilede – de tre måtte gøre ligeså.

Trods den trofaste Amras hjælp stønnede den unge pige ved hvert skridt, ja undertiden var det ligefrem skrig, der undslap hende. Da de var nede ved landevejen, segnede hun til jorden:

"Gå videre med Amra, moder, og lad mig ligge!" hviskede hun næppe hørligt.

"Nej, nej, Tirza, hvad kan det hjælpe, om jeg bliver helbredt, hvis du ikke også får hjælp? Hvad skal jeg sige til Juda, når han spørger efter dig?"

"Sig ham, at jeg elskede ham."

Datteren lå som død, og den gamle bøjede sig over hende med den følelse af håbløshed, der ligesom stivner sjælen. Hun var på nippet til at tabe modet, da hun så en mand komme hurtigt gående hen imod dem:

"Se, Tirza," sagde hun, "den mand kan sikkert sige os noget om nazaræeren."

Amra løftede den unge pige op i en siddende stilling.

"Ak, moder, du glemmer, at vi er urene. Manden vil ikke gå hen til os. Han vil kaste en forbandelse til os – eller en sten."

Moderen turde ikke modsige hende, da hun kun alt for godt kendte den adfærd, folk sædvanlig viste mod de ulykkelige af hendes slags. Vejen var smal, og hvis den fremmede gik lige frem, måtte han komme tæt forbi dem. Det ville han øjensynlig, og moderen råbte derfor, som loven tilsiger, sit hæse skarpe:

"Vi er urene!"

Til hendes overraskelse kom han nærmere.

Moderen slog sit hovedklæde til side.

"Du ser, hvad vi er. Tag dig i agt!" sagde hun med værdighed.

"Kvinde, jeg går i hans ærinde, som helbreder sådanne ulykkelige med et ord, og jeg frygter ikke."

"Mener du nazaræeren?"

"Jeg mener Messias!"

"Er det sandt, at han kommer hertil i dag?"

"Ja, han er nu i Bethfage og kommer denne vej."

Hun foldede sine hænder og så taknemmelig opad.

"Hvem mener du, han er, kvinde?"

"Guds søn er han."

"Det er han. Gå du trøstigt ned ad landevejen, og råb til ham, når han går forbi. Hvis du tror på ham, vil han høre din stamme, om så tordenen buldrede på samme tid. Jeg skal ind til byen og melde, at nu kommer han snart."

Opmuntret ved hans ord tog Tirza Amras hånd og rejste sig, men da de skulle til at gå, sagde Amra: "Vent, manden kommer tilbage," og de stod stille.

"Undskyld, at jeg standser jer," sagde han venligt, "men det falder mig ind, at I kan trænge til en læskedrik, tag I dette!"

Han rakte moderen en græskarflaske, gav hende den i hånden i stedet for at stille den på jorden, som enhver anden ville have gjort.

"Er du en jøde?" spurgte hun med forbavselse.

"Ja, og hvad mere er, jeg er en discipel af *ham*, som hver dag ved sine ord og sit forbillede lærer os, at vi skal elske vor næste som os selv. Fred med jer, og vær ved frejdigt mod!"

Han hastede af sted, og de tre kvinder gik ned til landevejen, hvor de satte sig i ly af et klippestykke. De drak af vandet, Tirza lagde sig ned og faldt i søvn, og de to andre sad tavse for ikke at vække hende.

Hen imod den tredje time blev der mere og mere færdsel på vejen af folk, som gik ud imod Bethania og Bethfage. Ved den fjerde time begyndte store skarer at strømme ned fra Oliebjerget, alle med friske palmegrene i hænderne. Nu hørtes der larm og råb fra den modsatte side, og da de vendte sig, fik de øje på en stor skare, der nærmede sig øst fra. Så vækkede moderen Tirza, der undrende spurgte, hvad dog alt dette skulle sige.

"Messias kommer," svarede moderen. "Fra byen drager folket ud imod ham, og toget derhenne mod øst er hans venner, som følger ham. Måske de mødes her, hvor vi står."

"Hvis de gør det, vil han næppe kunne høre os."

Den samme tanke var i moderens sind, men hun trøstede sig ved de ord, manden havde sagt, og spurgte kun:

"Hvad var det, Amra, at Juda fortalte, den spedalske havde råbt til ham?"

"Herre, forbarm dig over os!"

"Ikke andet – men det var jo også nok," hviskede hun sagte hen for sig.

Folkeskaren fra øst nærmede sig langsomt. I spidsen red en mand, der var klædt i hvidt, hans hoved var blottet, hans hud havde en bleg olivenfarve, og det lange kastanjebrune hår var skilt midt over panden. Han så hverken til højre eller venstre og tog ingen del i sine ledsageres larmende glæde. Deres hyldingsråb syntes ikke at vække ham af den dybe, sørgmodige grublen, han øjensynlig var sunket hen i. Solens stærke stråler faldt lige på hans isse og gav det bølgende gyldenbrune hår en særegen stråleglans. Bag ham sang og råbte en uoverskuelig menneskevrimmel. De tre kvinder trængte ikke til noget vidnesbyrd om, at denne var manden, de søgte. Deres øjne sagde dem det, og deres hjerter følte, at det var ham.

"Nu er han der," sagde moderen, "kom, mit barn!"

Hun faldt på sine knæ, datteren og Amra knælede ved siden af hende. Skaren, der kom fra Jerusalem, standsede nu, der viftedes med palmegrenene, og der lød et tusindstemmigt råb eller snarere en sang, for det kom som med en eneste røst.

"Hosianna, du Davids søn! Velsignet være den, som kommer i Herrens navn. Hosianna i det højeste!"

Disse ord blev gentaget af alle, fjern og nær, også i skaren, der fulgte Jesus. Som et vældigt fremsusende vejr fyldte de luften, så at de stakkels spedalskes røst druknede i larmen som spurvekvidder i stormens brug.

"Nærmere, mit barn, vi må nærmere, ellers kan han ikke høre os," og hun vaklede nogle skridt fremad og faldt på knæ lige ved vejkanten. Tirza blev liggende et lille stykke bag ved hende, alt for mat og alt for angst til at turde komme længere frem.

"Spedalske, spedalske! – De forbandede! Kast sten på dem! Slå dem ihjel!"

Disse og lignende vrede skrig brød ind imellem hosianna-råbene. Dog var der nogle af de nærmeste, som havde lært noget af *hans* guddommelige medlidenhed; disse vogtede nøje og i dyb tavshed på ham, nu, da han red frem og standsede lige over for kvinden. Hun så op i hans ansigt, så fuldt af fred og medynk og himmelsk renhed, med velgørerens milde fasthed lysende ud af de store øjne.

"O mester, mester! Du ser vor nød, du kan rense os! Forbarm dig over os!"

"Tror du, at jeg kan gøre dette?" spurgte han.

"Ja, jeg tror, du er ham, som profeterne spåede om! Du er Messias."

Hans øjne strålede, hans stemme lød klar og myndig:

"Kvinde, din tro er stor; dig ske, som du vil!"

Han tøvede et øjeblik – det var, som om de to var ene midt i vrimlen – så red han videre.

"Ære være Gud i det højeste! Velsignet, trefold velsignet være den søn, han har sendt os!"

Dette udbrud af den taknemmelige kvinde nåede *hans* øre, som nu drog bort til misdæderens pinefulde død. Dette hjerte, der var guddommeligt fra evighed af og dog så ægte menneskeligt, hungrede og tørstede fra først til sidst efter menneskers tro og kærlighed. Derfor måtte dette moderhjertes tak og velsignelse være uendelig dyrebar for ham.

Menneskevrimlen sluttede sig sammen om ham, de to skarer, som mødtes, blev til én, og mellem jubelsange, viften

med palmegrene og hosiannaråb svandt han bort fra de tre kvinder. Moderen holdt Tirza i sine arme:

"Se op, min datter!" råbte hun. "Jeg har hans ord, og han er visselig Messias. Vi er frelste – frelste!"

De blev liggende på knæ, mens toget drog videre op over Oliebjerget. Og endnu før larmen var forsvundet, endnu mens de stadig fjernere lovsange nåede deres øren, fuldbyrdedes det under, som var dem forjættet. En uudsigelig følelse af mild fred, en sjælens opløftelse, ja en himmelsk salighed bragte deres hjerter til at slå med så glade, stærke slag, at det var, som blodet herved fornyedes, så det strømmede med al sundhedens kraft gennem deres udtærede legemer. De følte begge, hvorledes deres elendighed svandt bort, kræfterne vendte tilbage, de var igen sig selv, de var som nyskabte!

Og de var ikke alene i denne salige stund. Foruden Amras kærlige øjne var der et par andre, som vogtede på dem. Ben Hur var, som han den foregående aften havde sagt, fulgt med i toget. Han hørte den spedalske kvindes bøn og det svar, der blev givet hende. Dybt grebet, som han havde været hver gang, han var vidne til en af mesterens undergerninger, var han blevet stående, mens mængden drog videre. Mange af dem havde han hilst med genkendende nik, deriblandt sine galilæere, som under deres vide kapper bar de korte romerske sværd, han havde lært dem at bruge. Til en mørkebrun araber, som førte to heste ved tøjlen, gav han et vink, og straks trådte manden ud af rækkerne og nærmede sig.

"Bliv her!" sagde Ben Hur, da hele toget, også efternølerne, var kommet forbi. "Jeg har brug for Aldebaran."

Han klappede det prægtige dyr, der var i sin fulde kraft og skønhed, og derpå gik han tværs over vejen hen imod de to kvinder. De var jo fremmede for ham, mente han, men han måtte dog se dem nærmere for de ords skyld, der var blevet talt til dem. Da han kom nærmere, faldt hans blik på den lille, gamle kvinde, som stod hos de to og græd højt med hænderne for sine øjne.

"Så sandt Herren lever, det er Amra!" udbrød han og skyndte sig hen til hende.

Hun faldt ned for hans fødder, blændet af sine tårer, næsten målløs af den overvældende glæde og sindsrystelse.

"O herre, herre!" stammede hun, "hvor han er god – *din* Gud – og min!"

Hvad var der sket? Hvad havde bragt den trofaste, kærlige sjæl så aldeles ud af sig selv? Hvad var det for en Himlens velsignelse, hun takkede for? Hans hjerte stod stille, hans fødder var som lænkede til pletten, han kunne ikke få et ord over sine læber. Den kvinde, som han havde set knæle for *ham*, hun bønfaldt om forbarmelse, denne samme kvinde stod nu oprejst med armene strakt mod himlen, med tårerne strømmende ned fra sine øjne. Og nu var hun som omskabt! Sporene af den forfærdelige sygdom var udslettede; dog var dette ikke det, der greb ham stærkest. Men aldrig nogen sinde havde han set en kvinde, der havde en sådan lighed med hans moder! Lighed med hende, netop som hun så ud, da hun blev revet bort fra ham i det fædrene hjem. Vel var hendes hår grånet, men ikke mere end rimeligt var efter så mange års forløb. Og hvem var det, der stod ved hendes side? Hvem kunne det være, om ikke Tirza! Ja, Tirza selv, ung endnu, skønt mere

modnet, ung og yndig, som hun var den morgen, hun stod ved hans side og så ned på de romerske krigsmænd. Uden at turde tro sine egne øjne lagde han hånden på Amras hoved og spurgte skælvende:

"Amra, Amra! – min moder – Tirza – sig mig – ser jeg virkelig –?"

"Tal til dem, o herre! Tal til dem!" svarede hun.

Han strakte sine arme ud:

"Moder, moder! Tirza! Her er jeg!"

De hørte hans stemme, og med et skrig, fuldt af jublende kærlighed, fløj de ham i møde. Men i samme nu drog moderen sig tilbage med det vante råb:

"Vi er urene! Juda, min søn, vogt dig! Vi er urene!"

Det var ikke af vane, hun råbte således, men af frygt – en frygt, der kom af moderkærligheden. Skønt de var helbredte, kunne den frygtelige sygdoms smitte måske være i deres klæder og smitte hendes søn. Men han havde ingen sådan tanke: de var ham nær, han havde kaldt, og de havde svaret, ingen magt kunne længere skille ham fra dem. I næste øjeblik holdt han dem i sine arme og blandede sine tårer med deres.

Da de første overvældende glædesudbrud var forbi, sagde moderen:

"Mine børn, lad os ikke være utaknemmelige i vor lykke! Lad os indvie det ny liv med tak til *ham*, som har skænket os det."

De knælede alle, og bønnen steg fra moderhjertet som en lovsang op mod Himlen. Tirza gentog den ord for ord, og ligeså gjorde Ben Hur, men ikke med den samme fulde troens hengivelse, for da de rejste sig, sagde han:

"Moder, i Nazareth, hvor denne mand er født, kalder de ham tømrerens søn. Hvem tror du, han er?"

Hendes øjne hvilede på ham med al den gamle ømhed, idet hun svarede:

"Han er Messias."

"Og hvorfra har han sin magt?"

"Det viser den brug, han gør af den. Kan du nævne noget, han har gjort, som ikke var godt og kærligt?"

"Nej."

"Så kan du sige dig selv, at han har sin magt fra Gud."

Som det var naturligt, var moderen den første, der tænkte på det daglige livs fornødenheder.

"Hvad skal vi nu gøre, min søn?" spurgte hun. "Hvor skal vi gå hen?"

Ben Hur tænkte sig om, og som første tegn på sin omhu for de kære tog han sin kappe af og lagde den om Tirzas skuldre. Derved blev sværdet synligt, som han bar ved siden.

"Venter du kamp, min søn, siden du er bevæbnet?"

"Det kan måske blive nødvendigt at forsvare nazaræeren."

"Har han fjender? Hvem kan det være?"

"Ak, moder, der er flere end romerne, som er fjendtligt sindede imod ham."

"Er han da ikke en israelit og en fredens mand?"

"Jo visselig, mere end nogen anden. Men efter farisæernes mening er han skyldig i en stor forbrydelse."

"Hvilken forbrydelse?"

"I hans øjne er de uomskårne hedninger lige så meget værd som de jøder, der holder hvert eneste af lovens bud. Det er en ny tingenes orden, han vil indføre."

Moderen blev tavs, og de satte sig ned under et skyggefuldt træ. Hvor meget han end længtes efter at føre dem ind i det gamle kære hjem, indså han dog, at de måtte lyde lovens bud og vente, indtil præsterne havde erklæret dem renset for sygdommen. Derfor tilkaldte han araberen og bad ham føre hestene til porten ved Bethesda og vente på ham der. Sammen med moderen og søsteren tog han selv vejen over "Forargelsens Bjerg". De gik med lette skridt og lette hjerter. I nærheden af Absaloms grav fandt de en nylig udhugget grotte, hvor kvinderne kunne hvile, mens Ben Hur skyndte sig til byen og sørgede for alt, hvad der var nødvendigt.

Før aften havde han opslået to telte, forsynet dem med alt, hvad der kunne gøre dette foreløbige hjem hyggeligt og godt, og ført sine kære derind. Ved at udføre sine sønlige pligter var han efter loven blevet uren, turde ikke træde inden for templets porte og følgelig ikke deltage i påskefestens højtideligheder. Derfor blev han ude hos sine nærmeste og var lykkelig ved det. Hvor meget var der ikke at tale om! Alt, hvad de havde lidt, og alt, hvad han havde oplevet, måtte gås igennem. Han lyttede til deres fortælling med en ydre ro, som dækkede over det stærkeste sjælsoprør. Hans had til romermagten blev mere brændende end nogen sinde, og tørsten efter hævn vakte de vildeste planer i hans sind. Skulle han med sine tro mænd drage ud og slå romerne ned overalt, hvor de færdedes, på landevejene og på havet? Skulle han, hvad han visselig havde magt til, vække oprør i Galilæa? Men hver ny plan førte ham alligevel ved roligere eftertanke tilbage til det gamle udgangspunkt – at intet varigt held var at vente, om ikke alle Israels børn sluttede sig sammen i fast forening. Og hvem skulle forene dem? Her

samlede al hans grublen, alle hans planer, alt hans håb sig om nazaræeren. Han fandt glæde i at tænke sig denne mand tale således til folket:

"Hør mig, o Israel! Jeg er den herre, som Gud har lovet jer. Rejs dig, mit folk, og vind verdensherredømmet!"

Ja, hvis han ville tale således, hvilken storm ville ikke disse få ord vække! Hvor mange munde ville ikke tage dem op og som et vældigt hærskrig sende dem ud over al Jordens kreds! Ville han tale sådanne ord? Ivrig efter at tage fat på arbejdet gav Ben Hur svaret på sit eget spørgsmål, gav det på verdslig vis, idet han glemte den gådefulde mands dobbelte natur, glemte, at det guddommelige i ham kunne tage magten over det jordiske. I det under, som var foregået med hans moder og søster, dvælede Ben Hur især ved den *magt*, som derved lagde sig for dagen, en magt, der vel måtte kunne hæve jødefolket til det herskende og omstyrte romervælden.

Når Ben Hur i disse dage vandrede om i Jerusalems omegn, forbavsedes han over den myldrende masse mennesker, der var samlet til påskefesten og søgte ly i telte og lignende foreløbige boliger. Ofte talte han med disse fremmede og opdagede, hvor langvejs fra de var kommet. Der var folk fra Middelhavets kyster så vel som fra byerne ved det fjerne Indiens floder og fra Europas nordligste egne. Da slog den tanke ned i hans sind, at han måske helt havde misforstået nazaræeren, at dennes tavshed dækkede omhyggelige forberedelser til store foretagender, som skulle sættes i værk, når tiden var moden. Og øjeblikket ville være anderledes gunstigt om end den gang, da galilæerne ved Genezareth sø ville tvinge ham til at modtage

kronen. Da havde han kun haft nogle få tusinder på sin side, mens nu millioner ville lytte til hans røst og følge ham.

Ofte kom kraftigt byggede, sortskæggede mænd i grove kjortler til Ben Hur i hans telt. Han førte dem afsides og havde lange samtaler med dem, men når moderen spurgte, hvem de var, svarede han kun:

"Nogle af mine venner fra Galilæa."

De bragte underretning om, hvad nazaræeren tog sig for, og om hans fjender, farisæere så vel som romere. Ben Hur vidste, at lumske planer blev smedet imod den skyldfrie, ja, at hans liv var i fare, men at nogen nu for tiden skulle søge at tage det, var utænkeligt. Hans livvagt var det ry, han havde vundet, og den kærlighed, folket hang ved ham med. Og samtidig stolede Ben Hur på den overnaturlige magt, han havde set prøver på.

Man var efter nutidens tidsregning nået frem til den fem og tyvende marts. I fire-fem dage havde Ben Hur levet stille ude i teltet, men nu måtte han ind til byen. Aldebaran fløj af sted som på vinger, vinrankerne, der slyngede sig op ad havemurene på begge sider af vejen, nikkede til den statelige unge rytter, men ellers var der ingen, der gav agt på ham, eftersom husene var tomme, teltene stod forladte, og ingen færdedes på vejen. For dette var "den første påskeaften", da alle, som på nogen måde kunne, samledes om templet, hvor påskelammene slagtedes i forgårdene, – den første påskeaften, da, så snart stjernerne tændtes på himlen, påskemåltidet skulle tilberedes og nydes med sang og med glæde.

Gennem den nordlige port klang Aldebarans hove som stål mod sten, og se! Jerusalem strålede i solnedgangens herlighed som smykket i purpur og guld til ære for sin konge. Ben Hur

steg af sin hest og gik til sin faders hus, hvor han først spurgte efter Malluch og derpå efter Simonides. De var begge ude for at se på festen, underrettede en tjener ham om. Balthasar var hjemme, hørte han også, men var netop i disse dage meget svag og afkræftet.

Mens han talte med tjeneren, blev dørforhænget draget til side, og Iras trådte ind eller rettere sagt svævede ind, ombølget af sit florlette hvide, med ædelstene og guld smykkede klædedragt.

Det var i samme nu som om hun omstrålede ham med al sin trolddomsmagt. Han trådte ivrigt hen imod hende, men standsede, da han var kommet nærmere, og stirrede på hende. En sådan forandring havde han aldrig set. Hidtil havde hun været lutter imødekommenhed imod ham. Ømhed og skælmeri, strålende blikke og smil, alt, hvad der kunne fængsle ham, havde hun ødslet på ham. Men nu! Ingen fremmed kunne have fået en mere afvisende og stolt modtagelse.

"Du kommer i rette tid, søn af Hur," sagde hun med klar og skarp røst. "Jeg ønsker at takke dig for din gæstfrihed, som jeg fra i morgen af ikke har i sinde at nyde godt af længere."

Ben Hur kunne kun svare med en let bøjning; hans øjne blev stive af forbavselse.

Hun fortsatte:

"Man har fortalt mig om en skik, som terningspillerne har. Når spillet er til ende, gør de regnskabet op og sætter en krans på den vindendes hoved. Vi to har spillet et spil, som varede mange dage og nætter igennem. Skal vi ikke nu, da det er forbi, tale lidt om, hvem der har fortjent kransen."

Ben Hurs blik hvilede skarpt forskende på hende, men han tvang sig til at give sit svar i en let, spøgende form:

"Ja, det må vi vel. Når en skøn kvinde siger: "Vi skal," kan en mand vanskelig svare andet end Ja."

"Sig mig," fortsatte hun, idet spotten klang tydeligere gennem hendes ord, "sig mig, du fyrste af Jerusalem, hvor er han henne, tømrerens søn fra Nazareth, som desuden er Guds søn, og som I for nylig ventede så store ting af?"

Han løftede afværgende sin hånd og svarede kort:

"Jeg er ikke hans vogter."

Det skønne hoved knejsede endnu stoltere:

"Har han slået Roms magt sønder?"

Ben Hur hævede atter hånden, denne gang i vrede.

"Hvor har han bygget sin kongestad? Hvor er hans palads? Han kan kalde de døde frem af graven med et ord, siges der, så skulle man vel tro, han med et ord kunne trylle et kongeslot frem!"

Ben Hur havde ingen grund til at mene, at hun spøgte; hendes spørgsmål var krænkende og blev udtalt på en skarp og uvenlig måde, men han følte en stigende mistillid til hende og søgte derfor at slutte af ved i en godmodig tone at sige: "Lad os vente en lille tid endnu, inden vi dømmer. Lad os ikke tale om paladset i dag."

Hun gik videre uden at agte på hans ord:

"Og hvor kan det være, at jeg ser dig i denne jødiske kittel? Sådan er ikke stormænds eller vicekongers dragt i Indien og andre steder. Det lader ikke til, at du endnu er blevet herre over dit rige – det rige, som *jeg* skulle dele med dig."

"Min vise gæsts datter viser mig større venlighed, end hun ved af, giver mig en gavnlig lære, nemlig at et koldt hjerte kan bo i en skøn skikkelse."

Han talte med kølig høflighed, og Iras, som legede med det smykke af ædle stene, der hang ved hendes halskæde, blev ved:

"Hurs søn er jo helt kløgtig af en jøde at være! Jeg så jeres drømmende hersker drage ind i Jerusalem på den dag, da du havde spået, han i templet ville stå frem og kundgøre for alt folket, at han og ingen anden var den forjættede jødernes konge. Jeg så skarerne, som fulgte ham, hørte deres lovsange og så palmegrenene vaje. Jeg stirrede omkring efter en skikkelse med kongelig holdning. Jeg spejdede efter hans livvagt; det ville have glædet mig at se en fyrste af Jerusalem i spidsen for de galilæiske legioner." Hun sendte sin tilhører et blik, fuldt af tirrende foragt, og lo derefter højt, som om det, hun talte om, var alt for latterligt til at vække hendes vrede. "Og i stedet for en Cæsar, hjelmsmykket og omgjordet med sit herskersværd, hvad fik jeg at se? En mand med en kvindes udseende og hår – og med tårer i øjnene! Han red på et æselføl, ha, ha, ha! Kongen, gudesønnen, verdensherskeren, ha, ha, ha!"

Mod sin vilje krympede Ben Hur sig under hendes spot. Før han kunne samle sig til at svare, fortsatte hun:

"Jeg vendte dog ikke ryggen til det hele, o fyrste af Jerusalem! Nej, jeg blev på min plads og lo ikke – endnu ikke. Jeg sagde til mig selv: Vi må vente. I templet vil han træde frem i sin herlighed som helten og herskeren. Jeg så ham gå derind, og alles blikke vogtede på ham. Hvilken vrimmel af mennesker var der ikke! I åndeløs forventning stod de og lyttede, rede til at hylde ham. Det var, som om jeg hørte romervælden knage i sine

fuger. Men, ha ha ha, ved Salomons sjæl, fyrst Hur! Jødernes konge drog sin kjortel sammen om sig og gik ud, som han var gået ind, uden at mæle et eneste ord. Og Romerriget står så urokket som nogen sinde!"

Ben Hur bøjede sit hoved som i sorg over en afdød. Det, der døde for ham i dette øjeblik, var et håb, det gennem lange år nærede håb om hævn over romerne og en nært forestående hæderfuld fremtid for Israels folk. Men aldrig før havde han så klart som nu forstået, hvem *han* var, som denne kvinde vovede at spotte over. *"Mit rige er ikke af denne verden."* Kunne noget passe bedre til disse ord end *hans* færd, der gik tavs gennem templet og forsmåede det samlede folks hyldest? Hurtigt som et lyn jog disse tanker gennem Ben Hurs sind, og i samme nu, som håbet om hævn døde, var det, som om denne stille skikkelse med de tårefulde øjne kom ham nær, nær nok til at meddele ham noget af sin ånd.

"Er dette det spil, du talte om før, o datter af Balthasar," sagde han med værdighed, "så er kransen din, det indrømmer jeg. Men lad os slutte denne tomme leg med ord. Har du virkelig noget at sige mig, så tal, og jeg vil svare dig; derefter vil vi gå hver sin vej og glemme, at vi nogen sinde mødtes."

Hun så skarpt og koldt på ham:

"Gå kun! Jeg holder dig ikke tilbage."

"Fred være med dig!" hilste han og gik mod døren.

Men da han var lige ved den, sagde hun:

"Et ord endnu!"

Han blev stående, vendte sig om og så spørgende på hende.

"Tænk på, hvor meget jeg ved om dig!"

Han gik hen til hende:

"Egypterinde, hvad er det da, du ved om mig?"

Han målte ham med et tankefuldt blik:

"Du ligner mere en romer end nogen anden jøde, jeg har set –"

"Er jeg så forskellig fra mine landsmænd?" spurgte han roligt.

"Og denne lighed kunne måske mildne mit sind så meget, at jeg fik lyst til at frelse dig."

"Frelse mig?"

De fine fingre legede yndefuldt med halskædens guld og perler, hendes ord kom overordentlig blødt og sagte, men den lille fod i silkesandalen dirrede mod gulvets marmorfliser på en måde, der ikke syntes ham at varsle noget godt.

"Der var en gang en jøde," sagde hun langsomt, "en bortrømt galejslave, som myrdede en mand i paladset Iderni."

Ben Hur trådte et skridt tilbage.

"Den samme jøde dræbte en romersk officer her i Jerusalem. Den samme jøde har tre legioner indøvede soldater fra Galilæa, som er rede til at tage den romerske landshøvding til fange i denne nat. Han har hjælpere, som vil støtte ham i kampen mod Rom; høvdingen Ilderim er en af dem. Sæt, at disse ting kom Sejanus for øre. Se, du blegner!"

Han drog sig tilbage med et udtryk som en mand, der har villet lege med en kattekilling, men i stedet for den ser en tiger.

"Ja, tænk dig, om han også fik at vide, at denne jøde er den rigeste mand i alle kejserens lande. Så kan det være, at fiskene i Tiberen ville få noget godt at spise! Og mens de nød det lækre bytte, ville der blive holdt væddekampe i cirkus, hvad? Søn af Hur! At more romerne er en kunst, at skaffe penge til at more dem for er en endnu større kunst, som Sejanus er mester i."

Ben Hur var dybt rystet ved at opdage denne kvindes slethed. Men når de øvrige sjæleevner er som lammede, kan det ske, at hukommelsen alligevel udfører sin tjeneste med sædvanlig troskab. Frem for hans minde dukkede den dag for tre år siden, da de holdt hvil ved kilden på vejen til Jordan; det var den gang, den tro opstod hos ham, at Esther havde forrådt hans hemmeligheder. Så roligt som muligt sagde han:

"Jeg skylder dig den tilståelse, skønne egypterinde, at din list har sejret, og at jeg er i din magt. Lad mig tilføje, at jeg venter, du vil bruge din magt fuldt ud. Jeg kunne dræbe dig, men du er en kvinde. For resten står ørkenen åben for mig, og det vil falde de romerske menneskejægere vanskeligt at finde mit spor på sandsletterne derude, men de vil finde tusinder af blanke spyd, som aldrig har sænket sig for Roms ørne. Sejret har du, men ét fordrer jeg, at du siger mig: Hvem har fortalt dig, hvad du ved om mig? Svar mig! Fra hvem har du din viden?"

Muligvis var det forstillelse, men måske var det sandhed, det udtryk af mildhed, som lagde sig over Iras træk.

"Lad det være nok, når jeg siger dig, at jeg lokkede nogle små efterretninger ud af den ene person og nogle ud af den anden, hvorefter jeg ordnede dem og føjede dem sammen og var glad, som en kvinde er, når hun råder over en mands liv og lykke, som hun – som hun –" Iras vendte hovedet bort som for at skjule en blødere stemning, der greb hende, og stampede med sin lille fod som utålmodig over sig selv, idet hun sluttede med et udtryk, der røbede, at hun tvang sig til at være hård "- som hun ikke ved, hvad hun skal gøre med," kom det så endelig.

"Nej, det er ikke nok," sagde Ben Hur bydende. "Hvad du vil gøre med mig, vil du sagtens afgøre i dag eller i morgen. Døden

kan være mig nær, derfor skal du tale!"

"Sandt nok; noget hørte jeg af høvdingen Ilderim en nat, da han sov hos min fader ude i ørkenen. Natten var stille, og teltvæggene var kun et dårligt værn mod lyttende øren udenfor." Hun smilede og blev ved: "Andre efterretninger blev givet mig af –"

"Hvem?"

"Hurs søn selv."

"Var der ingen anden, som hjalp dig?"

"Nej, ingen anden."

Han løftede hovedet, som om han følte sig lettet, og sagde i en næsten munter tone:

"Jeg bør ikke opholde dig, for Sejanus må ikke vente på dig. Fred være med dig!"

Men hun standsede ham, ja udstrakte i sin iver hånden imod ham.

"Bliv!" sagde hun bydende.

Han kom tilbage, men tog ikke hånden med de funklende ædelsten. Lyttende stod han og stirrede på hende, for af hendes væsen forstod han, at nu ville hovedsagen komme.

"Bliv!" gentog hun, "og mistro mig ikke, søn af Hur, når jeg siger dig, at jeg ved, hvorfor Arrius valgte dig til sin arving. Og ved Isis, ved alle Egyptens guder sværger jeg, at jeg skælver ved at tænke mig *dig*, så kæk og så ædel, under den ubarmhjertige Sejanus' hånd. Du har levet en del af din ungdom i Rom, i verdens hovedstad, tænk på, som jeg tænker på det, hvilken modsætning landflygtigheden i ørkenen vil blive for dig. Ak, hvor kan jeg andet end ynkes, inderligt ynkes over dig! Og hvis

du vil gøre, hvad jeg siger, skal jeg frelse dig. Det sværger jeg ved vor hellige Isis!"

Det var ord, der klang som lutter inderlighed og alvor og understøttedes af al skønhedens tryllemagt.

"Jeg tror dig, tror dig – næsten," mumlede Ben Hur tøvende og usikkert, for dybt i hans sind lurede der en tvivl, som han ikke helt kunne undertvinge.

"For en kvinde er kærligheden det højeste på jorden, for en mand er det største: at overvinde sig selv, og dette, fyrst Hur, dette er, hvad jeg beder dig om."

Hun talte med stor kraft og varme; aldrig havde hun været så henrivende skøn som i dette øjeblik.

"Du havde fordum en ven," blev hun ved, "en dyrebar ven fra barndomsdagene. Der kom uenighed og fjendskab mellem jer, og han forurettede dig. Mange år efter mødtes I atter i Antiokias cirkus."

"Messala!"

"Ja, Messala. Han er din skyldner. Vær ædelmodig og tilgiv, hvad han i fortiden har syndet imod dig. Skænk ham dit venskab på ny og giv ham den sum tilbage, som han tabte til dig! Hvad er tabet af seks talenter for dig? Ikke mere end for et fuldt udsprunget træ at miste en eneste blomst! Men for ham! O, Ben Hur, ædle fyrste! for en romer af ætten Messala er fattigdom lig døden selv, en uhæderlig død, en langsomt snigende sot. Frels ham fra fattigdommen!"

Da hun standsede og ventede på hans svar, forekom det Ben Hur, at han kunne se Messala selv stirre frem over hendes skulder, og udtrykket i romerens træk var hverken den ulykkelige bedendes eller barndomsvennens. Nej, smilet var

lige så spottende stolt som nogen sinde, og hovmodets skarpe æg var øjensynlig ikke brudt.

"Så han har besluttet sig til denne henvendelse?" spurgte Ben Hur langsomt. "For en gangs skyld må en Messala finde sig i at få et afslående svar! Men sig mig nu, har han selv – har Messala sendt dig til mig med denne bøn?"

"Han har et ædelt sind, og derfor tiltroede han dig det samme."

Ben Hur tog den hånd, hun havde lagt på hans arm. "Da du synes at kende ham så nøje, skønne egypterinde, så sig mig, om han ville gøre for mig det, som du nu vil, at jeg skal gøre for ham? Ville han det, hvis han var i mit sted? Svar mig, så du kan sværge derpå ved Isis! T sandhedens navn, svar mig!"

Der var dyb, indtrængende alvor i hans stemme og blik og i hans knugende faste håndtryk.

"O, *han*! Han er en –"

"Romer, mener du, og meningen er, at jeg, som kun er en jøde, skal give efter, fordi han er en romer! Har du mere at sige mig, kvinde, så skynd dig. For ved Herren, Israels Gud! du har bragt mit blod således i kog, at jeg, hvis dette varer længe ved, gerne kunne glemme, at du er en kvinde! Jeg kunne fristes til at glemme alt andet, end at du er min fjendes spejder, den fjende, som jeg hader dobbelt, fordi han er en romer. Altså, tal, og det hurtigt!"

Hun rev sin hånd fra ham og trådte nogle skridt tilbage, så hun stod lige under lamperne, i deres fulde lys, mens al den ondskab, hendes natur rummede, flammede i hendes blik og i hendes ord.

"Usle jøde, født til at drikke bærme og æde svineføde! Bildte du dig ind, at *jeg*, som havde set Messala, kunne elske dig? Du og dine lige er skabt til at være hans trælle! Han ville lade sig nøje med de seks talenter, men jeg siger dig, jeg, at du skal lægge tyve til de seks, hører du? Du skal bøde for hver eneste gang, du har kysset spidsen af min finger, du skal bøde, fordi jeg så længe har måttet hykle ømhed for dig! Ja, du skal bøde, fordi jeg har tålt dig så længe, og at jeg gjorde det for *hans* skyld, skal ikke gøre dit regnskab lettere! Købmanden her har dine penge i forvaring. Hvis han ikke til i morgen middag har seks og tyve talenter – mærk dig summen! – rede til min Messala, så skal Sejanus gøre regnskabet op. Vogt dig nu! Farvel!"

Hun skred mod døren, men han trådte i vejen for hende:

"Tag et budskab med til Messala, enten du så ser ham i morgen eller en anden dag, enten her eller i Rom. Sig ham, at de seks talenter, han tabte til mig, holder jeg fast på som erstatning for de af min faders ejendomme, som han røvede fra mig. Sig ham, at jeg blev løst af galejslavens lænke, som han havde sluttet mig i. Sig ham, at når han nu slæber sig om som en krøbling, mens jeg er stærk og fri, så er det en straf, som Herren Israels Gud har sendt over ham for hans grusomhed mod min hjælpeløse moder og søster. Sig ham, at jeg har genfundet dem begge, skønt han havde ladet dem indemure i et fangehul for at de skulle dø af spedalskhed. De er i live og helbredte af nazaræeren, hvis magt du agter så ringe. Sig ham, at jeg går herfra til deres trofaste kærlighed, som mere end opvejer den nedværdigende lidenskab, du havde vakt hos mig, og som jeg ikke skal misunde ham. Sig ham endvidere – dette lige så fuldt til glæde for dig selv, du slange, som for ham – at

når Sejanus kommer for at plyndre mig, vil han intet finde, for de ejendomme, Arrius efterlod mig er solgte, og pengene ikke til at få fat på. De flyver som veksler fra det ene pengemarked til det andet. Dette hus og de varer, skibe og karavaner, som Simonides driver handel med med så vidunderligt held, alt dette skærmes af kejserens fribrev, for Sejanus er en fornuftig mand, som foretrækker en sikker og lovlig fordel fremfor den vinding, der koster blod og uret. Sig ham til sidst, at sammen med denne hilsen sender jeg ikke nogen forbandelse i ord, men som tegn på mit had sender jeg ham en kvinde, som vil blive forbandelsernes forbandelse for ham. Hvis han ser på *dig*, når du bringer ham mit budskab, vil han med sin romerske skarpsindighed forstå, hvad jeg mener. Gå nu – som også jeg går!"

Han fulgte hende til døren, holdt forhænget til side for hende og bøjede sig med afmålt høflighed, idet hun gik forbi ham.

Da han kort efter forlod salen, var det med langsommere skridt, end da han trådte ind, og med dybt sænket hoved. Han havde fundet, at en mand, som er slået til krøbling, lige fuldt kan lægge snarer for sin fjendes fod, og denne opdagelse gav ham nok at tænke på.

Det harmede ham og sårede hans forfængelighed dybt, at han havde været så blind og aldrig anet, at egypterinden stod på Messalas side.

"Nu husker jeg," sagde han til sig selv, "at den dag, vi første gang mødtes ved kilden uden for Antiokia, viste hun ikke mindste harme over den hovmodige romer. Og jeg husker hendes lovtaler over ham den aften, da vi sejlede sammen i den lille båd på søen i "Palmelunden"."

"Og – –," han standsede og slog sin venstre hånd hårdt imod den højre "- hvordan hun kunne vide noget om mit møde med morderne i paladset Iderni, det er ingen gåde mere!"

Men det var kun hans forfængelighed, der var såret, og den slags sår er som regel ikke dybe. Ben Hur fandt hurtigt en trøst, det viste hans udråb:

"Israels Gud være priset, at jeg ikke kom endnu dybere i denne kvindes garn! Jeg ser nu klart, at jeg ikke elskede hende."

Derefter gik han videre med mere rank holdning, som om han allerede havde væltet noget af byrden af sig. Han kom til det sted, hvor to trapper mødtes, den, der førte ned i gården, og den, der gik op til taget. Uden tøven valgte han den sidste. Da han var næsten oppe, standsede han grublende:

"Skulle Balthasar have taget del i hendes rænkespil? Nej, nej! Hykleriet plejer ikke at være den høje alderdoms følgesvend. Balthasar er en god mand, som ikke kender til svig."

Efter at være kommet til denne slutning trådte han op på taget. Fuldmånen stod over hans hoved, og Israels gamle påskesange fyldte luften. Han lyttede, og de talløse stemmer syntes at sige til ham:

"Hører du, o søn af Juda stamme, i sangen vor tak til Israels Gud og vor kærlighed til det land, han har givet os? Lad en Gideon træde frem eller en David eller en makkabæer, og se, vi skal være rede!"

Dette var som en indledning til det næste, der kom, for nu så han hin mand fra Nazareth gå forbi dernede. Men i dette blide ansigt med de sørgmodige øjne var der intet, der mindede om krig og våbenfærd. Snarere syntes det lige som den stille, skyfrie nattehimmel at lyse sin fred over alt og alle.

"Lad dem gøre mig så meget ondt, som de kan," sagde Ben Hur, idet han langsomt gik hen imod lysthuset, "jeg vil ikke tilgive den romer, jeg vil ikke give ham noget af hvad mit er, og jeg vil ikke flygte fra mine fædres by for hans skyld. Hellere vil jeg rejse galilæerne til opstand. Og vor tapre kamp vil bringe flere og flere Israels sønner til at slutte sig til os. Herren vil give os en fører. Enten nazaræeren eller en anden."

Et svagt lysskær sås fra lysthuset, som han nu stod ved. Søjlernes skygger faldt som lange mørke striber hen over gulvet. Simonides' store lænestol stod således, at den, som sad i den, kunne se ud over torvet og en del af byen.

"Han er altså kommet hjem," tænkte Ben Hur, "og jeg kan få talt med ham, hvis han ikke sover."

Han gik sagte ind og nærmede sig lænestolen. Da han bøjede sig over dens høje ryg, så han, at den, der sov her, var Esther, hvis fine lille skikkelse halvt skjultes under faderens tæpper. Håret hang løst ned om hendes hoved, og af og til åndede hun så tungt, at det lød som sukke eller hulken. Han havde en følelse af, at hun som et barn havde grædt sig i søvn; med armene på stolens ryg stod han og så på hende, mens han tænkte:

"Jeg vil ikke vække hende, ikke tale til hende om kærlighed – ikke nu. Hun er en Israels datter, skøn og elskelig, så ulig egypterinden som vel muligt. Kan hun elske mig? Hun var venligt sindet imod mig fra først af. Den aften i Antiokia, da vi talte sammen ude på terrassen, bad hun mig så barnligt om ikke at gøre Rom til min fjende og fik mig til at fortælle om mit hjem i Misenum og det liv, jeg der kunne leve. Jeg kyssede hende til afsked. Har hun glemt det? Det har ikke jeg! Ja, hun er mig kær. Hun vil vise min moder datterlig ærbødighed og være

Tirza den kærligste søster. Jeg kunne vække hende og sige alt dette, men – forbandet være egypterindens trolddomskunster! Den dårskab kan jeg ikke tvinge mig til at tale om. Lad mig gå bort og opsætte det til en anden og bedre tid. Ja, jeg vil vente. Farvel, yndige Esther, trofaste, lydige barn, du Israels ægte datter!"

Stille, som han var kommet, gik han bort igen.

Gaderne var fulde af folk, der kom og gik. Der hørtes sange og glade samtaler, og lugten af de stegte påskelam blandedes med lugten af brændende cedertræ. På den hellige aften var alle israelitter som kødelige brødre, og gæstfriheden kendte ingen grænser. Ben Hur blev ved hvert skridt standset af fremmede mennesker og indbudt til at spise med, men han afslog det med tak.

Han gik ned ad den gade, der senere skulle blive kendt for alle kristne under navnet Via Dolorosa, Smertens Vej. Også her var glæden ved den hellige fest på sit højeste. Med undren så han fakkelskær i gadens fjerneste ende, det nærmede sig mere og mere, faklernes blus viftede i blæsten som småfaner, og sangen tav, mens fakkelbærerne skred frem. Hvad der undrede ham endnu mere, var, at mellem gnisterne og røgen glimtede der blanke spyd, som røbede, at de, der bar dem, var romerske krigere. Hvad havde disse, som kun spottede over jødernes tro og hellige skikke, at gøre her, i et jødisk festoptog?

Månen skinnede klart, men som om den og faklerne og bålene på gaden og lysene, der skinnede ud fra husene, ikke var oplysning nok, bar nogle af mændene i toget tændte lygter. For at finde ud af, hvad dette kunne have at betyde, fik Ben Hur tæt

hen til rækkerne og så nu, at lygterne blev båret af folk, der syntes at være tjenere, og som bar våben, stave og knipler. For øjeblikket syntes det deres gerning at finde den bedste og jævneste vej til nogle gamle mænd af alvorsfuldt og værdigt udseende. Han kendte flere af dem som hørende til rådet og som ypperstepræstens venner. Hvor skulle de dog hen? Og hvad var deres ærinde? Næppe nogen fredens gerning, siden de førte soldater med.

I toget lagde Ben Hur særlig mærke til tre mænd, der gik sammen. Den til venstre var den øverste af tempelvogterne, og han til højre en præst. Disse to førte imellem sig den tredje, som støttede sig tungt til dem og gik med hovedet så dybt bøjet, at det næppe var muligt at skelne hans træk. Han så ud som en fange, der endnu ikke har forvundet rædslen ved at blive grebet, eller som en misdæder, der føres af sted til noget frygteligt, til pinsler eller til døden. Den måde, de andre støttede og hjalp ham på, viste, at han var en person af vigtighed for dem. Måske skulle han tjene dem som vidne eller fører. Kunne Ben Hur finde ud af, hvem denne mand var, ville gåden måske løses. Dristigt gav han sig til at gå ved siden af præsten, som om han hørte med til toget. Bare nu manden ville løfte sit hoved! Det gjorde han omsider, og fakkelskinnet oplyste klart et dødblegt, fortrukkent ansigt med hår og skæg i uorden og matte, forvildede øjne. Ben Hur kendte hver eneste af nazaræerens disciple af udseende, og nu studsede han med et uvilkårligt udråb:

"Iskariotes!"

Manden vendte sit hoved imod ham og åbnede læberne som for at tale, men præsten hindrede det:

"Hvad har du her at gøre? Gå din vej!"

Dermed skubbede han Ben Hur til side.

Den unge mand lod sig trænge bort uden modstand, men da han snart efter fandt lejlighed til det, sluttede han sig på ny til toget. Således blev han ført videre, ned ad gaden, over de med mennesker overfyldte lavninger mellem Bezetha-bjerget og borgen Antonia, forbi Bethesda-dammen og til Fåreporten. Alle vegne var der masser af mennesker på færde, og alle disse mennesker var optaget af den hellige fest. Da det var påskenat, stod portens fløje åbne. Toget gik uhindret gennem den, og lige for dem lå nu Kedrons dybe indsænkning, bag hvilken Oliebjerget hævede sig med sin mørke klædning af cedre og oliventræer. Før Ben Hur var blevet enig med sig selv om, hvorvidt han burde gå videre eller ej, blev han draget med af vrimlen. Ned gik det mod Kedron og over broen, mod hvis sten spyd og knipler drønede, så op igen på den anden side og i retning af Gethsemane, en olivenhave, der var indhegnet af en mur, som nu kunne ses fra vejen. Ben Hur vidste, at derinde var intet andet end de gamle knudrede træer, græsset, der voksede imellem dem, og en i klippestenen udhugget fordybning, som havde form af et trug, og hvori man efter landets skik plejede at samle den olie, som blev presset af oliventræernes frugt.

Mens han med stadig stigende undren spurgte sig selv, hvad der dog førte den væbnede skare til dette ensomme sted, gjorde toget holdt, og ophidsede udråb hørtes fra de forreste.

Ben Hur trådte ud af bækken og skyndte sig fremad for at se, hvad der var på færde. På et øjeblik var han ved den åbne indgang til haven; her stod en mand i hvid kjortel og med blottet hoved. Hænderne lå korsvis over hans bryst, den slanke

skikkelse stod en smule fremadbøjet, det lange hår og de fine blege træk sås tydeligt – han stod stille som den, der med hengiven ro venter, hvad der skal komme. Det var nazaræeren!

Et lille stykke vej bag ham stod hans disciple i en klynge. De var stærkt ophidsede, men han var fuldkommen rolig. Fakkellyset gav hans hår et mere rødligt skær, end det ellers havde, ellers var hans udtryk som altid: tankefuld mildhed og sørgmodig medynk.

Lige overfor denne fredens mand stod den væbnede flok, målløs, stirrende, gysende, rede til ved et vink af ham at synke til jorden eller flygte. Ben Hur vendte sit blik fra ham til dem, til Judas, der var synlig nok midt i flokken – og i samme nu forstod han det hele. Her var forræderne og der den forrådte, og disse mænd med stave og spyd var kommet for at gribe ham.

Det er umuligt for et menneske at sige forud, hvad han vil gøre, når det afgørende øjeblik kommer. Nu var det for hånden, det, som Ben Hur i årevis havde beredt sig til. Nu var den mand i fare, på hvis liv han havde bygget så store forhåbninger, og som han var rede til at ofre alt for – og nu stod han stille! Måske havde han endnu ikke helt forvundet egypterindens spot, men der var også noget andet, der forvirrede ham: Selve den ro, hvormed denne gådefulde mand mødte sine fjender, holdt Ben Hur tilbage. Fred og mildhed, kærlighed til næsten og den sagtmodighed, der ikke gør modstand, dette havde været hovedsummen af hans lære; var det nu hans vilje selv at handle derefter? Han var jo herre over livet, kunne give det tilbage, når det var udslukt, og kunne tage det, om han ville. Hvad brug ville han nu gøre af sin magt? Ville han forsvare sig? Og hvorledes? Et ord, et åndepust, en tanke var jo tilstrækkelig. Ben Hur

troede, at der skulle ske et under, ventede en mægtig udfoldelse af overnaturlig magt, og i denne tro tøvede han, idet han hele tiden dømte nazaræeren efter sig selv, brugte menneskelig målestok.

Nu hævede den klare røst sig:

"Hvem søger I?"

"Jesus fra Nazareth," svarede præsten.

"Det er mig."

Ved disse simple ord, udtalt uden frygt og uden vrede, veg fjenderne tilbage, og de frygtsomme imellem dem faldt til jorden. Måske de ville have forladt ham, hvis ikke Judas var trådt frem.

"Hil være dig, mester!" sagde han og kyssede ham.

"Judas," lød det sagtmodige svar, "forråder du menneskenes søn med et kys? Hvorfor er du kommet?"

Da han intet svar fik, talte mesteren igen til mængden:

"Hvem søger I?"

"Jesus af Nazareth."

"Jeg har sagt jer, at det er mig. Hvis I søger mig, så lad disse gå med fred."

Mens han udtalte disse ord, trådte de forreste hen til ham. Disciplene, som så deres forsæt, løb til for at værge ham, og en af dem huggede et øre af en af mændene. Mens soldaterne nærmede sig med deres reb, gjorde mesteren sin største kærlighedsgerning – størst i den forstand, at den tydeligst viste hans barmhjertighed, der så langt overgik al menneskelig godhed. Han strakte sin hånd ud og helbredte den sårede mand. Både fjender og venner stod stumme af forbavselse; de

første fordi han *kunne* gøre dette, de sidste fordi han *ville* gøre det i et sådant øjeblik.

"Men han tillader ikke, at de binder ham," sagde Ben Hur ved sig selv, "det gør han ikke!"

"Stik dit sværd i balgen! Skal jeg ikke tømme den kalk, min fader har givet mig?" Med disse ord vendte han sig fra sin alt for ivrige discipel til fjenderne og sagde: "I er kommet som mod en røver med sværd og stokke for at gribe mig. Jeg var daglig iblandt jer i templet, og I strakte ikke hænderne ud imod mig, men denne er jeres time og mørkets magt."

De tog mod til sig og flokkedes om ham. Da Ben Hur så efter disciplene, var de flygtet.

Omkring den forladte mand var der larm og travlhed. Mellem de rygende fakler og de ivrige mænds hoveder så Ben Hur nu og da glimt af fangen. Aldrig havde han set et så hjertegribende syn af forladthed, venneløshed, ensomhed midt i vrimlen!

"Og dog," tænkte han, "denne mand kunne have værget sig, slået sine fjender til jorden med et ord, et vink, men han *ville* ikke. Hvad mente han med den kalk, hans fader havde givet ham at drikke? Og hvem var den fader, han således adlød?"

Nu gik toget tilbage til byen med soldaterne i spidsen. Ben Hur følte sig ilde til mode, højligt utilfreds med sig selv. Hans øjne søgte faklerne midt i hoben. Der var nazaræeren, ham ville og måtte han se igen for at stille ham et spørgsmål. Først tog han sin overkjortel og sit hovedklæde af og hængte begge dele på havemuren, derpå sluttede han sig på ny til toget. Lidt efter lidt lykkedes det ham at bore sig længere ind i skaren, og omsider nåede han frem til den mand, som holdt enden af det

reb, fangen var bundet med. Denne gik langsomt med sænket hoved og med hænderne bundet på ryggen. Det så ud, som om hans tanker var langt borte fra alt, hvad der foregik omkring ham. Da de var nær ved broen over Kedron, tog Ben Hur rebet ud af hånden på ham, som holdt det, og trængte ham til side. Nogle skridt foran dem gik præsterne og de ældste i sagte samtale, mens de af og til så sig tilbage.

"Mester, mester!" hviskede han hurtigt, idet han bøjede sig hen imod den bundnes øre. "Hører du mig, mester? Et ord – et eneste! Sig mig –"

Manden, som han havde taget tovet fra, prøvede på at rive det fra ham.

"Sig mig dog," fortsatte Ben Hur, "går du frivilligt med disse?"

Flere trængte sig nu om ham, og vrede røster spurgte:

"Hvad er dette? Hvem er du?"

"O, mester!" Ben Hurs røst blev skarp af angst og iver. "Jeg er din ven, jeg elsker dig! Svar mig dog! Sig mig, vil du tage imod redning, hvis jeg skaffer den?"

Nazaræeren hverken så op eller gav det ringeste tegn på forståelse. Men det var, som om en indre røst sagde til Ben Hur:

"Lad ham være! Han er blevet forladt af sine egne, og verden har fornægtet ham. Nu har han i sin sjælevånde sagt menneskene farvel og går, han ved ikke hvorhen, og han spørger ikke om det. Lad ham være!"

Og dette var Ben Hur nødt til, for en halv snes hænder greb fat i ham, og harmfulde råb lød:

"Han er en af dette menneskes tilhængere! Slå ham! Dræb ham!"

Med en heftig vrede, der mere end fordoblede hans kræfter, rettede Ben Hur sig, slog om sig med begge arme, så de hænder slap, der prøvede at holde ham, og brød med et vældigt sæt ud af flokken, som ville lukke sig om ham. Soldaterne greb efter ham og fik fat i hans klæder, som blev revet i pjalter af hans ryg, og nøgen sprang han fra vejen ned i den mørke kløft, hvor ingen kunne se ham.

Herfra gik han senere til muren om Gethsemane have, fandt sin overkjortel og hovedklædet og søgte derpå til khanen. Her tog han sin hest og red ud til sin moders telt. Undervejs lovede han sig selv at opsøge nazaræeren tidligt næste morgen. Han vidste ikke, at den af alle forladte mand allerede var på vej til ypperstepræsten Annas hus for at blive forhørt samme nat.

Den unge mands hjerte slog tungt, mens han denne nat lå søvnløs på sit leje, for nu så han klart, at hans drøm om et jødisk verdensrige ikke skulle blive til virkelighed.

Men mens nattens timer sneg sig hen med blytunge skridt, begyndte han at skimte noget nyt: et liv i fred og mildhed med et hjem i stedet for et kongeligt palads – et hjem, hvis herskerinde Esther var. Han så den gamle villa ved Misenum, så Esther vandre om i havens gange og hvile i det høje, med billedstøtter prydede atrium. Over deres hoveder hvælvede Neapolis' blå himmel sig, og ved deres fødder lå den underfulde bugt og Jordens skønneste egne.

Med få ord: han var ved et vendepunkt i sit liv; den følgende dag skulle afgøre hans skæbne – og uendelig meget mere.

Næste morgen omtrent ved den anden time kom to mænd ridende i stor hast til Ben Hurs telte, hvor de steg af og spurgte

efter ham. Han var endnu ikke stået op, men lod svare, at de kunne komme ind til ham.

"Fred være med jer, brødre!" hilste han, for de var to af førerne for hans tro galilæere. "Vil I sidde ned og hvile jer?"

"Nej," svarede den ældste kort, "at sætte sig til hvile nu er at lade nazaræeren dø. Stå op, søn af Juda, og følg med! De har fældet dommen over ham og tømret hans kors."

Ben Hur stirrede på ham.

"Hans kors!"

Han kunne kun gentage disse forfærdelige ord.

"I aftes tog de ham til fange, i nat forhørte de ham," fortsatte galilæeren, "og ved daggry førte de ham for Pilatus. To gange nægtede romeren at dømme ham. Til sidst vaskede han sine hænder og sagde: "Jeg er uskyldig i denne retfærdiges blod! Ser I dertil." Og de svarede –"

"Hvem svarede?"

"Alle præsterne og folket: "Hans blod komme over os og vore børn!""

"Hellige fader Abraham!" råbte Ben Hur. "En romer er mere barmhjertig imod en israelit end hans eget folk! Og hvis – o, hvis han virkelig er Guds søn, hvem kan da rense deres børn for hans blod! Det må ikke ske! Tiden er kommet, da vi må kæmpe." Han klappede i hænderne og råbte til den araber, som lydigt trådte ind: "Hestene og mit sværd, hurtigt! Tiden er kommet, da vi skal vove livet for Israel, mine venner."

Han spiste et stykke brød og drak en mundfuld vin. Kort efter var han på vejen.

"Hvorhen først?" spurgte galilæeren.

"Hen at samle legionerne."

"Ak!"

Manden løftede sine hænder som i sorg.

"Hvorfor dog?"

"Herre," sagde manden skamfuld, "herre, jeg og min ven her er alle de, som er dig tro. De øvrige følger præsterne."

"Men hvad vil de da?" råbte Ben Hur og standsede sin hest.

"Tage hans liv."

"Hans? Dog vel ikke nazaræerens?"

"Du har sagt det."

Ben Hur så fra den ene til den anden. Han hørte igen dette spørgsmål fra den foregående aften:

"Skal jeg ikke drikke den kalk, som min fader har givet mig?"

Og han havde intet svar fået på sit tilbud om at bringe hjælp. Han måtte sige til sig selv, at denne mands død måske hverken kunne eller skulle hindres. Hvis han går i døden af egen fri vilje, hvor tør så vi andre modsætte os? Heller ikke kunne Ben Hur skjule for sig selv, at de planer, han havde bygget på galilæernes troskab, var tilintetgjorte. Hvor sælsomt, at det skulle ske netop i dag! En stor frygt greb ham. Sæt, at alle hans planer, alt hans arbejde, alt, hvad han havde ofret af gods og guld, stred stik imod Guds vilje! Da han greb hestens tøjler og sagde: "Denne vej, brødre!" lå alt i usikkerhed og forvirring for ham.

"Denne vej, til Golgatha!"

De mødte skarer af mennesker, der var i en lignende ophidset sindsstemning som de selv, og alle gik i samme retning, syd på. Fra hele omlandet stimlede man sammen, alle syntes opfyldt af en og samme tanke. Det sagdes, at toget med den dødsdømte ville gå forbi Herodes' tårne; derfor red de tre venner derhen. Menneskevrimlen var så stor i dalen neden for

Hezekias-dammen, at det var umuligt at komme frem. De steg af hestene og søgte ly bag et hus, hvor de stod og ventede. At vente her var som at stå ved bredden af en flod og se vandmassen bruse forbi – en sådan strøm af mennesker var der. En halv time, ja længere, vist en time, gik strømmen uden standsning forbi de tre mænd. Da den tid var gået, kunne de sige, at de havde set hovedstadens og det omliggende lands indbyggere af alle klasser, alle Israels stammer og alle de forgreninger, som disse havde sendt ud til fjerne egne. Libyske jøder drog forbi, jøder fra Egypten, fra Rhinen og fra Indien, kort sagt jøder fra alle lande lige fra øst og til det fjerneste vesten. Alle hastede de af sted, ustandselige; ivrige, åndeløse stimlede de hen ad vejen – for at se en forladt og venneløs nazaræer dø misdæderens død. Mange var de, men der var tusinder af ikke jøder, tusinder, som foragtede og hadede Israels børn, grækere, romere, arabere, syrere, afrikanere og ægyptere. Det så ud, som om al verdens folkeslag ved deres udsendinge skulle være vidner til korsfæstelsen.

Usædvanlig stille var denne mængde. Hovslag og lyden af vognhjul på stenede steder af vejen, dæmpet summende røster og et enkelt råb var alt, hvad der hørtes. I de flestes miner var der det udtryk, menneskene får, når de er på vej for at se et eller andet frygteligt syn, som drager dem, trods deres skræk. Heraf sluttede Ben Hur, at de fleste af disse var fremmede i byen, kommet her til påskefesten, folk, som ingen del havde i forfølgelsen mod nazaræeren, men måske tværtimod var hans venner.

Omsider hørtes der råb i retning af Herodes' høje tårne – først svagt og langt borte, men snart nærmere.

"Hør, der kommer de!" sagde den ene af Ben Hurs følgesvende. Folk standsede og lyttede, men da råbene igen hørtes, så de på hinanden og gik i gysende tavshed videre.

Larmen lød nærmere og vildere, så luften rystedes ved det. Ben Hur så nu Simonides' tjenere komme med deres herre i hans sædvanlige lænestol, som Esther gik ved siden af. Efter dem kom en lukket bærestol.

"Fred være med dig, Simonides, og med dig, Esther!" hilste Ben Hur, da de mødtes. "Hvis I vil til Golgatha, må I helst vente her, til toget er draget forbi."

Købmandens mægtige hoved var sunket dybt ned på hans bryst. Nu tvang han sig til at tage sig sammen og svare:

"Spørg Balthasar, hans vilje er min. Han er i bærestolen."

Ben Hur drog forhænget til side. Derinde lå egypteren; hans blege ansigt var så udtæret som en dødnings. Da han blev spurgt, sagde han mat:

"Kan vi se ham herfra?"

"Nazaræeren? Ja, han må komme tæt her forbi."

"O Gud, lad mig se ham! Én gang, en eneste gang til! Dette er en skrækkelig dag for hele verden!"

Snart var de alle samlet bag huset. De var tavse, som om de frygtede for at udtale deres tanker højt. Balthasar steg med møje ud af bærestolen og stod lænet til en tjeners arm; Esther og Ben Hur holdt sig på hver sin side af Simonides.

Imidlertid strømmede massen videre, om muligt endnu tættere, og råbene kom nærmere – skingrende, vildt og skarpt lød de.

"Se!" sagde Ben Hur med bitterhed. "Der har vi Jerusalems sønner!"

Det var en flok drenge, der hujede og skreg:

"Jødernes konge! Af vejen! Nu kommer jødernes konge!"

Simonides så alvorlig efter den kåde skare, der summede og dansede som en sværm insekter på en sommerdag.

"Ve Salomons by, når disse kommer til skels år og alder!" sagde han mørkt.

Derpå fulgte en legion fuldt væbnede soldater, der drog af sted i taktfast ro med deres skinnende blanke våben. Så fulgte nazaræeren! Han så næsten døende ud; ved hvert andet skridt vaklede han, som om han skulle falde. En tornekrone, som var trykket hårdt ned om hans tindinger, havde revet sår og flænger, hvorfra blodet, nu størknet og mørkt, var flydt ned over hans ansigt og hals. Det lange hår, som var indviklet i tornene, var sammenklæbet af blod, og hans hud var dødningeagtig hvid. Inde i byen var han segnet til jorden under byrden af korset; nu bar en landsmand det for ham. Fire soldater gik med ham for at skærme ham mod hoben, som alligevel sommetider trængte sig ind imellem dem og slog eller forhånede ham. Men ingen klagelyd hørtes fra hans mund, intet udbrud af vrede eller af smerte, og han så ikke op, før han kom til det sted, hvor Ben Hur og hans venner stod som forstenede af smerte. Esther klyngede sig til sin fader, der skælvede, hvor sjælsstærk han end ellers var. Balthasar var segnet målløs til jorden, og Ben Hur stønnede:

"Min Gud, min Gud!"

Da, som om han forstod deres følelser, vendte han sit blege ansigt imod de fire og så på dem hver især således, at det blik aldrig mere gik dem af minde. De kunne se, at han tænkte på

dem, ikke på sig selv, og hans øjne gav dem den velsignelse, hans læber ikke kunne udtale her.

"Hvor er dine legioner, søn af Hur?" spurgte Simonides, idet han med kraft tog sig sammen.

"Det ved ypperstepræsten bedre end jeg."

"Hvad! troløse?"

"Alle undtagen disse to."

"Så er alt tabt, og den skyldfri må dø!"

Simonides' mund fortrak sig krampagtigt, og hans hoved sank tungt ned.

To andre mænd, der bar kors, fulgte efter nazaræeren.

"Hvem er disse?" spurgte Ben Hur.

"Røvere, der skal dø sammen med ham," svarede en af galilæerne.

Den næste i toget var ypperstepræsten i sin guldsmykkede embedsdragt, tempeltjenere omgav ham, derpå fulgte rådet og en lang række præster, de sidste i deres simple hvide kjortler med folderige, brogetfarvede skærf over.

"Annas' svigersøn," sagde Ben Hur sagte.

"Kaiphas! Jeg har set ham før," svarede Simonides og tilføjede efter et øjebliks ophold: "Og nu tvivler jeg ikke længere, nu ved jeg med fuldeste vished, at han, som går der henne og hilses med råbet: "Jødernes konge", han er i sandhed det, som de kalder ham i spot. Og har han ikke et virkelig kongeligt følge? Se her! Jøderne fra de fremmede lande, hele Israel, hele Jerusalem! Ypperstepræsten med efoden og den blå kjortel med de purpurrøde granatæbler og guldklokkerne, alt dette, der ikke har været set uden for templets mure siden den dag, da vort folks ypperste drog Alexander af Makedonien i møde – alt

sammen tegn på, at han er konge, vor konge. Gid jeg kunne stå op og følge efter ham!"

Ben Hur lyttede overrasket, og Simonides tav, som om han selv blev skræmt af sit heftige udbrud. Lidt efter sagde han utålmodigt:

"Spørg Balthasar, om vi ikke skal drage videre? Der kommer bærmen af Jerusalems indbyggere."

Nu talte Esther:

"Der henne ser jeg nogle kvinder, som græder. Hvem er de?"

Hun pegede på fire kvinder, af hvilke den ene støttede sig til en mand, som i udseende ikke var ulig nazaræeren.

Ben Hur svarede:

"Den mand er den discipel, nazaræeren elskede mest, og hun, som går ved hans side, er mesterens moder. De andre er kvinder fra Galilæa, som har været hans trofaste venner."

Esther fulgte de sørgende med tåreblændede øjne, indtil vrimlen skjulte dem for hende.

Man må ikke tænke sig disse stumper af samtaler ført i rolighed; tværtimod – vennerne talte sammen, som man taler ved havet, ved den brølende, brusende brænding, for kun hermed kan den larm lignes, hvormed denne del af folkeskaren drog frem. Dette optog var en forløber for dem, der næppe tredive år senere bragte så megen strid og uro i den hellige stad, sværmen var lige så blodtørstig og vild og lige så talrig og var sammensat af den samme slags mennesker: tjenestefolk, kameldrivere, dørvogtere, gartnere, frugthandlere, tempelvogtere og tjenere, gadesælgere, tyve og røvere og de utallige, som ikke har noget som helst arbejde, men som ved en lejlighed som denne dukker op, ingen kan sige hvorfra. Nogle af

dem havde sværd, andre svang lanser og kastespyd, men de flestes våben var stave og knortekæppe eller slynger, hvortil de bar stene i tasker eller i deres snavsede kjortelflige. I massen sås hist og her personer af høj rang: Farisæere med brede rande om deres kjortler, saddukæere i fine kapper, skrivere, ældste, rabbier, der tjente som førere. Hvis hoben blev træt af et råb, et hånsord, valgte den et andet. De fleste råb, der hørtes, var: "Jødernes konge – plads for jødernes konge – tempelskænderen, gudsbespotteren! – Korsfæst, korsfæst ham!" Af disse skrig syntes det sidste mest yndet, sagtens fordi det bedst udtrykte hobens blodtørst og had til den dømte.

"Kom!" sagde Simonides, da Balthasar var rede til at drage videre, "nu af sted!"

Ben Hur hørte det ikke. Han følte så dybt modsætningen mellem denne vilde grumhed og nazaræerens blidhed, mindedes hans mange kærlighedsgerninger, hans inderlige medynk med al menneskelig lidelse. Det ene minde kaldte det andet frem, og han huskede sin egen taknemmelighedsgæld, huskede den gang, han selv førtes af sted af romerske soldater, huskede den læskedrik, der kvægede hans vansmægtende mund, og det blik af guddommelig mildhed, der lindrede hans forpinte sjæl. Og nu den sidste velgerning, den underfulde helbredelse på palmesøndag! Hvor det pinte ham ingen gengæld at kunne yde! Han anklagede sig selv bittert; han havde ikke vogtet nøje nok på sine galilæere, ikke holdt dem rede til det afgørende øjeblik. Og nu var øjeblikket kommet, da der måtte handles. Nu kunne et kraftigt slag gøre virkning, ikke alene sprede hoben og gøre nazaræeren fri, men som et basunstød samle Israels mænd og fremskynde den så længe

imødesete kamp for friheden. Men lejligheden gik tabt! Minutterne svandt unyttede hen! Abrahams Gud! hvad skulle han gøre?

I det samme fik han øje på nogle af sine galilæere. Han banede sig vej gennem mængden og indhentede dem.

"Følg mig!" bød han. "Jeg må tale med jer."

De adlød, og så snart han havde dem henne bag huset, tog han igen ordet: "I er af dem, som tog imod våben af mig og lovede mig at kæmpe for friheden og den konge, vi venter. Våben har I, og nu er det tid at bruge dem. Gå og opsøg så mange, I kan finde af vore venner, og sæt dem stævne ved korset, som romerne vil rejse for nazaræeren! Skynd jer, alle sammen! Nej, stå ikke sådan! Nazaræeren er vor konge, og friheden dør med ham."

De så ærbødigt på ham, men rørte sig ikke.

"Hører I ikke?"

"Søn af Juda stamme!" De kendte ham kun under dette navn, "det er *dig*, som har taget fejl. Nazaræeren er ikke vor konge, der er ikke en konges kraft og vilje i ham. Vi fulgte ham, da han drog ind i Jerusalem, vi så ham i templet, hvor han svigtede sig selv og os og Israel. Da han gik ud af templets port, vendte han ryggen til Davids trone, og vi galilæere vil ikke drage sværd for ham. Han må dø døden. Men hør mig, du søn af Juda! Vi har modtaget våben af din hånd, og vi er rede til at bruge dem og kæmpe for friheden. Hvis du vil føre os i denne kamp, så vil vi møde dig ved korset."

Ben Hur åbnede munden for at svare, men der kom ikke en lyd over hans læber. Han lammedes af en rådvild usikkerhed, som han først forstod længe efter, da han indså, at alt måtte gå,

som det gik, at døden måtte komme, for at opstandelsen skulle følge efter. Med hånden trykket mod panden stod han, skælvende under den indre kamp imellem hans eget stærke ønske og den uforklarlige magt, som lammede hans handlekraft.

"Kom dog! Vi venter på dig," sagde Simonides for fjerde gang.

Uvilkårligt fulgte han efter bærestolen ved siden af Esther. Som de tre vise mænd, da de drog til mødet i ørkenen, følte han, at han *måtte* gøre, hvad han gjorde.

Ben Hur og hans venner nåede omsider det sted, hvor korsfæstelsen skulle finde sted. Hvorledes de var kommet gennem den tætte trængsel, vidste han ikke, heller ikke hvilken vej de havde gået, eller hvor lang tid det tog dem. Han gik som i drømme, uden at se eller høre noget, men omsider standsede både han og hans ledsagere. Som når et forhæng drages til side, således svandt den sælsomme fornemmelse af uvirkelighed, han hidtil havde gået i; han så sig om og opfattede alt klart og levende. De stod på det øverste af en lav banke, der var omgivet med en mur af mennesker, og bag den var der stor trængsel og kæmpen af de mange, der ville presse sig frem, men en ring af romerske soldater holdt orden. Lige op til soldaternes række var Ben Hur nået frem; her stod han og stirrede mod toppen, mod Golgatha. Rundt om, i lavninger så vel som på de omliggende højere bakker, alle vegne, nær og fjernt sås – ikke den brune jord eller de grå klipper eller noget spor af grønt, men kun mennesker med stirrende øjne, som alle var rettet mod et enkelt sted. Af de fjernere stående kunne kun skikkelsernes omrids ses, og endnu længere borte flød det hele sammen i en

mangefarvet masse. Vel en tre millioner mennesker var her til stede; tre millioner hjerter bankede i ivrig spænding, mens øjnene fulgte det, der foregik på Golgatha, ligegyldige for de to andre dømte, men alene optaget af nazaræeren, der dog mest var genstand for deres had eller frygt eller nysgerrighed – han, som elskede dem alle og var rede til at hengive sit liv for dem.

Ben Hur havde kun et flygtigt blik at ofre på folkeskaren, for hver eneste af hans tanker var optaget af det, han så oppe på den fri plads, som soldaterne afspærrede.

Højt oppe sås ypperstepræsten, kendelig ved sin stolte holdning, sin mitra og sin prægtige dragt. Og endnu højere oppe, på selve toppen, stod nazaræeren, bøjet, lidende og tavs. Et vittigt hoved mellem soldaterne havde givet ham et rør i hånden, det skulle svare til tornekronen og forestille et kongespir. Råb steg op imod ham som stormvindens stød – latter, spottende tilråb, ofte en blanding af begge dele. Havde han været et menneske – *kun* et menneske, så ville visselig disse råhedens skarpe pust have bortvejret al hans kærlighed til menneskeheden. Alles øjne var fæstet på denne enlige skikkelse. Ben Hur vidste ikke, om det var medynk eller noget højere, der kom over ham, men der foregik en forandring i hans følelser. En gryende forestilling om noget, der var bedre end det bedste i dette jordiske liv, noget, der kunne gøre døden til en velkommen ven; et nyt liv, renere end det nærværende – måske det sjælens liv, som Balthasar troede så fast på – var ved at fremstå i hans indre og bragte ham til at indse, at når alt kom til alt, var den rette gerning for denne Jesus fra Nazareth at føre menneskesjæle, som elskede ham, over grænsen af det timelige og ind i det rige, som var hans. Og et af hans ord, som Ben Hur

havde hørt og glemt igen, hørte han nu atter. Det var, som om det tonede gennem luften omkring ham: "Jeg er opstandelsen og livet." Atter og atter klang disse ord; det var, som om de blev levende, og et lys som morgenrødens udstrålede fra dem. Og som man gentager et spørgsmål for at fæstne svaret dybt inde i sit sind, således spurgte Ben Hur, idet han stirrede på den lidende skikkelse under tornekronen: "Hvem er opstandelsen? Hvem er livet?"

"Det er mig," syntes skikkelsen at sige – og sige det til ham personlig, for i samme nu følte han den fred, som gør ende på al tvivl og alle gåder og fremkalder tro, kærlighed og fuld forståelse.

Ben Hur blev vækket af denne underlige overjordiske tilstand ved lyden af hammerslag. På toppen af Golgatha så han, hvad han før ikke havde lagt mærke til, nogle soldater og slaver, som gjorde korsene i stand, jordhullerne, de skulle plantes i, var rede, og nu blev tværbjælkerne slået på.

"Lad folkene skynde sig!" sagde ypperstepræsten til soldaternes fører, "for misdæderne må være døde og begravede, før solen går ned, ellers bliver det hele land urent. Således byder loven."

En venligt sindet soldat gik hen til nazaræeren og bød ham en drik vand, men den blev ikke modtaget. En anden soldat tog et bræt med indskriften "Jødernes Konge" og naglede det til korsets øverste ende.

"Korsene er rede," meldte officeren til ypperstepræsten, der slog ud med hånden og svarede:

"Gudsbespotteren først! Er han Guds søn, da må han kunne frelse sig selv."

Der blev stilhed; den del af lidelsen, som var den skrækkeligste, i alt fald for tanken, var nu for hånden: De dødsdømte skulle nagles til deres kors.

Da soldaterne lagde hånd på nazaræeren, gik et rædselsgys gennem alle de tilstedeværende, det var, forklarede mange af dem senere, som om luften på én gang blev iskold omkring dem.

"Hvor alle er stille!" hviskede Esther og lagde armen om sin faders hals.

Simonides mindedes de pinsler, han selv havde udstået, og trykkede med skælvende hånd hendes hoved ind til sit bryst.

"Du må ikke se det, Esther, du må ikke! Hvem ved, måske Herrens forbandelse kommer over alle dem, som ser til."

Balthasar sank på knæ.

"Søn af Hur," sagde Simonides med stigende gru. "Hvis ikke Jehova udstrækker sin hånd i dette øjeblik, så er Israel fortabt, så er det ude med os alle."

Ben Hur svarede stille:

"Som i en drøm har jeg hørt, hvorfor alt dette må ske, hvorfor det tillades. Det er hans egen vilje – det er Guds vilje. Lad os gøre som den fromme Balthasar, lad os tie og bede."

Han så atter mod Golgatha; gennem den grufulde stilhed var det, som om ordene åndedes i hans øre: "Jeg er opstandelsen og livet," og han bøjede sig ærbødigt som for en person, der talte til ham.

Deroppe fortsattes værket. Soldater tog den dømtes klædebon af ham, uden barmhjertighed blev han kastet om og udstrakt på korset. Armene blev lagt på tværbjælken, naglerne var skarpe – nogle få hammerslag drev dem gennem

håndfladerne. Derpå strakte de hans ben ud, således at fodsålerne lå fladt mod længdebjælken, så lagde de den ene fod over den anden og slog en nagle gennem dem begge. Hammerslagenes dumpe lyd hørtes vidt om i den dybe stilhed, og de fjernerestående, som intet hørte, så dog hammeren svinges gennem luften og skælvede ved det. Men fra den korsfæstede selv lød ikke et skrig, ikke et ord eller suk, intet, som en fjende kunne hovere over eller en ven sørge over som et tegn på svaghed.

"Hvilken vej skal han vendes?" spurgte en af soldaterne i en ligegyldig tone.

"Mod templet," svarede ypperstepræsten. "Jeg ønsker, at han i døden skal kunne se, at helligdommen endnu står uskadt på trods af hans spådomme."

Mændene tog nu fat på korset og bar det med dets byrde hen til det sted, hvor det skulle plantes. På et givet tegn satte de det ned i jorden, og ved de blødende hænder hang nu den korsfæstedes legeme! Alligevel hørtes intet smertensskrig, kun dette udbrud, mere guddommeligt end noget andet, der gennem tiderne har lydt på Jorden:

"Fader, forlad dem, thi de ved ikke, hvad de gør!"

Korset, som nu stod løftet over alt andet mod himlens baggrund, blev hilst med høje råb, og alle, som kunne se og læse indskriften over offerets hoved, gentog den, så alle, selv de, der var længst borte, også kendte den. Fra tusinders mund, fra den ene ende af forsamlingen til den anden, med latter og skrig lød tilråbene: "Jødernes konge! Hil jødernes konge!"

Solen stod omtrent på sin middagshøjde og klædte de fjerne bjerge i gylden glans. Byen med tempel, paladser, knejsende

tårne og tinder lå badet i det stærke sollys, stolt, som om den følte, hvilken øjenslyst den var for de mange, som i lag var samlet så nær dens mure.

Men nu sneg en tåge sig over himmel og jord. Først kun en svag blegnen af dagslyset, en alt for tidlig nærmelse af skumringen. Derpå blev det mørkere, alle lagde mærke til det, latter og råb døde hen, folk stirrede på hinanden, som om de næppe troede deres egne øjne. Snart vendte de deres blikke med sky angst mod Golgatha, og snart så de igen på hinanden med blege miner og uden at turde tale.

"Det er kun en tåge eller skyer, som snart trækker forbi, " sagde Simonides trøstende til Esther, som var angst, "nu skal du se, det klarer op igen."

Ben Hur var af en anden mening.

"Nej," sagde han. "De hensovedes ånder – profeter og hellige – er os nær, det er dem, der i barmhjertighed vil skjule det forfærdelige, som sker."

Så gik han bort fra Simonides, som var stum af forbavselse ved at høre sådanne ord, og hen til den knælende Balthasar.

"Vise egypter! Du havde ret. Han er visselig Guds søn."

Balthasar drog sin unge ven ned til sig og svarede med mat røst:

"Jeg så ham som barn i krybben, hvor han havde sit første hvilested, derfor burde jeg vel kende ham før du. Men ak, hvorfor skulle jeg opleve denne dag? Hvorfor fik jeg ikke lov at dø som Kaspar og Melchior? De lykkelige!"

"Trøst dig!" sagde Ben Hur. "De er os nær, det vil vi ikke tvivle på."

Mørket blev stadig dybere, dog blev det grufulde arbejde ikke afbrudt. De to misdædere blev naglet hver til sit kors, som derefter blev plantet i jorden. Derpå fjernede vagten sig, og mængden, som hidtil var blevet holdt tilbage, trængte op ad Golgatha som oprørte vande, når en dæmning åbnes. Det var, som om folkehavets bølger slog sammen om højens top. Hvem der havde stærke arme kunne skubbe sig frem, nå lige hen til korsenes kod og tilfredsstille deres nysgerrighed – for så hurtigt at blive trængt til side af andre. Og der lød latter og rå spot og hånende tilråb, som alt var henvendt til ham, hvis kors stod midt imellem de to andres.

"Ha ha! Er du jødernes konge, så frels dig selv!" råbte en soldat. En præst sagde: "Hvis han nu vil stige ned til os, skal vi tro på ham." Nogle rystede på hovederne og sagde: "Han ville rive templet ned og opbygge det igen på tre dage, men hjælpe sig selv kan han ikke." Andre spottede: "Han kaldte sig Guds søn, lad os nu se, om Gud vil hjælpe ham."

Det unaturlige mørke, der havde afløst den klare dag, forfærdede Esther, ligesom det syntes mere og mere uhyggeligt for tusinder, der var stærkere og modigere end hun.

"Lad os gå, fader!" bad hun den ene gang efter den anden. "Mørket er tegn på Guds vrede. Hvem ved, hvad mere der kan ske … jeg er så angst!"

Men Simonides ville blive. Han talte kun lidt, men det var tydeligt, at hans sind var i det stærkeste oprør.

Da den første time var forløbet, lagde han mærke til, at trængslen på bakkens top ikke længere var så stærk, og han foreslog, at de skulle se at komme nærmere til korsene. Ben Hur støttede Balthasar, der kun med møje nåede op ad

skråningen. Fra deres ny plads så de kun nazaræeren som en mørk skikkelse et stykke oppe i den mørke luft. Men høre ham kunne de, mens de stod her, nær ved hans kors. Dog var det kun suk, der lød fra ham, hvilket viste, at enten hans fasthed eller hans udmattelse var større end de to misdæderes, hvis skrig og jamren stadig hørtes.

Den anden time efter korsfæstelsen foregik ligesom den første, det var timer fulde af martrende kval så vel for det skyldfri offer som for dem, der havde fortjent straffen. Kun én gang talte han; nogle kvinder knælede ved korsets fod, og mellem dem så han sin moder, støttet til den discipel, han elskede. Da hævede han sin stemme og sagde til hende:

"Kvinde, se, dette er din søn," og til disciplen: "Se, det er din moder."

Den tredje time kom, og endnu var der fuldt op af mennesker omkring Golgatha; det var, som om en magt, de ikke kunne modstå, tvang dem til at blive. Det sælsomme mørke ved middagstid havde vist nok også del i det. De var mere stille nu end tidligere, dog hørte man af og til råb i mørket fra den ene skare til den anden. Men når de kom op på højens top, stod de tavse under det midterste af korsene, stirrede uden at mæle et ord på ham, der hang deroppe, og gik stille bort. Selv soldaterne blev anderledes, for kort tid siden havde de så ligegyldigt kastet lod om den korsfæstedes klæder; nu stod de med deres officerer i en lille afstand og vogtede i en underlig spænding på denne ene døende mand uden at have et blik til overs for menneskevrimlen, der kom og gik. Når han åndede tungt, løftede sit hoved eller sænkede det i smerte, stirrede de på ham og derefter på hinanden.

Forunderligst af alt var dog ypperstepræstens og hans følges adfærd. Alt som mørket sænkede sig, aftog deres selvsikkerhed. Der var mange af dem, som havde megen lærdom, stjernekyndighed og anden kundskab, der gjorde dem fortrolige med de naturoptrin, som i de tider vakte rædsel hos de fleste. Da solens lys blegnede for øjnene af dem, og bjergene syntes at fjerne sig, samlede de sig om ypperstepræsten og talte dæmpet sammen om det, de så.

"Vi har fuldmåne nu," sagde de, "altså kan dette ikke være en solformørkelse."

Og da ingen kunne svare på det spørgsmål, som var i alles tanker, gav de efter for den frygt, som opstod hos dem. Det kunne dog være, at denne mand var Messias, og da –! Men de ville vente og se.

Ben Hur blev ikke en eneste gang hjemsøgt af sin gamle tvivl; der var fuldkommen fred i hans sjæl, og han bad kun om det ene, at lidelsen snart måtte være forbi. Han vidste, hvad der gik for sig i Simonides' sind, vidste, at han tøvede med at overgive sig til troen. Den mægtige pande sænkede sig dybt som tynget ned af alvorsfuld grublen. Ben Hur så ham rette sit tankefulde blik mod solen som for at finde en naturlig grund til mørket. Det var ikke muligt andet end at lægge mærke til Esthers ømme omsorg for faderen og til, hvorledes hun, for at være ham tilpas, undertrykkede sin rædsel.

"Frygt ikke, mit barn," sagde Simonides, "men bliv her hos mig. I alle de leveår, som ligger for dig, vil du ikke få noget at se, der er så vigtigt for hele menneskeheden som dette, og måske sker der flere overnaturlige ting. Lad os blive her, til alt er forbi."

Da halvdelen af den tredje time var gået, kom der en flok af de mest rå og hjerteløse blandt tilskuerne og standsede ved det midterste kors.

"Der er han, den ny jødernes konge!" spottede en af dem. De andre råbte med latter:

"Hil være dig! Hil jødernes konge!"

Da de intet svar fik, blev de ved:

"Hvis du er jødernes konge eller Guds søn, så kom ned til os!"

Ved disse ord ophørte den ene af røverne at stønne og råbte:

"Ja, hvis du er Kristus, så frels dig selv og os."

Den rå skare svarede med latter og svar, og nu hørtes den anden røver sige til den første:

"Frygter du ikke Gud, da du er under samme dom? Og vi vel med rette, for vi får det, som vore gerninger har forskyldt, men denne har intet ondt gjort."

De omstående var så forbavsede, at de blev fuldkommen stille, og nu hørtes røveren at tale på ny, denne gang til nazaræeren.

"Herre, kom mig i hu, når du kommer i dit rige," bad han.

En skælven gik igennem Simonides.

"Når du kommer i dit rige."

Netop dette rørte ved tvivlen i hans sind, denne tvivl, som Balthasar så ofte havde søgt at udrydde hos ham.

Svaret kom, klart og trøstefuldt:

"Sandelig siger jeg dig, i dag skal du være med mig i Paradis."

Simonides tøvede for at høre, om der blev talt flere ord end disse; så foldede han sine hænder og sagde.

"Dette er nok, herre. For mig er mørket svundet, og jeg ser med andre øjne – med troens øjne ligesom Balthasar."

Den tro tjener havde omsider fået sin løn. Hans nedbrudte legeme kunne ikke mere i dette liv vinde sin fordums kraft tilbage, og heller ikke kunne mindet om de udståede lidelser udslettes af hans sind, men et nyt liv havde åbnet sig for ham, et nyt liv, som døden kun var indgangen til, og dets navn var Paradis. Der skulle han finde det rige og den konge, som han havde drømt om. En vidunderlig, en fuldkommen fred lagde sig over ham.

Men ikke langt fra var der ufred, angst og tvivl. De kloge hoveder i ypperstepræstens følge lagde den forudsætning, som lå skjult i bønnen, sammen med det tilsagn, som lå skjult i svaret. De havde ladet ham korsfæste, fordi han kaldte sig Messias. Og se, fra korset hævdede han ikke alene, hvem han var, men han lovede en synder del i sit Paradis! De skælvede ved, hvad de havde gjort. Selv ypperstepræsten i al sin stolthed var grebet af frygt. Hvor fik denne mand sin tillid fra, om ikke fra sandheden? Og hvad var sandheden andet end Gud?

Nazaræerens åndedræt blev tungere, hans suk blev til stønnen. Kun tre timer på korset, og han var allerede døende! Hviskende gik efterretningen fra den ene til den anden i mængden, og alt blev stille. Også over naturen kom der en sælsom trykkende stilhed, hvert vindpust lagde sig, en kvælende tung hede fyldte luften. Så stille var alle, at ingen, som ikke vidste det forud, skulle have troet, at her var tre millioner mennesker til stede, som i åndeløs gru så op mod den mørke himmel og ventede – de vidste ikke selv hvad.

Da lød der gennem mørket et klageråb fra korset; der var fortvivlelse om ikke bebrejdelse i den døendes udbrud:

"Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig?"

De ord gik enhver gennem sjælen. En især greb de usigeligt; det var Ben Hur. Henne ved soldaterne stod et kar med vin og vand. Når en svamp blev dyppet i denne syrlige drik og sat på en stang, kunne de læske den lidendes tunge, og de havde lov at gøre det, hvis de ville.

I det samme hørte Ben Hur ham sige:

"Jeg tørster!"

Da måtte han mindes den drik, som i en kvalfuld stund blev rakt ham ved kilden uden for Nazareth, og da kunne han ikke lade være at gribe svampen og dyppe den.

"Lad være! Lad være!" lød de vrede råb efter ham, men uden at tage sig af dem førte han stangen med svampen op til den døendes mund.

For sent, for sent!

Hans ansigt, som Ben Hur nu tydeligt så, var mørkt af blod og støv, men en underfuld glans lysnede hen over det, øjnene åbnede sig vidt og løftede sig mod himlen, som om de deroppe skuede noget, som ingen anden kunne se, og der var lettelse, glæde, ja sejrsjubel i det råb, som nu lød:

"Det er fuldbragt!"

Det klang som den døende helts frydeskrig, når målet er nået og sejren vundet.

Så slukkedes lyset i hans øjne, og hans tornekronede hoved sank ned på det tungt åndende bryst. Det så ud, som om alt var forbi, men den bortflygtende sjæl tøvede endnu et øjeblik, og Ben Hur og hans venner hørte disse sidste ord, der udtaltes dæmpet som til en, der lyttede tæt ved:

"Fader, i dine hænder befaler jeg min ånd."

En skælven gik gennem det martrede legeme, og et kvalt skrig lød fra gamle Balthasar. Men på korset var alt stille, for det hjerte var bristet, hvori så stor en kærlighed havde boet.

Ben Hur gik tilbage til sine venner og sagde:

"Det er forbi, han er død."

På utrolig kort tid vidste hver eneste i menneskevrimlen, hvad der var sket. Ingen sagde det højt, men en angstfuld hvisken lød i alle retninger:

"Han er død! Han er død!"

Folkets ønske var opfyldt, nazaræeren var død, og dog stod de og stirrede på hinanden som i forfærdelse. Han var død, han, hvis blod skulle komme over dem og deres børn! Og mens de endnu stod som forstenede, følte de jorden bæve under deres fødder.

I et nu svandt mørket, solen brød frem, og alle vendte deres øjne mod korsene på Golgatha, der vaklede i jordskælvet. Selv om der var tre, tænkte ingen på mere end det ene, det midterste, der syntes at strække sig med sin byrde helt op mod himlens blå. Og hver eneste i vrimlen, der havde spottet nazaræeren, hver én, der havde slået ham, hver én, der havde stemt for, at han skulle dø, eller i sit hjerte ønsket ham døden, og det havde de ni af ti, som her var til stede, alle de, der således følte sig skyldige i hans død, blev grebet af en sådan rædsel, at de måtte flygte bort fra dette kors, der truede anklagende op mod himlen. Og flygte gjorde de, til fods, til hest, på kameler, i vogne, flygtede i vild hast. De slog sig for brystet, de skreg i rædsel; hans blod var over dem! Ypperstepræsten tumlede omkuld, fik sin kjortel revet i stykker, sine guldklokker fyldte med sand og sin mund med støv. Han og hele folket var lige

stillede i dette ene: den korsfæstedes blod kom over deres hoveder.

Da sollyset brød frem over Golgatha, var der ikke flere deroppe ved korsene end Jesu moder og den discipel, som han elskede, de trofaste galilæiske kvinder, soldaterne og Ben Hur med samt hans venner. De havde endnu slet ikke lagt mærke til mængdens flugt, optaget, som de i øjeblikket var, af deres egen fare.

"Sæt dig her," sagde Ben Hur til Esther, idet han gjorde plads for hende ved hendes faders fødder. "Nu skal du tilhylle dit hoved og ikke se op, men sætte din lid til Gud og til den retfærdige, som de så skændigt har myrdet."

"Vor Herre Kristus vil vi fra nu af kalde ham," sagde Simonides ærbødigt.

"Ja, det vil vi," sagde Ben Hur.

Et nyt stød fik højen til at ryste. Korsene svajede som træer i storm, og det var forfærdeligt at høre de to korsfæstede røveres skrig.

Skønt Ben Hur var svimmel af jordrystelsen, så han efter Balthasar, der lå udstrakt og stille. Han løb hen til ham og kaldte, men fik intet svar. Den fromme gamle mand var død! Så mindedes Ben Hur det skrig, han havde hørt fra Balthasar, næsten som et svar på de sidste ord, der lød ned fra korset, og han glædede sig ved at tænke på, at Balthasars sjæl havde fået lov at følge den herre, han så trofast elskede, bort fra jordelivet og ind til Paradisets herlighed.

Balthasars tjenere havde forladt deres herre, men da alt var forbi, bar de to galilæere hans lig i bærestolen tilbage til byen.

Det stille sørgetog drog ved solnedgang ind gennem porten til fyrst Hurs palads. Omtrent på samme tid blev Kristi legeme taget ned af korset og overgivet til venner, der med kærlig ærbødighed drog omsorg for det.

Balthasars lig blev båret til paladsets store sal, hvor alle husets folk grædende samledes, for han havde været elsket af hvert eneste menneske, som nogen sinde havde haft med ham at gøre. Men da de så det smil, som i døden lå om hans mund, tørrede de deres tårer og sagde:

"Det er bedst, som det er. Han er sikkert lykkeligere nu, end da han drog herfra i morges."

Ben Hur ville ikke, at Iras af nogen anden skulle høre om sin faders bød. Han gik selv for at bringe hende efterretningen, gik med det forsæt at vise hende tilgivelse og deltagelse. Han trak i forhænget for hendes bør, men skønt dets små klokker ringede, fik han intet svar; han råbte hendes navn, atter og atter – forgæves. Så drog han forhænget til side og trådte ind. Hun var der ikke. Han udspurgte tjenestefolkene, men ingen af dem havde set noget til hende den hele dag. Efter langvarig og frugtesløs søgen hele huset igennem vendte Ben Hur tilbage til salen og tog den plads, som hun skulle have haft: ved siden af den døde.

Da jordefærden var til ende, og da den ventetid var gået, som loven påbød, førte Ben Hur sin moder og Tirza til hans og deres hjem. Fra den dag af var i dette hus de helligste navne, som mennesketunger kunne udtale, og som kun turde nævnes i bøn og tilbedelse, disse:

"Gud Fader og Kristus, hans søn."

Omtrent fem år var gået siden korsfæstelsen. Esther, Ben Hurs hustru, sad i sit værelse i den skønne villa ved Misenum, som Ben Hur havde købt tilbage. Solen stod på sin middagshøjde og sendte sine varme stråler ned over alle de blomster og druer, som i syditaliensk pragt trivedes udenfor. Værelsets bohave og udsmykning var romersk, men Esther bar den dragt, som brugtes af gifte jødinder. Hendes selskab var Tirza og to småbørn, der legede på et løveskind; at børnene var Esthers, viste den ømhed og glæde, som lyste i det blik, hun vogtede på dem med.

De to kvinder var så optaget af børnenes glade leg, at de ikke mærkede, at en tjener trådte ind, før han talte:

"Herskerinde, der er i forhallen en kvinde, som beder om at tale med dig."

"Før hende ind, jeg vil modtage hende her."

Et øjeblik efter trådte den fremmede ind, Esther rejste sig og gik hende i møde, men standsede, skiftede farve og gjorde et skridt tilbage:

"Du er ...?"

"Jeg var Iras, Balthasars datter."

Esther undertrykte sin overraskelse og gav tjeneren tegn til at sætte en stol til gæsten.

"Nej, jeg skal ikke sidde, jeg går straks," sagde Iras koldt.

De så nøje på hinanden. Det var let at se, hvad Esther var: en lykkelig hustru og moder, en god og yndig kvinde i sin friskeste blomstringstid. Derimod faldt det vanskeligere at se, hvordan det stod til med hendes fordums rivalinde. Tiden var ikke gået så let hen over egypterinden. Nok førte hun sin høje skikkelse med noget af den tidligere ynde, men ansigtstrækkene var

blevet grovere, de store øjne var røde med mørke rande under, der var ingen farve på hendes kinder, og om munden lå der et skarpt, bittert træk. Iras var blevet gammel før tiden, og hendes uordentlige, afjaskede dragt fremhævede dette endnu mere. Hun så ud, som om hun ikke var vant til hensyn og agtelse fra andres side og heller ikke havde megen agtelse for sig selv tilbage.

Det var hende, som først brød den pinefulde tavshed.

Hun spurgte:

"Er det dine børn?"

Esther så på dem med moderens glade smil:

"Ja, vil du ikke gøre bekendtskab med dem?"

"Jeg ville sagtens forskrække dem," svarede Iras. Så gik hun nærmere til Esther, som uvilkårlig drog sig lidt tilbage. "Vær ikke ræd for mig," fortsatte hun. "Jeg vil kun bede dig bringe din mand et budskab fra mig. Sig ham, at hans fjende er død, dræbt af mig til gengæld for al den elendighed, han bragte over mig."

"Hans fjende?"

"Ja, Messala. Sig desuden til din mand, at for al den fortræd, jeg søgte at volde ham, er jeg blevet således straffet, at selv han ville ynkes over mig."

Tårerne fyldte Esthers øjne, og hun ville tale.

"Nej," sagde Iras, "jeg beder hverken om tårer eller om deltagelse. Men enden på, hvad du skal sige din mand, er dette: Jeg ved nu, at det at være en romer, det er at være et umenneske. Farvel!"

Hun gik mod døren. Esther fulgte efter hende.

"Bliv dog og tal med min mand! Han bærer ikke nag til dig, han vil være din ven, og det vil jeg med. Vi er kristne."

Men Iras var ubøjelig:

"Nej! Hvad jeg er, det er jeg efter mit eget valg. Og det vil snart være forbi alt sammen."

"Men er der ikke –" Esther tøvede, "er der ikke noget, som –? Har vi ikke noget, som du kunne ønske?"

Egypterindens udtryk blev mildere; noget, der lignede et smil, viste sig om hendes mund, og hun så på børnene, der legede på gulvet.

"Jo, noget er der," sagde hun.

Esther fulgte hendes blik, og med hurtig forståelse svarede hun:

"Så tag det!"

Iras gik hen til de små, knælede på løveskindet og kyssede dem begge. Så rejste hun sig langsomt op, stod et øjeblik og så på dem; derpå gik hun til døren og ud af den uden noget slags farvel. Hun gik hurtigt og var borte, inden Esther kunne blive enig med sig selv om, hvad hun skulle gøre.

Da Ben Hur hørte om Iras' besøg og om den hilsen, hun havde efterladt til ham, følte han sig sikker på, hvad han længe havde anet – at da hun på korsfæstelsesdagen forlod sin fader, var det for at følge Messala. Ikke des mindre gav han sig nu straks til at søge efter hende både nær og fjern, men uden at kunne finde mindste spor af hende. Det blå vand, der skyller så klart om kysten ved Misenum i det strålende sollys, gemmer mangen mørk løndom i sit dyb. Havde dets bølger mæle, kunne de måske fortælle om egypterinden Iras.

Simonides blev en meget gammel mand. I kejser Neros tiende regeringsår opgav han den forretning, han havde drevet

i så mange år med så uforandret held. Hans hoved blev ved at være lige klart og hans hjerte lige varmt til hans sidste levedag.

En aften i det nævnte år sad han i sin lænestol mellem blomster og grønt på det samme flade tag i Antiokia, hvor vi før har truffet ham. Ben Hur og Esther og deres tre børn var hans gæster. Det sidste af hans skibe vuggedes nede på floden ved bolværket. Alle de andre var solgt.

I de år, Esther havde været Ben Hurs hustru, havde kun én sorg ramt dem; det var, da Ben Hurs moder døde. Men deres kristne tro mildnede smerten og gav dem håb om et gensyn.

Det omtalte skib, som var kommet den foregående dag, havde bragt efterretning om de kristnes lidelser i Rom, hvor Nero forfulgte dem med stor grusomhed. Man talte netop om dette, da Malluch, som endnu var deres tro ven og tjener, trådte ind og overrakte Ben Hur et brevskab.

"Hvem har bragt det?" spurgte Ben Hur, da han havde læst det.

"En araber."

"Hvor er han?"

"Han red straks igen bort."

"Hør en gang!" Sagde Ben Hur til Simonides, og nu læste han følgende:

> "Jeg, Ilderim, søn af Ilderim den Gavmilde, høvding over stammen Ilderim, hilser Juda, Hurs søn.
>
> For at du skal forstå, o ven af min fader, hvor højt min fader elskede dig, bør du læse, hvad jeg hermed sender dig. Hans vilje er min vilje, og derfor er *det*, som han har givet dig, din ejendom.

Alt det, som partherne gjorde til bytte i det store slag, hvor min fader fandt døden, har jeg vundet tilbage fra dem, derimellem denne skrivelse og afkommet af den Mira, som i min faders tid blev moder til så mange stjerner. Jeg har hævnet min fader. Fred være med dig og dine! Denne røst fra ørkenen kommer fra din ven

Høvdingen Ilderim."

Derpå åbnede Ben Hur en papyrusrulle, der var så gul som et vissent morbærblad. Kun med største varsomhed lod den sig rulle op. Indholdet, som han læste højt, lød således:

"Jeg Ilderim, kaldet den Gavmilde, høvding over stammen Ilderim, taler således til min søn og efterfølger:

Alt, hvad jeg ejer, o søn, skal være dit fra den dag, du tiltræder din arv, undtagen den ejendom uden for Antiokia, som er kendt under navnet "Palmelunden", for den skal tilhøre Ben Hur, som vandt så stor hæder til os i Antiokias cirkus – tilhøre ham og hans alle dage.

Ilderim den Gavmilde,
høvding."

"Hvad siger du nu?" spurgte Ben Hur Simonides.

Esther så glad ud, tog papirerne og læste dem igen ved sig selv. Simonides sad tavs med øjnene fæstede på skibet, men hans tanker var langt borte. Omsider talte han:

"Søn af Hur," sagde han med dyb alvor, "Herren har udøst sine gode gaver over dig med rund hånd i disse senere år. Du har meget at være taknemmelig for. Er ikke tiden nær, da du bør tage afgørende bestemmelse med den store og stadig voksende rigdom, der er lagt i dine hænder?"

"Allerede for lang tid siden har jeg afgjort dette. Min rigdom, ikke en del af den, men den hele, skal bruges i den Herres tjeneste, som har givet mig den. Spørgsmålet er for mig, hvorledes skal jeg bedst tjene hans sag med den? Jeg beder dig, fader, giv mig gode råd."

Simonides svarede:

"Jeg har været vidne til, hvilke store summer du har givet til kirken her i Antiokia. Og nu, samtidig med den ædle høvdings kongelige gaver, får vi efterretningen om forfølgelsen mod vore brødre i Rom. Der åbner sig et nyt virkefelt for dig; lyset i hovedstaden må ikke slukkes."

"Sig mig, hvad jeg kan gøre for at holde det tændt?"

"Det skal jeg. Der er to ting, som er fredhellige for romerne, selv for denne Nero – to ting, men heller ikke flere. – Det er de afdødes aske og gravstederne. Siden du ikke kan bygge templer, hvori vi kan tilbede Herren, *over* jorden, så må du bygge dem *under* jorden. Og for at fri dem fra vanhelligelse, skal du lade deres legemer, som er døde i kristentroen, føre derned."

Ben Hur rejste sig ivrigt.

"Det er en stor tanke," sagde han. "Jeg må straks tage fat på at virkeliggøre den. Med skibet, som har bragt efterretningen om vore brødres lidelser, rejser jeg til Rom. Sørg for, at skibet gøres sejlklart, Malluch, og vær selv rede til at følge med."

"Sådan skal det være!" sagde Simonides.

"Og du, Esther," spurgte Ben Hur, "hvad siger du?"

Esther kom hen til ham og lagde sin hånd på hans arm, idet hun svarede:

"Således tjener du Kristi sag bedst. Min husbond, lad mig ikke holde dig tilbage, men tillad mig at følge med og hjælpe dig!"

Hvis nogen af læserne kommer til Rom og ser den hellige Calixtus' katakomber, som er de ældste i Rom, vil han forstå, hvad brug Ben Hur gjorde af sine rigdomme, og takke ham derfor. Af denne vældige grav steg kristendommen op og kuldkastede romermagten.

Om "Ben-Hur"

Forfatter: Lewis Wallace (1827-1905).
Org.udgave: *Ben-Hur: A Tale of the Christ.* Harper & Brothers New York 1880.
Denne udgave baseret på: Lewis Wallace: *Ben Hur – en historisk Fortælling*. Ved Julie Meyn, gennemset af Zakarias Nielsen. Aut. Udgave – Tredje Oplag. H. Hagerups Boghandel, København 1908.
Oversætter: Julie Meyn (1846-1919).
Redigeret af: Zakarias Nielsen (1844-1922) og Vivi N. Jensen.
Forside: Efter Alexander (Sándor) von Wagner (1838-1919): *The Chariot Race* (ca. 1882). Udsnit.

ISBN 978-87-7628-191-5
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-399-6 (Ølstykke 2015).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Indhold

Forside
Ophavsret og brugsbetingelser
Første bog
Anden bog
Tredje bog
Fjerde bog
Femte bog
Sjette bog
Syvende bog
Ottende bog
Om "Ben-Hur"